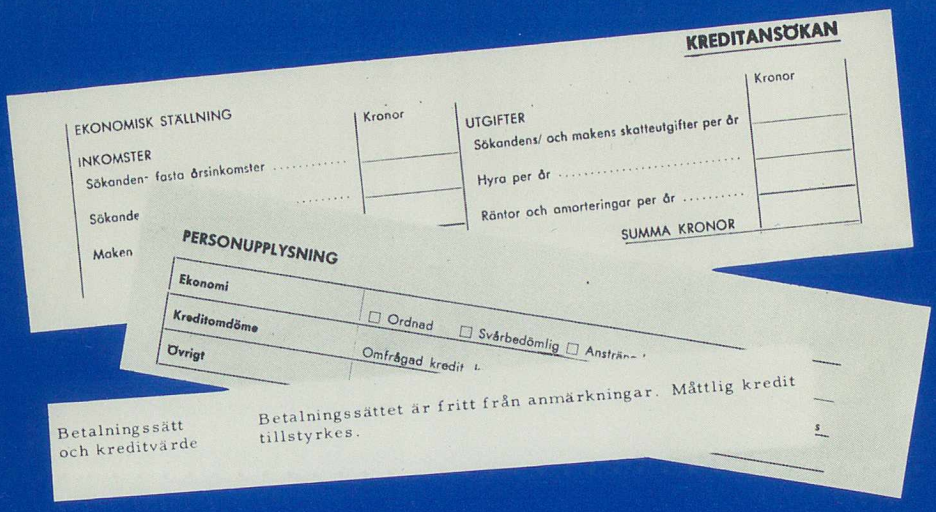

Kreditupplysning och

Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2013
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Kreditupplysningsutredningen
Stockholm 1972

SOU 1972:79

Kreditupplysning och integritet

Kreditupplysningsutredningen

Stockholm 1972

SOU 1972:79

Statens offentliga utredningar
1972: 79
Justitiedepartementet

Kreditupplysning och integritet

Betänkande avgivet av
Kreditupplysningsutredningen
Stockholm 1972

ISBN 91-38-01390-8

Berlingska Boktryckeriet, Lund 1972

Till Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Genom beslut den 11 april 1969 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående kreditupplysningsverksamhet m.m.

Till sakkunniga utsågs landshövdingen Erik Westerlind, ordförande, samt direktören i Svenska Bankföreningen Per Eric Bolin, riksdagsledamoten Kurt Hugosson, rättschefen i finansdepartementet Kurt Malmgren, riksdagsledamoten Lennart Pettersson och verkställande direktören i Svenska Sparbanksföreningen fil. dr Sven G. Svenson.

De sakkunniga har antagit benämningen kreditupplysningsutredningen (KUU).

Att såsom experter biträda utredningen förordnades den 23 september 1969 avdelningschefen vid statskontoret Per Svenonius, den 21 oktober samma år ordföranden i Handelstjänstemannaförbundets branschkommitté för inkasso- och juridiska byråer ombudsmannen Hans-Gunnar Lindström och verkställande direktören i Stockholms Köpmannaförening Sven Åvall samt den 3 juli 1970 avdelningschefen vid statistiska centralbyrån Edmund Rapaport. Presidenten i kammarrätten i Göteborg Nils Wentz förordnades den 31 mars 1971 att såsom expert biträda utredningen. Wentz har lämnat visst biträde vid den lagtekniska utformningen av utredningens förslag.

Byrådirektören hos statskontoret Bertil Persson förordnades att biträda utredningen fr.o.m. den 1 september 1971. Persson var under tiden den 23 april 1970—31 augusti 1971 avdelad av statskontoret att biträda utredningen i organisationsfrågor. Förste byråsekreteraren hos statistiska centralbyrån Per Samuelson har biträtt vid utformningen av kapitel 7 i betänkandet.

Till sekreterare åt utredningen förordnades hovrättsassessorn Runo Håkansson fr.o.m. den 14 augusti 1969. Till biträdande sekreterare förordnades socionomen Sune Jönsson fr.o.m. den 1 november samma år.

Utredningsarbetet har genomförts i samråd med offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén samt i vissa frågor med integritetsskyddskommittén och massmedieutredningen. Kontakt har upprätthållits med tjänstemän vid departement i Danmark, Finland och Norge. I dessa länder har under utredningstiden tillsatts kommittéer med delvis liknande uppdrag. Utredningen har erhållit utrikesdepartementets bistånd med inskaffande av uppgifter rörande kreditupplysningsverksamhet m.m. i England, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Västtyskland, Österrike och USA.

Utredningen har genomfört en enkät till kreditupplysningsföretagen och en till ett urval företag inom industri, handel m.m. Utredningen har vidare genomfört en undersökning vid landets samtliga tingsrätter beträffande ansökningar i betalningsföreläggande- och lagsökningsmål. Utredningen

har hållit hearings med företrädare för kreditupplysningsföretag, för militära och civila säkerhetsfunktioner och för större kreditgivande företag m.fl.

Utredningen har avgivit remissyttranden över

- principförslag den 18 december 1969 av exekutionsväsendets organisationsnämnd rörande ADB inom exekutionsväsendet (stencil C 1970: 1),
- dataarkiveringskommitténs betänkande »Förslag till gallringsbestämmelser om utgallring hos statliga myndigheter av information på elektromagnetiska databärare m.m.» (stencil U 1969: 8),
- en till 1970 års riksdag avgiven motion nr 1090 angående ett elektroniskt betalningssystem,
- förslag till kungörelse om ersättning för inkassoåtgärd och kostnad i mål om betalningsföreläggande (Ju 1971: 10),
- en inom inrikesdepartementet upprättad promemoria angående register över företag som erhållit statligt ekonomiskt stöd (Ds In 1971: 3),
- förslag i Nordiska rådet (A 335/j) om enhetliga regler i Norden om lagring och användning av dataregistrerade uppgifter, samt

betänkande givet av 1968 års lokaliseringsutredning om uppföljningen av stödföretag m.m. (Ds In 1971: 8).

Kreditupplysningsutredningen får härmed vördsamt överlämna delbetänkandet Kreditupplysning och integritet, innehållande förslag till kreditupplysningslag jämte ändring i tryckfrihetsförordningen. Reservationer har lämnats av ledamöterna Hugosson och Pettersson i fråga om utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen. Experten Åvall har avgivit särskilt yttrande i samma fråga.

Av utredningens uppdrag återstår den del som rör inkasseringsverksamhet.

Stockholm i oktober 1972.

Erik Westerlind

Per Eric Bolin *Kurt Hugosson*
Kurt Malmgren *Lennart Pettersson*
Sven G. Svenson

/Runo Håkansson
Sune Jönsson

Innehåll

Sammanfattning 9

Förslag till Lag om kreditupplysning 15

Förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen 19

1 *Utredningsuppdraget* 21
1.1 Direktiv 21
1.2 Arbetets uppläggning . . . 24
1.3 Uppdragets genomförande . 25

2 *Kreditinformation — allmänna synpunkter* 26
2.1 Funktion 26
2.2 Källor 26
2.3 Kreditinformation om privatpersoner 30
2.4 Kreditinformation om företag 31
2.5 Kreditupplysningsservice . . 32

3 *Kreditupplysningspublikationerna* . 35
3.1 Insamling och lagring av uppgifter 36
3.2 Användningen av kreditupplysningspublikationer . . . 36

4 *Kreditupplysningsföretagen* . . . 38
4.1 Insamling av information . . 39
4.2 Kreditupplysningsregistren . 41
4.3 Olika former av service . . . 42
4.4 Personupplysningarnas innehåll och utformning 42
4.5 Företagsupplysningarnas innehåll och utformning 43
4.6 Kreditupplysningsföretagens rådgivning 44
4.7 Försäljning och priser . . . 45
4.8 Kreditupplysningsföretagens ansvar 47

5 *Bankernas kreditupplysningsservice* 48
5.1 Affärsbankernas upplysningsverksamhet 48
5.1.1 Utformningen av personupplysningar . . . 49
5.1.2 Utformningen av företagsupplysningar . . . 50
5.1.3 Bankernas upplysningscentral (UC) 52
5.2 Sparbankernas upplysningsverksamhet 52
5.3 SIBOL 52

6 *Kreditupplysningsservice i företagareorganisationer* 54

7 *Översikt över utländska förhållanden* 56
7.1 Inledning 56
7.2 Danmark 57
7.3 Finland 58
7.4 Norge 59
7.5 USA 60
7.6 England 61
7.7 Västtyskland 62
7.8 Frankrike 63
7.9 Schweiz 64

8 *Kreditupplysningsverksamhet — intressen och skyddsbehov* . . . 65
8.1 Samhällsintressen 65
8.2 Kreditgivarintressen 66
8.3 Kreditsökandens intressen . . 68

8.4 Skyddsbehov 69
8.4.1 Skydd för kreditgivaren 69
8.4.2 Skydd för kreditsökanden 70

9 *Kreditupplysning om privatpersoner — allmänna synpunkter* . . . 71
9.1 Kreditupplysning och den enskildes kreditintresse 71
9.2 Begreppet personlig integritet 72
9.2.1 Intressen bakom personlig integritet 73
9.2.2 Intrång i personlig integritet 74
9.2.3 Intresseavvägningar och otillbörligt intrång i personlig integritet . . . 75
9.2.4 Personlig integritet vid kreditupplysning . . . 75

10 *Skydd mot otillbörligt intrång i den personliga integriteten — utredningens ställningstaganden* . . 76
10.1 Begränsningar i kreditinformationen 76
10.1.1 Allmänna synpunkter 76
10.1.2 Begränsningar i informationstyperna . 77
10.1.3 Gallring av informationen m.m. 80
10.1.4 Oriktig information . 81
10.1.5 Utförlig information 83
10.1.6 Metoder för insamling 84
10.1.7 Begränsningar i insamling och lagring . 85
10.2 Legitimitetskontroll . . . 85
10.2.1 Legitima ändamål . . 85
10.2.2 Kontrollens omfattning 86
10.2.3 Kreditupplysningens användning 86
10.2.4 Förbud mot kreditupplysning m.m. . . 87
10.3 Insyn i kreditupplysningsverksamheten 87
10.3.1 Behov av insyn . . . 88
10.3.2 Insynens utformning 88
10.4 Dispensmöjligheter 88
10.5 Rättsligt skydd för personlig integritet 89

11 *Kreditupplysning om företag — utredningens ställningstaganden* . 91
11.1 Kreditupplysning och företagets kreditintresse . . . 91
11.2 Skydd för personlig integritet 92
11.3 Rätt till insyn 93
11.4 Rättsligt skydd 93
11.5 Gränsdragningsfrågor . . . 94

12 *Särskilda frågor rörande kreditupplysningspublikationer* . . . 95
12.1 Förhållandet till tryckfrihetsförordningen 95
12.2 Reglering av tryckta publikationer 98
12.3 Ändring i tryckfrihetsförordningen 99
12.4 Reglering av icke tryckta publikationer 99

13 *Utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen* 101
13.1 Den allmänna debatten . . 101
13.2 Skillnader mellan företags- och personupplysning . . . 102
13.3 Utredningens överväganden . 102
13.3.1 Företagsupplysning . 102
13.3.2 Personupplysning . . 103

14 *Kreditupplysningsverksamhetens framtida organisation m.m.* . . . 105
14.1 Utgångspunkter 105
14.2 Frivillig reglering 106
14.3 Koncession 107
14.3.1 Lämplighetsprövning . 107
14.3.2 Behovsprövning . . 108
14.3.3 Kontinuerlig tillsyn . 108
14.3.4 Tillämpningsföreskrifter och dispensgivning 108
14.3.5 Tillsynsorganets sammansättning 109
14.3.6 Sanktionsmöjligheter 109
14.3.7 Sammanfattning . . 109
14.4 Monopol 109
14.4.1 Huvuddragen i ett monopolsystem . . 110
14.4.2 Monopolsystemets närmare utformning . 111
14.5 Utredningens ställningstaganden 111
14.6 Kreditupplysningslagstiftningens tillämpningsområde . 112
14.6.1 Begreppet kreditupplysningsverksamhet . 112
14.6.2 Begreppet yrkesmässig verksamhet 113
14.6.3 Undantag från lagens tillämpningsområde . 113

14.7 Kontroll över kreditupplysningsregister 114

15 *Kreditgivarnas register m.m.* . . 116
15.1 Förmedling av uppgifter mellan kreditgivare 116
15.2 Samarbetet mellan bankerna och Kreditregister AB . . 116
15.3 Konto- och kreditkortsföretagens hantering av kreditinformation 119
15.4 Hantering av uppgifter vid diskontering av avbetalningskontrakt 119
15.5 Utredningens överväganden . 119

16 *Organisationsfrågor m.m.* . . . 121
16.1 Kreditupplysningsnämndens uppgifter 121
16.2 Nämndens organisation . . 121
16.3 Styrelse m.m. 123
16.4 Kansliets arbetsuppgifter . . 123
16.4.1 Beredning av tillståndsärenden . . . 123
16.4.2 Tillsynsuppgifter . . 123
16.4.3 Utredningar med anledning av klagomål från allmänheten . . 124
16.4.4 Övriga myndighetsuppgifter 124
16.5 Genomförande 124
16.6 Tillämpningskungörelse och instruktion 124
16.7 Kostnader 125
16.8 Intäkter 125

Reservation 126

Särskilt yttrande 129

Bilaga (1969 års ansökningar om betalningsföreläggande och lagsökning) 130

Sammanfattning

Kreditupplysningsutredningens uppgift har varit att utreda hur yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet lämpligen bör anordnas och bedrivas särskilt med hänsyn till behovet av skydd för personlig integritet. Ett sådant skydd måste utformas mot bakgrund av kreditupplysningsverksamhetens funktion och betydelse för kreditgivningen i samhället.

Kreditupplysningsverksamheten syftar till att ge kreditgivare ett skydd mot kreditförlust, försenad betalning och andra olägenheter som kan vara förenade med kreditgivning. Verksamheten tillhandahåller uppgifter, omdömen och råd till ledning för kreditgivarens bedömning av den kreditsökandes kreditvärdighet, dvs. dennes förmåga att betala krediten i rätt tid. De uppgifter som lämnas berör kreditsökandens ekonomiska och andra personliga förhållanden. Omdömena avser framförallt kreditsökandens ekonomiska vederhäftighet (ekonomi och betalningsvanor). Råden innebär i regel ett till- eller avstyrkande av den ifrågasatta krediten.

Kreditupplysning lämnas huvudsakligen av kreditupplysningsföretag, banker och företagareorganisationer samt genom kreditupplysningspublikationer.

Det finns sju större och ett tiotal mindre kreditupplysningsföretag. Uppskattningsvis omsätter dessa 21 miljoner kronor per år och antalet anställda kan beräknas till 400—500. Företagen förmedlar ca 850.000 kreditupplysningar per år, varav 500.000 avser privatpersoner och resten gäller företag.

Kreditupplysningsregistren innehåller vissa grundläggande uppgifter om i stort sett hela den vuxna befolkningen och huvudparten av landets företag. På personsidan omfattar registren offentliga folkbokförings- och taxeringsuppgifter och på företagssidan uppgifter om ägande- eller styrelseförhållanden, verksamhetens art m.m. I registren införs fortlöpande betalningsanmärkningar mot privatpersoner och företag. Uppgifter om betalningsföreläggandebevis, lagsökningsutslag, utmätning utan tillgångar och återtagning av avbetalningsgods registreras sålunda f.n. i ca 240.000 fall per år. Antalet registrerade konkurser uppgår f.n. till ca 4.000 per år. Ett par kreditupplysningsföretag samlar systematiskt in uppgifter från kreditgivare rörande lämnade krediter och skötseln av dessa. Detta system täcker bl.a. en stor del av avbetalningshandeln.

I samband med att kreditupplysning lämnas kompletteras ofta den registrerade informationen genom förfrågningar på olika håll. Beträffande privatpersoner är det vanligt att förfrågan görs hos den enskildes arbetsgivare angående anställningens varaktighet, aktuell lön m.m. I fråga om företag söker man genom förfrågningar på olika håll belysa företagets betalningsvanor och företagsledarens skicklighet och anseende. I mer utförliga företagsupplysningar ingår ofta balansräkningar och andra redovisningshandlingar som inhämtats från patent-

och registreringsverket.

Kreditupplysningarna lämnas muntligen per telefon eller i skriftlig form. De förekommer i olika utförlighetsgrad. Ofta innehåller de — förutom faktiska uppgifter — en bedömning av den omfrågades anseende och ett råd till beställaren i form av till- eller avstyrkande av den ifrågasatta krediten. Förutom kreditupplysningar tillhandahåller vissa kreditupplysningsföretag en speciell serviceform som innebär att särskilt anmälda kredittagare följs upp i fråga om betalningsanmärkningar som inträffar efter det en kredit beviljats (kreditbevakningsservice).

Bankerna tillhandahåller kreditupplysningsservice för sina kunder. De uppgifter som ingår i en bankupplysning är i huvudsak av samma karaktär som används hos kreditupplysningsföretagen men innehåller dessutom en bedömning som bygger på bankens egen kännedom om kunden. Antalet bankupplysningar kan f.n. uppskattas till 650.000 per år, varav ca 300.000 avser privatpersoner. En stor del av upplysningarna förmedlas mellan bankerna. Faktiska uppgifter om den omfrågades förhållande till banken lämnas inte ut till beställare utanför banksektorn. Anledningen härtill är bestämmelserna om banksekretess. Här föreligger vissa gränsdragningsfrågor över vilka bankinspektionen på utredningens begäran yttrat sig.

Vissa företagareorganisationer, exempelvis köpmannaföreningarna, förser sina medlemmar med kreditupplysning. Denna service är f.n. inriktad i huvudsak på företagsupplysning. Antalet sådana upplysningar kan uppskattas till 150.000 per år.

Det finns tre fristående kreditupplysningspublikationer med en sammanlagd upplaga på ca 20.000 exemplar. Härtill kommer några publikationer som ges ut av kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan i ca 15.000 exemplar. Det förekommer också enklare stencilerade meddelanden, s.k. listor.

Publikationerna innehåller framförallt betalningsanmärkningar som insamlats från domstolar och kronofogdemyndigheter. Insamlingen utförs av ombud eller heltidsanställd personal. De fristående publikationerna utkommer vecko- eller månadsvis. Andra publikationer täcker oftast en längre period, ett eller ett par år.

Kreditupplysningsverksamheten är av stor vikt för kreditgivningen i samhället. Verksamheten har betydelse inte bara för den enskilde kreditgivaren. Eventuella kreditförluster går ytterst ut över andra kredittagare och konsumenter i form av fördyringar. Även samhället som helhet har ett starkt intresse av att kreditgivningen fungerar så friktionsfritt som möjligt. Ett grundläggande krav måste därför vara att kreditupplysningsverksamheten på ett effektivt sätt fyller sin kreditskyddande funktion. De som inhämtar kreditupplysning måste få ett så tillförlitligt och betydelsefullt underlag som möjligt för sin bedömning. Häri ligger framförallt att den lämnade informationen skall vara relevant, korrekt och tillräcklig för kreditgivarens bedömning samt att de råd och omdömen som lämnas skall vara rättvisande.

För kreditsökanden — oberoende av om denne är privatperson eller företag — är kreditupplysningsverksamheten av intresse genom dess betydelse för hans möjligheter att få den kredit han sökt. Verksamheten är emellertid till sin natur sådan att den också kan leda till vissa biverkningar för kreditsökanden genom den information som lämnas om honom. För enskilda personer är särskilt att märka att den information som används i verksamheten kan leda till otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Informationen avser framförallt den enskildes ekonomiska förhållanden men kan också gälla hans andra personliga förhållanden i den mån dessa anses ha betydelse för bedömning av hans kreditvärdighet.

Utredningen har särskilt uppmärksammat de integritetsproblem som aktualiseras i kreditupplysningsverksamheten. Verksamheten leder till omfattande registerbildningar och den tekniska utvecklingen på informationsområdet gör det möjligt att allt effektivare utnyttja den information om de enskilda som samhället tillhandahåller. Här bör sär-

skilt erinras om den ökande användningen av ADB-teknik. Denna teknik tillämpas f.n. endast i begränsad omfattning inom kreditupplysningsverksamheten, men det finns anledning att räkna med att ADB alltmer kommer att tas i bruk på detta område. Ett uttryck härför är den omfattande upplysningscentral byggd på ADB-teknik som planeras inom banksektorn. Här bör också erinras om att den vidsträckta offentlighetsprincipen ger möjlighet att hämta betydande mängder kreditinformation från myndigheter och andra offentliga organ. Integritetsproblemen i kreditupplysningsverksamheten accentueras genom kreditgivningens utveckling mot alltmer omfattande konsumtionskredit i form av avbetalnings- och kontokrediter.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen i en lag om kreditupplysning regler för kreditupplysningsverksamheten vilka syftar till att skapa ett skydd mot otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet. Reglerna präglas av intresseavvägningar där hänsynen till den enskilde måst ställas mot kravet på ett effektivt kreditskydd. Intresseavvägningarna har lett till vissa skillnader i utformningen av integritetsskyddet. Sålunda har integritetsskyddet för företagare samt företagsledare och andra företag närstående personer utformats med beaktande av de särskilda krav på effektivitet som måste ställas vid kreditupplysning om företag.

Utredningens principiella ställningstagande bygger på tanken att den som söker kredit inte kan göra anspråk på ett fullständigt skydd mot insyn i personliga och ekonomiska förhållanden men att denna insyn inte får drivas så långt att det framstår som otillbörligt. Utredningen föreslår därför regler som i första hand begränsar den information som får användas i kreditupplysningsverksamheten. Begränsningarna gäller information av särskilt ömtålig natur (t.ex. uppgift om brottslighet, alkoholmissbruk och sjukdomar), information om betalningsförsummelse som inte blivit fastställd i rättslig ordning (t.ex. uppgift om att den enskilde blivit föremål för ansökan om betalningsföreläggande eller inkasseringsåtgärd) samt information om omständigheter som ligger mer än tre — i vissa fall fem — år tillbaka i tiden. Begränsningarna tar sikte på utlämnandet av information men gäller också redan insamlings- och lagringsstadiet med hänsyn till möjligheterna att använda otillåten information enbart som underlag för råd eller omdömen. Förbudet mot information av särskilt ömtålig natur gäller även vid kreditupplysning som rör företagare eller företag närstående person, medan övriga begränsningar endast avser privatpersoner.

Enligt utredningens mening bör vidare möjligheten att göra förfrågningar om en privatperson i dennes omgivning begränsas till att avse förfrågan hos den enskildes arbetsgivare i speciella hänseenden (anställningens varaktighet och aktuell arbetsinkomst). Utredningen förutsätter att informationen om en privatperson inte får vara så utförlig att den leder till otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

Även med de begränsningar i informationen som föreslås har utredningen bedömt det som nödvändigt från integritetssynpunkt att söka hindra att en kreditupplysning om en privatperson kommer i orätta händer. Utredningen föreslår därför att en kontroll sker av att beställaren har ett legitimt syfte med upplysningen. I detta sammanhang föreslår utredningen också en regel om tystnadsplikt för den som är eller varit verksam inom kreditupplysningsverksamheten.

Utredningen anser att det bör finnas möjlighet för den enskilde att förhindra att kreditupplysning lämnas om honom. Därför föreslås att enskild person skall få förbjuda kreditupplysning rörande honom men av registertekniska skäl måste förbudet gälla minst två år. Anmälan om förbud skall göras till en kreditupplysningsnämnd, ett organ som skall ha tillsyn över verksamheten. Förbudsmöjligheten gäller endast privatpersoner.

Utredningen fäster stor vikt vid att den som berörs av kreditupplysningsverksamheten får en i princip oinskränkt rätt till insyn i denna såvitt angår honom själv. En sådan insynsrätt fyller en viktig funktion från integritetssynpunkt men främjar också

kvaliteten på det underlag som verksamheten tillhandahåller, inte minst genom att insynen ger möjlighet att korrigera felaktigheter i informationen. Insynsrätten bör därför enligt utredningens mening gälla även vid kreditupplysning om företag. Den utformas i lagförslaget så att var och en har rätt att mot skälig avgift få ta del av uppgifter som lagrats och kreditupplysning som lämnats om honom. Utredningen föreslår en förstärkt insynsrätt såvitt angår privatpersoner. Innehåller en personupplysning uppgift om betalningsförsummelse eller sådant råd eller omdöme som inte är klart tillstyrkande, skall den enskilde utan särskild begäran och utan avgift få del av kreditupplysningen. Reglerna om insynsrätt har utformats så att de ger möjlighet till kontroll av att kreditupplysning inte lämnats ut till obehörig person. I anslutning till insynsrätten föreslår utredningen en särskild regel om rutiner för rättelse av felaktig information.

Utredningen föreslår särskilda regler om skadeståndsskyldighet för verksamhetens utövare i händelse av otillbörligt intrång i personlig integritet eller lämnande av oriktig uppgift till skada för den omfrågade.

Utredningen har haft att föreslå en lämplig organisation av den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten. Utredningens direktiv anvisar i detta hänseende två huvudalternativ: monopol eller koncession.

Såvitt angår kreditupplysning om företag har utredningen inte funnit skäl att driva samhällsinflytandet så långt att staten själv tar över denna verksamhet genom monopol. En koncessionsreglering av företagsupplysningsverksamheten är enligt utredningens mening fullt tillräcklig och lämplig.

I fråga om kreditupplysning rörande privatpersoner har ett monopolsystem vissa fördelar, särskilt från kontrollsynpunkt. Även inom ramen för ett koncessionssystem är det emellertid möjligt att skapa fullt tillfredsställande säkerhet för efterlevnaden av de regler som föreslås för personupplysningsverksamheten. Här bör särskilt framhållas värdet av den tillståndsprövning som ingår i ett koncessionssystem och den tillsyn som kan utövas av ett särskilt tillsynsorgan. Det bör också erinras om den i princip oinskränkta insynsrätt som enligt utredningens förslag tillkommer registrerade och omfrågade personer. Utredningen har därför inte funnit anledning föreslå ett så kraftigt samhällsingripande som monopol innebär. En koncessionsreglering av personupplysningsverksamheten är enligt utredningens mening fullt tillräcklig och lämplig.

Utredningen föreslår alltså att yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet om såväl privatpersoner som företag skall få bedrivas endast efter tillstånd. Tillståndsprövningen bör enligt utredningens mening ankomma på Kungl. Maj:t. Vid tillståndsprövningen skall enligt förslaget beaktas bl.a. om det föreligger ett allmänt behov av den avsedda verksamheten. Vidare föreslås regler om tillståndets giltighetstid och återkallelse av tillstånd vid misskötsel av verksamheten. För gränsdragningen mellan företagsupplysningsverksamhet och personupplysningsverksamhet föreslås särskilda regler.

Den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten ställs enligt utredningens förslag under tillsyn av en fristående kreditupplysningsnämnd med ett starkt parlamentariskt inslag. Nämndens ledamöter skall enligt förslaget utses av Kungl. Maj:t. Nämnden får meddela de föreskrifter och förbud som behövs för tillsynens genomförande. Nämnden kan anförtros uppgiften att meddela dispens från de föreslagna reglerna i fall då detta föranleds av särskilda omständigheter.

Den lag om kreditupplysning som föreslås är avsedd att tillämpas på all yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet. Utredningen föreslår dock vissa undantag från lagens tillämpningsområde.

Lagen skall enligt utredningens förslag inte omfatta kreditupplysning som bankinstitut lämnar till annat bankinstitut eller till kreditinrättning som står under bankinspektionens tillsyn. Lagen skall enligt förslaget inte heller omfatta kreditupplysning om personer eller företag med hemvist i utlandet.

Utredningen föreslår vidare att kredit-

upplysning som lämnas i tryckt skrift, på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig, inte skall omfattas av kravet på koncession. Av hänsyn till tryckfriheten föreslår utredningen även att vissa regler i lagen inte skall tillämpas på sådan tryckt skrift. Utredningen föreslår i detta hänseende en ändring i tryckfrihetsförordningen.

Utredningen har haft att överväga vissa speciella frågor, i första hand frågan om utländskt inflytande över de svenska kreditupplysningsföretagen. Denna fråga har aktualiserats genom att det multinationella kreditupplysningsföretaget Dun & Bradstreet Inc., New York, förvärvat två av landets största kreditupplysningsföretag.

Utredningen har i denna fråga utgått från de skillnader som råder mellan företags- och personupplysningsverksamhet. Företagsupplysningsverksamheten har en stark anknytning till den internationella handeln, och integritetsaspekter gör sig här gällande endast i begränsad utsträckning. Utredningen har därför inte funnit skäl att föreslå begränsningar i fråga om utländskt inflytande över företagsupplysningsverksamhet. Förhållandena är annorlunda vid kreditupplysning om privatpersoner. Sådan verksamhet är inriktad på konsumtionskrediter och kommer därför knappast i kontakt med den internationella handeln. Man kan vidare inte bortse från de risker från integritets- och säkerhetssynpunkt som kan vara förenade med utländskt inflytande över personalupplysningsverksamheten. Här är bl.a. att märka den för vårt land unika och vidsträckta offentlighetsprincipen som ger möjlighet till omfattande och fortlöpande insamling av uppgifter om privatpersoner. Även den ökande anvnädningen av ADB-teknik i informationssammanhang accentuerar integritets- och säkerhetsproblemen.

Utredningen föreslår därför att tillstånd att driva personupplysningsverksamhet får beviljas endast svensk medborgare eller svensk juridisk person. Sådan verksamhet får enligt förslaget inte till någon del ägas av utländska intressen. Kan verksamheten på annat sätt befaras komma under väsentligt utländskt inflytande skall ansökan om koncession avslås.

Mot utredningens beslut i fråga om utländskt inflytande reserverar sig två ledamöter, vilka anser att förbudet bör avse även företagsupplysningsverksamhet.

För att få en kontroll över de register som används i kreditupplysningsverksamheten föreslår utredningen att sådant register skall få överlåtas eller på annat sätt överföras till annan endast efter medgivande av kreditupplysningsnämnden.

Kreditupplysningsnämnden får enligt utredningens förslag viss möjlighet att ingripa även vid hantering av kreditinformation utanför den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten. Förslaget åsyftar framförallt kreditgivarnas egen hantering av sådan information. Kreditinformation skall hanteras så att oriktig uppgift inte sprids och att otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet inte vållas. Om förhållandena ger anledning därtill, får nämnden meddela de föreskrifter och förbud som behövs och därvid förelägga vite.

Lagförslaget innehåller vidare vissa straffbestämmelser, bestämmelser om bidrag från tillståndshavare till bestridande av kostnaderna för kreditupplysningsnämndens verksamhet samt en regel om besvärsrätt.

Närmare bestämmelser för tillämpningen av lagen skall enligt förslaget meddelas av Kungl. Maj:t, som också kan medge sådana undantag från lagen som föranleds av särskilda omständigheter. Kungl. Maj:t har enligt förslaget möjlighet att delegera dessa uppgifter till kreditupplysningsnämnden.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1973. Regleringen av kreditupplysning genom tryckt skrift, på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig, är beroende av grundlagsändring och kan därför inte träda i kraft förrän ändringen slutligt antagits. Särskilda övergångsbestämmelser föreslås.

Förslag till

Lag om kreditupplysning

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Med kreditupplysning avses i denna lag uppgift, omdöme eller råd som yrkesmässigt lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende.

Kreditupplysning som bankinstitut lämnar till annat bankinstitut eller till kreditinrättning som står under bankinspektionens tillsyn, omfattas ej av lagen.

Ej heller omfattar lagen kreditupplysning om person eller företag med hemvist i utlandet.

2 §

Kreditupplysning om aktiebolag och andra juridiska personer, företagare samt företag närstående personer kallas i denna lag företagsupplysning.

Med företagare avses den som yrkesmässigt driver rörelse, dock ej den som driver jordbruk, skogsbruk eller fiske utan hjälp av fast anställd arbetskraft.

Med företag närstående person avses den som äger så väsentlig del i företaget eller har sådan ledande ställning inom detta, att uppgifter om hans egna förhållanden behövs för att belysa verksamhetens ställning och lönsamhet.

Kreditupplysning om enskild person i annat fall än som avses i andra och tredje styckena kallas personupplysning.

3 §

Kreditupplysning får lämnas endast av den som fått tillstånd därtill av Konungen.

Tillstånd behövs inte för kreditupplysning som lämnas i tryckt skrift, på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig. Bestämmelserna i 7—11 §, 12 § tredje stycket, 16—19, 21—23, 25 och 26 § gäller dock för sådan verksamhet.

4 §

Tillstånd att driva kreditupplysningsverksamhet får beviljas endast om det finns ett allmänt behov av verksamheten och den kan antagas bli driven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd får meddelas för en tid av högst fem år och kan därefter förnyas.

5 §

Tillstånd att driva personupplysningsverksamhet får beviljas endast svensk medborgare eller svensk juridisk person. Kan verksamheten befaras komma under väsentligt utländskt inflytande eller ägs den till någon del av utländska intressen, skall ansökan avslås.

6 §

Åsidosätter den som fått tillstånd att driva kreditupplysningsverksamhet bestämmelse i denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen, eller föreligger eljest ej längre förutsättningar för tillståndet, kan detta återkallas.

7 §

Register som användes i kreditupplysningsverksamhet får överlåtas eller på annat sätt överföras till annan endast efter medgivande av den i 17 § angivna nämnden.

8 §

Kreditupplysningsverksamhet skall drivas så att verksamheten ej leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i lämnad kreditupplysning eller eljest. Härvid skall särskilt iakttagas vad som föreskrives i 9—13 §.

9 §

Uppgift får ej lämnas om brottslighet, alkoholmissbruk, sjukdomar eller andra personliga förhållanden av särskilt ömtålig natur.

10 §

Personupplysning får ej innehålla uppgift om betalningsförsummelse i annat fall än när försummelsen antingen blivit fastslagen genom verkställbart avgörande av domstol eller myndighet, eller föranlett förrättning för återtagande av avbetalningsgods eller jämförlig myndighetsåtgärd, eller följts av växelprotest, betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord.

Personupplysning får ej heller innehålla uppgift om omständighet, som ligger mer än tre år tillbaka i tiden, räknat från utgången av det år då omständigheten inträffade eller i fråga om skatter då uppgiften blev allmänt tillgänglig. Beträffande uppgift om konkursbeslut, misslyckad förrättning för utmätning eller för återtagande av avbetalningsgods eller därmed jämförlig uppgift skall dock gälla en längsta tid av fem år.

11 §

Uppgifter som avses i 9 och 10 § eller som eljest ej får lämnas ut enligt denna lag och med stöd därav meddelade föreskrifter, får ej heller insamlas eller lagras i kreditupplysningsverksamhet. Råd eller omdöme får ej grundas på sådana uppgifter.

12 §

Personupplysning får lämnas ut endast om beställaren på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller på annan godtagbar grund har behov av upplysningen.

Finns anledning antaga att personupplysning kommer att användas för obehörigt ändamål får den ej lämnas ut.

Den som är eller varit verksam inom kreditupplysningsverksamhet får ej obehörigen yppa vad han i verksamheten erfarit om annans förhållanden.

13 §

Enskild person får förbjuda att personupplysning lämnas om honom genom att göra skriftlig anmälan härom till den i 17 § angivna nämnden. Denna underrättar därvid samtliga dem som driver personupplysningsverksamhet om det anmälda förbudet.

Anmält förbud kan hävas i samma ordning som det meddelats, dock tidigast efter två år.

Nämnden har rätt att för särskilt fall medge undantag från gällande förbud, om detta tillkommit i syfte att förhindra bevakning av beviljad kredit eller om eljest synnerliga skäl föreligger att lämna kreditupplysning trots förbudet.

14 §

Innehåller personupplysning uppgift om betalningsförsummelse eller sådant råd eller omdöme som ej är klart tillstyrkande, skall samtidigt med att upplysningen lämnas fullständig uppgift om innehåll och vem som beställt upplysningen kostnadsfritt sändas till den som avses därmed.

I annat fall än som avses i första stycket har var och en rätt att mot skälig avgift få del av kreditupplysning som lämnats om honom under de senaste tre månaderna jämte uppgift om vem som beställt upplysningen.

15 §

Var och en har rätt att mot skälig avgift hos den som driver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om innehållet i de uppgifter som finns lagrade om honom och uppgift om vem som erhållit kreditupplysning om honom under det senaste året.

16 §

Påstår någon att uppgift är oriktig eller missvisande, åligger det den som driver kreditupplysningsverksamhet att utreda förhållandet och rätta föreliggande fel.

17 §

Kreditupplysningsverksamhet skall stå under tillsyn av en kreditupplysningsnämnd.

Nämnden består av ordförande och åtta andra ledamöter, varav en är ordförandens ställföreträdare. För övriga ledamöter finns fem ersättare. Ordförande, ledamöter och ersättare utses av Konungen för fyra år i sänder.

18 §

Kreditupplysningsnämnden skall tillse att denna lag och de bestämmelser som meddelats med stöd av lagen efterleves.

Nämnden skall ingripa mot missförhållanden som genom dess egna iakttagelser eller genom allmänhetens klagomål kommer till nämndens kännedom.

Nämnden får meddela de föreskrifter och förbud som behövs för tillsynens genomförande. Därvid får nämnden förelägga vite.

19 §

Företrädare för nämnden får företaga inspektion hos den som driver kreditupplysningsverksamhet och taga del av samtliga handlingar som rör verksamheten. Den som driver denna är skyldig att lämna nämnden de upplysningar om verksamheten som nämnden begär. Vid tillsynen skall iakttagas att större olägenhet ej vållas än som oundgängligen är nödvändigt.

20 §

Uppgift som avses i 1 § första stycket skall även i annan verksamhet än kreditupplysningsverksamhet hanteras så att oriktig uppgift inte sprides och att otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet inte vållas.

Finns skälig anledning antaga att bestämmelsen i första stycket åsidosatts, får kreditupplysningsnämnden göra erforderlig undersökning. Därvid skall iakttagas att större olägenhet ej vållas än som oundgängligen är nödvändigt.

Om förhållandena ger anledning därtill, får nämnden meddela de föreskrifter och förbud som behövs. Därvid får nämnden förelägga vite.

21 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet driver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd enligt denna lag eller bryter mot föreskrifterna i 7 § eller 12 § tredje stycket, dömes till böter eller fängelse i högst ett år, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Allmänt åtal för gärning som avses i 12 § tredje stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

22 §

Den som lämnar kreditupplysning är skyldig att ersätta skada som tillfogats enskild person genom otillbörligt intrång i dennes personliga integritet. Ersättningsskyldighet föreligger även om skadan ej uppkommit genom oaktsamhet.

Vid ersättningens bestämmande skall hänsyn tagas även till lidande som åsamkats den enskilde och andra sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

23 §

Den som driver kreditupplysningsverksamhet är skyldig att ersätta skada som tillfogats enskild eller juridisk person genom att oriktig uppgift lämnats om denne. Ersättningsskyldighet föreligger dock ej om verksamhetens utövare kan visa att tillbörlig omsorg och varsamhet iakttagits.

Vid bestämmande av ersättning till enskild person skall bestämmelsen i 22 § andra stycket äga motsvarande tillämpning.

24 §

Till bestridande av kostnaderna för kreditupplysningsnämndens verksamhet skall de som fått tillstånd att driva kreditupplysningsverksamhet årligen erlägga bidrag. Närmare bestämmelser om bidragets storlek, fastställande och erläggande meddelas av Konungen.

25 §

Besvär över kreditupplysningsnämndens beslut föres hos Konungen. Nämndens beslut länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas.

26 §

Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna lag eller undantag därifrån, som föranledes av särskilda omständigheter, meddelas av Konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft, såvitt angår sådan kreditupplysningsverksamhet som avses i 3 § andra stycket den dag Konungen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 1973.

Den som vill driva kreditupplysningsverksamhet efter det lagen trätt i kraft skall inge ansökan därom hos Konungen före ikraftträdandet. Har så skett, får verksamheten drivas utan tillstånd intill dess ansökan slutligt prövats.

Förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom förordnas att i 1 kap. tryckfrihetsförordningen skall införas en ny paragraf, 9 §, av nedan angiven lydelse.

1 kap.

9 §

Utan hinder av denna förordning må i lag meddelas särskilda bestämmelser beträffande yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet, bedriven genom tryckt skrift.

1 Utredningsuppdraget

Utredningens uppdrag grundar sig på direktiv av den 11 april 1969. Uppdraget bör ses i samband med det uppdrag som offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) erhöll i sina direktiv samma dag. Utredningarna har gemensamt erhållit ändringsdirektiv den 27 maj 1971. Beträffande OSK:s arbetsuppgifter och arbetsresultat kan hänvisas till det av OSK framlagda delbetänkandet »Data och integritet» (SOU 1972: 47).

1.1 *Direktiv*

Utredningens direktiv innefattas i yttrande till statsrådsprotokollet den 11 april 1969 av dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling. Statsrådet anförde därvid följande:

Under senare år har utvecklingen på den automatiska databehandlingens (ADB) område skapat helt nya möjligheter att insamla, systematisera och sammanställa information av olika slag. Härigenom har skyddet för enskilda personers integritet fått allt större aktualitet. I denna problematik intar den kommersiella kreditupplysningsverksamheten en central plats. Det finns utöver vad som föranleds av integritetsskyddsintresset skäl att också från andra utgångspunkter undersöka denna verksamhet. Jag vill därför inledningsvis lämna en del uppgifter om och synpunkter på kreditupplysningsverksamheten som den nu bedrivs.

Kreditupplysningsrörelse drivs i vårt land av ett flertal privata företag av olika storlek. Traditionellt skiljer man i branschen mellan allmänna och speciella kreditupplysningsföretag. Företag av förstnämnda typ insamlar och sammanställer information av allehanda slag, som kan vara av intresse från kreditvärderingssynpunkt, om privatpersoner och företag av olika kategorier. De speciella kreditupplysningsföretagens rörelse begränsas däremot som regel till vissa slag av uppgifter, främst sådana som kan hämtas ur myndigheters register och andra offentliga handlingar. Det finns också företag som koncentrerar sig på en eller ett par branscher.

Den information om enskilda personer och företag som insamlas av olika kreditupplysningsföretag spänner över ett mycket brett fält. Det är bl.a. fråga om uppgifter rörande lagsökningar och betalningsföreläggande — i vissa fall även ansökningar i sådana ärenden — konkurser och konkursansökningar, utmätningar och restförda skatter, taxeringsuppgifter, uppgifter om äktenskapsförord och boskillnader samt registreringsuppgifter och upplysningar ur årsredovisningarna för olika slag av företag. Bland information som inte härrör från offentliga källor kan nämnas uppgifter om inkassoärenden som inte har prövats av domstol, avbetalningsskulder och varukrediter. Sådan information lämnas av privata företag. Slutligen kan nämnas att det förekommer att kreditupplysningsföretag systematiskt samlar in upplysningar om alkoholbesvär och sociala belastningar av annat slag samt regelbundet gör förfrågningar hos personer i det s.k. kreditobjektets omgivning.

Splittringen av kreditupplysningsverksamheten på ett flertal olika företag kan möjligen anses värdefull genom att konkurrensen skulle stimulera företagen att förbättra sin service mot kunderna dvs. köparna av kreditinformation. Eftersom verksamheten till stor del består i insamling av information från samma uppgiftslämnare leder emellertid den nuvarande branschstrukturen till betydande dubbelarbete.

De senaste årens utveckling på ADB-området

har som jag tidigare nämnde skapat starkt ökade möjligheter att samla och systematisera stora mängder information. Särskilt kreditupplysningsföretag som begränsar sig till att registrera vissa slag av data, exempelvis vad som finns tillgängligt hos myndigheter, kan utnyttja denna teknik till att avsevärt öka effektiviteten i sin verksamhet. En övergång fullt ut till ADB-teknik kräver emellertid stora investeringar och om verksamheten skall bli lönsam får den inte ha alltför begränsad omfattning.

Det anförda talar för att den nuvarande branschstrukturen inte är den lämpligaste. Det är knappast någon tvekan om att kreditupplysningsbranschen inrymmer betydande potentiella stordrifts- och samordningsfördelar, som med nuvarande branschstruktur inte kan tas till vara. En koncentration av verksamheten skulle medföra stora rationaliseringsvinster.

På senare tid har man vidare kunnat iaktta ett ökat intresse för branschen från utländskt håll. Sålunda har ett av de största företagen nyligen förvärvats av ett ledande amerikanskt bolag som har omfattande intressen i branschen i både Amerika och Europa.

En effektivt fungerande kreditupplysningsverksamhet fyller otvivelaktigt en funktion i samhället. Tillförlitliga upplysningar av sådant slag är av betydelse inte bara för kreditgivarna, som därigenom kan minska risken för förluster. Indirekt har även kredittagarna nytta härav, eftersom kreditkostnaderna kan bli lägre om denna risk nedbringas.

Samhället har emellertid anledning att ägna kreditupplysningsverksamheten uppmärksamhet främst från integritetsskyddssynpunkt. Förmedling av sådan information som det här är fråga om innebär spridande av upplysningar om enskildas förhållanden, och verksamheten kan därigenom komma i konflikt med vad hänsynen till enskilda personers integritet kräver. Vid insamling och förmedling av information måste en avvägning göras mellan å ena sidan kundens intresse av att få tillgång till alla i sammanhanget betydelsefulla upplysningar och å andra sidan intresset av skydd för den personliga integriteten hos den som upplysningarna avser. Med de metoder för insamling och registrering av information som hittills har tillämpats har möjligheterna att sammanställa så stora mängder upplysningar att den personliga integriteten lider intrång i realiteten varit relativt begränsade. Den moderna ADB-tekniken öppnar emellertid betydligt större möjligheter i detta hänseende.

Vad nu har sagts aktualiserar frågan om behovet av särskilda garantier mot att ADB-tekniken används på ett sätt som åsidosätter skälig hänsyn till den personliga integriteten, särskilt som det nu synes föreligga planer från flera håll att på allvar utnyttja datatekniken för att effektivisera insamling och sammanställning av olika uppgifter om enskilda personer och företag. Problemet får särskild betydelse i ett land som Sverige som tillämpar en offentlighetsprincip vilken möjliggör en mycket långt gående insyn i de uppgifter som finns hos olika myndigheter. Den nuvarande utvecklingen innebär dessutom att, allteftersom olika statliga myndigheter förbättrar sin insamling och registrering av olika uppgifter — bl.a. med hjälp av ADB-teknik — för att skapa en bättre grundval för samhällets aktivitet och reformverksamhet på olika fält, risk föreligger för att också ytterligare information om enskilda personer kan komma att finnas offentligt tillgänglig.

I direktiven för de sakkunniga för utredning rörande offentlighet och sekretess som jag tidigare i dag har fått bemyndigande att tillkalla har jag pekat på att utnyttjandet av ADB-teknik inom den offentliga förvaltningen kan medföra behov av nya sekretessregler på detta område. Det kan sålunda finnas anledning att, exempelvis av hänsyn till enskildas personliga integritet, hemligstämpla sammanställningar som har upprättats med anlitande av ADB-teknik, även om de sammanställda uppgifterna var för sig är offentliga. Sekretessregler av detta slag löser emellertid inte problemet om garantier för integritetsskydd inom kreditupplysningsverksamheten. Genom sådana regler kan man nämligen inte hindra enskilda företag från att själva samla in de offentliga primäruppgifterna och ADB-behandla dem. Lika litet kan man motverka insamlande och registrering av upplysningar från privat håll, exempelvis från avbetalningssäljare och inkassoföretag. Härtill kommer att i en marknad, där kreditupplysningsverksamhet bedrivs i fri konkurrens mellan olika privata företag, riskerna är stora för att kundernas krav på en allt utförligare information kommer att driva utvecklingen mot en situation där allt mindre utrymme lämnas för hänsyn till den personliga integriteten hos dem som upplysningarna avser. Det är angeläget att motverka en sådan utveckling. Detta kan ske endast genom ett långtgående samhällsinflytande över den kommersiella kreditupplysningsverksamheten.

Vissa frågor om skydd för enskildas privatliv utreds f.n. av integritetsskyddskommittén. Denna har framför allt att överväga de problem som moderna ljudupptagnings- och fotograferingsmetoder skapar, och kommitténs arbete är inte inriktat på sådana frågor som jag nu har berört.

Mot bakgrund av vad som nu har sagts om behovet av skydd för den personliga integriteten och om branschstrukturen förordar jag, efter samråd med chefen för industridepartementet, att särskilda sakkunniga tillkallas för att verkställa utredning om kreditupplysningsverksam-

hetens former och framtida organisation.

De sakkunniga bör i första hand pröva två alternativ för reglering av kreditupplysningsverksamheten, nämligen dels ett monopolsystem och dels ett koncessionssystem. Det förra alternativet innebär att staten eller ett av staten helt eller delvis ägt företag får ensamrätt att bedriva kommersiell kreditupplysningsverksamhet av närmare angivet slag. Enligt det andra systemet bibehålls rätten för enskilda att ägna sig åt sådan verksamhet. Denna rätt blir emellertid beroende av offentlig myndighets koncession och verksamheten ställs under viss tillsyn av sådan myndighet.

Vilketdera systemet som än föredras gäller det att precisera den typ av verksamhet som skall omfattas av monopolet resp. kräva koncession. Det kan givetvis inte komma i fråga att förbjuda varje utlämnande av upplysning som är av betydelse för kreditbedömning. Utredningen bör i första hand avse kreditupplysningsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt.

Ett kommersiellt monopol kan som jag har antytt utövas av statlig myndighet eller av ett särskilt företag, helt eller delvis ägt av staten. De sakkunniga bör närmare överväga vilken organisationsform som är den lämpligaste. Med hänsyn till att kreditupplysningsverksamheten för att fylla erforderliga krav på utförlighet bör omfatta uppgifter inte bara från offentligt utan också från privat håll är ett samarbete mellan det organ som utövar monopolet och näringslivet naturligt. Ett ömsesidigt intresse för ett sådant samarbete bör också finnas. Eventuellt kan det komma i fråga att ge enskilda företag och organisationer delägarskap i monopolföretaget eller representation i dess styrelse. Staten bör emellertid, med hänsyn till verksamhetens betydelse från integritetsskyddssynpunkt, ha det bestämmande inflytandet. Det synes vidare vara angeläget att principerna för urvalet av uppgifter som tillhandahålls av det statliga monopolföretaget för kreditupplysningsändamål samt bearbetningen av dessa är allmänt kända. Vissa riktlinjer bör därför fastläggas i författningsform. Eventuellt kan det vara motiverat att skapa en särskild rådgivande nämnd med uppgift att vaka över att integritetsskyddsintressena blir tillräckligt beaktade. De sakkunniga bör också överväga frågan om rätt för enskilda att få insyn i de uppgifter som har registrerats beträffande dem.

Ett monopolsystem skapar goda möjligheter att reglera insamlingen och redovisningen av data på ett från integritetsskyddssynpunkt tillfredsställande sätt. Det möjliggör den rationalisering och koncentration av verksamheten som enligt vad jag tidigare framhållit synes önskvärd. Risken för utländsk dominans, vilken kan vara betänklig med hänsyn till verksamhetens art, elimineras. Mot dessa fördelar får vägas de invändningar som alltid kan resas mot monopol.

Ett system som bygger på koncession är inte lika genomgripande som monopolsystemet. Det kan införas relativt snabbt och utan större kostnader, bortsett från vad som kan föranledas av att staten själv engagerar sig i verksamhet på området. Å andra sidan medför ett koncessionssystem inte de betydande rationaliseringsvinster som monopolsystemet skulle innebära. Ett koncessionssystem kräver särskilda garantier för den enskildes integritetsskydd. Ett beslut om koncession bör därför förenas med vissa föreskrifter i detta hänseende, och möjlighet bör finnas att upphäva koncessionen om föreskrifterna inte följs. Det kan vidare vara lämpligt att begränsa koncessionstiden för att tillfälle skall ges att modifiera föreskrifterna med hänsyn till utvecklingen på kreditupplysningsområdet. Den koncessionsbundna verksamheten bör stå under tillsyn av offentlig myndighet. De sakkunniga bör överväga dessa och andra administrativa frågor och göra en beräkning av vilka kostnader koncessionssystemet skulle medföra samt ta ställning till uppkommande finansieringsfrågor.

Även inom ramen för ett koncessionssystem finns anledning att överväga statligt företagande. Ett statligt engagemang inom kreditupplysningsbranschen ger insyn och inflytande i en bransch där allmänna intressen är framträdande. Den rationalisering av verksamheten som den nuvarande utvecklingen inom branschen gör önskvärd skulle kunna främjas genom aktiv medverkan av staten. Att staten engagerar sig i verksamhet av detta slag synes för övrigt naturligt mot bakgrund av att en stor del av den information som kreditupplysningsföretagen sammanställer och förmedlar härrör från statliga myndigheter. En statlig etablering kan ske antingen i statens egen regi eller i samarbete med andra företag, exempelvis inom kreditväsendet. De sakkunniga bör undersöka olika tänkbara alternativ och uttala sig om vilken lösning som lämpligen bör väljas.

De frågor jag hittills har uppehållit mig vid rör i huvudsak sådan verksamhet som går ut på att samla information om enskilda personer och företag i syfte att tillhandahålla den åt annan. Ett företag kan givetvis också samla sådan information för eget bruk utan avsikt att ställa den till andras förfogande. Att helt förbjuda sådan verksamhet synes inte nödvändigt. Emellertid kan ett stort företag ha anledning att för internt bruk lägga upp en mycket omfattande samling av data från offentliga och privata källor och registrera dessa data med ADB-teknik. Eventuellt kan flera företag samarbeta härom utan att upprätta något särskilt företag för ändamålet. Ett sådant förfarande kan vara ägnat att inge samma betänkligheter från integritetsskyddssynpunkt som en motsvarande sammanställning av data i syfte att sälja

informationen till utomstående. De sakkunniga bör undersöka hithörande problem och överväga om särskilda åtgärder påkallas. En lösning som kan förtjäna att prövas är att rätten att sammanställa kreditinformation med utnyttjande av ADB-teknik görs beroende av särskilt tillstånd, även om sammanställningen bara är avsedd för internt bruk.

De nuvarande kreditupplysningsföretagen ägnar sig ofta också åt inkasseringsrörelse. Sådan verksamhet bedrivs emellertid även av en rad andra företag, av vilka många är helt små. Under senare år har det vid olika tillfällen påtalats att vissa inkasseringsföretag använder metoder som ter sig stötande eller otillbörliga mot gäldenären. De sakkunniga bör undersöka i vilken mån detta förekommer och överväga vilka åtgärder som krävs för att få en bättring till stånd.

De sakkunniga bör samråda med integritetsskyddskommittén och med de sakkunniga som jag tidigare i dag har fått bemyndigande att tillkalla för utredning rörande offentlighet och sekretess. De bör bedriva sitt arbete skyndsamt.

1.2 *Arbetets uppläggning*

Utredningens förslag syftar huvudsakligen till att ange under vilka förutsättningar yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet skall få bedrivas och vilka skyddsregler som skall gälla mot otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet i samband med sådan verksamhet. Förslaget avser främst kreditupplysningsföretagens verksamhet, bankernas kreditupplysningsservice samt motsvarande verksamhet inom företagareorganisationer. Även kreditupplysningspublikationer omfattas av förslaget genom en specialreglering som tar hänsyn till bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen.

Ett skydd mot otillbörligt intrång i den enskildes privatliv blir emellertid otillräckligt, om det begränsas till att avse nyss nämnda verksamhetsformer. Hantering av kreditinformation ingår nämligen som ett naturligt led även i de flesta kreditgivares interna verksamhet. Denna berörs därför i vissa delar av utredningens förslag.

I samband med mer omfattande hantering av kreditinformation aktualiseras vissa ADB-frågor. Den automatiska databehandlingen ger framförallt ökade möjligheter att samordna stora mängder av olika uppgifter och lagra dem i lätt tillgänglig form. ADB-tekniken är därför av stort intresse i kreditupplysningssammanhang. Beträffande utredningens befattning med ADB-frågor anmälde statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 27 maj 1971 följande ändring:

I direktiven för OSK och KUU behandlades åtskilliga problem med anknytning till automatisk databehandling (ADB). För OSK:s del bedömdes sålunda frågan om ADB-materialets förhållande till offentlighetsprincipen såsom en fråga av centralt intresse, och olika möjligheter att säkra intresset av insyn i myndigheternas verksamhet diskuterades i korthet. De risker för ingrepp i den personliga integriteten, som ADB-teknikens användning kan medföra, uppmärksammades också i direktiven för OSK, där möjligheten av en utbyggnad av sekretesskyddet påpekades.

Det framhölls också, att det inte bara inom den offentliga förvaltningen utan också på den enskilda sektorn fanns möjligheter att med ADB-teknikens hjälp skaffa sig ingående kännedom om andra människors förhållanden. En central roll spelade härvid den kommmersiella kreditupplysningsverksamheten, som är föremål för KUU:s utredningsarbete. I de båda utredningarnas direktiv angavs, att enskildas rätt att göra sammanställningar och analyser med hjälp av ADB-teknik borde prövas inom ramen för KUU:s arbete.

OSK:s arbete har i första hand inriktats på frågorna om offentlighetsprincipens tillämpning på ADB-lagrat informationsmaterial. Enligt OSK har det därvid visat sig, att frågorna om utlämnande av sådant material från myndigheter och materialets användning står i ett så nära samband med varandra, att de lämpligast torde böra lösas i ett sammanhang. Vid samråd mellan OSK och KUU har enighet rått om att ADB-frågorna med fördel kan behandlas av OSK, medan KUU:s arbete koncentreras till de med kreditupplysning sammanhängande problemen.

I enlighet med vad utredningarna överenskommit om arbetsfördelningen dem emellan förordar jag att OSK — med motsvarande begränsning i KUU:s uppgift — får i uppdrag att utreda hela frågan om lagstiftning rörande personorienterad ADB-information. Självfallet bör OSK:s arbete liksom hittills bedrivas i nära kontakt med KUU. I den mån behovet av grundlagsändringar medför att lagändringar ej kan genomföras tillräckligt snart bör OSK även beakta behovet av provisoriska ändringar med hänsyn till det arbete som redan pågår på ADB-området.

I frågan om den framtida organisationen

av den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten har utredningen undersökt olika alternativ med särskild inriktning på koncession och monopol.

Frågan om utländskt inflytande över kreditupplysningsverksamheten har ägnats uppmärksamhet från såväl integritets- som säkerhetssynpunkter.

Frågan om huruvida inkasseringsföretag använder metoder som ter sig stötande eller otillbörliga behandlas inte i detta betänkande. Inkasseringsverksamheten är emellertid nära förbunden med kreditupplysningsverksamheten, varför detta betänkande tar upp sådana inkassofrågor som är relevanta från kreditupplysningssynpunkt. I det kommande betänkandet om inkasseringsverksamhet kommer bl.a. att behandlas frågan om sådan verksamhet bör få drivas i kombination med kreditupplysningsverksamhet.

1.3 *Uppdragets genomförande*

Undersökningen av kreditupplysningsverksamheten har genomförts bl.a. genom två enkäter. Den ena behandlar kreditupplysningsföretagens organisation och arbetssätt. Den andra enkäten (kreditgivarenkäten) har riktats till ett urval företag och berör kreditupplysningsverksamhetens betydelse för kreditgivare.

Vidare har utredningen gjort en undersökning hos landets samtliga tingsrätter avseende betalningsföreläggande- och lagsökningsmål — två viktiga informationsområden i kreditupplysningssammanhang. Undersökningen har använts vid bedömningen av huruvida ansökningar i sådana mål bör få användas i kreditupplysningsverksamheten utan att rättens avgörande avvaktas.

Övrigt erforderligt utredningsmaterial har inhämtats vid hearings med kreditupplysningsföretagare och vissa kreditgivare, vid studiebesök hos några kreditupplysningsföretag och vid intervjuer och samtal med kreditgivare, företrädare för branschorganisationer m.fl. Företrädare för bankväsendet och vissa myndigheter har lämnat utredningen information. Bankinspektionen har på utredningens begäran avgivit utlåtande i en fråga om banksekretess.

I frågan om lämpligheten av utländskt inflytande över kreditupplysningsverksamheten har utredningen hållit hearing med företrädare för olika myndigheter och näringslivet.

Upplysningar om utländska förhållanden på kreditupplysningsområdet har erhållits dels genom utrikesdepartementets försorg, dels genom kontaktmän vid myndigheter i Danmark, Finland och Norge. I dessa länder pågår lagstiftningsarbete i motsvarande frågor. Den nordiska kontakten har upprätthållits fortlöpande.

Utredningen har bedrivit sitt arbete i nära samråd med OSK och har även haft visst samråd med integritetsskyddskommittén och massmedieutredningen.

2 Kreditinformation — allmänna synpunkter

2.1 *Funktion*

Kreditgivarens behov av uppgifter om kreditsökanden (kreditinformation) beror ytterst på att kreditgivning är förenad med ekonomiska risker. Detta är en ofrånkomlig följd av att pengar eller varor överlämnas eller att tjänster utförs mot betalning i efterhand. Betalningen kan av växlande skäl utebli men även en försening av betalningen kan vara kännbar för kreditgivaren. Man bör inte heller bortse från de bevaknings- och indrivningskostnader samt andra olägenheter som kan vara förenade med betalningsförsummelse.

Kreditgivaren kan i viss utsträckning skydda sig mot kreditförlust och liknande olägenheter genom att ta säkerhet för krediten i form av pant eller borgen. Möjligheterna härtill är emellertid begränsade. Kreditgivaren behöver därför uppgifter om kreditsökanden för att kunna göra en prognos om dennes möjligheter att fullgöra sin betalningsskyldighet i rätt tid. En sådan prognos kan knappast göras med full säkerhet men den ger dock kreditgivaren betydelsefulla möjligheter att avslå kredit i sådana fall där riskerna för kreditförlust eller andra olägenheter är större än kreditgivaren kan tolerera. En förutsättning för att uppgifterna om kreditsökanden skall möjliggöra en betalningsprognos är att informationen fyller vissa krav. Den skall vara relevant, korrekt och tillräcklig för den bedömning som är i fråga. Urvalet av information varierar efter kreditens storlek, kreditfristens längd och andra faktorer.

Kreditinformationen har betydelse inte bara för kreditgivarens ställningstagande till om sökt kredit skall beviljas. Om krediten beviljas måste kreditgivaren bevaka att betalning sker i rätt tid. För detta ändamål kan det bli nödvändigt att fortlöpande skaffa uppgifter om kredittagarens ekonomiska situation efter kreditbeslutet. Av betydelse är bl.a. att följa upp om kredittagaren blir föremål för betalningsanmärkning från annat håll (växelprotest, lagsökningsutslag o.d.). Information härom ger kreditgivaren möjlighet att vidta åtgärder för att skydda sin egen fordran, t.ex. inkassoåtgärder eller rättsliga åtgärder.

De uppgifter kreditgivaren kan samla in om sin kund ingår således som ett väsentligt led i det skydd mot kreditförlust och andra olägenheter som kreditgivaren söker bygga upp. Ett sådant kreditskydd ligger inte bara i kreditgivarens intresse. Kreditförluster leder till kostnadsökningar som ytterst går ut över andra kredittagare och konsumenter.

2.2 *Källor*

Uppgifter om kreditkunden inhämtas delvis genom direkta frågor till denne. I vissa

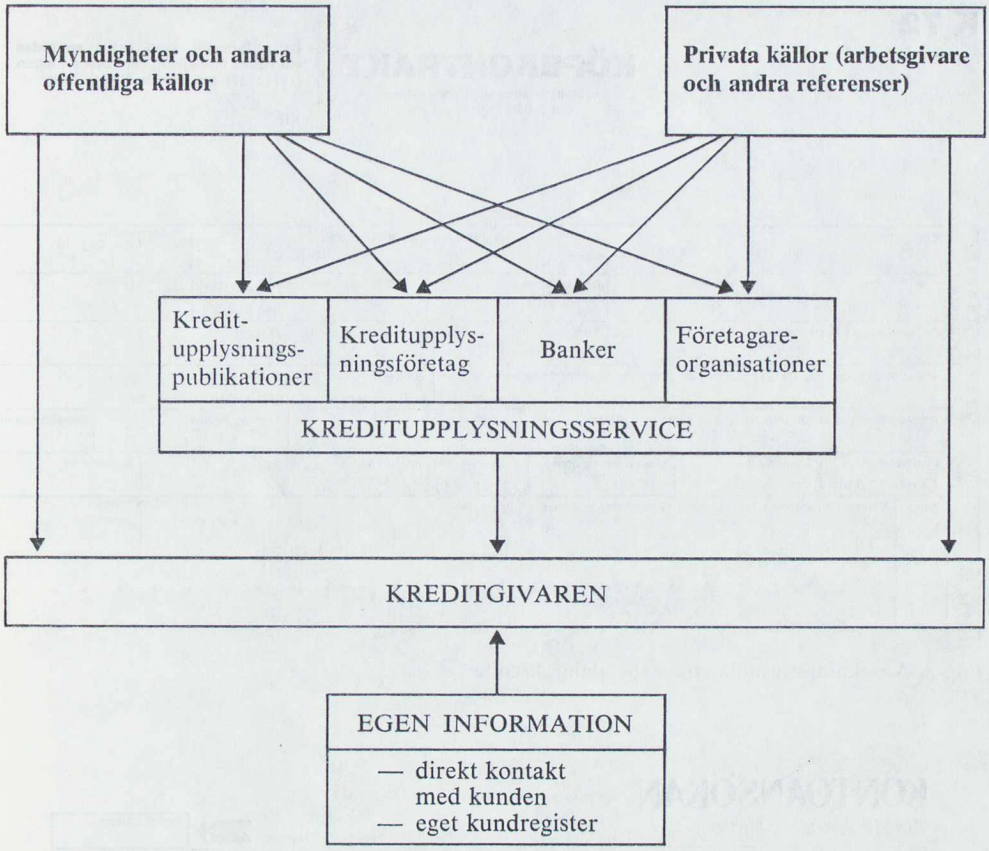

Fig. 1. Schematisk beskrivning över kreditgivarens informationskällor.

fall kan det egna kundregistret också ge information om kundens eventuella tidigare förbindelser med kreditgivaren och hans sätt att sköta dessa. Slutligen inhämtas information från externa källor.

Den externt insamlade kreditinformationen kommer från såväl den offentliga som den privata sektorn. Uppgifterna kan i många fall hämtas direkt vid källan, men vanligen anlitar kreditgivaren olika kreditupplysningspublikationer, kreditupplysningsföretag, banker eller företagareorganisationer. Härtill kommer de mer tillfälliga kontakter kreditgivaren kan ta för att få kompletterande uppgifter.

En schematisk beskrivning över kreditgivarens informationskällor kan göras enligt fig. 1 ovan.

De grundläggande uppgifterna inhämtas normalt från serviceorganen. Dessa uppgifter kan ofta vara tillräckliga för att sortera bort sådana fall där kredit är utesluten, eller för att möjliggöra bedömning av smärre krediter inom avbetalningshandeln. Däremot förutsätter större krediter i allmänhet en mer ingående undersökning. Det är oftast i sådana fall som kreditgivaren får anledning att komplettera serviceorganens uppgifter genom att inhämta ytterligare uppgifter direkt från myndigheter och referenser.

Man bör hålla i minnet att kreditgivaren själv är informationskälla på olika sätt. Bl.a. lämnar kreditgivarna uppgifter till myndigheter i samband med att rättsliga eller exekutiva åtgärder måste aktualiseras vid utebliven betalning. Detta kan ske direkt eller via inkasseringsföretagen. Vidare

K 72

Säljare

KÖPEKONTRAKT

upprättat mellan vidstående säljare och nedan angiven köpare

Detta formulär skall icke användas vid sådan försäljning som avses i lagen (1971 : 238) om hemförsäljning m.m.

NR .....

UPPGIFTER OM KÖPAREN OBLIGATORISKA

Efternamn	Samtliga förnamn (tilltalsnamnet understruket)		Personnummer År Mån Dag Nr
c/o	Bostadsadress OBS Meddela genast ny adress!		Telefon (bostad) Riktnr /
Postnummer Postadress	Yrke	Makas/makes fullständiga namn	
Mantalsskr.ort och tid. adress om annan än ovan angivna under de senaste två åren		Fotolegitimation (pass, ID-kort el. dyl.) Litt. Nr utfärd. den av	
Arbetsgivarens eller den egna rörelsens namn och adress		Telefon (arbete) Riktnr /	Anställd sedan
Civilstånd ☐ gift ☐ ogift	Årsinkomst	Makas/makes årsink.	Tidigare avbetalningsköp ☐ nej ☐ ja: hos	Kontrakt nr

FÖRVÄRVET

Antal	Varuslag - Fabrikat - Typ - Modell - Tillverkningsnummer	KONTANTPRIS Pris pr enhet	Summa
.....	.....	.....	.....
.....	.....		
.....			

Fig. 2. Ansökningsformulär för avbetalningskredit.

KONTOANSÖKAN

(ifylles fullständigt – ej blyerts)

Lägst 500, högst 5.000 kronor

önskat belopp

Efternamn, samtliga förnamn (stryk under tilltalsnamnet)	☐ Gift ☐ Ogift ☐ Frånskild ☐ Hemskild ☐ Änkling ☐ Änka	Medborgare ☐ Svensk ☐ Utländsk	Antal barn att försörja
Bostadsadress (ev. inneboende hos)	Personnummer år mån. dag nr –	Tel. bost. m. riktnr	Tel.arb.riktnr o.ankn.nr
Postnummer, adresspostanstalt	Yrke (sysselsättning)		☐ Fast anställning ☐ Eget företag
Tidigare *varaktiga* och *fullständiga* postadress	Årsinkomst	Ev. referenser, t.ex. bank	
Arbetsgivarens resp. det egna företagets namn och adress	Anställd där sedan år 19		
Närmast föregående arbetsgivares namn och adress			
Samtliga förnamn (stryk under tilltalsnamnet)	Personnummer år mån. dag nr –	Yrke (sysselsättning)	
Arbetsgivarens resp. det egna företagets namn och adress	Anställd där sedan år 19	☐ Fast anställning ☐ Eget företag	Årsinkomst
Närmast föregående arbetsgivares namn och adress	Tidigare *varaktiga* och *fullständiga* postadress		

Jag/vi försäkrar, att i ansökan lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga och godkänner gällande kontobestämmelser och betalningsvillkor, som jag/vi förbinder mig/oss att iakttaga, om konto beviljas.

_____ den / 19____

_____ _____

Kontosökandens egenhändiga namnteckning Makas/makes egenhändiga namnteckning

Fig. 3. Ansökningsformulär för kontokortskredit.

KREDITANSÖKAN

Kredit nr (ifylls av banken)

Bankkontor

☐ LÅN BYGGN-KREDITIV ☐ CHECKKREDIT GARANTI ☐ VÄXEL CHECKLÖ-NEKREDIT ☐ SPARLÅN

Kreditbelopp kr | Amorteringstid (antal år) | Nuvarande konton i

Kreditsökande person (efternamn, tilltalsnamn, titel) eller företag | Person-/Regnr

Utdelningsadress (gata, box e dyl) | Ortsadress (postnr och ort) | Telefon (riktnr-tfnnr)

Mantalsskrivningsadress (endast om annan än utdelningsadressen ovan)

☐ Gift ☐ Ogift ☐ Frånskild ☐ Hemskild ☐ Änkling ☐ Änka | Försörjningsplikt (antal barn, deras ålder) | Bosatt i Sverige sedan år (för utländsk medborgare)

Arbetsgivare (namn, postadress) | Telefon (riktnr-tfnnr) | Anst (årtal, mån)

Tidigare arbetsgivare om anställningen ovan varat mindre än 1 år (namn, postadress) | Telefon (riktnr-tfnnr)

Referens hos arbetsgivaren | Telefon (riktnr-tfnnr)

Övriga referenser | Telefon (riktnr-tfnnr)

Löneutbetalningssätt ☐ kontantlön ☐ postlön ☐ checklön ☐ postgiro | Makens namn, titel | Makens personnr

Makens arbetsgivare (namn, postadress) | Telefon (riktnr-tfnnr) | Anst (årtal, mån)

EKONOMISK STÄLLNING (ifylls om sökanden är privatperson, dock ej vid ansökan om Sparlån)

INKOMSTER	Kronor	UTGIFTER	Kronor
Sökandens fasta årsinkomster		Sökandens/ och makens skatteutgifter per år	
Sökandens andra inkomster		Hyra per år	
Makens fasta årsinkomster		Räntor och amorteringar per år	
SUMMA KRONOR		SUMMA KRONOR	
TILLGÅNGAR		SKULDER	
Fastigheter (taxeringsvärdet)		Lån mot säkerhet av aktier, obl, inteckn etc i banken	
Banktillgodohavanden i banken		i andra banker	
i andra banker		Andra skulder ss växlar, avbetalnkontrakt	
Andra tillgångar (ej personligt lösöre)		Övriga skulder	
SUMMA KRONOR		SUMMA KRONOR	

Jag försäkrar, att de av mig på denna och omstående sida lämnade uppgifterna är riktiga och att jag och/eller min make icke har andra skulder än de här ovan uppgivna.

Vid ansökan om personlig kredit utan särskild säkerhet (checklönekredit, sparlån o dyl) gäller underskriften jämväl nedanstående försäkran:

Om kredit beviljas mig, förbinder jag mig att under kredittiden icke upptaga liknande kredit i annat kreditinstitut. Ifråga om check(löne)kredit är jag medveten om att krediten ej får disponeras av mig, förrän den beviljats och kontrakt tecknats med banken.

Jag försäkrar, att jag är fullt arbetsför. Jag är medveten om att den grupplivförsäkring som banken eventuellt tecknar på mitt liv, ej gäller efter det att jag uppnått 67 års ålder.

Jag har icke något att erinra mot att upplysning om krediten lämnas till Kreditregister AB.

Ort, datum | Kreditsökandens underskrift

Fig. 4. Ansökningsformulär för banklån.

lämnas uppgifter om betalningsförsummelser till kreditupplysningsföretagen, särskilt i de fall där avtal om informationsutbyte träffats.

2.3 *Kreditinformation om privatpersoner*

Kreditinformationen om privatpersoner innehåller uppgifter om ekonomiska och andra personliga förhållanden. De uppgifter som inhämtas i den direkta kontakten med kunden gäller i allmänhet grundläggande personuppgifter samt familje-, anställnings- och bostadsförhållanden. Uppgifterna insamlas vanligen på ansökningsformulär enligt fig. 2—4 på sid. 28—29.

En viktig del av den information kreditgivaren behöver för sin bedömning av en kreditansökan består av uppgifter om tidigare kreditavtal och skötseln av dessa. Kunden kan ha varit aktuell i något eller några av de cirka 135.000 lagsöknings- och betalningsföreläggandemål som årligen leder till utslag respektive bevis. I andra fall kan kunden ha varit föremål för utmätning eller återtagning av avbetalningsgods. Sådana uppgifter är av stor betydelse från kreditbedömningssynpunkt men efterfrågas av naturliga skäl inte i den direkta kontakten med kunden. Detta gäller även uppgifter om äktenskapsförord, hemskillnad och liknande, vilka i vissa kreditgivningsfall anses nödvändiga. Här har de upplysningar kreditgivaren inhämtar från kreditupplysningsbranschen väsentlig betydelse. Dessa upplysningar ger dessutom kreditgivaren möjligheter att kontrollera den information kunden lämnat i sin kreditansökan.

En uppställning över vanligen förekommande kreditinformation om enskilda personer får följande utseende:

I. *Offentliga uppgifter*

Källa:	Efterfrågad information:
Länsstyrelse, lokal skattemyndighet eller pastorsexpedition	Personnummer Aktuella och föregående mantals- och kyrkobokföringsförhållanden Födelsehemort Nationalitet Civilstånd med tidpunkt för ändring Makas/makes personnummer Uppgift om omyndighetsförklaring Inkomst av tjänst, rörelse m.m. Taxeringsvärde på fastighet
Domstol	Ansökningar, domar, bevis och utslag Lagfart och inteckningar
Kronofogdemyndighet	Skatterestantier Utmätningar Återtagning av avbetalningsgods Införsel Växelprotest (även från notarius publicus eller särskild förrättare)
Äktenskapsregistret vid Statistiska Centralbyrån (SCB)	Hemskillnad Äktenskapsskillnad Boskillnad Äktenskapsförord Bodelning Antal barn Vigseldag

II. *Uppgifter från den enskilda sektorn*

Källa:	Efterfrågad information:
Kreditupplysningsföretag	Sammanställd offentlig och enskild information Allmänt omdöme
Bank	Sammanställd offentlig och enskild information Allmänt omdöme
Massmedia, kalendrar och annat tryck	Inkomst- och förmögenhetsuppgifter Personnotiser m.m.
Inkasseringsföretag	Uppgifter om inkasseringsfall
Personer i kredittagarens omvärld	Löne- och anställningsuppgifter från arbetsgivare Allmänt omdöme

2.4 *Kreditinformation om företag*

Företagens uppgiftsskyldighet till olika myndigheter gör att kreditgivarna genom offentlighetsprincipen kan få åtskillig information som är värdefull vid kreditbedömning. Därtill kommer att företagen av naturliga skäl har fler och mer omfattande kontakter med kreditmarknaden än den enskilde, vilket ger ytterligare information.

Aktiebolag är skyldiga att registrera sin verksamhet vid patent- och registreringsverket samt att dit årligen lämna balansräkningar och andra redovisningshandlingar. Denna information är offentlig och därmed också tillgänglig för användning vid kreditbedömning.

Registreringsskyldighet föreligger även för andra företag än aktiebolag. Handelsregistren vid länsstyrelser och i vissa städer innehåller uppgifter om firmor, firmainnehavare, syftet med firmornas verksamhet m.m.

Företag är även registrerade i samband med beskattning av olika slag, t.ex. mervärdeskatt och källskatt. I dessa hänseenden registreras uppgifter vid länsstyrelser och lokala skattemyndigheter som samtidigt också blir en naturlig källa för kreditinformation om företagen.

Beträffande den kreditinformation som kan erhållas från den privata sektorn kan konstateras att företagens betalningsvanor följs på i princip samma sätt som beskrivits i fråga om privatpersoner. Skötseln av företagskrediterna kan sålunda avläsas genom uppgifter om trög betalning, kreditspärrar, inkasseringsåtgärder, ansökningar om rättsliga eller exekutiva åtgärder, betalningsinställelser, ackord, konkurser o.d.

En sammanställning av vanligen förekommande kreditinformation om företag får följande utseende:

I. *Offentliga uppgifter*

Källa:	Efterfrågad information:
Patent- och registreringsverket (PRV)	Aktiebolags namn och registreringsnummer Datum för registrering Verksamhetens art Styrelse och verkställande direktör Firmateckning Balansräkningar och andra redovisningshandlingar

Källa:	Efterfrågad information:
Föreningsregistren hos länsstyrelserna	Uppgifter motsvarande de som angivits ovan beträffande aktiebolag
Handelsregister	Firma och innehavarens namn samt hemvist (bolagsmän i handelsbolag) Verksamhetens art Datum för registrering Firmateckning Kommanditdelägares insats
Länsstyrelse och lokal skattemyndighet	Skatteuppgifter
Domstol	Ansökningar, domar, bevis och utslag Konkurser och ackord Lagfart och inteckningar
Kronofogdemyndighet	Skatte- och avgiftsrestantier Utmätningar Växelprotest (även från notarius publicus eller särskild förrättare)

II. *Uppgifter från den enskilda sektorn*

Källa:	Efterfrågad information:
Kreditupplysningsföretag	Sammanställd offentlig och enskild information Allmänt omdöme
Bank	Sammanställd offentlig och enskild information Allmänt omdöme
Företagareorganisationer	Sammanställd offentlig information Kreditspärrar Kreditengagemang Betalningsvanor Betalningsinställelse Ackord Allmänt omdöme
Massmedia, kalendrar och annat tryck	Handelsnyheter och företagsnotiser
Inkasseringsföretag	Uppgifter om inkasseringsfall
Tidigare kreditgivare och leverantörer	Betalningsvanor Allmänt omdöme

2.5 *Kreditupplysningsservice*

Kreditgivarna kan i viss utsträckning tillgodose sitt behov av kreditinformation genom att själva samla in uppgifter om kreditsökanden i direktkontakten med denne eller genom förfrågningar hos arbetsgivare och andra referenser. En sådan uppgiftsinsamling kan emellertid vara både tids- och arbetskrävande. Med en växande kreditmarknad har kreditgivarna därför fått allt större behov av hjälp med insamlingen av de grundläggande uppgifterna. Detta är särskilt fallet när det gäller uppgifter om betalningsanmärkningar av typen betalningsföreläggandebevis, lagsökningsutslag, utmätning och konkurs. Dylika uppgifter kan för närvarande inte erhållas centralt från nå-

gon myndighet. För att få löpande information av detta slag krävs därför insamling vid alla domstolar och kronofogdemyndigheter. En sådan insamling genomförs endast av kreditupplysningspublikationer och kreditupplysningsföretag som här således intar en nyckelroll.

Kreditupplysningsservice erbjuds inte enbart av kreditupplysningspublikationer och kreditupplysningsföretag. De insamlade uppgifterna används också av bankerna som efter bearbetning och komplettering med råd som grundar sig på bankintern information i sin tur erbjuder service till bankkunderna. På liknande sätt erbjuds service från företagareorganisationer som kompletterar de insamlade uppgifterna med ytterligare information från medlemmarna i respektive organisation. Dessa förhållanden komplicerar en del av de beräkningar utredningen genomfört avseende antalet kreditupplysningar m.m. I följande översikt bör man därför hålla i minnet att särskilt upplysningar från banker och företagareorganisationer i viss utsträckning bygger på upplysningar som inhämtats i kreditupplysningspublikationer och från kreditupplysningsföretag. Utredningen vill också erinra om att en stor del av kreditupplysningarna lämnas i muntlig och ibland mycket kortfattad form. Omfattningen av denna verksamhet är av naturliga skäl svår att beräkna.

Kreditgivarna kan även erhålla service i mindre omfattning bl.a. från bokförings- och revisionsbyråer eller inkasseringsföretag. Sådan mer begränsad och ibland tillfällig kreditupplysningsverksamhet har inte beaktats i följande översikt. Denna avser således kreditupplysningspublikationer, kreditupplysningsföretag, bankernas kreditupplysningsservice och motsvarande service vid vissa företagareorganisationer.

Kreditupplysningspublikationerna består av fristående tidskrifter och av publikationer som utges av kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan. Som tidigare nämnts tillkommer publikationerna bl.a. genom att domstolar och kronofogdemyndigheter bevakas kontinuerligt. Detta sker genom ombud som samlar in uppgifterna, vilka sammanställs och ges ut periodiskt.

De vanligast förekommande publikationerna utges tillsammans i cirka 35.000 ex. per år. Publikationerna behandlas närmare i kapitel 3.

Kreditupplysningsföretagen lämnar upplysningar i form av sammanställda uppgifter avseende omfrågade personer eller företag. Upplysningarna innefattar ofta en bedömning och rekommendation (tillstyrkande, avstyrkande o.d.). Vissa kreditupplysningsföretag åtar sig även att bevaka särskilt angivna kredittagare avseende betalningsanmärkningar som eventuellt inträffar efter kreditens lämnande (kreditbevakningsservice).

Antalet kreditupplysningar från kreditupplysningsföretagen kan för närvarande uppskattas till cirka 850.000 per år. Av dessa torde 500.000 avse privatpersoner och 350.000 avse företag.

Kreditupplysningsföretagens service beskrivs närmare i kapitel 4.

Bankernas kreditupplysningsservice bygger dels på sådana uppgifter som är allmänt tillgängliga i kreditupplysningssammanhang, dels på bedömningar som görs på grundval av internt tillgänglig information. Verksamheten betraktas som en del av den service man erbjuder bankkunderna. Det är främst affärsbankerna som tillhandahåller kreditupplysningsservice.

Antalet kreditupplysningar från bankerna kan för närvarande uppskattas till 650.000 per år. Därav torde 300.000 upplysningar avse privatpersoner och 350.000 avse företag. En stor del av upplysningarna förmedlas mellan bankerna.

Bankernas kreditupplysningsservice beskrivs närmare i kapitel 5.

Vissa *företagareorganisationer* ger kreditupplysningsservice till sina medlemmar. Verksamheten är för närvarande i huvudsak inriktad på företag, men även service i fråga om privatpersoner förekommer. Företagareorganisationernas kreditupplysningsservice bygger bl.a. på ett utbyte av information mellan olika kreditgivare inom respektive organisation.

Antalet kreditupplysningar från företagareorganisationerna kan uppskattas till cirka 150.000 per år. Deras kreditupplysningsservice beskrivs närmare i kapitel 6.

Kreditgivarna anlitar servicemöjligheterna i skiftande utsträckning och på olika sätt. Här är kundkretsens sammansättning, kreditgivningens omfattning och art m.m. avgörande. Av de 281 företag som besvarat utredningens kreditgivarenkät har 192 (68,3 %) svarat att de använder kreditupplysningspublikationer eller anlitar kreditupplysningsföretagens service. Enkäten berör inte frågan om i vilken utsträckning kreditupplysningsservicen vid bankerna och företagareorganisationerna anlitas.

3 Kreditupplysningspublikationerna

Uppgifter som kan användas för kreditbedömning ingår i flera olikartade publikationer. Hit hör t.ex. Post- och Inrikes Tidningar som ger uppgifter om nyregistrerade aktiebolag, konkurser m.m. Hit hör också kalendrar av typen Svensk Handelskalender, Svenska Aktiebolag, taxeringskalendrar osv. Dessutom finns det ett antal publikationer som mer direkt syftar till kreditupplysningsverksamhet. Här bör nämnas Svensk Handelstidning Justitia, Kreditarkivet, Spärrkatalogen och Kundkontrollregistret. Bankerna, köpmannaföreningarna m.fl. ger dessutom ut publikationer eller enklare s.k. listor inom sina respektive områden.

De vanligast förekommande kreditupplysningspublikationerna i tidskriftsform är:

Svensk Handelstidning Justitia
Upplaga 1971: 10.415 ex.

Svensk Handelstidning Justitia utgavs första gången i början av 1890-talet. Denna publikation har under många år haft stor betydelse i kreditgivningssammanhang. Utgivningen sker veckovis och tidningen omfattar främst uppgifter om rättsliga och exekutiva åtgärder från hela landet, t.ex. betalningsföreläggandebevis, lagsökningsutslag, utmätningar och konkurser. Dessutom ingår handelssidetext, uppgifter om nyetableringar, kapitaländringar samt vissa statistiska tabeller och annonser. Verksamheten är förlagd till Stockholm.

Svensk Köpmannatidning
Upplaga 1971: uppgift har inte kunnat erhållas.

Utgivningen av Svensk Köpmannatidning började 1910 och tidningen utkommer för närvarande månatligen. Den innehåller inga artiklar, annonser eller liknande material utan omfattar endast offentliga uppgifter, bl.a. om rättsliga och exekutiva åtgärder. Särskiljande för denna tidning är publiceringen av ansökningar om betalningsföreläggande och lagsökning. Verksamheten är förlagd till Malmö.

Svensk Affärstidning
Upplaga 1971: 2.100 ex.

Svensk Affärstidning har utgivits sedan 1923. I tidningen publiceras veckovis de vanligaste betalningsanmärkningarna. Den utgör samtidigt annonsorgan. Verksamheten är förlagd till Stockholm.

Övriga kreditupplysningspublikationer

Flera kreditupplysningspublikationer ges ut av kreditupplysnings- och inkasseringsföretag eller andra serviceinstitutioner.

AB Svensk Upplysningstjänst ger ut två typer av publikationer. Varje vecka utges kreditrapporter som omfattar uppgifter om olika betalningsanmärkningar. Kreditrapporterna ges ut över fyra olika distrikt i landet. Den andra publikationen — Kreditarkivet — utgör en årlig sammanfattning

av kreditrapporterna och är uppdelad i fyra delar på motsvarande sätt.

AB Automatisk Kontokontroll (ABAK) ger ut Spärrkatalogen som omfattar betalningsanmärkningar om konkurser, misslyckade utmätningsförrättningar, återtagning av avbetalningsgods och betalningsinställelser. Uppgifterna kvarstår i cirka två år. Syftet med Spärrkatalogen är att kreditgivaren skall ha möjlighet till snabb kontroll avseende de mest graverande betalningsanmärkningarna.

AB Kundkontroll ger ut en publikation under namnet Kundkontrollregistret. Den är speciell i den meningen att uppgifterna avser kreditspärrar och inkassofall. Även här kvarstår uppgifterna under två år.

Ett exempel på de lokala utgåvor av mindre format som förekommer utgörs av tidskriften Kreditupplysningar. Den är stencilerad och utges av S. B. Anderssons Inkasso- och Juridiska Byrå i Helsingborg. Tidskriften omfattar betalningsanmärkningar mot enskilda personer och företag i nordvästra Skåne.

Köpmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö ger gemensamt ut s.k. listor över skatterestantier, företagsinteckningar, konkurser m.m. Bankföreningen ger ut ekonomiska meddelanden som omfattar uppgifter av intresse för kreditgivningen.

3.1 *Insamling och lagring av uppgifter*

Kreditupplysningspublikationernas innehåll består framförallt av uppgifter som inhämtas genom hel- eller deltidsanställda ombud över hela landet. Dessa har till uppgift att vid domstolar och kronofogdemyndigheter löpande samla in uppgifter som sedan vidarebefordras till de större publikationerna och kreditupplysningsföretagen. Denna insamlingsorganisation har stor betydelse för kreditupplysningsverksamheten, eftersom det för närvarande inte finns någon annan möjlighet att erhålla sådana uppgifter för hela landet.

Ombuden är ofta tjänstemän vid olika myndigheter och har arbetet som kommissionärsuppdrag eller på fritid. På senare tid har det emellertid blivit vanligare att heltidsanställd personal fått överta arbetet.

Uppgifterna i kreditupplysningspublikationerna sorteras alfabetiskt på kredittagarens namn. Denna sortering föregås vanligen av en geografisk indelning och en uppdelning på olika slags uppgifter. Utförligheten i uppgifterna varierar. I en del fall lämnas även uppgift om t.ex. fordringsägaren i betalningsföreläggandemål.

De uppgifter som ingår i kreditupplysningstidskrifterna lagras genom att exemplar av de färdiga tidskrifterna arkiveras. Förhållandet är något annorlunda när det gäller de publikationer som ges ut av kreditupplysningsföretagen. Sådana publikationer kan närmast ses som en produkt av ett kreditupplysningsregister som också används för andra ändamål.

3.2 *Användningen av kreditupplysningspublikationer*

De kreditupplysningspublikationer som innehåller uppgifter om betalningsanmärkningar omfattande en vecka eller månad har begränsat värde för bedömningen av en ny och okänd kund. De är däremot viktiga för bevakningen av de kunder som redan fått kredit. Publikationer som täcker en längre tid, t.ex. ett eller två år, kan i viss utsträckning användas för bedömning av nya kunder. Av utrymmesskäl innehåller dessa publikationer emellertid inte utförliga uppgifter.

Följande resultat har erhållits i utredningens kreditgivarenkät för de 192 företag som uppgivit att de använder kreditupplysningspublikationer eller anlitar kreditupplysningsföretagens service (68,3 % av dem som svarat på enkäten):

	Av 192 företag	
Serviceform	Antal	%
Publikationer	146	76,0
Kreditupplysningar	138	71,9
Bevakningsservice	35	18,2

Om man ser till hur de olika serviceformerna kombineras erhölls följande siffror:

Serviceform	Av 192 företag Antal	%
Endast publikationer	49	25,5
Endast kreditupplysningar	40	20,8
Endast bevakningsservice	2	1,0
Publikationer/kreditupplysningar	68	35,4
Publikationer/kreditupplysningar och bevakningsservice	26	13,5
Publikationer/bevakningsservice	3	1,6
Kreditupplysningar/bevakningsservice	4	2,1
	192	99,9

Den vanligast förekommande användningen av kreditupplysningsservice består således i kombinationen publikationer och kreditupplysningar. Många företag nöjer sig emellertid med enbart publikationer, men här bör nämnas att detta företrädesvis gäller mindre och medelstora företag. Siffrorna avser användningen inom såväl konsumtions- som företagskreditgivningen.

Publikationerna används också av kreditupplysningsföretagen och andra serviceorgan för aktualisering av deras register.

Kreditupplysningspublikationerna erhålls regelmässigt genom abonnemangsavtal. Begränsad lösnummerförsäljning förekommer dock.

4 Kreditupplysningsföretagen

Det första kreditupplysningsföretaget tillkom under senare delen av 1800-talet, varefter ett antal liknande företag bildades fram till 1950-talet. Från denna tidpunkt har koncentrationstendenser varit märkbara i branschen. Ett markant utländskt inflytande i branschen har gjort sig gällande under senare tid genom att den amerikanska kreditupplysningskoncernen Dun & Bradstreet 1967 köpte Kreditinformation AB (inkl. Stockholms Inkassobyrå) samt 1969 Soliditet AB (inkl. Kreditregister AB och Kreditdata AB) och Exportföreningens dåvarande upplysningsbyrå. Verksamheten har numera samordnats under Soliditet och Kreditregister. Uppskattningsvis omsätts i branschen för närvarande cirka 21 miljoner kronor per år och antalet anställda kan uppskattas till 400—500. Dessa siffror avser företagens upplysningsverksamhet. Flera av dem bedriver dessutom inkassoverksamhet. Följande större företag är f.n. verksamma:

Soliditet AB

Soliditet har som sin huvudsakliga uppgift att förmedla kreditupplysningar men ombesörjer också inkasseringar. Företaget startade sin kreditupplysningsverksamhet 1908. Huvudkontoret är förlagt till Stockholm med filialer i Göteborg, Malmö och Umeå.

Soliditet ägnar sig numera väsentligen åt kreditupplysning om företag. Kreditupplysningsverksamheten om privatpersoner har i stora delar flyttats över till systerföretaget i Dun & Bradstreetkoncernen, Kreditregister AB.

Omsättningen i upplysningsverksamheten var 1971 (räkenskapsåret 1.12.70—30.11.71) cirka 10,3 miljoner kronor enligt uppgift från företaget. Antalet anställda för upplysningsverksamheten var cirka 220.

Kreditregister AB

Kreditregister ger enbart kreditupplysning om privatpersoner. Företaget började sin verksamhet 1959 och kan till sina abonnenter räkna banker, detaljister och finansieringsinstitut inom avbetalningshandeln samt konto- och kreditkortsföretag. Företaget ligger i Stockholm. Verksamheten omspänner hela landet.

Kreditregister bygger sin verksamhet på registrering av avbetalningskrediter, privatlån från banker och krediter från banker närstående företag. En stor del av avbetalningshandeln beräknas bli kreditprövad genom Kreditregister.

Kreditregisters omsättning 1971 (räkenskapsåret 1.12.70—30.11.71) har uppgivits till 2,3 miljoner kronor och antalet anställda till 50.

AB Automatisk Kontokontroll (ABAK)

ABAK driver endast kreditupplysningsverksamhet men är systerföretag till Justitias Inkasso- och Juridiska Byrå AB. Anknyt-

ning till inkasseringsverksamhet föreligger alltså. Företaget bygger sin verksamhet dels på utgivningen av en publikation över betalningsanmärkningar — den tidigare nämnda Spärrkatalogen, dels på registrering av ansökningar om betalningsföreläggande och lagsökning. Företaget använder ADB. Det har varit verksamt sedan 1965 i Stockholm. Till ABAK hör numera även det danska företaget Kundekontrol A/S.

Omsättningen 1971 har av företaget uppgivits till 4,5 miljoner kronor. Antalet anställda för upplysningsverksamheten är cirka 60.

AB Svensk Upplysningstjänst

Svensk Upplysningstjänst förmedlar kreditupplysningar och ombesörjer inkasseringar. Företaget började sin verksamhet 1947 och har sitt huvudkontor i Malmö med filialer i Stockholm och Göteborg. Företaget bygger sin verksamhet på utgivningen av de tidigare nämnda kreditrapporterna över betalningsanmärkningar samt sammanställningar av dessa kreditrapporter i form av årsboken Kreditarkivet. Därutöver förmedlas kreditupplysningar i muntlig och skriftlig form.

Omsättningsuppgift har ej kunnat erhållas. Däremot har företaget för räkenskapsåret 1.11.70—30.10.71 uppgivit bruttovinsten av hela företaget till 1,6 miljoner kronor och antalet anställda till 28.

Kundkontroll AB

Kundkontroll är i huvudsak ett inkasseringsföretag, men företaget bedriver kreditupplysningsverksamhet genom utgivning av det tidigare nämnda Kundkontrollregistret och genom kreditbevakningsservice. Företaget använder ADB. Verksamheten började 1962 och är förlagd till Stockholm.

Omsättningen för räkenskapsåret 1.7.70—30.6.71 var för upplysningsverksamheten cirka 3 miljoner kronor enligt vad företaget uppgivit. Det totala antalet anställda samma tid var 102. Endast en del av dessa var sysselsatta i upplysningsverksamheten.

Kapital-Kontroll AB

Kapital-Kontroll är i princip inriktat på kreditupplysningsverksamhet men kan i den mån kunderna så önskar även ombesörja inkasseringar. Företaget lämnar upplysningar i såväl skriftlig som muntlig form och har tidigare haft en relativt stor andel personupplysningsverksamhet. För närvarande ökar företaget sin företagsupplysningsdel. Kapital-Kontroll är verksamt sedan 1936 och beläget i Stockholm.

Omsättningen 1971 uppges av företaget till cirka 600.000 kronor och antalet anställda till 25.

AB Balanskontroll

Balanskontroll är specialiserat på kreditupplysning i textilbranschen och helt inriktat på kreditupplysning om företag. Kreditupplysningarna utformas med hjälp av bl.a. balansräkningar och andra offentliga redovisningshandlingar för aktiebolag. Företaget är verksamt i Stockholm sedan 1952.

För räkenskapsåret 1.7.70—30.6.71 uppges att erhållna arvoden uppgick till cirka 112.000 kronor och antalet anställda till 2.

Slutligen bör nämnas ett antal företag som driver kreditupplysning i mindre omfattning vid sidan av inkasserings- eller annan verksamhet. Hit hör bl.a. Jurist-Inkasso AB i Stockholm, S. B. Andersson Inkasso- & Juridiska Byrå i Helsingborg samt Finans-Inkasso AB i Norrköping.

4.1 *Insamling av information*

Insamlingen av information till kreditupplysningsföretagen sker 1) genom ombud 2) genom att kreditgivare lämnar uppgifter enligt avtal om informationsutbyte och 3) genom att personalen vid kreditupplysningsföretagen tar direkta kontakter.

I likhet med kreditupplysningspublikationerna anlitar kreditupplysningsföretagen

ombud. Från dessa erhålls dels uppgifter från olika myndigheter, dels uppgifter som bygger på ombudens personkännedom på den lokala orten. Ombuden lämnar i viss utsträckning uppgifter till flera uppdragsgivare och är liksom i fråga om publikationerna ofta tjänstemän vid olika myndigheter. Enligt uppgift var antalet ombudsuppdrag 1969 cirka 3.500. Uppgifter om hur många personer som fullgjorde dessa uppdrag har emellertid inte kunnat erhållas. Beträffande utvecklingen efter 1969 har uppgivits att antalet ombudsuppdrag minskat. Även här insamlas uppgifterna i allt större utsträckning av personal som är heltidsanställd i branschen. Detta är särskilt fallet inom större orter.

I några fall förekommer samarbete mellan kreditupplysningsföretagen när det gäller uppgiftsinsamlingen. Ett exempel på sådant samarbete är den insamling av uppgifter från kronofogdemyndigheterna som sker genom Kreditdata AB. Flera kreditupplysningsföretag har gått samman om uppgiftsinsamling genom detta företag.

Två företag bygger till en del sin verksamhet på *informationsutbyte* med kreditgivarna. Detta sker genom att kreditgivaren tecknar ett abonnemangsavtal med kreditupplysningsföretaget och därmed förbinder sig att lämna vissa uppgifter från sin interna verksamhet. Sådana abonnemangsavtal förekommer mellan banker, företag i avbetalningshandeln m.fl. och Kreditregister samt mellan olika företag och Kundkontroll.

På banksidan har samtliga affärsbanker och ett tjugofemtal sparbanker sedan ett tiotal år haft abonnemangsavtal med Kreditregister. Avtalet innebär rapporteringsskyldighet i förhållande till bolaget avseende ansökningar om personlån och checkräkningskrediter samt uppgifter om eventuella avslag och, när det gäller personlånen, misskötsel av krediten. Förhållandet mellan bankerna och Kreditregister behandlas närmare i kap. 5 och 15.

Abonnenter inom avbetalningshandeln förklarar sig enligt standardavtalet med Kreditregister beredda »att till Kreditregister anmäla beviljade och avböjda avbetalningskrediter i de fall förfrågan gjorts hos Kreditregister samt att omedelbart anmäla kredittagare, som släpar efter med avbetalningarna samt då inkasso eller laga åtgärder vidtages, allt i enlighet med de normer som fastställts härför».

De kreditgivare som ansluter sig till Kundkontrolls abonnemangssystem förbinder sig att fortlöpande tillställa Kundkontroll uppgift om samtliga de kunder som på grund av betalningsförsummelse avstängts från kredit (kreditspärr). Abonnenten skall vidare till Kundkontroll rapportera när en sådan tidigare anmäld kund betalt sin skuld. Lämnade uppgifter intas i publikationen Kundkontrollregistret och i företagets kreditbevakningssystem.

Den insamling av uppgifter som kreditupplysningsföretagens personal gör i *direkt* form avser oftast information från arbetsgivare och andra personer i den omfrågades omgivning. Dessutom inhämtas vid behov en del kompletterande uppgifter från olika myndigheter. Här gäller det ofta insamling av uppgifter per telefon hos pastorsexpeditioner och lokala skattemyndigheter.

I kontakten med arbetsgivare insamlas uppgifter om anställning och lön. Denna typ av uppgiftsinsamling är relativt vanligt förekommande i samband med personkreditgivning. Det förekommer också att andra uppgifter kan erhållas i kontakten med arbetsgivaren eller andra personer i den kreditsökandes omgivning. Det kan gälla eventuell införsel i lön eller uppgifter från en hyresvärd om skötseln av hyresinbetalningar. Sådan uppgiftsinsamling har emellertid betydligt mindre omfattning. Under senare tid har dock intresset för skötseln av hyresinbetalningar ökat i branschen. Uppgift om ovan nämnda förhållanden insamlas i stor utsträckning per telefon.

Förfrågningar riktas också till tjänstemän på den offentliga sektorn, framförallt till kronofogdetjänstemän. Dessa är i vissa fall ombud för insamling av massinformation men också en naturlig källa för individuella förfrågningar.

Information hämtas också från kreditupplysningspublikationer, kalendrar m.m.

4.2 *Kreditupplysningsregistren*

Lagringen av kreditinformation vid kreditupplysningsföretagen sker i regel på konventionellt sätt. Uppgifterna förvaras i mappar, pärmar, kartonger eller på registerkort. Endast i ett par fall används ADB-teknik. I allmänhet förvaras registren på ett eller ett par ställen.

Beträffande kreditupplysningsregistrens omfattning kan sägas att dessa innehåller vissa grundläggande uppgifter om i stort sett hela den vuxna befolkningen och huvudparten av landets verksamma företag. På personsidan gäller det uppgifter om namn, personnummer, adress, födelsehemort, nationalitet, civilstånd, eventuell omyndighetsförklaring, taxeringsuppgifter och uppgifter om beräknad beskattningsbar förmögenhet. I övrigt tillkommer eventuella uppgifter om fastighetsinnehav och betalningsanmärkningar. Även uppgifter om bosktllnad och äktenskapsförord registreras.

En annan informationstyp — utöver de ovan nämnda — som är av stort intresse i kreditupplysningssammanhang gäller uppgifter om avbetalningsengagemang. Dessa uppgifter torde — åtminstone i ett av företagens register — förekomma med stor frekvens och omfatta en icke oväsentlig del av befolkningen.

Kreditupplysningsregistrens uppgifter om företag gäller i första hand verksamhetens etablering och art, ägande- eller styrelseförhållanden, eventuella betalningsanmärkningar och uppgifter om företagsinteckningar.

De vanligaste betalningsanmärkningarna avseende såväl privatpersoner som företag förekommer med följande ungefärliga frekvens per år:

Bevis om betalningsföreläggande (cirka 150.000 ansökningar)	100.000
Utlag i lagsökningsmål (cirka 50.000 ansökningar)	35.000
Utnätning utan tillgångar (samtliga utnätningar 165.000)	65.000
Återtagning av avbetalningsgods	40.000
Konkurs	4.000

Beträffande betalningsanmärkningarna bör framhållas några särskilda omständigheter. Betalningsanmärkningarna gäller i allmänhet såväl företag som enskilda och här föreligger svårigheter att få uppgifter om fördelningen på nämnda två grupper. Vidare kan samma person eller företag vara föremål för flera anmärkningar under samma år. Samtidigt kan olika betalningsanmärkningar gälla samma fordran. Den årliga frekvensen av betalningsanmärkningar — t.ex. bevis och utslag — avser således betydligt färre gäldenärer. På företagssidan förekommer det exempelvis en mindre grupp företag som svarar för en relativt stor andel betalningsanmärkningar.

Frågan om kreditupplysningsregistrens omfattning har också samband med frågan om hur länge uppgifterna lagras. Här skiftar principerna vid olika företag men i allmänhet lagras mindre anmärkningsvärd information 2—5 år och allvarligare anmärkningar (konkurs, »fattigutmätning») 5—10 år. Gallringen av gammal information sker på olika sätt. Dels förekommer en kontinuerlig gallring i registren av bl.a. utrymmesskäl, dels sker gallringen i samband med att nya uppgifter tillkommer eller förfrågan görs. När en upplysning utformas läggs i allmänhet en kopia i registret. Samma upplysning kan sedan distribueras åt annat håll om en ny förfrågan kommer inom rimlig tid.

Kreditupplysningsregistren är sorterade efter bokstavsordning på namn. I ett fall används emellertid även telefonnumret som sorteringsbegrepp.

ADB används av ett par företag. I ett fall lagras alla uppgifter om bl.a. lagsöknings- och betalningsföreläggandeansökningar i dataminne. Därmed kan förfrågan om ett visst objekt ge information om anmärkning föreligger. Detta innebär också att företaget kan leverera magnetband med uppgifter om förekommande ansökningar. I ett annat fall görs med hjälp av dator en omsortering av folkbokförings- och skat-

teregistren till bokstavsordning på namn. Resultatet skrivs ut på datalista som mikrofilmas. Därmed blir uppgifterna tillgängliga på läsapparat.

Frågan om vem som skall ha tillgång till kreditupplysningsregistren är löst på olika sätt vid företagen. Normalt torde endast de vid kreditupplysningsföretaget anställda ha tillgång till registret, och personalgrupperna är inte så stora att någon obemärkt kan bereda sig tillgång till registren. I vissa fall får personalen skriftligen avge tystnadsförbindelse beträffande kreditinformation som hanteras i verksamheten. I andra fall är man mindre formell på denna punkt, men en praxis om tystnadsplikt torde dock vara utvecklad i branschen.

4.3 *Olika former av service*

Kreditupplysningsföretagen ger service genom publicering av uppgifter om betalningsanmärkningar m.m., genom upplysningar om individuella objekt och genom kreditbevakning.

Beträffande publiceringen av uppgifter hänvisas till kap. 3 om kreditupplysningspublikationer.

Upplysningar för de individuella kreditgivningsfallen ges i skriftlig eller muntlig form och med olika grader av utförlighet. Följande skala kan anses vara representativ:

a) upplysningar i form av s.k. arkivbesked som lämnas per telefon. Uppgifterna avser generellt betalningsanmärkningar men däremot inte inkomstförhållanden o.d.
b) enklare skriftliga upplysningar på formulär innehållande uppgifter om betalningsanmärkningar, inkomstförhållanden, råd och omdömen.
c) utförligare upplysningar, ofta med uppgifter om maka/make.

Någon säker statistik finns inte beträffande fördelningen på enkla respektive mer utförliga upplysningar. Man kan dock utgå från att övervikt råder för de enklare upplysningarna.

Den bevakningsservice som vissa kreditupplysningsföretag tillhandahåller avser i princip inte privatpersoner för närvarande. Den består i att en bestämd kundkrets bevakas i vissa avseenden. I sådana fall har kreditupplysningsföretaget alltså övertagit den bevakningsfunktion som kreditgivaren till en del själv kan fylla genom att använda publikationer. Bevakningen tillgår så att kreditgivaren lämnar uppgifter om vilka kunder som skall ställas under bevakning. Kreditupplysningsföretaget åtar sig att lämna rapporter kontinuerligt och — om särskilt anmärkningsvärda händelser inträffar — omedelbart meddela detta. Rapporterna innehåller vanligen uppgifter om betalningsanmärkningar, företagsinteckningar m.m. Rapporten kan också innehålla en sammanfattning av vad som inträffat under de senaste åren i ovan nämnda hänseenden. Bevakningsservice tillhandahålls bl.a. med hjälp av ADB. Rapporterna lämnas då på datalista.

Kreditbevakningen är en relativt ny serviceform, som än så länge utnyttjas i begränsad omfattning och huvudsakligen av större företag. Man kan emellertid räkna med att den kommer att anlitas i växande omfattning.

4.4 *Personupplysningarnas innehåll och utformning*

Upplysningar om privatpersoner lämnas vanligen på formulär, t.ex. enligt fig. 5 på följande sida.

Även mer omfattande personupplysningar kan erhållas på formulär med uppgifter om civilstånd, bostadsform, anställningstid, lön, tidigare verksamhet och uppgifter om maka/make. Här ingår också omdömen om ekonomi, betalningssätt och anseende. Ofta utformas emellertid sådana upplysningar i strukturerad löpande text enligt fig. 6 på sid. 44.

Upplysningarna består vanligen av fakta, omdömen och råd.

De omdömen som lämnas om den omfrågade i kreditupplysningen avser i allmänhet ekonomin och det personliga anseendet. Den ekonomiska skötsamheten framgår till

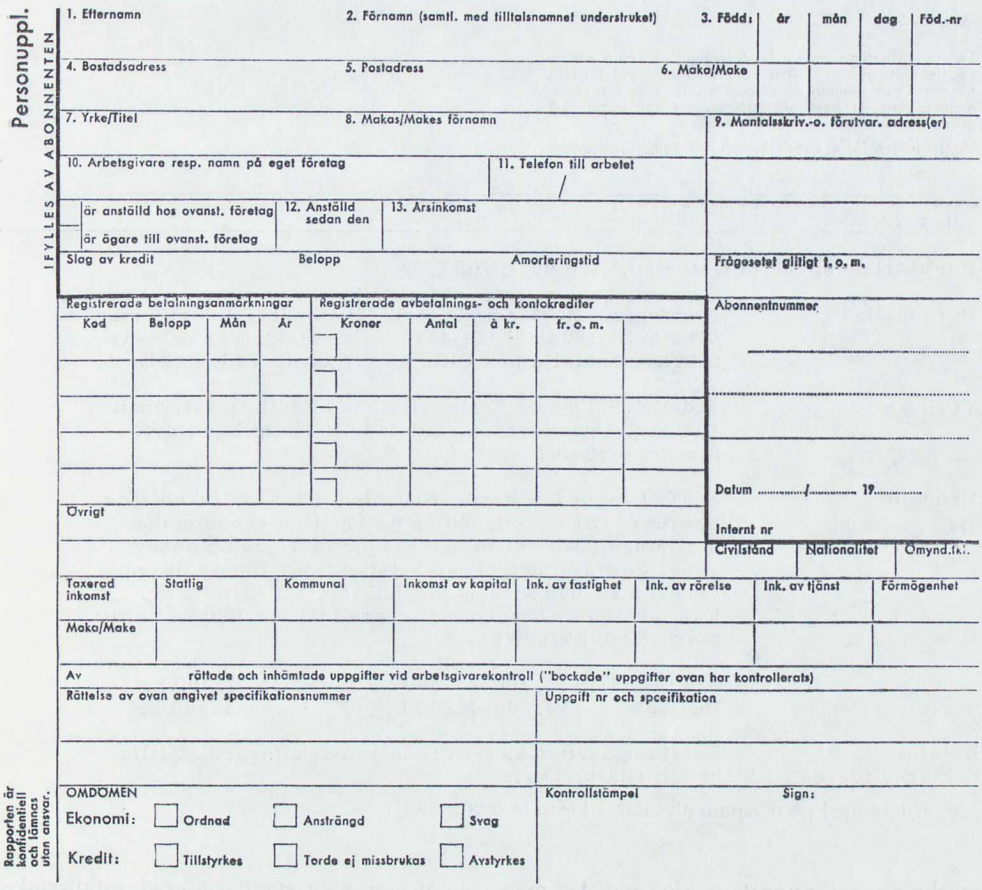

Fig. 5. Exempel på personupplysningsformulär.

en del av eventuella uppgifter om olika slags betalningsanmärkningar. Vissa kreditupplysningsföretagare hävdar att omdömet om ekonomin endast är en summering av de uppgifter som redan finns i upplysningen. I andra fall anses omdömet utgöra en summering av dessa uppgifter och sådana uppgifter som erhållits vid exempelvis arbetsgivarkontakten eller på annat sätt men som inte särskilt redovisas i kreditupplysningen. Omdömet om den omfrågades ekonomi kan sammanfattas på olika sätt, men ofta enligt det i fig. 5 ovan angivna exemplet, dvs. enligt skalan »ordnad — ansträngd — svag».

Omdömen beträffande den omfrågades personliga anseende kan, på samma sätt som omdömen om den ekonomiska skötsamheten, till en del utformas på grundval av fakta som redovisas i upplysningen. Även här kan man emellertid utgå från att telefonkontakter med personer i den omfrågades omgivning kan påverka kreditupplysningsföretagets bedömning utan att därför redovisas i upplysningen.

I de fall kreditgivaren önskar särskilt ingående eller speciellt utformade upplysningar kan dessa erhållas enligt överenskommelse med kreditupplysningsföretaget.

4.5 *Företagsupplysningarnas innehåll och utformning*

Företagsupplysningarna tillhandahålls liksom personupplysningarna i olika utförlighetsgrad. De enklare upplysningarna koncentreras kring uppgifter om betalningsan-

Denna upplysning lämnas konfidentiellt och utan ansvar på de abonnemangsvillkor som meddelas vid beställningen. Upplysningen är avsedd uteslutande för abonnenten, som får bära allt ansvar, som kan uppstå på grund av indiskretion eller missbruk.

Upplysningen får ej överlåtas och ej företes i rättegång.

DATUM	SIGNUM	NR
21.3.72.		

Per Karlsson, Södra Gatan 50, 100 00 SOLSTAD

Personalia	Per Sigfrid Karlsson är född 220212-0123 och gift med Svea Sofia född 280324-1234. K är elektriker och var tidigare anställd hos Elfirma C Svärd, Väderstad.
Verksamhet	Sedan 4.9.1965 är K anställd hos Installationsfirman Elektro, C Andersson, Solstad. Hustrun har tidvis förvärvsarbete.
Ekonomi	K har timlön + ackordsersättning och hans inkomster beräknas till c:a 30.000 kr pr år. Den ekonomiska ställningen är ordnad och K äger fastigheten under rubr. adress, betecknad Solstad 1:28. Denna inköptes 1965 för 70.000 kr och K erhöll lagfart samma år. Fastigheten är taxeringsvärderad till 48.000 kr varav markvärde 25.000 kr. K:s tax 1971: 22.700-23.500 kr av tjänst 24.700 kr Hustrun 4.200-4.200 kr " " 4.500 kr
Betalningssätt och kreditvärde	Betalningssättet är fritt från anmärkningar. Måttlig kredit tillstyrkes.

Fig. 6. Exempel på personupplysning i löpande text.

märkningar, företagets storlek o.d. De mer utförliga upplysningarna innehåller bl.a. uppgifter om företagsledningen och här är frågan om branschvana, skötsamhet och affärsförmåga av stort intresse.

Det i fig. 7 angivna exemplet motsvarar en utförlig företagsupplysning. Till denna kan bifogas redovisningshandlingar från patent- och registreringsverkets aktiebolagsregister för ett eller flera år, se fig. 8 på sid. 46.

4.6 *Kreditupplysningsföretagens rådgivning*

Kreditupplysningsföretagets bedömningar görs av naturliga skäl inte från helt samma utgångspunkter som kreditgivarens. Denne har sin personliga kreditpolitik och i allmänhet ytterligare uppgifter om kredittagaren som utgångspunkt. Kreditupplysningsföretaget gör däremot sina bedömningar ur en mer standardiserad infallsvinkel och oftast efter en bestämd skala av exempelvis följande slag:

God för varje rimlig kredit.
Tillstyrka god kredit.
Tillstyrka avpassad kredit.
Tillstyrka måttlig kredit.
Tillstyrka begränsad kredit.
Tillstyrka mindre kredit.
En mindre kredit torde kunna riskeras.
Vi förorda kontantaffärer.
Kredit avstyrkes.
Kredit avstyrkes bestämt.
Kredit och affärsförbindelse avrådes.

Det förekommer emellertid att bedömningar görs endast i formen tillstyrkes/avstyrkes eller med angivande av högsta tillrådliga kreditbelopp. I andra fall görs bedömningar efter kortare skalor på tre eller fem steg.

I utredningens kreditgivarenkät ställdes frågan om vilken betydelse kreditupplysningsföretagens bedömningar hade för kre-

Denna upplysning lämnas konfidentiellt och utan ansvar på de abonnemangsvillkor som meddelas vid beställningen. Upplysningen är avsedd uteslutande för abonnenten, som får bära allt ansvar, som kan uppstå på grund av indiskretion eller missbruk.

Upplysningen får ej överlåtas och ej företes i rättegång.

DATUM	SIGNUM	NR
21.3.72.		

Aktiebolaget Hushållsmaskiner, Lilla Gatan 19, 100 00 STORSTAD Tel 001/522040

Registrerat	22.1.1957
Aktiekapital	50.000 kr i aktier å 200 kr
Styrelse	Karl Persson, Storstad
Suppleant	Lisa Persson, Storstad
Firmateckning	Styrelsen
Verksamhet	Handel med hushållsmaskiner, bl.a. tvätt- och diskmaskiner, Kylskåp och frysboxar. Under verksamhetsåret pr 30.4.1971 sysselsattes i medeltal 6 anställda. Årsomsättningen pr 30.4.1969: 1.200.000 kr " " 30.4.1970: 1.820.000 " " " 30.4.1971: 2.709.000 "
Intressenter och ledning	Huvudintressent och ledare för bolaget är Karl Persson född 200510-0123 och gift med Lisa Persson född 261217-1234. P var senast åren 1952-1957 försäljningschef hos AB Alfa, Mellanstad. Han har ordnad ekonomi. P:s tax 1971: 41.100 - 49.400 kr.
Ekonomi	Årsredovisning pr 30.4.1971 bifogas: Kassalikviditet: tillfredsställande. Soliditet: god. Företagsinteckningar på 100.000 kr uttogs i maj 1971. Aktiekapitalet uppgick ursprungligen till 25.000 kr men ökades i okt 1971 till 50.000 kr genom nyemission.
Betalningssätt och kreditvärde	Betalningssättet är fritt från anmärkningar. Måttlig kredit tillstyrkes.
Bank	Affärsbanken
Tidigare omfrågade krediter	3-71 3.000/tillstyrkes 11-71 20.000/för hög i en post 1-72 10.000/torde ej missbrukas.

Fig. 7. Exempel på företagsupplysning i löpande text.

dligivaren. I 10 % av svaren tillmättes sådana bedömningar avgörande betydelse, under det att man i övriga fall ansåg att bedömningarna kunde användas för kontroll och komplettering.

4.7 *Försäljning och priser*

Försäljningen av upplysningar sker normalt genom att kreditgivarna köper s.k. frågesedlar. Dessa utgör beställningsblanketter som ofta kan köpas med mängdrabatt. Upplysningarna betalas således i förskott. Frågesedlarna är i vissa fall utformade så att kreditgivaren fyller i de uppgifter som inhämtas vid den personliga kontakten med kunden. Frågesedeln översänds därefter till kreditupplysningsföretaget som fyller i upplysningsdelen, varefter den returneras. De muntliga upplysningarna per telefon lämnas

Styrelsen och verkställande direktören för Aktiebolaget Hushållsmaskiner får härmed över verksamheten för tiden 1. 5. 1970 - 30. 4. 1971 avgiva följande årsredovisning.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Bolagets omsättning har uppgått till kronor 2.709.000:-.

Under året har 6 personer varit sysselsatta i bolagets tjänst. I löner och arvoden till styrelse och verkställande direktören har utbetalats kr 72.600 och i löner till tjänstemän och övriga anställda kr 136.700:-.

Bolagets inventarier och lager är brandförsäkrade för kronor 190.000:-.

Styrelsen och verkställande direktören föreslår att den till bolagsstämmans förfogande stående årsvinsten kr 10.429:30 disponeras sålunda:

Till reservfonden avsättes	2.000:-
" dispositionsfonden avsättes	1.500:-
I ny räkning balanseras	6.749:30
Summa kr	10.249:30

VINST- & FÖRLUSTRÄKNING 1. 5. 1970 - 30. 4. 1971

Intäkter		Kostnader	
Rörelsen	118.891:76	Kostnadsräntor	7.360:53
Intäktsräntor	6.294:69	Skatter	7.620:--
Erhållna kassa-rabatter	1.637:81	Avskrivningar:	
		Inventarier	2.760:45
		Goodwill	1.500:--
		Förvaltningslöner och arvoden	72.600:--
		Allmänna förvaltnings-kostnader	24.733:98
		Årets vinst	10.249:30
	126.824:26		126.824:26

BALANSRÄKNING 30. 4. 1971

Tillgångar		Skulder	
Kassa, bank, postgiro	28.864:40	Kortfristiga skulder	180.167:63
Spärrkonto	31.796:14	Checkräkning	24.320:06
Kundfordringar	130.195:57	Skatter	7.620:--
Div. debitorer	4.230:22	Aktiekapital	50.000:--
Bilar	16.045:--	Reservfond	15.000:--
Inventarier	19.343:09	Dispositionsfond	19.800:--
Varulager	61.000:--	Årets vinst	20.249:30
Fordr enl AL101:4	20.264:57		
Goodwill	5.418:--		
	317.156:99		317.156:99

Ställda panter: Inga
Ansvarsförbindelser: 127.368:--

Storstad den 25 juni 1971

Karl Persson
verkst dir

Lisa Persson

Ovanstående vinst- och förlust- samt balansräkningar överensstämma med bolagets vid revisionen granskade böcker. Rörande granskningen hänvisas till särskild denna dag avlämnad revisionsberättelse.

Storstad i juli 1971
Sölve Rydén

Fig. 8. Exempel på redovisningshandling för aktiebolag.

i allmänhet som »förhandsbesked», vilket åtföljs av en skriftlig upplysning för vilken kreditgivaren debiteras.

Vid ett företag tillämpas ett abonnemangssystem med anslutningsavgift, kvartalsavgift samt förfrågningsavgift som tas ut per förfrågan. Abonnemang förekommer också i andra former.

Priserna för olika typer av standardupplysningar varierar från 6 à 7 kronor för enklare till 30 à 35 kronor för mer utförliga upplysningar. Enstaka förfrågningar och speciellt utförliga upplysningar är emellertid dyrare. Allmänt kan man dock säga att prisnivån är relativt låg på svenska upplysningar, vilket torde bero på att många uppgifter utan större kostnad är tillgängliga vid olika myndigheter genom offentlighetsprincipen.

4.8 *Kreditupplysningsföretagens ansvar*

Med något undantag lämnas kreditupplysningarna utan ansvar för kreditupplysningsföretaget gentemot beställaren. Kreditupplysningsföretaget friskriver sig också från ansvar för eventuellt missbruk, och upplysningen betraktas av kreditupplysningsföretaget som konfidentiell.

Det finns emellertid ett kreditupplysningsföretag som tillämpar garantisystem. Detta bygger på att kreditgivaren får ersättning med 50 % av eventuella kreditförluster på högst 5.000 kronor under förutsättning att vissa med garantin förbundna regler har följts. Samma företag medger också att upplysningen får visas för den omfrågade.

5 Bankernas kreditupplysningsservice

Affärs- och sparbankernas kreditupplysningsservice skall ses mot bakgrund av bankernas eget behov av kreditinformation. Servicen kan alltså till en del betraktas som en biprodukt av bankernas interna verksamhet. Servicen är endast avsedd för bankernas kunder.

Bankernas kreditupplysningsverksamhet bör även ses mot bakgrund av de speciella förhållanden som råder inom banksektorn. Bankernas förmedling av kreditinformation berörs av de i banklagstiftningen ingående bestämmelserna om sekretess. Av betydelse i detta sammanhang är 192 § lagen om bankrörelse: »Enskildas förhållanden till bankaktiebolag må ej i oträngt mål yppas». Motsvarande sekretessbestämmelse finns i 98 § lagen om sparbanker m.fl. liknande författningar.

Professor Håkan Nial har i en undersökning om banksekretessen[1] behandlat hithörande frågor och bl.a. yttrat följande:

> Språkligt sett behöver uttrycket oträngt mål icke uppfattas så att det endast avser fall då banken på grund av lag är skyldig att lämna uppgift. Det får anses ge utrymme för den tolkningen att bank även eljest, när det påkallas av tillräckligt vägande skäl, kan ha rätt att utlämna uppgift om kunds relationer till banken och därmed sammanhängande förhållanden. Och sådana skäl synes tala för att kreditvärdighetsuppgifter bör kunna ges. Korrekta sådana uppgifter är av betydelse för det nutida kreditväsendet och affärslivet i allmänhet därigenom att de kan motverka kreditbedrägerier och förebygga förluster. Då det även överensstämmer med uppfattning och sedvana inte endast i Sverige utan i många andra länder att sådana uppgifter kan få lämnas, torde kreditvärdighetsuppgifterna i allmänhet vara tillåtliga. Men försiktighet bör iakttagas. Banksekretessen är av väsentlig vikt för både banker och bankkunder, och det vore mycket olyckligt om bankerna själva skulle underminera den. Soliditetsupplysningarna bör därför — som också i allmänhet torde ske — hållas i allmän form och icke inkludera speciella uppgifter om kundens ekonomiska relationer till banken. Självfallet får uppgift icke lämnas om det finns anledning befara att mottagaren avser att använda den på ett illojalt sätt, såsom för ärekränkning, utpressning eller otillbörlig konkurrens.

Mot bakgrund av ovan nämnda förhållanden utformar bankerna i princip sina upplysningar på sådant sätt att den information som är tillgänglig vid kreditupplysningsföretagen också kan ingå i bankupplysningarna. Vissa förfrågningar remitteras för övrigt direkt till kreditupplysningsföretagen. Däremot sammanfattas de uppgifter som härrör från den omfrågades bankförbindelse i ett omdöme ofta enligt en särskild skala (se under g) på sid. 51).

5.1 *Affärsbankernas upplysningsverksamhet*

Upplysningsverksamheten i affärsbankerna daterar sig från början av 1900-talet och har sedan 1920-talet varit organiserad i

[1] »Banksekretessen.» En rättslig undersökning av professor Håkan Nial, utgiven av Svenska Bankföreningen, Stockholm 1967 (skrift nr 78, tredje upplagan).

nuvarande form. Verksamheten är i allmänhet förlagd till särskilda sektioner i affärsbankernas kreditberedande funktion. 1966 beräknade Svenska Bankföreningen antalet bankupplysningar till 770.000, varav den mindre delen avsåg privatpersoner. Cirka tredjedelen av upplysningarna lämnades till frågande företag, institutioner m.fl. Resten användes inom banksektorn. 59.000 upplysningar gick till utländska banker och cirka 2.000 till utländska företag och institutioner.

Affärsbankerna samlar in kreditinformation från såväl den interna verksamheten som från olika externa källor. På den externa sidan utnyttjar affärsbankerna kreditupplysnings- och andra publikationer samt den service kreditupplysningsföretagen i övrigt kan ge. Dessutom tar bankerna direkta kontakter med olika myndigheter och vissa kunder för att erhålla behövlig kreditinformation.

En i personupplysningssammanhang särskilt intressant källa för kreditinformation utgörs av Kreditregister och det samarbete som föreligger mellan bankerna över detta företag. I en cirkulärskrivelse av den 5.12. 1967 har Svenska Bankföreningen rekommenderat affärsbankerna att göra förfrågan hos Kreditregister innan personlån och checkkrediter beviljas. Kreditregister skall vidare enligt rekommendationen underrättas om eventuellt avslag på kreditansökan och slutligen skall missbrukade personlån rapporteras till Kreditregister. Däremot skall missbruk av checkräkningskrediter rapporteras till Bankföreningen som förmedlar uppgifterna till medlemsbankerna. Vidare rekommenderades affärsbankerna att i sina avtal med Kreditregister begränsa bolagets rätt att vidarebefordra upplysningarna till att endast omfatta bankerna själva och bankerna närstående leasing- och finansieringsinstitut såsom Köpkort, Kundkredit, Vendor m.fl. I skrivelse till Bankföreningen den 29.9.1972 har Kreditregister förbundit sig att inte lämna från bank mottagen information till andra än bankerna själva.

Bankföreningens rekommendation avser i första hand ett samarbete i Stockholmsområdet. Den innebär att uppgifter förmedlas från banksektorn till Kreditregister som inte omfattas av reglerna om banksekretess. Uppgifterna registreras där på särskilda registerkort som är avsedda för förmedling av bankuppgifter mellan bankerna över Kreditregister. Hithörande frågor behandlas ytterligare i kap. 15 i samband med frågan om kreditgivarnas egna register.

Med samarbetet mellan bankerna över Kreditregister har en viss del av den för kreditupplysningsservicen behövliga registreringen förlagts till detta företag när det gäller enskilda personer. Kompletterande information finns därutöver i de olika register som behövs i bankernas övriga kreditgivning.

Beträffande förmedlingen av kreditupplysningar har Bankföreningen utfärdat anvisningar enligt följande:

> Soliditetsupplysning bör inte utlämnas annat än till välkänd kund. Innan så sker bör upplysningen granskas. Upplysning som mottagits från annan bank kan förses med påteckning "Man meddelar oss". Gentemot kunden får upplysningens ursprung aldrig avslöjas. Det bör observeras att soliditetsupplysning, som lämnas till kommunal eller statlig myndighet, hos myndigheten är att betrakta som offentlig handling. (Statliga och kommunala bolag är icke att anse såsom myndigheter.)

Svenska Handelsbanken har i sin arbetsinstruktion ytterligare berört frågan om förmedling av kreditupplysningar:

> Banken bör i regel icke lämna soliditetsupplysningar till privatpersoner utan endast till affärsmän och företag, som har användning för dem i sin rörelse. Banken bör även i möjligaste mån avböja att till andra än banker tillhandahålla upplysningar beträffande privatpersoner. — — — Om person eller företag, som ej är bankens kund, begär upplysningar beträffande en av bankens kunder, skall sådana i regel icke lämnas, utan vederbörande hänvisas till sin bankförbindelse.

5.1.1 Utformningen av personupplysningar

Affärsbankerna lämnar liksom kreditupplysningsföretagen sina upplysningar såväl

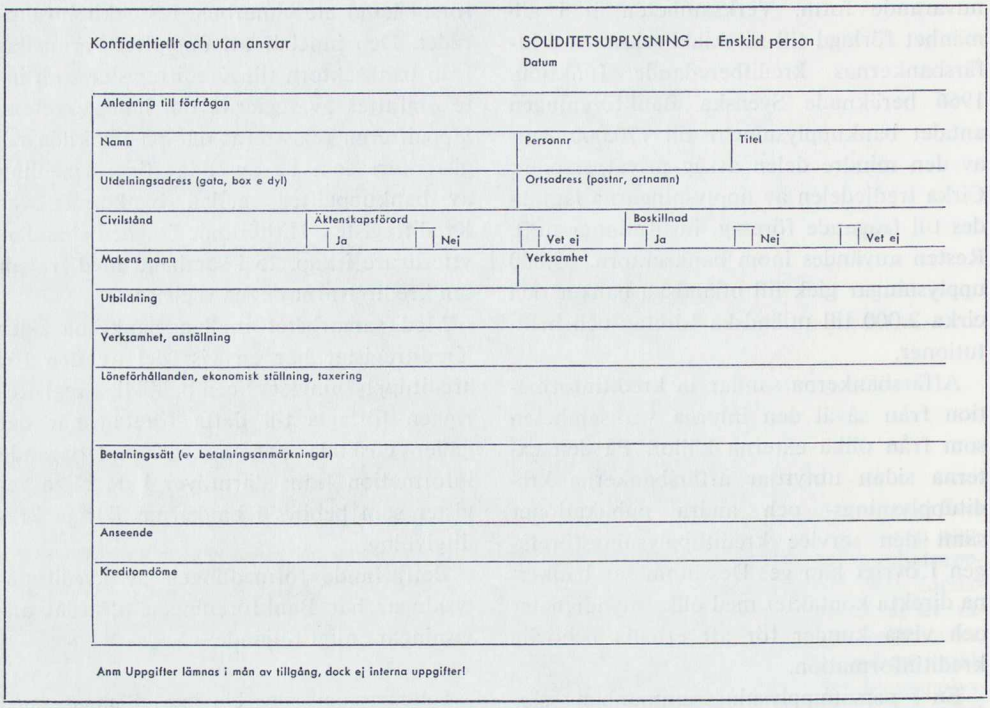

Konfidentiellt och utan ansvar

SOLIDITETSUPPLYSNING — Enskild person

Datum

Anledning till förfrågan

Namn | Personnr | Titel

Utdelningsadress (gata, box e dyl) | Ortsadress (postnr, ortnamn)

Civilstånd | Äktenskapsförord: Ja / Nej / Vet ej | Boskillnad: Ja / Nej / Vet ej

Makens namn | Verksamhet

Utbildning

Verksamhet, anställning

Löneförhållanden, ekonomisk ställning, taxering

Betalningssätt (ev betalningsanmärkningar)

Anseende

Kreditomdöme

Anm Uppgifter lämnas i mån av tillgång, dock ej interna uppgifter!

Fig. 9. Formulär för bankupplysning om enskild person.

skriftligen som muntligen. Bankföreningen har utarbetat formulär för de skriftliga upplysningarna samt anvisningar om upplysningarnas utformning. Formuläret används vid flertalet banker i samband med personupplysningar och har den utformning som framgår av fig. 9 ovan.

Anvisningarna avseende utformningen av personupplysningar har fått följande utformning:

a) *Namnuppgifter m.m.*
Uppgift lämnas om den omfrågades namn, titel, adress, födelseår och civilstånd. Är vederbörande gift, lämnas uppgift om makas/makes namn och verksamhet; av vikt är eventuella upplysningar om äktenskapsförord eller boskillnad.

b) *Utbildning, verksamhet och anställning*
Uppgift lämnas om eventuella examina samt verksamhet och anställning.

c) *Löneförhållanden, ekonomisk ställning, taxering*
Om möjligt bör även lämnas uppgift om försörjningsplikt.

d) *Betalningssätt*
Uppgift lämnas om den omfrågades betalningsvanor samt om eventuella betalningsanmärkningar.

e) *Anseende*

f) *Kreditomdöme*

I fråga om utformningen av kreditomdömen hänvisar anvisningarna till den värdeskala som gäller för företagsupplysning under g) på följande sida. Vidare rekommenderas i anvisningarna att kreditupplysning som regel bör inhämtas från den omfrågades bankförbindelse.

5.1.2 Utformningen av företagsupplysningar

Bankföreningen har utarbetat anvisningar beträffande utformningen av företagsupplysningar enligt följande:

a) *Registrering*
Inregistrerat namn, fullständig adress, inregistreringsår och eventuellt tidigare firmanamn anges.

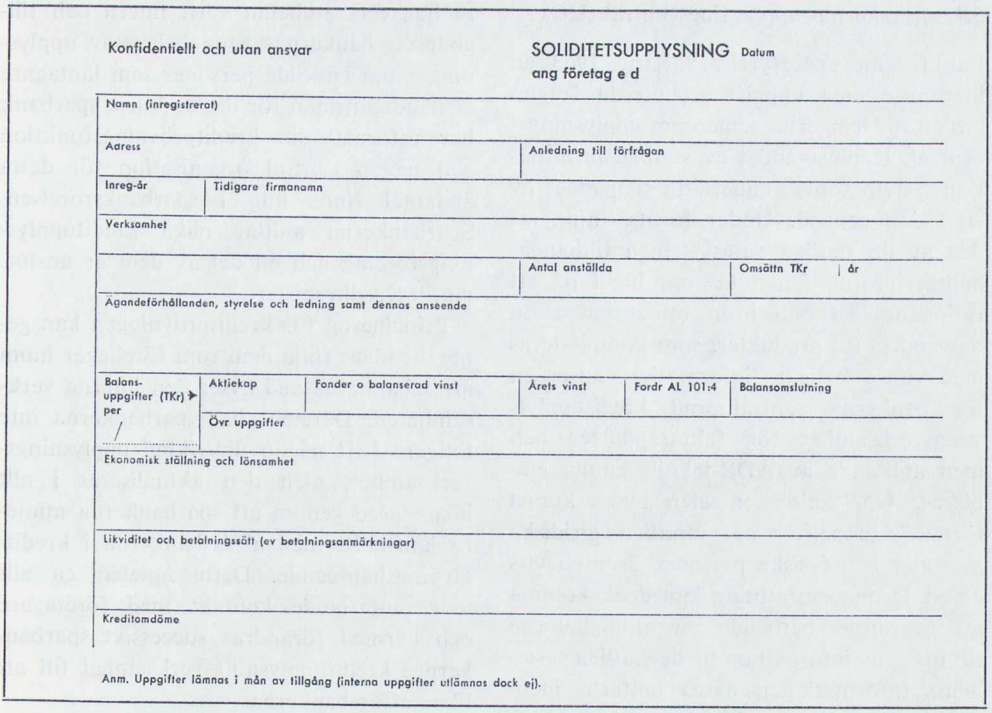

Fig. 10. Formulär för bankupplysning om företag e.d.

b) *Verksamhet*
Uppgift lämnas om rörelsens art (t.ex. tillverkning, försäljning, engrosaffär, agentur etc) med angivande av varuslag eller bransch samt viktiga agenturer. Antal anställda och omsättning (med uppgift om tidsperiod) anges.

c) *Ägandeförhållanden, styrelse och ledning*
Beträffande enskilda firmor och handelsbolag namnges innehavare och bolagsmän med uppgift om deras ålder och ekonomiska ställning. — Beträffande aktiebolag uppges huvudintressenter och koncernförhållanden, styrelsens sammansättning samt verkställande direktörens namn och ålder. I anslutning därtill bör nämnas styrelsens och verkställande direktörens anseende och branschkännedom.

d) *Balansuppgifter*
Uppgift bör om möjligt lämnas om aktiekapital, beskattade fonder och balanserade vinstmedel, årets vinst, fordran enligt aktiebolagslagen § 101: 4 och balansomslutning. Den tidpunkt uppgifterna avser anges.

e) *Ekonomisk ställning och lönsamhet*
Ett allmänt omdöme bör lämnas om den ekonomiska ställningen och det ekonomiska resultatet.

f) *Likviditet och betalningssätt*
Uppgift bör lämnas om likviditetens utveckling och företagets betalningsvanor samt om eventuella betalningsanmärkningar.

g) *Kreditomdöme*
Även om förfrågan avser visst belopp, bör svaret om möjligt utformas så att även ett allmänt kreditomdöme erhålles. Som exempel kan nämnas följande uttryck, ordnade i fallande värdeskala:

Gott för sina förbindelser
Gott för sina varuförbindelser
Gott för måttlig varukredit (inkl. omfrågat belopp resp. omfrågat belopp är för högt)
Saknar anledning avråda måttlig varukredit (inkl. omfrågat belopp resp. omfrågat belopp är för högt)
Kredit är förtroendesak
Kredit utan säkerhet avrådes
Kredit avrådes
Affärsförbindelse avrådes

Uppgifterna lämnas ofta på standardformulär som utarbetats inom Bankföreningen enligt fig. 10 ovan.

5.1.3 Bankernas upplysningscentral (UC)

Bankföreningens styrelse tillsatte 1963 en kommitté med uppgift att utreda frågan om en för bankerna gemensam upplysningscentral. Uppbyggandet av statliga informationssystem väntas underlätta skapandet av en sådan central. Under förutsättning att den av de statliga datasystemen tillhandahållna informationen tas om hand på ett rationellt sätt och i en integrerad rutin omvandlas till produkter, som kompletteras med viss ytterligare information, anses en för bankerna centraliserad kreditupplysningsverksamhet för faktarapporter och med anlitande av ADB-teknik kunna etableras. Upplysningscentralen avses kunna förmedla uppgifter om samtliga juridiska personer och fysiska personer över en viss ålder. Denna omfattning kan dock komma att begränsas beroende på möjligheterna till uttag av information ur de statliga systemen. Informationen avses omfatta identifieringsuppgifter samt sådana faktauppgifter som erfordras för bedömning av ett företags eller en enskilds ekonomi.

Information har förutsatts kunna bli hämtad från ett centralt personregister (CPR), offentliga delar av centrala företagsregistret (CFR), rättsväsendets informationssystem (RI) samt från register hos patent- och registreringsverket (PRV), exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON), centralnämnden för fastighetsdata (CFD), affärsbanker, sparbanker, jordbrukskassor, finansieringsföretag, köpmannaföreningar/Ackordscentralen.

De faktarapporter som skall produceras är:

aktiebolagsupplysningar
upplysningar om handelsbolag och kommanditbolag
upplysningar om ekonomiska föreningar
upplysningar om enskilda personer
upplysningar om övriga objekt

5.2 *Sparbankernas upplysningsverksamhet*

Sparbankernas kreditupplysningsverksamhet bedrivs lokalt inom varje sparbank. Tidigare har verksamheten varit intern och tillgodosett bankernas egna behov av upplysningar om enskilda personer som låntagare eller borgensmän för dessa. Varje sparbank har utformat sin kreditprövningsfunktion och någon central organisation för detta ändamål finns inte i sparbanksrörelsen. Sparbankerna anlitar olika kreditupplysningsföretag och en del av dem är anslutna till Kreditregister.

Principerna för kreditprövningen kan generellt sägas följa dem som föreligger inom affärsbankerna vad avser den interna verksamheten. Däremot har sparbankerna inte tidigare haft någon utåtriktad upplysningsverksamhet, men den aktualiseras i allt högre grad genom att sparbankerna numera jämställts med affärsbankerna i kreditgivningshänseende. Detta innebär en allt mer omfattande kontakt med företagare och därmed förändras successivt sparbankernas kreditupplysningsverksamhet till att likna affärsbankernas.

5.3 *SIBOL*

1969 bildades ett konsortium, i vilket numera ingår affärsbankerna, sparbankerna, jordbrukskassorna och postbanken. Dessa institut har gemensamt utrett förutsättningarna för ett framtida system för betalningsförmedling. Denna utredning, SIBOL (Samarbete för Integrerat Betalningssystem On-Line), bedrevs inom en rad särskilda arbetsgrupper. En av grundförutsättningarna i utredningsarbetet var införandet av ett bankkort, som i betalningssystemet skulle komplettera och delvis ersätta dagens betalningsmedel.

Utredningsarbetet har nyligen avslutats och tillräckligt underlag torde finnas för beslut om fortsatt utvecklingsarbete, dvs. i vad mån SIBOL skall förverkligas. Skulle beslut fattas om ett elektroniskt betalningssystem, kan detta börja tas i drift i mitten av 1970-talet.

Under den tid SIBOL-utredningen har pågått har efter hand vissa ändringar i utredningens ursprungliga inriktning gjorts. Några av dessa ändringar har betingats av

att Televerket efter det att utredningen påbörjades har offentliggjort planer på införande av ett speciellt telenät för dataöverföring.

Sålunda betraktar bankerna numera ett eventuellt SIBOL-system som ett system för överföring av betalningar. Enligt detta betraktelsesätt skulle systemet inte komma till användning för dataöverföring av andra typer av information (upplysningar, statistik m.m.) mellan banker och utomstående organ som Statistiska Centralbyrån, Värdepapperscentralen, Upplysningscentralen osv. Vid dataöverföring av annan information än rena betalningsuppdrag anses det ligga närmast till hands att bankerna använder sig av det allmänna datanätet. I sin nu planerade form avser SIBOL sålunda inte kreditupplysningsverksamhet.

6 Kreditupplysningsservice i företagareorganisationer

Kreditupplysningsverksamhet bedrivs av vissa företagareorganisationer. Verksamheten är inriktad på företagsupplysningar. Det förekommer dock *personupplysningsverksamhet*, t.ex. vid Göteborgs Köpmannaförbund. Detta förbund är en intresseorganisation för enskild detaljhandel i Göteborgsområdet och dess kreditupplysningsverksamhet avser i allmänhet kontokunder. Insamlingen av uppgifter om kreditsökanden sker i princip på samma sätt som vid kreditupplysningsföretagen, men upplysningarna lämnas endast till medlemmar i förbundet samt bankerna. Med hänsyn till tidsvinsten lämnar förbundet sina upplysningar per telefon. Dels lämnas enklare arkivupplysningar, dels en något utförligare upplysning som efter telefonsamtalet översänds i skriftlig form. Betalningsvanorna karaktäriseras med beteckningar som »punktlighet, trög betalare och offentliga betalningsanmärkningar». För närvarande lämnas cirka 2.500 arkivupplysningar och 1.400 mer utförliga upplysningar per år.

Företagsupplysningsverksamhet bedrivs bl.a. av Köpmannaföreningarnas Central för Ackords- och Konkursärenden (Ackordscentralen). Organisationen har sitt ursprung från mitten av 1800-talet då grosshandlare och andra näringsidkare förenades för att bevaka gemensamma intressen. Bl.a. ville man åstadkomma ett ordnat kreditväsende och söka förebygga kreditförluster. Göteborgs Köpmansförening bildades 1857, året efter bildades Stockholms Köpmannaförening och 1880 bildades Malmö Köpmannaförening (ej att förväxla med lokalföreningarna av Sveriges Köpmannaförbund som är en detaljhandelsorganisation). Efter hand bildades allt fler föreningar främst i de större städerna. 1928 bildades Ackordscentralen — Köpmannaföreningarnas Central för Ackords- och Konkursärenden. För närvarande har de till Ackordscentralen anslutna föreningarna cirka 2.000 medlemmar.

Ackordscentralens verksamhet täcker hela landet. Bl.a. utreds företagens ekonomiska situation vid betalningsinställelser, ackords- och konkursärenden, och dessutom bedrivs kreditupplysningsverksamhet. För denna verksamhet anlitas ortsombud på drygt 200 orter. Ombuden är i allmänhet advokater, men det förekommer också ombud med befattningar vid kronofogdemyndigheter m.m.

Ackordscentralens ombud skall enligt sin instruktion bl.a. insända uppgifter om näringsidkarna i sitt distrikt till Malmö Köpmannaförening som redigerar ett företagareregister. Kopior av uppgifterna sänds till föreningarna i Stockholm och Göteborg. Uppgifterna kodifieras enligt ett särskilt schema som uttrycker kreditvärdigheten, företagets storlek m.m. enligt följande:

Klass A = stor affär,
„ B = medelstor affär,
„ C = mindre affär,
„ D = obetydlig affär.

N:o 1 = fullt solid med känd förmögenhet,
„ 2 = god, åtnjuter stor kredit,
„ 3 = anses god, åtnjuter begränsad kredit,
„ 4 = någorlunda god, åtnjuter mindre kredit,
„ 5 = svår att bedöma, försiktighet tillrådes,
„ 6 = osäker, all kredit avstyrkes.

I = inkasseringar förekomma,
K = krånglig i affärer,
N = ny rörelse,
T = trög betalare.

Förfrågningar kan ställas till Ackordscentralens företagareregister i Stockholm, Göteborg och Malmö från köpmannaföreningarnas medlemmar i hela landet. För närvarande besvaras årligen cirka 100.000 förfrågningar per telefon. Vid sidan av detta system kan medlemmarna dessutom köpa frågesedlar mot vilka skriftliga upplysningar i mer utförlig form kan erhållas. Denna verksamhet är emellertid relativt obetydlig.

Vidare skall erinras om de tidigare nämnda »listor» som distribueras av Ackordscentralen. Listorna utgör veckorapporter som innehåller uppgifter om konkurser, företagsinteckningar, restantier för skatter och allmänna avgifter, kreditspärrar vid oljebolagen mot företag m.m.

Inom flera branschorganisationer, t.ex. Sveriges Möbelindustriförbund, Läderföreningen och Skoleverantörernas förening, förekommer olika former av medlemsservice som ger en från kostnadssynpunkt fördelaktig kreditbevakning och underlättar arbetet med kreditbedömningar. Medlemmarna erhåller uppgifter om betalningsinställelser och konkurser m.m. rörande företag i branschen. Generellt kan man säga att sådan medlemsservice bygger på uppgifter som inhämtas från publikationer, kreditupplysningsföretag, banker, Ackordscentralen och organisationens medlemmar.

Det förekommer också att företagareorganisationer vid sidan av sin egen kreditupplysningsservice förmedlar upplysningar från kreditupplysningsföretagen, vilket ger medlemmarna möjlighet att utnyttja förmånen av mängdrabatt.

7 Översikt över utländska förhållanden

7.1 *Inledning*

I detta kapitel lämnas en översikt över kreditupplysningsverksamhet i Danmark, Finland, Norge, USA, England, Västtyskland, Frankrike och Schweiz.

Kreditupplysningsverksamheten i dessa länder har utvecklats på ett likartat sätt. Tidigare har verksamheten varit av avsevärt mindre omfattning. Den sköttes då oftast av banker och andra kreditinstitut som en speciell kundservice. Med kreditgivningens utveckling och internationella förgrening har emellertid behovet av kreditupplysning om personer och företag ökat i sådan omfattning att det bildats underlag för etablering av relativt stora företag med särskild inriktning på kreditupplysning. För det första finns det inhemska företag som drivs i privat regi. I många fall bedriver dessa kreditupplysningsverksamhet i kombination med inkassoverksamhet. För det andra bedriver företagareorganisationer ofta kreditupplysningsverksamhet och inkassering för sina medlemmar. För det tredje driver bankerna kreditupplysningsverksamhet t.ex. genom en avdelning inom en bank eller genom ett juridiskt fristående företag. För det fjärde har multinationella kreditupplysningsföretag etablerats.

Störst bland de multinationella företagen i denna bransch är Dun & Bradstreet Inc., USA, samt Auskunftei W. Schimmelpfeng och Creditreform, Västtyskland. De två sistnämnda företagen har tagit intiativ till en gemensam europeisk organisation för att samordna åtgärder för inkasso- och kreditupplysningsverksamhet. I denna organisation, som benämns FECRO (Federation of European Credit Reporting Organisations) ingår som medlemmar företag bl.a. i Västtyskland, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, England, Schweiz och Sverige. Här kan också nämnas att en europeisk kreditskyddsorganisation (Intercredit) planeras med deltagande av företagareorganisationer i ett flertal länder.

Bl.a. på grund av den ökade användningen av ADB för lagring och bearbetning av olika personuppgifter startade, med början i USA, en debatt kring begreppet personlig integritet. Denna debatt förde med sig krav på en rättslig reglering av såväl offentlig som privat registrering av personuppgifter. Beträffande privata företags registrering av personuppgifter och därmed kreditupplysningsverksamheten i sin helhet fanns före debattens början ingen specialreglering. De lagregler som då fanns och alltjämt finns var dels allmänna skadeståndsregler, dels vissa straffrättsliga regler t.ex. om förtal. Dessa regler betraktades emellertid som otillfredsställande i detta sammanhang.

Inom olika övernationella organ blev de aktualiserade problemen föremål för åsiktsutbyte. För Nordiska rådets del mynnade

detta ut i att en rekommendation med Danmark som koordinerande land antogs 1972. Denna rekommendation innebar att medlemsländernas regeringar skulle upprätthålla kontakten för att få till stånd ett effektivt skydd för privatlivets helgd. Varken inom EEC eller EFTA syns motsvarande rekommendationer ha åstadkommits. För EEC:s del antogs däremot år 1967 vissa direktiv angående kreditupplysningsföretag, vilka innebar att medlemsländerna skulle anpassa bestämmelserna härom så att fri etableringsrätt av dylika företag skulle tillförsäkras medborgare inom EEC.

På det nationella planet har vid skilda tidpunkter förslag framlagts om lagstiftningsåtgärder för att rättsligt reglera formerna för kreditupplysningsverksamheten. Dessa förslag har i några fall lett till att nya lagar på området trätt i kraft.

Vid en jämförelse mellan Sverige och andra länder finns det anledning att erinra om den vidsträckta offentlighetsprincip som utmärker vårt land. Denna princip skapar särskilt gynnsamma betingelser för kreditupplysningsverksamhet i Sverige.

7.2 *Danmark*

I Danmark tillkom regler på det kommersiella kreditupplysningsområdet förhållandevis tidigt genom en lag den 3 mars 1948. Denna lag avser främst utövning av juridisk hjälpverksamhet samt inkasso- och detektivverksamhet. Den är emellertid även tillämplig på dem som för förvärvsändamål lämnar upplysningar för bedömning av personers och företags ekonomiska soliditet m.m. (oplysningsbureauer).

Lagen medförde inte att upplysningsföretagen blev underkastade någon mer omfattande reglering. Ett upplysningsföretag kan börja sin verksamhet utan föregående tillstånd eller registrering. Lagen innehåller inte heller närmare regler om på vilket sätt verksamheten får utövas eller bestämmelser om att sådana regler kan fastställas. Däremot kan myndigheterna kräva upplysningar om företagets drift och meddela föreskrifter om bokföring av intäkter och utgifter. För övervakningen härav skall myndigheterna få tillträde till företagets lokaler och räkenskaper. Slutligen kan enligt denna lag en person frånkännas rätten att driva upplysningsföretag eller delta i sådan verksamhet om detta framstår som motiverat med hänsyn till personens ekonomiska förhållanden eller personliga vandel. Några särskilda regler om straff eller skadestånd för lämnande av oriktiga eller otillbörliga upplysningar finns inte i lagen. Här gäller endast allmänna straff- och skadeståndsregler.

Lagen har således endast en begränsad räckvidd och tar inte hänsyn till användning av ADB-teknik i kreditupplysningssammanhang. 1968 tillsattes därför sakkunniga, administrationsrådets udvalg, för översyn av ADB-området. De sakkunniga avgav i december 1969 ett betänkande om styrning och samordning av ADB-utvecklingen i förvaltningen. I betänkandet föreslogs att det under justitieministern skulle tillsättas sakkunniga med följande uppgifter: 1) att undersöka privaträttsliga problem vid användningen av såväl särskilda som tvärgående ADB-register i offentlig och privat administration, och 2) att framlägga förslag till närmare utformning av en myndighet för insyn i offentliga och privata ADB-register. De nya sakkunniga, Registerudvalget, tillsattes hösten 1970. I juli 1971 avgavs ett delbetänkande, »Tavshedsplikt for ansatte i EDB-servicebureauer m.v., der behandler oplysninger for det offentlige». Lagstiftning härom trädde i kraft i april 1972.

För att ge en bild av kreditupplysningsverksamheten i Danmark lämnas här några uppgifter hämtade ur en enkät utförd genom danska justitieministeriets försorg år 1966. Uppgifterna torde i huvudsak alltjämt vara aktuella.

I Danmark finns cirka tio upplysningsföretag. Av dessa är Købmandsstandens Oplysningsbureau, som står Dun & Bradstreet nära, den största. Med undantag av ett företag som är dotterbolag till Auskunftei W. Schimmelpfeng, och ett företag som nyligen övertagits av det svenska kredit-

upplysningsföretaget ABAK, är alla upplysningsföretagen danskägda. Såvitt justitieministeriet har sig bekant har det inte förekommit ytterligare initiativ från utlandet att överta danska kreditupplysningsföretag. När ifrågavarande enkät ägde rum använde inget av de tillfrågade företagen ADB i sin verksamhet, vilket förhållande fortfarande torde bestå utom i ett fall. I princip lämnas endast upplysningar av ekonomisk karaktär men byråerna registrerar även vissa personliga upplysningar, t.ex. om civilstånd och, i begränsad omfattning, eventuella straff.

Kreditupplysningsföretagen erhåller sina uppgifter dels från offentliga myndigheter, dels från dagspressen och liknande källor, och dels från ett nät av »lokalkendte agenter» som omspänner hela landet. Samtliga företag har uppgivit att de strävar efter att få alla upplysningar verifierade. Detta sker regelmässigt genom jämförelse av uppgifter från olika källor. Eventuella konstaterade fel rättas, även genom underrättelse till den som tidigare erhållit den oriktiga upplysningen. Däremot underrättas normalt inte den registrerade om att han är registrerad eller om att man har lämnat kreditupplysning om honom.

7.3 *Finland*

Kreditupplysningsverksamhet intar i Finland inte någon särställning jämfört med andra närings- eller yrkesverksamheter. Sålunda finns för närvarande i finsk lagstiftning ingen reglering som begränsar drivande av sådan verksamhet eller som ställer den under särskild kontroll.

I massmedia har verksamheten stått under en debatt som först berörde brister i kreditupplysningarna. Därefter har uppmärksamheten alltmer koncentrerats kring integritetsfrågor.

Debatten ledde till att en dataskyddskommission tillsattes i november 1971 huvudsakligen med uppgift att inom integritetsområdet utarbeta förslag till direktiv för en kommitté. På dataskyddskommissionens förslag tillsattes i maj 1972 en datasystemkommitté som fick i uppdrag att framlägga lagförslag, vilka väntas kring årsskiftet 1973—74. Enligt direktiven är kommittén uppdelad på tre sektioner av vilka den första behandlar frågor i anslutning till kreditupplysningsbranschen och privata personregister. Den andra sektionen undersöker den allmänna planeringen av dataenheterna och den automatiska databehandlingen. Den tredje sektionen behandlar frågan om handlingars offentlighet och sekretess.

Den första sektionen anvisades en prövning av två alternativ för kontroll av kreditupplysningsverksamheten. Antingen skall verksamheten koncentreras till ett statligt verk eller statligt företag med monopolställning eller också skall den göras beroende av tillstånd och särskilda regler. Även ett blandsystem diskuterades, där endast en del av verksamheten monopoliseras, t.ex. kreditupplysning i samband med avbetalningsköp. Sektionens arbete har utsträckts att även omfatta bankernas kreditupplysningsverksamhet. Till sektionens uppgifter hör vidare utredning av frågor rörande s.k. direktreklam, likaså att undersöka huruvida det finns skäl att begränsa förmedlingen av uppgifter om enskilda från olika organisationers medlemsförteckningar.

Den andra sektionen sysslar med skyddsproblem i samband med databehandling. Genom koncentrationen av statliga register skulle det enligt direktiven i framtiden bli lätt att med databehandling göra kompletta biografier över varje enskild medborgare. Fastän detta problem ännu inte anses akut, bör kommittén enligt direktiven utreda i vilken mån myndigheter och enskilda skall ha rätt att med utnyttjande av databehandling sammanställa uppgifter om enskildas privatliv.

Den tredje sektionen behandlar frågor om handlingars offentlighet och sekretess.

Kreditupplysningsverksamheten i Finland började i organiserad form vid sekelskiftet. Inom ledande handels- och industrikretsar beslöt man att grunda en kreditupplysningsbyrå, Finska Kreditgivareföreningen, som började sin verksamhet år 1905. År 1912 grundades kreditupplysningsföreningen Lu-

ottotieto r.y. (Kreditupplysning r.f.). Dessa båda byråer ägs kollektivt av näringslivet liksom det år 1961 grundade Luottokontrolli Oy (Kreditkontroll Ab) som endast tillhandahåller personupplysningar. Detta aktiebolag ägs av bankernas finansieringsföretag för avbetalningshandeln, särskilda centralorganisationer för handel och industri samt vissa stora affärsföretag. Statsföretag och kooperativa centralaffärer har en märkbar position i nämnda kreditupplysningsbyråer. År 1968 tillkom kreditupplysnings- och inkassobyrån Tietoperintä Oy (Upplysningsinkasso Ab) som ägs av vissa medelstora textil- och beklädnadsföretag i Helsingfors och inregistrerar uppgifter om privatpersoner. Bolaget är det mest betydande av det fåtal regionala liknande företag som finns i landet.

Över 660 medlemsföretag är anslutna till Finska Kreditgivareföreningen. Kreditupplysning r.f. har cirka 350 medlemsföretag. De båda föreningarna har under senare år koncentrerat sig på företagsupplysningar. Personupplysningsföretaget Kreditkontroll Ab har cirka 2.400 abonnenter. Byråerna arbetar enbart för medlemmarnas respektive abonnenternas räkning. De insamlar uppgifter om betalningsanmärkningar genom sina egna informationskällor och med hjälp av olika publikationer, främst Kauppalehti — Handelstidningens protestlista, Suomen Luottolehti — Finsk Kredittidning samt den statliga Virallinen Lehti — Officiella Tidningen. Upplysningsinkasso Ab inregistrerar dock enbart abonnentmeddelanden.

Enligt uppgift har landets kreditupplysningsbyråer ett gott samarbete. Ett sammanhållande organ är Luottomiehet — Kreditmännen r.y. Denna förening grundades år 1961, omfattar över 200 aktiva kreditmän och har ett särskilt utbildningsprogram.

Affärsbankerna har egna kreditupplysningsavdelningar. Likaså har numera såväl sparbankernas som andelsbankernas centralorgan en kreditupplysningsdetalj.

7.4 *Norge*

Traditionellt hör i Norge inkasso- och kreditupplysningsverksamhet ihop. Den förra verksamheten får endast bedrivas efter tillstånd av den enskilda kommunen. Sådan koncessionsplikt omfattar dock inte advokater, »lensmenn» eller banker. Kreditupplysningsverksamhet får däremot drivas utan tillstånd från offentlig myndighet. Ej heller finns bestämmelser om hur denna verksamhet får utövas. Liksom i Danmark är det endast allmänna straff- och skadeståndsregler som utgör rättsligt skydd mot otillbörlig utövning av verksamheten.

För att utreda frågan om behovet av en rättslig reglering av kreditupplysningsverksamheten och andra former för privat registrering och meddelande av personupplysningar tillsattes år 1971 sakkunniga, kreditopplysningsutvalget. Utredningen skall inte i första hand omfatta frågor som anknyter till ADB-användningen på detta område utan till utgångspunkt ta verksamheten som den bedrivs traditionellt och inrikta sig på en reglering av denna. Därefter skall bedömas om användningen av ADB medför speciella problem.

Det kan nämnas att Institutt for privatrett vid universitetet i Oslo leder en utredning av de rättsliga problem som uppstår vid etablering och drift av stora maskinläsbara register i offentlig regi. Vidare utreds de problem som kan uppstå för privatpersoner i förhållande till offentliga ADB-system innehållande personuppgifter.

För närvarande bedrivs kreditupplysningsverksamhet endast av fem företag i Norge. Dessa är Creditreform, som kan sägas vara helt dominerande, De Forenede Bureauer, Tryggve Hoff samt Heffermehl & Co. Inget av dessa företag använder ADB i sin verksamhet. Däremot har ett annat företag, Norges Kreditorforbund som tidigare endast bedrivit inkassoverksamhet o.d., börjat upprätta ett system för kreditbevakning baserat på ADB.

7.5 *USA*

I USA finns det uppskattningsvis cirka 2.500 kreditupplysningsbyråer av vilka omkring 2.100 är medlemmar i Associated Credit Bureaus Inc. (ACB). Registren som förs av dessa senare byråer innehåller uppgifter om cirka 100 miljoner personer. Den största byrån som inte är medlem i ACB är Credit Data Corporation som har register på cirka 27 miljoner personer. Kreditupplysningsbyråerna i USA har i stor utsträckning gått över till ADB.

På *federal* nivå har kreditupplysningsverksamheten inte tidigare reglerats i de lagar som ger skydd åt den enskilde. Annars har Consumer Credit Protection Act givit den enskilde konsumenten långtgående skydd på andra områden inom affärslivet. Det betraktades länge som en lucka i lagen att denna inte också omfattade kreditupplysningsverksamheten eftersom den enskilde själv har ringa möjligheter att skydda sig mot otillbörligheter på detta område. Denna brist avhjälptes genom ett tillägg i lagen i april 1971. Innehållet i detta tillägg refereras nedan.

Först bör emellertid nämnas att ACB omkring årsskiftet 1968/69 antog vissa riktlinjer för verksamheten. Den tid dessa riktlinjer tillämpades blev emellertid tämligen kort. Tillägget i Consumer Credit Protection Act, vilket erhållit benämningen Fair Credit Reporting Act, övertog i tvingande form det skydd som riktlinjerna hos ACB innebar.

I Fair Credit Reporting Act konstateras att det föreligger ett behov av att säkerställa att kreditupplysningsbyråerna utför sina viktiga uppgifter på ett sunt och opartiskt sätt och med respekt för den enskildes rätt till skydd för sitt privatliv. Syftet med regleringen är att åstadkomma att byråerna tillämpar ändamålsenliga metoder för att tillgodose handelns behov av kredit-, personal-, försäkrings- och andra upplysningar. Detta skall ske på ett gentemot den enskilde hederligt och rättvist sätt i fråga om upplysningarnas riktighet, relevans och rätta utnyttjande i enlighet med bestämmelserna i lagen.

I lagen uppräknas de fall då en kreditupplysningsbyrå får tillhandahålla en upplysning om den enskildes kreditvärdighet, karaktärsegenskaper m.m. Dessa fall är: 1) efter beslut härom av behörig domstol; 2) i enlighet med skriftliga instruktioner från den som rapporten gäller; 3) till beställare som har för avsikt att använda upplysningen för a) anställningsändamål, b) försäkringsändamål, c) att fastställa huruvida den omfrågade har rätt att erhålla licens eller annan förmån som beviljas av statliga organ, d) ett legitimt behov i samband med affärstransaktion med den enskilde, och e) översyn eller inkassering av en skuld som den enskilde har. Utöver de uppräknade fallen får kreditupplysning inte lämnas.

I lagen anges bestämda tider då en uppgift skall anses vara preskriberad och alltså inte längre få användas i verksamheten. Detta gäller t.ex. uppgifter om konkurser och skatteskulder. I princip varierar preskriptionstiderna mellan 7 och 14 år.

Man skiljer i lagen mellan enklare och mer utförliga kreditupplysningar. Sistnämnda typ innefattar även uppgifter om den enskildes karaktär, levnadssätt o.d. vilka erhållits genom personliga samtal med grannar, vänner, arbetskamrater och andra som kan ha kännedom därom. Den krets som kan få tillgång till en sådan upplysning är betydligt snävare än vad som gäller för enklare upplysningar. Framförallt gäller beträffande de utförligare upplysningarna att de antingen skriftligen inom tre dagar efter utlämnandet skall delges den omfrågade, eller så skall denne i förväg meddelas att en sådan kreditupplysning kan komma att upprättas. Beställaren skall på begäran av den omfrågade lämna redogörelse för arten och omfattningen av den upplysning som begärts.

Kreditupplysningsbyråerna är skyldiga att på den enskildes förfrågan redovisa innehållet i byråns register om honom. Den enskilde skall också kunna få besked om till vem kreditupplysning om honom lämnats. Vissa tidsbegränsningar gäller dock.

Lagen innehåller dessutom utförliga föreskrifter beträffande de rättelse- och kompletteringsrutiner som kreditupplysningsbyråerna är skyldiga att tillämpa vid invändningar från den enskildes sida.

Den federala lagstiftningen föregicks av en tämligen omfattande debatt i *delstaterna.*

I delstaten New York har tre motioner lagts fram i syfte att ge den enskilde insyn i och inflytande över kreditupplysningsverksamheten. Det förtjänar nämnas att den debatt som började i vissa delstater förmodligen ledde till den motsvarande debatt som senare kom till stånd i Sverige. Delstaterna New York och Kalifornien vidtog lagstiftningsåtgärder innan den federala lagen trädde i kraft. I båda delstaterna antogs lagar om kreditupplysningsverksamhet i slutet av 1970.

Lagen i New York (Credit Data Reporting Act) ger den som förvägrats kredit rätt att ta del av den kreditupplysning som legat till grund för avslaget. En felaktig upplysning skall härvid kunna rättas. Lagen innebär vidare att kreditupplysning utan den omfrågades medgivande får lämnas endast till kreditgivare, inklusive kreditkortsutställare, annan kreditupplysningsbyrå samt myndigheter. Credit Data Reporting Act överensstämmer i huvudsak med den federala lagen. Stor likhet med dessa båda lagar har även den i Kalifornien (Consumer Credit Reporting Act). Det bör dock anmärkas att den kaliforniska lagen tycks fästa större vikt vid att den omfrågade även skall kunna få kännedom om källorna till de registrerade uppgifterna.

Som exempel på kreditupplysningsverksamhet i USA kan nämnas förhållandena i Kalifornien. Verksamheten där omfattar cirka tretton miljoner personer. Det finns två skilda kreditupplysningssystem i delstaten. Det ena systemet består av uppskattningsvis 125 kreditupplysningsbyråer, varav de flesta är medlemmar i ACB. Byråerna ägdes tidigare främst av affärsmän och tillgodosåg deras eget kreditupplysningsbehov. På senare år har det emellertid varit en utveckling mot enskild etablering och utvidgning av servicen till att avse kreditgivare i allmänhet. Det andra systemet består av den verksamhet som drivs av Credit Data Corporation. Denna byrå erbjuder service i form av omedelbar kreditupplysning åt abonnenter inom hela staten genom telefonförbindelse med företagets centrala databank. Till skillnad från de ACB-anslutna byråerna som normalt lagrar kreditinformation i manuella register, använder Credit Data Corporation automatisk datalagring av månatliga underrättelser från abonnenterna.

För försäkrings- och anställningsändamål finns en särskild typ av upplysningar som innehåller anställningshistorik samt uppgifter om familjeförhållanden och personliga egenskaper hos den omfrågade. Det finns cirka 35 företag som lämnar sådana upplysningar. Det största av dessa är Retail Credit Company of Atlanta som har betjänat försäkringsbranschen i hela landet ett drygt århundrade.

7.6 *England*

Lagstiftning som reglerar kreditupplysningsföretagens verksamhet finns inte i England. Inte heller finns lagstiftning beträffande statliga eller privata dataregister.

Det har emellertid sedan några år pågått en tämligen omfattande debatt på ifrågavarande område. Debatten rör sig inte endast om kreditupplysningsverksamhet utan överhuvudtaget kring begreppet »Right to Privacy». Debatten inkluderar sålunda telefonavlyssning och informationsspridning organisationer emellan och via massmedia, där främst pressetik debatteras.

I parlamentet har debatten medfört att förslag framlagts i såväl underhuset som överhuset. Särskilt bör nämnas ett lagförslag som framlades av labour-ledamoten Brian Walden. Right of Privacy definieras i förslaget som rätten till skydd mot bl.a. avlyssning, inspelning, fotografering samt kopiering av dokument utan tillstånd. Likaså ville motionären förbjuda användning av information på ett sätt som kan genera, förorsaka lidande eller ge en felaktig uppfattning om enskilda personer. Motionen

avsåg vidare ett skydd mot oauktoriserad användning av information ur dataregister. Motionen ledde till tillsättandet av en kommitté för utredning av problemen kring intrång i privatlivet (Committée on Privacy). Kommitténs rapport publicerades i juli 1972. Kommittén har, med inriktning på ett antal typfall av intrång i privatlivet, ingående studerat 14 olika områden och avgivit 40 rekommendationer. Dessa varierar: kriminaliserande av viss verksamhet (såsom obehörigt användande av avlyssningsapparater), berättigande att i andra fall vidta civilrättsliga åtgärder, införande av administrativa kontroller eller enbart klargörande av vissa redan existerande regler. Kommittén föreslår bl.a. att den som använder information som han vet är eller som han rimligen borde ha insett vara införskaffad på olagligt sätt, skall kunna bli föremål för civilrättsliga åtgärder.

Även Nationella rådet har presenterat ett förslag till datalag under år 1970. Förslaget bygger på att en fristående tillsynsmyndighet med rapporteringsskyldighet till parlamentet skulle upprättas för dataregister som innehåller uppgifter om privatpersoner. Hos denna myndighet skulle samtliga databanker registreras. Registreringen skulle omfatta uppgifter om syftet med databanken, arten av de uppgifter som lagras däri samt vilka som har tillgång till databankens information. Vidare föreslogs att den som upprättar en databank måste tillställa envar som registreras en kopia av samtliga uppgifter som är lagrade i databanken om denne. Därefter skall enligt förslaget den registrerade ha rätt att ta del av de uppgifter som vid en given tidpunkt är lagrade om honom. Varje användare av uppgifter i en databank skall vidare själv registreras för eventuell kontroll. Den som är ansvarig för en databank skall vara skyldig att rätta felaktiga uppgifter och även vara skadeståndsskyldig för skada som sådana uppgifter kan förorsaka enskilda personer. Slutligen föreslogs att brott mot den föreslagna datalagen skall straffas med böter eller fängelse i högst fem år. Förslaget, som i huvudsak fått ett positivt mottagande, har i vart fall ännu inte lett till några lagstiftningsåtgärder.

Kreditupplysningsverksamheten i England är tämligen omfattande men ADB används inte i någon större utsträckning. Bland de företag som ägnar sig åt kreditupplysning kan följande nämnas: Manchester Guardian Society for the Protection of Trade, Amalgamated, Commercial Service Agency Ltd, Comprehensive Commercial Services Ltd, Credit Protection Association, Mercantile Association Ltd, Retail Credit Federation, Stoke — on — Trent Trade Protection Society Ltd samt Dun & Bradstreet, som förutom i London har verksamhet i sex engelska städer.

7.7 *Västtyskland*

Kreditupplysningsverksamheten är tämligen väl utbyggd i Västtyskland. Merparten av kreditupplysningsföretagen tillämpar ADB-teknik i sin verksamhet, varför lagstiftningsåtgärder rörande ADB och därmed sammanhängande integritetsskyddsfrågor får stor betydelse i detta land.

Enligt gällande rätt är den enskilde i princip skyddad mot integritetskränkningar genom den s.k. personlighetsrätten. I praktiken är skyddet emellertid starkt begränsat av hänsyn till olika kolliderande intressen. Till skydd för den personliga integriteten inom näringslivet tjänar bl.a. direkt eller indirekt den offentliga insynen i och uppsikten över vissa näringsområden. Dessa är t.ex. upplysningsverksamhet, verksamhet avseende detektiva uppdrag, försäkringsverksamhet och kreditgivningsverksamhet.

Integritetsdebatt av det slag som förekommer i bl.a. USA, England och Sverige började inte i Västtyskland förrän 1970 i samband med planerna på att införa ett personnummersystem. I en rapport från regeringen detta år angående ADB ägnades ett avsnitt åt skyddet av den personliga integriteten. Däri anges att särskild uppmärksamhet skall ägnas denna fråga vid planeringen av ADB-system.

Företrädare för alla förbundsdagens par-

tier framlade kring årsskiftet 1971/72 i en gemensam motion förslag till lagstiftning om dataskydd. Förslaget har ännu inte lett till lagstiftning. Det innehåller bl.a. följande allmänna bestämmelser: 1) varje enskild har rätt till upplysning om de uppgifter som är lagrade om honom; 2) den enskilde kan i vissa fall kräva rättelse, utplånande eller komplettering av uppgifter; 3) framstår de lagrade uppgifterna som ett otillåtet intrång i privatlivet kan den enskilde kräva att de utplånas även om uppgifterna i sig är riktiga; 4) lider den enskilde rättsförlust genom lagstridig lagring, utlämnande m.m. är han berättigad till skadestånd.

Beträffande *privata* databanker föreslås lagen gälla databanker hos företag som lagrar identifierbara uppgifter, vilka förutom för företagets egna ändamål även kan användas av tredje man. En tillsynsmyndighet beslutar i tveksamma fall om en databank skall omfattas av bestämmelserna i lagen. Företaget skall anmäla sig till tillsynsmyndighetens databanksregister. Vid anmälan skall visas att åtgärder vidtagits så att tillräckliga garantier skapats för att endast behöriga får tillgång till uppgifterna. Skulle tillsynsmyndigheten anse att verksamheten leder till otillbörligt intrång i den personliga integriteten, kan myndigheten enligt förslaget begränsa registreringen eller besluta att vissa registrerade uppgifter skall utplånas eller korrigeras. Man har inte ansett det vara möjligt att räkna upp alla typer av databanker som skulle omfattas av lagen. Vissa självklara sådana anges emellertid: upplysningsbranschen inklusive det s.k. Schufasystemet (den tyska motsvarigheten och föregångaren till det svenska företaget Kreditregister AB), försäkringsbranschen, kreditinstitut såvida dessa bedriver egen kreditupplysningsverksamhet eller utbyte av kreditupplysningar, detektivbyråer, medicinska databanker samt företag som tillhandahåller adresser för selektiv reklam m.m.

På det delstatliga planet har aktiviteten på ADB-området varit stor. I delstaten Hessen antogs redan i oktober 1970 en lag om dataskydd. Lagen är emellertid begränsad till offentliga myndigheter och underlydande organ. Till skillnad från det ovan relaterade förslaget kan nämnas att man i Hessen i stället för en tillsynsmyndighet valt att låta en »Datenschutzbeauftragter» svara för övervakningen av lagens efterlevnad. Samtidigt som lagen antogs i Hessen motionerade CDU i Rheinland-Pfalz om en lag med likartat innehåll. Detta förslag har emellertid inte antagits. I delstaten Bayern trädde en ADB-lag i kraft i september 1970. Lagen behandlar dock huvudsakligen organisations- och ansvarsförhållanden myndigheter emellan.

Den mest omfattande kreditupplysningsverksamheten i Västtyskland bedrivs av Verband der Vereine Creditreform, Centrale Der Vereinigten Auskunfteien GmbH och det internationellt kända Auskunftei W. Schimmelpfeng — Deutsche Auskunftei GmbH. Slutligen kan nämnas att Dun & Bradstreet även är representerat i Västtyskland med ett dotterbolag med samma namn. Verksamheten som detta bolag bedriver är emellertid av tämligen ringa omfattning.

7.8 *Frankrike*

Frankrike har ingen rättslig reglering av kreditupplysningsverksamheten. I debatten har emellertid uttalats stora farhågor för de register för databehandling som är under uppbyggnad.

Hösten 1970 lades ett lagförslag fram om att tillsätta en kommitté, Committé de surveillance, för kontroll av företags och myndigheters bruk av ADB-behandlad information rörande enskilda personer. Förslaget har inte lett till lagstiftningsåtgärder. Problematiken har dock uppmärksammats på regeringsnivå, varför man kan vänta sig åtgärder inom en inte alltför avlägsen tid. Till premiärministern har nämligen avlämnats en rapport av Conseil d'Etat, som särskilt behandlar de konsekvenser informationsbehandlingens utveckling kan få. Rapporten innehåller ett antal konkreta förslag avsedda att bilda grund för senare lagstift-

ning och administrativ reglering. Rapporten definierar tillämpningsområdet för den erforderliga lagstiftningen, anger grundläggande regler och institutioner ägnade att trygga reglernas efterlevnad samt lägger slutligen tonvikten vid behovet av internationella överenskommelser i ADB-frågor.

I rapporten anses det inte önskvärt att lagstiftningen begränsas till de offentliga registren; i själva verket kan enligt rapporten privata register skapa lika allvarliga risker. Beträffande information om privatpersoner diskuteras i rapporten vilka uppgifter som överhuvudtaget bör få registreras. Vidare berörs frågan om skydd mot lagring av felaktiga eller föråldrade uppgifter samt behovet av insyn för de registrerade. Vad angår registrens användning erfordras enligt rapporten precisa regler ifråga om informationsutbyte. Här behövs reglering för varje registerkategori av vilka uppgifter som får lämnas ut och till vem utlämnande får ske.

För att skapa garantier för efterlevnaden av den föreslagna lagstiftning som ovan berörts förordas i rapporten att en kontrollkommission (Haut-Committé) inrättas. Denna skulle ha till uppgift att övervaka skyddet mot integritetsintrång genom ADB-teknik.

Inom den privata sektorn finns ingen databank med lagrade personuppgifter. Ingen av kreditupplysningsbyråerna i Frankrike utnyttjar ADB i sin upplysningsverksamhet. Av byråerna kan nämnas: Agence Francaise De Renseignements Commerciaux, BRAD, Comtoir Eckel och Portalier samtliga i Paris samt SCRL, Contentieux Lyonnais och André Pignet & Cie i Lyon. Dessutom har Dun & Bradstreet ett dotterföretag i Paris. Detta företag uppges vara det sjätte i ordningen av samtliga byråer av betydenhet. Slutligen kan här framhållas att kreditupplysningsverksamheten i Frankrike bedrivs under iakttagande av en högre grad av restriktivitet än flertalet andra länder så till vida att färre antal uppgifter lämnas om den omfrågade och uppgifterna utgörs endast av offentliga data.

7.9 *Schweiz*

Kreditupplysningsverksamheten i Schweiz skiljer sig från verksamheten i de övriga i översikten ingående länderna så till vida att den inte har varit föremål för debatt i någon större utsträckning. I alla händelser har det inte framkommit bestämda förslag till lagstiftning på detta område. De allmänna bestämmelser som redan finns medför nämligen att upplysningsverksamheten är kringgärdad med en restriktivitet som kan anses likvärdig med krav på koncession. Enda tillgängliga uppgifter ur offentliga källor är domstolsutslag. För att få del av dessa krävs ett beslut av ett »Betreibsamt» företrätt av en »Friedensgerichter». Denne prövar huruvida den sökande har ett legitimt behov av att få del av uppgifterna ifråga.

Kreditupplysningsbyråerna i Schweiz arbetar enligt traditionella metoder och har alltså ännu inte gått över till ADB. De flesta byråerna täcker landet med ett nät av filialkontor. Av byråerna kan nämnas Schweizerischer Verband Creditreform, Novinform Ag, Creditschutzverband Burgdorf, Auskunftei Burgel och Credita Ag. Slutligen kan nämnas att Dun & Bradstreet har etablerat sig även här.

8 Kreditupplysningsverksamhet — intressen och skyddsbehov

Kreditgivaren och *kreditsökanden* är självklara intressenter i den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten genom den betydelse denna har för kreditgivarens möjligheter att skydda sig mot kreditförlust och liknande olägenheter (kreditskydd), respektive för kreditsökandens möjligheter att få den sökta krediten.

Kreditsökanden har vidare intressen av mera speciell natur som sammanhänger med att hantering av kreditinformation kan leda till intrång i dennes privatliv. Även för företag aktualiserar kreditupplysningsverksamheten i viss mån frågor som inte direkt har att göra med företagets intresse av att få kredit utan rör företagets ställning i allmänhet.

Kreditupplysningsverksamheten berör inte bara den som söker kredit i en aktuell situation. Ett typiskt drag i verksamheten är att denna även bygger upp en grundläggande informationsberedskap för kommande beställningar på kreditupplysning. De som berörs härav i egenskap av *registrerade* privatpersoner eller företag har också beaktansvärda intressen i verksamheten. Samma betraktelsesätt gäller den som tidigare blivit föremål för kreditupplysning, eftersom kreditupplysningsföretagen regelmässigt arkiverar kopior av lämnade kreditupplysningar. Denna aspekt — att vara föremål för kreditupplysningsverksamhetens uppmärksamhet utan samband med en aktuell kreditansökan — kan också gälla dem som tas upp i kreditupplysningspublikationerna för betalningsanmärkningar o.d. När utredningen därför i det följande använder begreppet kreditsökande avses härmed i tillämpliga delar även dem som är föremål för sådan registrering som nyss nämnts.

Kreditupplysningsverksamheten aktualiserar alltså frågeställningar som kräver en närmare belysning. Frågeställningarna måste ses mot bakgrund av de krav som *samhället* måste ställa på verksamheten med hänsyn till dennas betydelse för dem som berörs därav.

8.1 *Samhällsintressen*

För samhället är det av vikt att vid en given kreditvolym i största möjliga utsträckning begränsa kreditförluster, felinvesteringar och andra olägenheter i samband med kreditgivning. En begränsning av kreditförlusterna ligger inte bara i den enskilde kreditgivarens intresse. Kreditförluster leder till kostnadsökning som ytterst går ut över andra kredittagare och konsumenter. Kreditförluster kan också försvåra kreditgivarens möjligheter att fullgöra sina betalningsförpliktelser till skada eller olägenhet för hans egna fordringsägare. I ett vidare perspektiv tillkommer även samhället som intressent i kreditgivningen.

Från samhällets synpunkt är det också väsentligt att kreditgivningen fungerar så friktionsfritt som möjligt. Av särskild betydelse är att kreditgivningen inte bromsas upp enbart på grund av svårigheter att be-

döma riskerna för kreditförlust och liknande olägenheter. Kreditgivningen i samhället skulle sannolikt minska avsevärt, om kreditgivarna tvingades avböja kredit redan på den grund att de inte kan skaffa utredning om kreditsökandens ekonomiska förhållanden. Från denna synpunkt är det alltså av vikt att kreditinformation på olika sätt ställs till kreditgivarnas förfogande som underlag för deras riskbedömning.

Kreditgivaren kan bygga upp ett visst kreditskydd genom att ta pant eller annan säkerhet för lämnad kredit. Möjligheterna härtill är emellertid begränsade. Desto viktigare är det därför att kreditgivaren får möjlighet att med hjälp av kreditinformation skilja ut sådana fall där kreditriskerna från företagsekonomisk synpunkt bedöms som för stora.

Behovet av kreditinformation kan i viss utsträckning tillgodoses genom att kreditgivaren själv samlar in information om kreditsökandens ekonomiska förhållanden. Av flera skäl är det emellertid väsentligt att kreditgivarna också har möjlighet att anlita den service som kreditupplysningsföretagen och andra serviceorgan kan ge. Vissa kreditgivare har behov av den sakkunskap och erfarenhet som kreditupplysningsverksamheten kan ställa till förfogande. För andra kreditgivare framstår serviceformen som rationell från tids- och kostnadssynpunkt, inte minst genom att kreditupplysningsverksamheten möjliggör en totalbevakning av vissa särskilt relevanta informationsområden — t.ex. betalningsföreläggande- och lagsökningsområdena — som knappast kan komma till stånd genom kreditgivarens egen försorg.

Kreditupplysningsverksamhetens betydelse växlar även efter olika kreditgivningssituationer. I vissa kreditgivningsfall, t.ex. vid större krediter, utgör serviceverksamheten ett värdefullt komplement till det kreditskydd som kreditgivaren söker bygga upp med hjälp av säkerheter eller egen insamling av kreditinformation. I andra fall, t.ex. vid smärre avbetalningskrediter, är kreditupplysningsverksamheten ett oumbärligt hjälpmedel i kreditgivningen eftersom kreditprövningen i sådana fall i regel kan göras enbart på information från serviceorgan.

Som ett mått på kreditupplysningsverksamhetens betydelse kan nämnas att det totala antalet kreditupplysningar från kreditupplysningsföretag, banker och företagareorganisationer för närvarande torde kunna uppskattas till drygt 1,5 miljoner per år, varav ungefär hälften avser privatpersoner. Användningen av personupplysningar sammanhänger med den ökande personkreditgivningen i form av avbetalningskredit, kreditkortskredit, kontokredit, låneköp, banklån m.m. Till denna bild av kreditupplysningsverksamhetens betydelse skall läggas den service som ges i form av publikationer och kreditbevakning.

Redogörelsen ovan visar att samhället har behov av kreditupplysningsverksamhet och ett starkt intresse av att denna på ett effektivt sätt fyller sin kreditskyddande funktion. Vid utredningens fortsatta överväganden måste hänsyn tas härtill.

Kravet på kreditupplysningsverksamhetens effektivitet kan emellertid inte hävdas ensidigt. En viktig uppgift för samhället är också att tillgodose de intressen av olika art som den kreditsökande har i denna verksamhet, intressen som närmare behandlas i det följande (avsnitt 8.3).

8.2 *Kreditgivarintressen*

Från kreditgivarens sida måste särskilda krav ställas på den *information* som tillhandahålls i kreditupplysningsverksamheten. Informationen skall möjliggöra en prognos om kreditsökandens framtida möjligheter att betala krediten i rätt tid. En sådan prognos förutsätter tillgång till information som är relevant och korrekt. Informationen måste också vara tillräcklig för kreditgivarens ställningstagande till den sökta krediten. Kreditgivarens krav på informationen måste emellertid ställas i relation till framförallt det pris som han är villig att betala för kreditupplysningen.

Kravet på *relevans* innebär att informationen i första hand till sin art skall kunna

belysa kreditsökandens kreditvärdighet. Av tids- och kostnadsskäl måste verksamheten rikta in sig på sådana informationstyper som mera allmänt anses ha ett utpräglat värde för riskbedömning. Typiskt för verksamheten är också dess inriktning på basinformation i form av uppgifter om betalningsanmärkningar, taxerad inkomst för privatpersoner, registeruppgifter om företag osv. Kreditgivaren kan alltså i normalfallet inte göra anspråk på alltför specifika uppgifter utan får i denna del nöja sig med mer eller mindre standardiserad information.

Relevanskravet har också en tidsaspekt: informationen får inte hänföra sig till förhållanden som ligger så långt tillbaka i tiden att de förlorat sin betydelse för riskbedömning. Kreditgivaren har alltså intresse av att serviceorganen inte tillhandahåller information som är inaktuell. Här bör framförallt betonas vikten av att serviceorganen har lämpligt utformade gallringsprinciper.

Kreditgivarens krav på relevant information kan under vissa omständigheter komma i konflikt med kreditsökandens intressen. Här avses framförallt sådana informationstyper som är av särskilt ömtålig natur (uppgifter om brottslighet, alkoholmissbruk, sjukdomar m.m.). I vissa fall kan kreditgivaren anse sig behöva sådana uppgifter, och härigenom aktualiseras intresseavvägningar som kommer att behandlas senare.

Kravet på att informationen skall vara *korrekt* syftar i första hand till att förhindra kreditförlust till följd av felaktig information. Kreditgivaren kan emellertid också gå miste om en vinstgivande affär av samma skäl. Det ligger därför i kreditgivarens intresse att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan kontrollerar att lämnade uppgifter är riktiga. Serviceorganen kan emellertid inte kontrollera riktigheten av varje uppgift som lämnas ut. En sådan i och för sig önskvärd kontroll skulle bli alltför tids- och kostnadskrävande. Frågan om och i vilken utsträckning informationen måste kontrolleras blir beroende av informationskällans natur, informationens betydelse och andra omständigheter.

För att informationen skall bli korrekt är det också av vikt att kreditupplysningsverksamheten arbetar efter rättelserutiner som gör det möjligt att snabbt och effektivt rätta förekommande fel. Av stor betydelse är vidare att serviceorganen tillämpar principer som möjliggör en säker identifiering av kreditsökanden.

En fråga som aktualiseras i detta sammanhang är användningen av uppgifter om ansökningar i betalningsföreläggande- och lagsökningsmål. Sådana uppgifter avser ett stadium då den påstådda betalningsförsummelsen ännu inte blivit föremål för rättslig prövning. Kreditbedömning som grundar sig på sådana uppgifter bygger således på ett sannolikhetsresonemang rörande betalningsskyldigheten. Någon tillförlitlig uppgift föreligger däremot inte. Motsvarande gäller användningen av uppgifter om att kreditsökanden blivit föremål för inkassoåtgärd eller blivit avstängd från kredit hos en tidigare kreditgivare. Frågeställningar av denna art behandlas närmare i fortsättningen av betänkandet.

Kravet på att informationen skall vara *tillräcklig* för kreditgivarens ställningstagande aktualiseras framförallt i de mera komplicerade kreditärendena. Vid större krediter har kreditgivaren regelmässigt behov av särskilt utförlig information om kreditsökanden, men även andra faktorer än kreditbeloppets storlek kan accentuera behovet av information (kreditfristens längd, speciellt stora krav på säkerhet i kreditgivningen m.m.).

Kreditupplysningsverksamhetens främsta betydelse ligger på förmedlingen av fakta men verksamheten anses också fylla en viktig *rådgivningsfunktion*. Behovet av råd från serviceorgan i form av tillstyrkande, avstyrkande osv. gör sig framförallt gällande vid kreditupplysning om företag men gäller i viss mån också vid kreditupplysning om privatpersoner. Det är därför för många kreditgivare önskvärt att rådgivningsfunktionen behålls i den framtida kreditupplysningsverksamheten.

Frågan om vilka krav som kan ställas på serviceorganens rådgivning får ses mot bak-

grund av de speciella förhållanden som råder i kreditupplysningsverksamheten. Som tidigare nämnts är verksamheten inriktad på att tillhandahålla mer eller mindre standardiserade uppgifter. Serviceorganen har alltså i regel inte tillgång till fullständig information om kreditsökanden.

En annan komplikation vid rådgivningen är att serviceorganen i allmänhet inte känner till alla de speciella förhållanden hos kreditgivaren som är av betydelse för dennes ställningstagande, t.ex. hans vinstmarginal och de konkurrensförhållanden under vilka han arbetar. Även här blir det alltså i stor utsträckning fråga om standardnormer för rådgivningen.

Ett önskemål från kreditgivarhåll är att serviceorganen utformar sina råd som ett klart till- eller avstyrkande, genom angivande av högsta kreditbelopp (limit) eller i annan entydig form. Med hänsyn till de svårigheter som föreligger vid rådgivning av denna art måste serviceorganen emellertid få utrymme för sin tveksamhet i svårbedömda fall. Å andra sidan är det av vikt att serviceorganen inte använder onödigt glidande eller intetsägande formuleringar av råden.

Vad som här sagts om rådgivning gäller i allt väsentligt även de värdeomdömen om kreditsökanden i mera speciella hänseenden (betalningsvanor o.d.) som brukar förekomma i kreditupplysningar.

8.3 *Kreditsökandens intressen*

Kreditsökanden har ett primärt intresse av att få den kredit som han sökt. Något anspråk på att få krediten kan han emellertid inte ställa, eftersom kreditgivaren naturligt själv måste få bestämma över dispositionen av sitt kapital. I förhållande till kreditupplysningsverksamheten bör han däremot kunna kräva en korrekt och rättvis behandling så att kreditgivaren får ett så säkert och objektivt underlag som möjligt för sitt ställningstagande. Detta krav gäller i lika mån om kreditsökanden är privatperson eller företag.

I flera viktiga hänseenden har kreditsökanden alltså intressen som till stor del *sammanfaller* med kreditgivarens. Hit hör framförallt intresset av att informationen är relevant, korrekt och tillräcklig för kreditgivarens bedömning, samt att de råd och omdömen som lämnas är rättvisande. En viktig begränsning är emellertid att kreditupplysningens kvalitet styrs av faktorer som kreditsökanden principiellt saknar möjlighet att påverka. Här är framförallt att märka att kvaliteten är beroende av det pris kreditgivaren är villig att betala för upplysningen.

Kreditsökanden har också sådana krav på kreditupplysningsverksamheten som mera ensidigt går ut på att tillgodose dennes *egna* intressen. Dessa har samband med ett allmänt krav på skydd för personlig integritet vid kreditupplysning om privatpersoner. Motsvarande frågor aktualiseras genom den kreditinformation som lämnas om enskilda företagare, företagsledare och andra enskilda personer som står ett företag nära. Även ett företag som sådant kan ha speciella skyddsintressen i kreditupplysningsverksamheten.

Integritetsproblematiken och liknande frågor är av viktig och komplicerad natur och kommer därför att behandlas utförligare i fortsättningen av betänkandet. Här lämnas bara en exemplifiering av de frågeställningar som kan uppkomma i dessa hänseenden.

Till en början kan nämnas kreditsökandens krav på att kreditupplysning om honom inte lämnas ut till *obehörig beställare,* ett krav som inte kommer i konflikt med kreditgivarens intressen i verksamheten.

Tidigare har framhållits att kreditsökandens intressen till stor del sammanfaller med kreditgivarens i fråga om kvaliteten på det underlag som kreditupplysningsverksamheten tillhandahåller. Reservation måste dock göras för vissa situationer där kreditgivarkraven kan leda till komplikationer för kreditsökanden. Framförallt kan ett alltför långt drivet relevanskrav komma i konflikt med dennes intressen. Här bör särskilt framhållas kreditsökandens intresse av *begränsningar* i användningen av information av speciellt ömtålig karaktär (uppgifter om in-

tima familjeförhållanden, alkoholmissbruk, sjukdomar o.d.). Såvitt angår företag kan ställas krav på begränsningar framförallt i fråga om uppgifter beträffande företagets affärshemligheter.

På grund av de intressen som kreditsökanden har i kreditupplysningsverksamheten aktualiseras frågan om hans möjligheter till *insyn* i verksamheten genom rätt att ta del av uppgifter som rör honom själv. Detta gäller beträffande både privatpersoner och företag. En rätt till insyn kan verka i kvalitetsfrämjande riktning och ligger därför i linje med kreditgivarens intressen.

Det bör slutligen erinras om att flera av de frågeställningar som berörts ovan kan vara tillämpliga inte bara på den omfrågade utan även på den som endast i egenskap av *registrerad* berörs av kreditupplysningsverksamheten (se inledningen till detta kapitel). Här uppkommer bl.a. frågan vilken betydelse redan lagringen av information i kreditupplysningsregistren kan ha.

8.4 *Skyddsbehov*

Den tidigare redogörelsen för kreditgivarens och kreditsökandens intressen i kreditupplysningsverksamheten aktualiserar frågan vilka möjligheter de för närvarande har att hävda sina intressen i förhållande till verksamhetens utövare. I detta avsnitt behandlar utredningen de båda intressenternas möjligheter att skydda sina intressen i syfte att belysa i vilka hänseenden ett behov av skydd från samhällets sida kan föreligga.

8.4.1 Skydd för kreditgivaren

Kreditgivarens ställning i kreditupplysningsverksamheten bör ses mot bakgrund av två särskilt viktiga faktorer: avtalsfriheten och den fria konkurrens som för närvarande råder på kreditupplysningsområdet.

Förhållandet mellan kreditgivaren (beställaren) och kreditupplysningsföretaget grundar sig på ett mellan parterna ingånget *avtal*, varigenom kreditupplysningsföretaget åtar sig uppdraget att lämna kreditupplysning om kreditsökanden. Avtalet kan ingås i olika former (muntligt eller skriftligt, fast abonnemang eller engångsbeställning osv.), men detta ändrar inte det principiella betraktelsesättet.

Avtalssituationen ger kreditgivaren vissa möjligheter att genomdriva sina individuella önskemål i fråga om kreditupplysningarnas kvalitet, prissättningen på kreditupplysningarna och andra faktorer av betydelse för kreditgivaren. Utredningens granskning av kreditupplysningsverksamheten visar flera exempel på fall där kreditgivare — framförallt större sådana — kunnat genomdriva långtgående önskemål bl.a. i fråga om kreditupplysningarnas innehåll. Den enskilde kreditgivarens möjligheter i dessa hänseenden bör dock inte överskattas. Kreditupplysningsföretagen arbetar i stor utsträckning efter standardiserade avtalsnormer, som kan vara svåra att få ändring i. Sammanslutningar av kreditgivare har större möjligheter att påverka kreditupplysningsföretagen.

I händelse av avtalsbrott från kreditupplysningsföretagets sida har kreditgivaren möjlighet att åberopa allmänna rättsregler om skadestånd och andra påföljder (se t.ex. rättsfallet NJA 1947: s. 21). Rättsläget kompliceras emellertid av de friskrivningsklausuler som allmänt tillämpas i kreditupplysningsverksamheten, och som principiellt går ut på att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan fritar sig från ansvar för de lämnade uppgifternas riktighet m.m. Klausulernas generella giltighet har satts i fråga. Det har hävdats att en friskrivningsklausul inte bör kunna frita kreditupplysningsföretaget från allt ansvar för en utfärdad kreditupplysning. Rättsförhållandet mellan kreditgivaren och kreditupplysningsföretaget är dock klart såtillvida att kreditupplysningsföretaget inte bär något strikt ansvar för kreditupplysningen utan särskilt garantiåtagande. Sådan garanti förekommer i nuläget hos ett kreditupplysningsföretag, men garantin är där starkt begränsad till beloppet och till giltigheten i tiden.

Den *fria konkurrens* som råder i kreditupplysningsverksamheten skapar ett visst tryck på kreditupplysningsföretagen i fråga om kreditupplysningarnas kvalitet, prissätt-

ning m.m. Konkurrensen är inte begränsad till förhållandet mellan kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan. Man måste i viss mån också räkna med den konkurrensfaktor som ligger i kreditgivarnas möjlighet att själva samla in kreditinformation i sin interna verksamhet. Konkurrensen leder naturligt till att kreditupplysningsföretagen måste anstränga sig för att skapa och bibehålla sin good-will hos kreditgivarna.

Kombinationen avtalsfrihet och fri konkurrens bildar en gynnsam utgångspunkt för realiserandet av de effektivitetskrav som kreditgivaren ställer på kreditupplysningsverksamheten. Hans krav slår också igenom i verksamheten, såvitt utredningen kunnat bedöma. Det föreligger alltså enligt utredningens mening inget utpräglat behov av förstärkt skydd för kreditgivaren.

8.4.2 Skydd för kreditsökanden

Kreditsökandens möjligheter att skydda sina intressen i kreditupplysningsverksamheten skiljer sig i ett väsentligt hänseende från kreditgivarens: hans förhållande till kreditupplysningsföretaget är av *utomobligatorisk* karaktär, dvs. det grundar sig inte på något avtal. Med den utformning som kreditupplysningsverksamheten har i nuläget är det kreditgivaren som tar initiativ till kreditupplysning och som disponerar över kreditupplysningens omfattning m.m. I och för sig är det tänkbart att kreditsökanden övertar kreditgivarens roll i dessa hänseenden, varigenom man skulle få ett system för kreditansökan som överensstämmer med det som allmänt tillämpas vid sökande av anställning. På samma sätt som arbetssökanden företer anställningsbetyg o.d. kunde kreditsökanden hos kreditgivaren styrka sin kreditvärdighet genom att uppvisa kreditupplysning om sig själv. Av praktiska och andra skäl måste man emellertid även för framtiden räkna med att det nuvarande systemet kommer att gälla.

Kreditsökanden saknar alltså möjligheter att avtalsvägen påverka kreditupplysningsföretagets arbete och får härigenom en utsatt ställning i verksamheten. Hans svaga ställning accentueras genom den *fria konkurrens* som råder i verksamheten, eftersom denna på ett i och för sig naturligt sätt anpassar sig efter kreditgivarnas önskemål. Häri ligger samtidigt ökad risk för att kreditsökandens intressen åsidosätts.

Kreditsökandens utsatta ställning kompenseras inte genom speciella skyddsregler i *lagstiftningen*. Ett visst skydd får kreditsökanden genom de allmänna reglerna om ärekränkning i 5 kap. brottsbalken, men detta skydd är av begränsad praktisk betydelse.

Redogörelsen ovan visar att kreditsökanden — oberoende av om denne är privatperson eller företag — inte har tillfredsställande möjligheter att skydda sina intressen i kreditupplysningsverksamheten. I de delar där hans och kreditgivarens intressen principiellt sammanfaller — framförallt kravet på relevant, korrekt och tillräckligt underlag för kreditbedömningen — gör bristerna sig inte så starkt gällande, eftersom kreditgivarens tryck på kreditupplysningsföretaget indirekt gagnar även kreditsökanden. Bristerna blir däremot mera kännbara när det gäller sådana intressen som kan komma i konflikt med kreditgivarens, t.ex. skydd mot ömtålig information. I sistnämnda hänseenden är kreditsökanden för närvarande principiellt beroende av kreditupplysningsföretagets hänsynstagande, ett tillstånd som måste anses otillfredsställande.

Kreditsökanden har alltså enligt utredningens mening behov av skydd från samhällets sida. Utredningen finner det därför naturligt att i det följande fästa särskild vikt vid sådana frågor som rör *kreditsökandens* ställning i verksamheten. I fortsättningen av betänkandet kommer utredningen att närmare granska den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten från denna utgångspunkt samt ta ställning till i vilken utsträckning kreditsökandens ställning bör stärkas. Vad här sagts gäller även den som är registrerad utan att vara aktuell i kreditgivningssammanhang.

9 Kreditupplysning om privatpersoner — allmänna synpunkter

Den ökande användningen av konsumtionskredit i olika former — avbetalningskredit, kontokredit, kreditkortskredit, låneköp, banklån m.m. — leder till att allt fler enskilda personer blir föremål för kreditupplysning. Det totala antalet kreditupplysningar om privatpersoner torde sålunda för närvarande kunna uppskattas till cirka 800.000 per år. Härtill kommer den service som ges i form av kreditupplysningspublikationer. Om man dessutom beaktar att verksamheten håller en viss informationsberedskap för kommande beställningar på kreditupplysning — begränsad till basinformation i form av uppgifter om betalningsanmärkningar, taxerad inkomst o.d. — kan man utgå från att kreditupplysningsregistren omfattar i stort sett hela den vuxna befolkningen på sätt tidigare nämnts (sid. 41).

Frågan om skydd för den enskildes intressen i den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten är alltså en angelägenhet av stor vikt bl.a. med hänsyn till verksamhetens omfattning. Det är därför nödvändigt att — närmare än som skett i avsnitt 8.3 — fastställa innebörden i och betydelsen av de särskilda intressen som den enskilde har i verksamheten.

9.1 *Kreditupplysning och den enskildes kreditintresse*

Den enskildes intressen i kreditupplysningsverksamheten är i första hand av ekonomisk natur genom den betydelse denna har för hans möjligheter att få kredit. Verksamhetens betydelse i detta hänseende växlar visserligen efter omständigheterna och är beroende av kreditgivarens mer eller mindre subjektiva utvärdering av kreditupplysningen, hans tillgång till ytterligare — internt anskaffad — information, hans riskvillighet m.m. Generellt sett är emellertid kreditgivning till privatpersoner i hög grad beroende av den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten. Detta i förening med att den enskildes behov av konsumtionskredit syns växa alltefter standardutvecklingen i samhället skapar ett visst beroende av kreditupplysningsverksamheten som gör att särskilda krav bör ställas på denna. Här är givetvis inte fråga om att verksamheten skall avvika från sin kreditskyddande funktion, men inom ramen för denna måste verksamheten eftersträva en korrekt och rättvis behandling av den enskilde.

En korrekt och rättvis behandling av den enskilde ligger i linje med kreditgivarens krav på relevant, korrekt och tillräcklig information samt rättvisande råd och omdömen om den enskilde. Man bör därför kunna utgå från att skyddet för den enskilde i viss utsträckning tillgodoses genom de särskilda möjligheter att påverka kreditupplysningarnas kvalitet som avtals- och konkurrensförhållandena ger kreditgivaren. Denne har emellertid begränsade

möjligheter att uppmärksamma fel eller ofullständigheter i informationen. Det är därför värdefullt om den enskilde får tillfälle att kontrollera att uppgifterna om honom är korrekta och så fullständiga som krävs för ett säkert ställningstagande från kreditgivarens sida.

Det finns alltså — även från kreditgivarens utgångspunkter — anledning att ta tillvara de kvalitetsfrämjande verkningarna av en direkt kontroll av kreditupplysningsverksamheten genom den enskildes egen försorg. En sådan kontroll förutsätter att den enskilde i lämplig form får möjlighet till insyn i verksamheten, t.ex. genom rätt att ta del av de uppgifter som finns lagrade om honom. En annan insynsmöjlighet är att den enskilde får del av den kreditupplysning som lämnats om honom.

En insynsrätt är allmänt sett ägnad att främja kvaliteten på den information och den rådgivning som tillhandahålls i kreditupplysningsverksamheten. Redan möjligheten av att den enskilde utövar sin insynsrätt i det särskilda fallet är en faktor som måste verka pådrivande i kreditupplysningsföretagets strävanden att åstadkomma goda kreditupplysningar. Den enskildes möjligheter att hos kreditupplysningsföretaget påpeka fel eller ofullständigheter i informationen kan principiellt ses som ett medel för kreditupplysningsföretaget att nå bästa möjliga resultat. Här skall dock inte förbises att en insynsrätt i vissa lägen kan anspränga kreditupplysningsverksamheten i en utsträckning som inte står i proportion till de villkor — framförallt kravet på lönsamhet — varunder verksamheten måste arbeta. Det kan i synnerhet hävdas att en rätt för den enskilde att komplettera informationen kan leda till en oacceptabel ökning av arbetsbördan. Motsvarande gäller fall där den enskilde gör invändning om fel som kräver mera omfattande utredning. Det anförda minskar emellertid inte insynsrättens principiella värde. I sista hand kan insynsrätten göra det möjligt för den enskilde att göra korrigeringar och kompletteringar även direkt hos kreditgivaren.

En rätt till insyn för den enskilde framstår redan från dessa utgångspunkter som i hög grad önskvärd. Utredningen tar emellertid inte här slutlig ställning till insynsrätten och dess närmare utformning, eftersom dessa frågor även måste ses mot bakgrund av kravet på skydd för personlig integritet.

9.2 *Begreppet personlig integritet*

Ett fredat privatliv uppfattas allmänt som en omistlig rättighet. I vår lagstiftning har skyddet för privatlivet fått åtskilliga viktiga uttryck, t.ex. i brottsbalkens bestämmelser om hemfridsbrott, brytande av post- eller telehemlighet och ärekränkning samt sekretesslagens begränsningar i rätten att få tillgång till allmänna handlingar.

Under senare år har debatten om skydd för individens privatliv alltmer inriktats på sådana frågor som har att göra med modern informationsspridning, framförallt ADB-tekniken. Debatten har präglats av farhågor för att ADB-tekniken kan leda till ökat intrång i privatlivet genom de revolutionerande möjligheter som denna teknik ger i fråga om insamling, lagring och förmedling av information om den enskilde. I debatten har ett nytt begrepp kommit till användning — personlig integritet.

Integritet (av latinets integer=hel) kan närmast översättas med okränkbarhet. Inom området för internationell rätt har termen länge använts för att beteckna staters oberoende och självständighet gentemot varandra. Även på straffrättens område har termen integritet använts sedan en längre tid, men här liksom vanligen då termen använts beträffande personer har åsyftats endast kroppslig integritet. Sammanställningen "personlig integritet" är av tämligen färskt datum och kan närmast översättas med individens okränkbarhet.

Med den vidsträckta innebörd orden har förvånar det inte att begreppet personlig integritet i den allmänna debatten fått en mångsidig och värdeladdad användning.

I Sverige har på senare tid integritetsskyddsdebatten främst gällt tre områden: personuppgifter i databanker, uppgiftsin-

samlingen i samband med 1970 års folk- och bostadsräkning samt personupplysningarna från kreditupplysningsföretagen. Diskussionerna har varit livliga i såväl riksdagen som massmedia.

I debatten synes man ha varit enig om att ADB-tekniken kan ge möjligheter till alltför påträngande hantering av personuppgifter. Därmed skulle vägen kunna öppnas för vad många i debatten betecknat som maktmissbruk och övergrepp. Det är särskilt massuttag av personuppgifter ur olika offentliga register som skapat oro för framtiden. I debatten har uttalats farhågor för en samhällsutveckling som kan medföra minskad möjlighet för individen att överblicka och kontrollera sin egen situation, hävda sig mot både offentliga och privata institutioner och styra sin egen utveckling. Exemplen på faktiskt konstaterade missbruk har däremot varit få.

Debatten har lett till ett allmänt krav på en rättslig reglering till skydd för individens intressen vid användning av ADB-teknik. En reglering av ADB-området är också under förberedande genom OSK:s delbetänkande »Data och integritet» (SOU 1972: 47).

Den svenska debatten om personlig integritet har sin motsvarighet i andra länder i västerlandet. Debatten gäller nästan genomgående databanker, folkräkning och kreditupplysningsverksamhet. Likheterna i de allmänna krav som rests i sådana hänseenden är påfallande och vittnar om att det pågår en ömsesidig påverkan över gränserna och en utjämning i inställningen till personlig integritet. Likheterna i den internationella utvecklingen får dock inte skymma det faktum att debatten i varje land utgått från där rådande sociala, ekonomiska och institutionella förhållanden. Sålunda har i Sverige offentlighetsprincipen i förening med den långt utvecklade administrativa registreringen givit diskussionen en särskild inriktning i vad gäller effekterna på individens förhållande till både den offentliga sektorn och till det enskilda näringslivet. Även skillnader i pressetiska regler och publicistiska mönster kan lätt påvisas mellan olika länder och torde bland andra nationellt betingade faktorer ha spelat en roll i debatten.

I avsnitt 8.3 har utredningen lämnat några exempel på de frågeställningar som kommer upp vid utformningen av ett skydd för den enskildes privatliv i kreditupplysningsverksamheten. Ställningstagandet i dessa och liknande frågor kräver i väsentliga delar avvägningar mellan olika intressen, och dessa avvägningar förutsätter i sin tur en närmare bestämning av innebörden i begreppet personlig integritet. Någon klar vägledning i detta hänseende kan inte hämtas vare sig från den allmänna debatten eller eljest. I det följande söker utredningen därför att närmare avgränsa detta begrepp med utgångspunkt från dess betydelse vid behandling av information i allmänhet. Syftet härmed är att få fram sådana allmänna principer för integritetsskydd som kan överföras på kreditupplysningsverksamheten.

9.2.1 Intressen bakom personlig integritet

Begreppet personlig integritet bör betraktas som en sammanfattande benämning på de olika intressen som den enskilde vill värna om då det gäller information rörande honom själv.

Vid specificeringen av dessa intressen bör de rent ekonomiska och direkt med ekonomiska ställningstaganden sammanhängande intressena lämnas utanför. Ofta kan dessa vara av största betydelse för den enskilde. Här kan som exempel hänvisas till vad som sagts i avsnitt 9.1 om den enskildes intresse av att få den kredit han sökt (kreditintresset). Intressen av denna art låter sig emellertid inte förenas med gängse föreställningar om individens personliga okränkbarhet.

Den enskildes *roll* i samhället — som familjemedlem, arbetsgivare, arbetstagare etc. — bygger i stor utsträckning på den information som andra har om honom. Ett viktigt intresse för den enskilde — sett från hans subjektiva synpunkt — är därför att information om honom inte sprids så

att hans roll och ställning i samhället rubbas.

Nära förbundet med den enskildes intresse av att värna om sin roll i samhället är hans intresse att förhindra spridning av sådan information som enligt rådande sociala värderingar är *förnedrande eller nedsättande* (t.ex. uppgift om brottslighet). Den som berörs av sådan information strävar naturligen efter att förbättra sin situation, men informationen om det förflutna kan bli ett hinder härför. Det intresse som den enskilde har i sådant sammanhang rör alltså möjligheterna för honom att *rehabilitera* sig.

Den enskildes intresse av att information om hans privatliv inte kommer ut bland utomstående sammanhänger också med djupt inrotade föreställningar om vad som är ens egna *intima eller eljest högst personliga förhållanden.*

Ett i den allmänna debatten ofta åberopat intresse kan beskrivas som den enskildes intresse av att kunna *hävda sig* mot starka motparter — offentliga organ, storföretag osv. Den enskildes möjligheter härtill minskas om motparten genom sin information om honom får ett övertag.

9.2.2 Intrång i personlig integritet

Information om den enskilde berör oftast på ett eller annat sätt något av de intressen som angivits i föregående avsnitt, men graden av intrång är beroende av informationens närmare innehåll och av omständigheterna kring dess hantering.

Den första frågan av intresse i detta sammanhang är informationens *art.* Uppenbarligen kan t.ex. en uppgift om tidigare brottslighet bedömas som känslig, medan en uppgift om villainnehav anses »ofarlig» oavsett omständigheterna i övrigt. Men också informationens *mängd* kan ha betydelse, även om de enskilda uppgifterna var för sig skulle bedömas som mer eller mindre ofarliga. Denna mängdaspekt bygger på erfarenheten att mottagare av information lätt fyller ut denna med egna föreställningar utan faktaunderlag. Ju fler hållpunkter för en sådan utfyllnad han får i den mottagna informationen ju fastare och mera underbyggd av hans egna erfarenheter blir bilden av den person som informationen avser.

Även andra omständigheter kan vara av betydelse för informationens inverkan på den enskilde. Här bör särskilt nämnas informationsinnehållets *aktualitetsgrad* (t.ex. tidpunkten för en redovisad betalningsanmärkning) och informationens *korrekthet.*

I avseende å informationens närmare behandling är det i första hand *användningen* av informationen som kan ge skadliga verkningar för individen. Väsentliga delfrågor i detta sammanhang är vem som använder informationen och det ändamål för vilket informationen används. Sett från den enskildes synpunkt kan det vara motiverat att en bank får använda viss information om honom för prövning av hans kreditvärdighet i samband med en låneansökan, medan han ställer sig avvisande till att någon annan utomstående använder samma information för något främmande ändamål.

Redan förvaringen (*lagringen*) av information om den enskilde kan av denne upplevas som oroande genom ovissheten om huruvida han finns med i ett register, vilken information om honom som finns i registret, vem som har tillgång till detta osv.

Metoderna för *insamling* av information kan under vissa omständigheter inverka på den enskilde, t.ex. då förfrågningar om honom görs hos personer i hans omgivning (arbetsgivare, grannar o.d.).

Uppfattningen om vad som är att betrakta som intrång i den enskildes intressen och graden av intrång växlar högst avsevärt mellan olika personer, situationer och tider. I och för sig är det den enskildes subjektiva bedömningar i dessa hänseenden som bildar utgångspunkt. Samhället måste emellertid för att kunna reglera frågor av denna art göra en allmän gränsdragning kring det område som bör skyddas. Resultatet av en sådan gränsdragning kan här — lika litet som på andra områden där samhälleliga normer bildas — tillfredsställa allas uppfattningar och önskemål. En sam-

manjämkning av uppfattningarna är nödvändig för att en reglering skall kunna komma till stånd. Vidare måste individens önskemål om skydd för personlig integritet vägas mot andra viktiga intressen.

9.2.3 Intresseavvägningar och otillbörligt intrång i personlig integritet

En rätt att bli lämnad i fred kan aldrig vara absolut i ett samhälle. Den enskildes intresse av integritetsskydd måste vägas mot andra intressen. I sitt förhållande till omvärlden har den enskilde som motpart andra personer — ytterst samhället — med deras krav bl.a. på information om den enskilde. Ett brett informationsflöde torde vara ett villkor för samhällets utveckling. Viktiga sociala, ekonomiska och andra intressen kräver att information om enskilda i avsevärd utsträckning finns tillgänglig för samhällsplanering och för annan allmän och enskild verksamhet.

Intresseavvägningen är avgörande för den slutliga avgränsningen av området för personlig integritet. Avvägningen måste emellertid ske med hänsyn till förhållandena på varje särskilt område för att kunna ges ett konkret och i lagstiftningssammanhang användbart innehåll. Resultatet av avvägningen måste mynna ut i en precisering av vilka åtgärder och beteenden som på det speciella området skall anses utgöra otillbörligt intrång i den personliga integriteten, dvs. avgränsa fall där hänsynen till personlig integritet tar över andra intressen.

Resultatet av sådana intresseavvägningar som leder till bestämning av det skyddade området för personlig integritet är tidsbundet. Samhällets och individens värderingar förändras och de tekniska förutsättningarna för samhällslivet utvecklas. En viktig uppgift i sammanhanget är därför att förena kravet på rättsreglernas stabilitet med kravet på att reglerna måste kunna anpassas efter utvecklingen.

9.2.4 Personlig integritet vid kreditupplysning

De allmänna resonemang om integritetsskydd som redovisats ovan innebär — överförda på kreditupplysningsverksamheten om privatpersoner — att denna verksamhet måste närmare granskas i syfte att få fram sådana situationer där verksamheten kan leda till *otillbörligt intrång* i den personliga integriteten.

Den närmare granskningen bör ske med utgångspunkt från kreditinformationens innehåll och behandling. Här uppkommer framförallt frågan om begränsningar måste göras beträffande ömtåliga informationstyper och beträffande information som är särskilt utförlig eller avser äldre förhållanden. Med hänsyn till kravet på att kreditinformationen skall vara korrekt uppkommer också fråga om begränsningar beträffande information som kan vara missvisande. Vidare aktualiseras frågor om kontroll över utlämnande och användning av kreditupplysning. Även begränsningar i möjligheterna att insamla och lagra kreditinformation kan komma i fråga.

Naturliga följdfrågor är sådana frågeställningar som rör den enskildes möjligheter till insyn i kreditupplysningsverksamheten och hans rättsskydd i förhållande till denna.

Utredningens bedömningar i angivna hänseenden måste ske mot bakgrund av verksamhetens kreditskyddsfunktion. Ställningstagandena kräver i flera fall intresseavvägningar, där hänsynen till den enskilde måste vägas mot kravet på ett effektivt kreditskydd.

10 Skydd mot otillbörligt intrång i den personliga integriteten — utredningens ställningstaganden

Utredningens ställningstaganden i detta kapitel avser den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten om *privatpersoner* sådan den för närvarande utövas av kreditupplysningsföretag, banker och företagareorganisationer.

Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder beträffande kreditupplysningspublikationer kommer dessa att behandlas särskilt i ett senare kapitel.

10.1 *Begränsningar i kreditinformationen*

Frågan om begränsningar i kreditinformationen till skydd för personlig integritet får ses mot bakgrund av kravet på att informationen skall vara relevant för kreditgivarens bedömning. Utgångspunkten måste vara att otillbörligt intrång i personlig integritet i första hand kan uppkomma genom användning av information som med ett allmänt betraktelsesätt är att anse som *irrelevant* för kreditprövning. Hit hör uppgifter om den enskildes politiska eller religiösa uppfattning, hans föreningstillhörighet och personliga intressen i övrigt, hans personliga vanor m.m. Även användning av starkt föråldrade eller onödigt utförliga uppgifter om den enskilde är att betrakta som otillbörligt intrång i personlig integritet.

Redan av kravet på relevans följer alltså att spridning av onödig information förebyggs. I fråga om sådan information krävs inga speciella begränsningar. Annorlunda förhåller det sig med sådan information som är *relevant* för kreditgivarens ställningstagande. Kreditgivaren kan sålunda ha behov av information som är av ömtålig karaktär (t.ex. uppgifter om brottslighet och sjukdomar), information som rör den enskildes förflutna, information som är särskilt utförlig osv. Begränsningar i sådana hänseenden kräver särskilda överväganden.

10.1.1 Allmänna synpunkter

Behovet av begränsningar i den information som tillhandahålls i kreditupplysningsverksamheten får ses mot bakgrund av verksamhetens möjligheter att insamla information och de risker som dessa leder till från integritetssynpunkt.

Kreditupplysningsverksamheten i vårt land arbetar under gynnsamma förutsättningar i fråga om insamlingsmöjligheterna. Såvitt angår information från myndigheter och andra offentliga organ gäller den vidsträckta offentlighetsprincipen som gör en stor mängd *offentlig* information tillgänglig. Sekretesslagstiftningen ger möjlighet att underkasta informationen prövning från integritetssynpunkt. Sekretesskydd förutsätter emellertid avvägning mot de viktiga samhällsintressen som offentlighetsprincipen är avsedd att tillgodose. Undantag från denna princip meddelas därför endast om

mycket starka skäl talar härför.

Uppgifter behandlade med ADB-teknik kan bli föremål för ett särskilt integritetsskydd med anledning av det delbetänkande som OSK framlagt (SOU 1972: 47). Även detta skydd måste emellertid utformas med hänsyn till offentlighetsprincipen.

Såvitt angår information från *enskilda* källor föreligger överhuvudtaget inga rättsliga inskränkningar i insamlingsmöjligheterna. Vid lämnande av uppgifter gäller ärekränkningsreglerna i 5 kap. brottsbalken, men dessa har en mycket begränsad praktisk betydelse i kreditupplysningssammanhang.

Betydelsen av de vidsträckta insamlingsmöjligheterna accentueras genom de personella och tekniska resurser som står till kreditupplysningsverksamhetens förfogande. Verksamhetens utövare har god kännedom om vilka informationskällor som finns på såväl den offentliga som den enskilda sektorn, källornas innehåll osv. De har också goda möjligheter att skapa kontakter med arbetsgivare, tidigare kreditgivare m.fl. Verksamhetens karaktär möjliggör en planmässig uppläggning och effektiva arbetsrutiner i fråga om insamlingen av information.

En praktisk begränsning i insamlingen av information ligger i kravet på att informationen skall vara relevant för sådan riskbedömning som förekommer vid kreditgivning. Härigenom får man emellertid endast en avgränsning i förhållande till sådan information som lämpar sig för andra ändamål än kreditprövning. Inom den ram som relevanskravet utgör förekommer åtskillig information av mer eller mindre ömtålig natur. Relevanskravet är för övrigt ett i praktiken svårdefinierat och tänjbart begrepp.

En annan begränsning i insamlingen av information betingas av kostnadsskäl. Ekonomiska hänsyn leder till att informationen oftast begränsas till art och omfattning, men häri ligger ingen garanti för skydd mot ömtålig information. Man kan för övrigt inte bortse från att kreditgivare — t.ex. om det gäller en särskilt stor kredit till en privatperson — kan ställa mera långtgående krav på information om den enskilde. Kreditgivaren kan ha fullt förståeliga skäl för sina skärpta krav på informationens innehåll, men frågan är här om sådana krav kan accepteras från integritetssynpunkt i fall då innehållet är av ömtålig natur.

Redogörelsen ovan visar att kreditupplysningsverksamheten inom sig rymmer sådana risker för intrång i den personliga integriteten att vissa begränsningar i användningen av insamlad information måste göras av hänsyn till den enskilde. Det bör här beaktas att denne i viss mån är beroende av verksamheten för att kunna få kredit för olika ändamål. Även kreditgivarna i samhället har intresse av att undvika irritationer och komplikationer till följd av integritetsintrång.

Begränsningar i informationen kan inverka i första hand på kreditgivarens behov av kreditskydd. Även från den enskildes utgångspunkter finns det emellertid anledning att inte göra en alltför snäv gränsdragning i detta hänseende. Omfattande begränsningar i det informationsunderlag som tillhandahålls kreditgivaren försvårar eller omöjliggör en riskbedömning med rimlig grad av säkerhet, vilket kan återverka på den enskildes möjligheter att få den sökta krediten. För den enskilde är det alltså av vikt att begränsningarna i informationen anpassas till en nivå som — utan att hämma kreditgivningen — ger honom ett rimligt skydd för den personliga integriteten.

10.1.2 Begränsningar i informationstyperna

Otillbörligt intrång i den personliga integriteten kan i första hand uppkomma genom användning av sådana typer av information som framstår som särskilt ömtåliga. Vid avgränsningen av dessa informationstyper finns det skäl att utgå från skillnaderna mellan information om den enskildes ekonomiska förhållanden och information om hans personliga förhållanden. Det finns

särskild anledning att iaktta restriktivitet beträffande information av personlig karaktär.

Någon skarp gräns mellan ekonomisk och personlig information kan inte dras. Det finns emellertid vissa informationstyper som har övervägande *ekonomisk* karaktär. I nuläget används sålunda uppgifter om taxerad inkomst, aktuell arbetsinkomst, förmögenhet, tidigare kreditbelastning, betalningsanmärkningar (utmätning, återtagning av avbetalningsgods o.d.), omyndighetsförklaring, äktenskapsförord, bodelning m.m. Information av denna art kan inte undvaras i kreditupplysningsverksamheten, om denna skall kunna fylla sin funktion att belysa den enskildes betalningsförmåga. Utredningen ställer sig därför principiellt positiv till användningen av sådan information.

Annorlunda förhåller det sig med sådan information som har en mer eller mindre utpräglad anknytning till den enskildes *personliga* förhållanden. I nuläget används uppgifter om t.ex. civilstånd, antal barn och deras ålder, nationalitet, bostadsförhållanden, anställning, yrke, utbildning, omskolning och allmänt anseende. Även uppgifter om brottslighet används undantagsvis i verksamheten. Vissa använda informationstyper, som primärt är av ekonomisk natur, kan också återspegla den enskildes personliga förhållanden, t.ex. uppgifter om införsel för underhållsbidrag.

I den mån information av ömtålig natur används i verksamheten — t.ex. uppgifter om brottslighet — är det vanligt att informationen inte redovisas i kreditupplysningen utan bara gör tjänst som underlag för ett värdeomdöme om den enskilde (skötsamhet och anseende) eller för ett råd till beställaren (avstyrkande eller tillstyrkande). Beställaren får i sådana fall tillgång till den faktiska uppgiften endast efter särskild förfrågan under hand.

Det har inte varit möjligt för utredningen att i varje detalj klarlägga användningen av information om den enskildes personliga förhållanden. Utredningen har sålunda inte belägg för att uppgifter om t.ex. alkoholmissbruk och sjukdomar numera används i verksamheten. Från utredningens utgångspunkter är det emellertid i och för sig inte avgörande om en viss informationstyp används eller ej i nuläget. Hänsyn måste också tas till informationstyper, som inte används för närvarande men som i och för sig är tillgängliga och som eventuellt kan bli efterfrågade för kreditupplysningsändamål.

För att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan skall kunna få det förtroende hos allmänheten som de naturligt måste sträva efter är det väsentligt att de inte bevakar varje personligt förhållande av ömtålig karaktär. I detta hänseende är det naturligt att i första hand hämta förebilder från de regler till skydd för privatlivets helgd som meddelats i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen). De regler i sekretesslagen som är av intresse i detta sammanhang är bl.a. 11, 13 och 14 §.

11 § sekretesslagen rör brottmålssekretess, bl.a. uppgifter och anteckningar som tillförts de register som avses i lagen om allmänt kriminalregister och lagen om polisregister m.m. Sådana uppgifter och anteckningar får inte lämnas ut i annat fall eller annan ordning än som sägs i dessa lagar. Det allmänna kriminalregistret finns centralt hos rikspolisstyrelsen. Möjligheterna att få utdrag av kriminalregistret är starkt begränsade. Utdrag meddelas på framställning av domstol, allmän åklagare och vissa särskilt uppräknade myndigheter. Registret är tillgängligt för andra myndigheter endast om Konungen lämnat tillstånd därtill. Enskild person kan få utdrag av registret beträffande honom själv endast efter medgivande eller särskilt tillstånd av Konungen. Beträffande polisregister som förs hos rikspolisstyrelsen eller annan polismyndighet gäller motsvarande begränsningar i fråga om rätt att få registerutdrag. Närmare föreskrifter för tillämpningen av polisregisterlagen har meddelats bl.a. i en personalkontrollkungörelse den 13 juni 1969, där myndigheternas möjligheter att

få polisregisterutdrag för säkerhetskontroll av personalen regleras efter de restriktiva principer som nyss nämnts.

13 § sekretesslagen gäller folkbokföringssekretess o.d. (uppgifter om civilstånd, omyndighet, nationalitet m.m.):

»Anteckningar i kyrkoböcker, folkregister och mantalsböcker ävensom handlingar, vilka eljest röra kyrko- eller folkbokföringen, själavården eller kyrkotukten, må, i den mån de innehålla upplysning om enskilds personliga förhållanden, icke utan hans samtycke till annan utlämnas förrän sjuttio år förflutit från anteckningens eller handlingens datum, såvida icke, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den enskilde som avses eller för hans nära anhöriga. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.»

14 § sekretesslagen avser bl.a. handlingar i ärenden rörande sjukvård, socialhjälp, behandling av alkoholister eller eljest nykterhetsnämnds verksamhet samt hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

Sekretesslagen bygger på intresseavvägningar som har stor likhet med de speciella avvägningar som utredningen måste göra i fråga om användningen av kreditinformation. På samma sätt som varje sekretessregel måste avvägas mot offentlighetsprincipen har utredningen att väga behovet av integritetsskydd mot behovet av kreditinformation. Om undantag från den viktiga offentlighetsprincipen ansetts befogade av hänsyn till den enskildes personliga integritet, måste motsvarande begränsningar kunna göras i den information som används i kreditupplysningsverksamheten.

Utredningen har alltså funnit att de principer för integritetsskydd som kommit till uttryck i sekretesslagstiftningen i stora delar bör kunna tillämpas även i fråga om kreditupplysningsverksamhet rörande privatpersoner. En sådan tillämpning leder i första hand till att uppgifter om brottslighet inte bör få förekomma i denna verksamhet. 11 § sekretesslagen utgör visserligen inte något hinder mot att individuella brottsmålsuppgifter insamlas t.ex. direkt hos domstolarna. Paragrafen bygger emellertid på grundtanken att en koncentration av brottmålsinformation skapar betydande risker från integritetssynpunkt. I kreditupplysningsverksamheten accentueras dessa risker genom verksamhetens allmänna natur och svårigheterna att kontrollera den lämnade kreditupplysningens användning och handhavande.

Tillämpningen av sekretessprinciper innebär vidare att information av den art som avses i 14 § sekretesslagen — uppgifter om sjukdomar, alkoholmissbruk m.m. — inte bör få användas i verksamheten.

Utrymmet för begränsningar i kreditinformationen i de hänseenden som avses i 13 § sekretesslagen (folkbokföringssekretess) är tämligen litet. Även här kan dock förekomma information om personliga förhållanden av så ömtålig natur att en begränsning i informationens användning för kreditupplysning framstår som nödvändig. Exempelvis skulle de uppgifter om fosterbarn och icke samboende makar som ingår i civilståndsregistreringen i vissa lägen kunna framstå som ömtåliga.

Variationsbredden på den information som förekommer eller kan tänkas komma till användning i kreditupplysningsverksamheten är stor. Problemet om begränsningar i informationen kan därför inte lösas enbart med utgångspunkt från de principer som kommit till uttryck i sekretesslagstiftningen. Kreditupplysningsverksamhetens speciella karaktär motiverar ytterligare begränsningar i informationen, t.ex. beträffande uppgifter om underhållsskyldighet enligt dom eller avtal och andra intima familjeförhållanden, utbildning och den enskildes personliga anseende. Vidare bör beträffande medborgarskap endast få anges om den enskilde är svensk eller utländsk medborgare. Den snabba utvecklingen på informationsområdet gör det svårt för utredningen att i varje detalj ta ställning till behovet av begränsningar i kreditinformationen. Vissa frågor måste alltså lämnas åt den praktiska tillämpningen.

De begränsningar i kreditinformationen som utredningen funnit nödvändiga kan in-

te få några mera betydande negativa konsekvenser för kreditskyddet. Begränsningarna gör sig gällande i ett förhållandevis litet antal kreditupplysningsärenden. I den mån information av ifrågavarande karaktär används i kreditupplysningsverksamheten, iakttar man återhållsamhet. Orsaken härtill torde vara ett naturligt hänsynstagande till den enskilde, men sannolikt är återhållsamheten också ett uttryck för att informationen inte är behövlig från kreditupplysningssynpunkt.

För kreditprövning i ekonomiska sammanhang är sådana uppgifter som nu diskuterats alltså ej nödvändiga. Vid andra personbedömningar, exempelvis inför ett närmare samarbete där personliga egenskaper spelar särskilt stor roll, kan läget vara ett annat, men för sådana bedömningar är inte den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten avsedd.

Negativa konsekvenser av begränsningarna kan dock inte helt undvikas. I undantagsfall kan begränsningarna leda till kreditförlust och liknande olägenheter för kreditgivaren i det särskilda fallet, men detta är en oundviklig följd av de väsentliga integritetsintressen som här står på spel för den allmänhet som berörs av kreditupplysningsverksamheten.

Sammanfattningsvis anser utredningen — såvitt angår kreditupplysning om privatpersoner — att information inte bör få lämnas om brottslighet, alkoholmissbruk, sjukdomar eller andra personliga förhållanden av särskilt ömtålig natur.

10.1.3 Gallring av informationen m.m.

För den enskildes förtroende för kreditupplysningsverksamheten är det väsentligt att verksamheten inte griper för djupt in i hans privatliv. Med utgångspunkt härifrån har utredningen i närmast föregående avsnitt föreslagit vissa begränsningar i fråga om de olika *typer* av information som kan komma till användning i kreditupplysningsverksamheten.

Samma motiv kan åberopas till stöd för vissa begränsningar i fråga om information rörande den enskildes *förflutna*. Behovet av begränsningar i detta hänseende gör sig särskilt gällande beträffande information som allmänt uppfattas som belastande. Om den enskilde varit föremål för betalningsanmärkning eller liknande åtgärd, bör han rimligen ha möjlighet att rehabilitera sig. En förutsättning härför är att han efter viss tid kan göra sig kvitt den tidigare belastningen. Paralleller kan här hämtas från preskriptionsreglerna i brottsbalken och andra författningar. Behovet av begränsningar gör sig emellertid gällande även i fall då uppgifterna inte var för sig är av besvärande eller ömtålig art. Bilden av den enskildes privatliv kan bli särskilt inträngande och avslöjande om den tillförs information om hans utveckling under en längre tidsperiod (ändring i civilstånd, anställning, yrke o.d.). Även för sådana fall föreligger det alltså behov av begränsningar från tidssynpunkt. Vad här sagts pekar på behovet av lämpligt avvägda principer för gallring av äldre information.

Granskas nuläget från denna utgångspunkt får man en splittrad bild av hur kreditupplysningsföretagen behandlar gallringsproblematiken. En del företag — särskilt de större — har fasta principer för gallringen, medan andra företag från fall till fall avgör om gallring skall ske. Vissa företag verkställer gallring med jämna mellanrum, och andra gallrar först då man i ett aktuellt beställningsfall finner föråldrade uppgifter.

Även gallringsfristerna varierar starkt. I ett fall tillämpas en generell tvåårsregel. I allmänhet är dock gallringsfristen betydligt längre och varierar efter den lagrade informationens art. Ett av företagen tillämpar sålunda följande frister: 20 år för konkurser, 10 år för betalningsinställelser, egna inkasseringsuppdrag som ej lett till betalning och offentliga betalningsanmärkningar mot »storskojare», 5 år för andra offentliga betalningsanmärkningar och 2 år för egna inkasseringsuppdrag som lett till betalning.

Ett tillgodoseende av skyddet för personlig integritet kräver betydligt kortare gall-

ringsfrister än som för närvarande tillämpas hos en stor del av kreditupplysningsföretagen. Utredningen *föreslår* att en generell treårsgräns bör gälla för gallringen, och motsvarande begränsning avses gälla vid insamlingen av information. Undantag bör dock göras för kvalificerade betalningsanmärkningar av offentlig karaktär (uppgifter om konkursbeslut, misslyckad förrättning för utmätning eller för återtagande av avbetalningsgods o.d.), där fristen bör vara fem år. I övrigt finns det inte anledning att variera gallringen och insamlingen efter informationens natur. För att möjliggöra en rationell uppläggning av gallringen bör tidsgränserna tre respektive fem år räknas från utgången av det år då den registrerade omständigheten inträffade eller ifråga om skatter då uppgiften blev allmänt tillgänglig.

De föreslagna tidsbegränsningarna i kreditinformationen torde få högst måttliga konsekvenser för kreditskyddet. Här kan i allt väsentligt hänvisas till vad utredningen anfört på sid. 80 om konsekvenserna av begränsningar i informationstyperna. Tidsbegränsningarna möjliggör för övrigt ett bättre rationellt handhavande och utnyttjande av kreditupplysningsarkiven än för närvarande, vilket kommer kreditgivarna tillgodo.

10.1.4 Oriktig information

Den enskildes intresse av att informationen om honom är korrekt har behandlats i avsnitt 9.1 med hänsyn till kreditupplysningsverksamhetens betydelse för den enskildes möjligheter att få kredit. Det är emellertid även från integritetssynpunkt väsentligt att oriktig information inte sprids om den enskilde.

Den enskildes krav på korrekt information kompliceras av att informationens kvalitet måste ställas i relation till bl.a. det pris kreditgivaren är villig att betala för kreditupplysningen. Den enskilde kan alltså inte kräva ett fullständigt skydd mot oriktig information. Ett minimikrav bör dock vara att verksamheten arbetar efter principer som ger rimlig säkerhet. Av betydelse i detta hänseende är bl.a. att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan tillämpar effektiva rättelserutiner och principer som möjliggör betryggande identifiering av kreditsökanden.

En fråga av särskild betydelse i detta sammanhang är principerna för urval av kreditinformation. Ett lämpligt val av informationstyper skapar grundläggande förutsättningar för korrekt information, varigenom behovet av kontroll minskar. I detta hänseende kan information från offentliga källor ha ett visst företräde genom att sådan information ofta underkastas särskilt noggrann kontroll hos myndigheterna. Det är emellertid också av vikt att informationen är rättvisande, ett problem som särskilt aktualiseras vid information om betalningsanmärkningar, t.ex. uppgifter om inkasseringsåtgärder mot den enskilde.

Det problem som uppkommer vid användningen av information om betalningsanmärkningar rör inte så mycket de lämnade uppgifternas riktighet; påståendet om att den enskilde t.ex. blivit föremål för en ansökan om betalningsföreläggande skall normalt inte behöva sättas i fråga om uppgiften härstammar från domstolen. Problemet gäller i stället om de lämnade uppgifterna är rättvisande i den bemärkelsen att betalningsanmärkningen är materiellt berättigad. Endast under den grundläggande förutsättningen kan betalningsanmärkningen bli ett indicium på den enskildes betalningsförmåga.

I nuläget används betalningsanmärkningar i form av betalningsföreläggandebevis, lagsökningsutslag, tredskodom, restförd skatt, utmätningsförrättning, förrättning för återtagande av avbetalningsgods o.d. Betalningsanmärkningar av nu exemplifierad art grundar sig på en rättslig prövning, som ger rimlig säkerhet för att betalningsanmärkningen är materiellt berättigad.

I kreditupplysningsverksamheten används emellertid även vissa uppgifter om betalningsförsummelse, som inte blivit föremål för rättslig prövning. Hit hör uppgifter om

att den enskilde av en tidigare kreditgivare avstängts från vidare kredit på grund av betalningsförsummelse (s.k. kreditspärr), att han blivit föremål för inkasseringsåtgärd, eller att en borgenär sökt betalningsföreläggande, lagsökning e.d. mot honom. Uppgifter om kreditspärrar och inkasseringsåtgärder används tämligen allmänt i kreditupplysningsverksamheten. Användningen av ansökningsuppgifter (ansökan om betalningsföreläggande o.d.) är däremot begränsad till ett par kreditupplysningsföretag, som systematiskt samlar in sådana uppgifter.

Användningen av ansökningsuppgifter är omdiskuterad av kreditgivare och i kreditupplysningsbranschen. Vissa hävdar att uppgifterna är alltför osäkra genom att det i många fall döljer sig tvistiga ärenden bakom dem, och att det rent principiellt är mindre tilltalande att så att säga döma någon ohörd. Andra framhåller att en enda ansökan visserligen utgör en svag bedömningsgrund men att tveksamheten bortfaller då ansökningar förekommer i större mängd mot den omfrågade. Frekvensen av ansökningar har, menar man, avgörande betydelse.

En särskilt omdiskuterad fråga är värdet av ansökningsuppgifter med tanke på att ansökningarna inom relativt kort tid oftast följs av bevis eller utslag. De som använder ansökningar framhåller att många kredittagare försöker förlänga sin kredit genom att fördröja betalningen till ansökningsstadiet, varigenom de undgår registrering i kreditupplysningsverksamheten för bevis eller utslag.

Utredningen har i detta sammanhang genomfört en undersökning vid landets tingsrätter avseende ansökningar om lagsökning och betalningsföreläggande 1969 (se bilaga). Av undersökningen framgår att i genomsnitt cirka 70 % av ansökningarna leder till bevis och utslag. Andelen är markant mindre i de större tätorterna. I lagsökningsmålen är i stort sett den återstående delen avskrivningsfall där betalning erlagts eller överenskommelse uppnåtts på annat sätt. I betalningsföreläggandemålen bestrids emellertid i genomsnitt cirka 8 % av ansökningarna. Denna andel är högre i de större tätorterna.

Utredningen har också närmare studerat ett antal ansökningar avseende deras fördelning på företag respektive privatpersoner. Det visade sig härvid att ett mindre antal företag ådrog sig en stor andel av ansökningarna utan att för den skull bli föremål för bevis eller utslag. Denna iakttagelse stämmer väl med de erfarenheter som utredningen fått del av från kreditgivare och kreditupplysningsföretag. Utredningen har därför inte funnit skäl att föreslå begränsning i användningen av ansökningsuppgifter om företag. Utredningen vill dock erinra om de risker som allmänt ligger i användningen av uppgifter, vars bakgrund inte är klarlagd.

Utredningen har däremot inte kunnat få bekräftelse på att ansökningsuppgifter om privatpersoner behövs i kreditupplysningsverksamheten. Det syns till exempel inte föreligga sådana frekvenser av ansökningar att man på den grunden kan göra en acceptabel bedömning innan bevis eller utslag meddelas. Vid avvägningen mot de väsentliga skyddssynpunkter som tidigare berörts ställer sig utredningen därför avvisande till användningen av ansökningsuppgifter om privatpersoner.

Vad som sagts om ansökningar gäller i allt väsentligt även uppgifter om inkasseringsåtgärder. Det kan visserligen inträffa att en enskild person blir föremål för ett flertal inkasseringsåtgärder på kort tid, vilket möjligen skulle kunna åberopas som skäl för att tillåta användning av sådana uppgifter. Detta uppvägs emellertid av den större osäkerhet som måste anses vidlåda inkassouppgifter. Denna osäkerhet beror bl.a. på att uppgifterna härrör från ett skede som ligger före ansökningsskedet. Den enskilde har här inte fullt tillfredsställande möjligheter att försvara sig. Användningen av inkasseringsuppgifter i kreditupplysningsverksamheten, bl.a. genom publicering, skapar ett särskilt tryck på den enskilde att betala en påstådd skuld även i ett tveksamt fall. Utredningen ställer sig

därför avvisande till användningen av inkasseringsuppgifter om privatpersoner. Samma bedömning måste göras beträffande uppgifter om kreditspärrar, särskilt som uppgift härom endast utgör ett ensidigt påstående från kreditgivaren.

Utredningen *föreslår* alltså — såvitt angår kreditupplysning om privatpersoner — att uppgift om betalningsförsummelse ej bör få lämnas i andra fall än då försummelsen antingen blivit fastslagen genom verkställbart avgörande av domstol eller myndighet, eller föranlett förrättning för återtagande av avbetalningsgods eller jämförlig myndighetsåtgärd. Om försummelsen följts av växelprotest, betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord bör dock uppgift få lämnas härom.

Betalningsföreläggande- och lagsökningsprocesserna är för närvarande föremål för översyn. I en inom justitiedepartementet upprättad promemoria angående summarisk betalningsprocess (Ds Ju 1972: 20) föreslås bl.a. att de båda processformerna slås samman till ett enhetligt summariskt förfarande, och att handläggningen härav flyttas från underrätt till kronofogdemyndighet. De föreslagna ändringarna inverkar emellertid inte på de principiella överväganden och ställningstaganden som utredningen gjort i dessa frågor.

Tidigare har poängterats vikten av att man i kreditupplysningsverksamheten tillämpar effektiva *rättelserutiner*. Påstår någon att uppgift är oriktig eller missvisande, måste det därför åligga den som driver sådan verksamhet att utreda förhållandet och rätta föreliggande fel.

Här åsyftas främst det fall att en registrerad person gör gällande att information om honom är oriktig eller missvisande. Påstående om felaktighet i informationen kan emellertid också komma från kreditgivare och andra utomstående. I sådana fall har verksamhetens utövare skyldighet att utreda förhållandet. Utredningens omfattning får anpassas efter informationens vikt och andra omständigheter. Avser invändningen att informationen är missvisande — t.ex. att en växelprotest eller annan betalningsanmärkning är materiellt oberättigad — kan det givetvis inte komma i fråga att utövaren måste göra en fullständig utredning. Är invändningen ogrundad, får undersökningens omfattning anpassas därefter.

Rättelse av fel måste göras även hos den som under senare tid — i allmänhet under det senaste halvåret — fått kreditupplysning om den registrerade, innehållande den oriktiga eller missvisande uppgiften. Den registrerade måste självfallet underrättas om utgången i ärendet. Rättelse bör i förekommande fall göras även hos den varifrån den felaktiga uppgiften hämtats.

Kan det anmälda förhållandet inte utredas med rimlig grad av säkerhet, måste särskild anmärkning härom göras i samma ordning som gäller för rättelse. Detta kan bli fallet framförallt då påståendet går ut på att information är missvisande, t.ex. att en betalningsanmärkning är materiellt oberättigad.

10.1.5 Utförlig information

Ett integritetsproblem som accentuerats genom ADB-teknikens utveckling är möjligheterna att sammanställa en stor mängd uppgifter om den enskilde. Även om uppgifterna var för sig inte är av ömtålig karaktär, kan den helhetsbild som de ger i kombination med varandra upplevas som ett besvärande intrång i privatlivet. En omfattande sammanställning av uppgifter kan hos den enskilde skapa en oroande känsla av att vara bevakad även i privatlivets enskildheter. Bakom den enskildes oro för inträngande sammanställningar ligger också risken för att helhetsbilden av honom blir missvisande.

Den mängdproblematik som här berörts aktualiseras i hög grad i kreditupplysningsverksamheten genom att denna särskilt inriktar sig på att göra sammanställningar av information. Kravet på att informationen skall vara relevant för kreditprövning samt tids- och kostnadsaspekter sätter dock en gräns för kreditupplysningarnas omfatt-

ning. Ser man till utvecklingstendenserna, finns det emellertid särskild anledning att uppmärksamma mängdproblematiken. Utvecklingen går klart i riktning mot ökad ADB-användning i kreditupplysningsverksamheten parallellt med att stora informationssystem med ADB-teknik byggs upp på såväl den offentliga som den enskilda sektorn. Det är därför nödvändigt att begränsa möjligheterna att göra mera omfattande sammanställningar av information i kreditupplysningsverksamheten. Det är därvid att märka att en viss begränsning av dessa möjligheter kommer till stånd redan genom utredningens förslag i andra hänseenden, t.ex. beträffande gallring.

Frågan om vilken effekt sammanställningar av information har från integritetssynpunkt är så komplicerad och beroende av utvecklingen på informationsområdet att någon detaljreglering inte kan föreslås i detta sammanhang. Generellt bör emellertid gälla att kreditupplysningsverksamheten inte får otillbörligen inkräkta på den enskildes privatliv genom alltför utförliga kreditupplysningar.

10.1.6 Metoder för insamling

Insamlingen av uppgifter från den *offentliga* sektorn genomförs i huvudsak i två former, dels genom de tidigare beskrivna ombudsorganisationerna (sid. 40), dels genom direkta förfrågningar hos myndigheter i de enskilda fallen. Några begränsningar i dessa hänseenden kan enligt utredningens mening inte komma ifråga med hänsyn till offentlighetsprincipen. Här får man utgå från att sekretesslagstiftningen ger tillräckligt skydd för den enskildes privatliv.

I kreditupplysningsverksamheten är det vanligt att förfrågningar görs även hos *enskilda* sagesmän. Särskilt vanliga är förfrågningar hos arbetsgivare i syfte att få upplysning framförallt om den enskildes aktuella arbetsinkomst och anställningens varaktighet eller för att kontrollera de uppgifter som denne själv lämnat i dessa och andra hänseenden. Det förekommer vidare att förfrågningar görs hos dem som tidigare lämnat kredit till den enskilde. Sådana förfrågningar syftar framförallt till att få en belysning av dennes betalningsvanor och ekonomiska förhållanden i övrigt. Det förekommer också att fastighetsägare, fastighetsförvaltare eller fastighetsskötare tillfrågas angående den enskildes skötsel av hyresbetalningar.

Förfrågningar av detta slag uppfattas lätt av den enskilde som ett otillbörligt intrång i hans privatliv. Det som framförallt oroar är risken för att ömtålig information om honom skall komma fram vid kontakterna med sagesmännen. Härtill kommer att de yttre betingelserna för att informationen skall bli korrekt är mindre tillfredsställande. Informationen inhämtas normalt per telefon och i regel utan något ansvar för uppgiftslämnaren. Uppgifterna kan avse bl.a. den enskildes anseende och skötsamhet samt annan subjektivt präglad information.

Förfrågningsförfarandet är enligt utredningens mening inte tillfredsställande från integritetssynpunkt. Det kan sättas i fråga om förfrågningar hos enskilda sagesmän överhuvudtaget bör accepteras i en framtida kreditupplysningsverksamhet. De föreslagna begränsningarna i fråga om ansökningsuppgifter m.m. enligt avsnitt 10.1.4 minskar för övrigt motiven för att bibehålla förfrågningsförfarandet. Vissa skäl talar dock för att förfarandet bör bibehållas men i högst begränsad omfattning. Detta gäller främst förfrågningar hos den enskildes arbetsgivare rörande aktuell arbetsinkomst och anställningens varaktighet. Tillförlitliga uppgifter härom är värdefulla för kreditgivarens ställningstagande och kan för närvarande knappast erhållas på annat sätt än genom förfrågningar och kontroller hos arbetsgivaren.

Utredningen *föreslår* alltså att möjligheterna att använda information som samlats in genom förfrågningar hos *enskilda* sagesmän begränsas till att avse information från den enskildes arbetsgivare rörande anställningens varaktighet och inkomstens storlek.

10.1.7 Begränsningar i insamling och lagring

De begränsningar i kreditinformationen som utredningen hittills föreslagit avser i första hand *utlämnandet* av information. Skälet härtill är att riskerna för otillbörligt intrång i den personliga integriteten aktualiseras i särskilt hög grad då information om den enskilde sprids till utomstående.

Insamlingen och *lagringen* har tidigare berörts i ett par speciella hänseenden (avsnitt 10.1.3 om gallring och 10.1.6 om insamlingsmetoder) men är av intresse även från allmänna utgångspunkter.

Ett förbud mot utlämnande av viss information — t.ex. uppgifter om brottslighet — hindrar inte kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan att insamla och lagra sådan information. Syftet härmed kan vara att lägga informationen till grund för råd eller värdeomdömen om den enskilde (av- eller tillstyrkan, skötsamhet, pålitlighet m.m.) utan att uppgifterna lämnas ut. Om lagringen av sådan information förbjuds, minskar visserligen intresset att samla in informationen, men man kan inte bortse från möjligheten att informationen i ett sådant läge insamlas för att ligga till grund för råd eller värdeomdömen endast i det särskilda fallet, dvs. utan att lagras.

Redan insamlingen och lagringen av sådan information som bedömts som olämplig från integritetssynpunkt kan av den enskilde upplevas som besvärande eller oroande. Här är att märka att åtskilliga privatpersoner registreras i kreditupplysningsregistren för informationsberedskapens skull utan att vara aktuella i kreditgivningssammanhang, vilket kräver speciellt hänsynstagande. En reglering som endast riktar in sig på utlämnande av information är alltså otillräcklig från integritetssynpunkt.

Utredningen *föreslår* därför att sådana uppgifter som enligt utredningens tidigare ställningstaganden inte får lämnas ut ej heller skall få insamlas eller lagras för användning i kreditupplysningsverksamheten, och att råd eller värdeomdömen inte får grundas på sådana uppgifter.

10.2 *Legitimitetskontroll*

De integritetsproblem som föreligger i kreditupplysningsverksamheten kan inte lösas enbart genom de begränsningar i informationen som utredningen föreslagit i avsnitt 10.1. Även om en kreditupplysning inte innehåller sådan ömtålig information som avses med begränsningarna, kan den leda till otillbörligt intrång i personlig integritet om den kommer i orätta händer. Det är därför av vikt att man i kreditupplysningsverksamheten utövar en viss kontroll över att beställaren har ett legitimt behov av kreditupplysningen (legitimitetskontroll).

10.2.1 Legitima ändamål

Legitimitetskontrollen är i första hand en fråga om vilka ändamål som skall anses legitima för erhållande av kreditupplysning om den enskilde. Att kreditupplysning lämnas ut om beställaren har behov av upplysningen för kreditprövning eller kreditbevakning ligger i sakens natur. Det problem som här uppkommer är emellertid om kreditupplysning bör få lämnas ut för andra ändamål.

I nuläget förekommer det att kreditupplysning lämnas för speciella ändamål, t.ex. för prövning av den som söker anställning eller hyreslägenhet. Bianvändningen synes emellertid vara av begränsad omfattning.

Enligt utredningens mening bör kreditupplysning få lämnas för andra ändamål än kreditprövning och kreditbevakning endast under förutsättning att godtagbara skäl kan åberopas. Principiellt bör krävas att det föreligger eller förbereds ett avtal eller annat rättsförhållande mellan parterna som nödvändiggör en riskbedömning av ekonomisk art. Så kan fallet vara t.ex. i borgens-, anställnings- och hyressammanhang. Saknas anknytning till ett rättsförhållande mellan parterna, bör däremot stor restriktivitet iakttas. Självklart bör kreditupplysning vägras om det framkommer att beställaren av ren nyfikenhet vill ha uppgifter om en granne eller annan privatperson.

En kreditupplysning för speciellt ändamål måste utformas efter samma principer som gäller för vanliga kreditupplysningar. Även här gäller alltså de begränsningar i informationen som föreslagits i avsnitt 10.1 (ömtåliga informationstyper m.m.).

Utredningen *föreslår* att kreditupplysning om en privatperson skall få lämnas ut endast om beställaren på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller på annan godtagbar grund har behov av kreditupplysningen.

10.2.2 Kontrollens omfattning

I närmast föregående avsnitt har angetts de fall där ett legitimt behov av kreditupplysning kan anses föreligga. Kvar står frågan i vilken omfattning kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan måste kontrollera beställarens uppgifter om ändamålet med kreditupplysningen.

I nuläget gör kreditupplysningsföretagen en viss kontroll av att beställaren har ett legitimt behov av kreditupplysningen. Kontrollens närmare utformning varierar. Vissa företag presumerar att beställaren har ett legitimt behov av upplysningen. En sådan presumtion är särskilt vanlig då det gäller beställare som tecknat abonnemangskontrakt med kreditupplysningsföretaget. I de mera sällan förekommande fall då kreditupplysningsföretaget tar kontakt med den enskilde för att få vissa upplysningar av denne, får företaget samtidigt möjlighet att kontrollera beställarens behörighet.

Ett strängt krav på kontroll kan av praktiska skäl inte uppställas. Om kreditupplysningsföretaget skulle tvingas att underkasta varje beställning en ingående prövning skulle verksamhetens effektivitet betänkligt reduceras. Det som kan krävas är — förutom god kännedom om vilka ändamål som är legitima — att man gör den kontroll av beställarens uppgifter som påkallas av omständigheterna i det särskilda fallet. Här kan skillnaden mellan fasta och tillfälliga kunder vara av betydelse. Det finns anledning att iaktta särskild försiktighet vid utlämnande av kreditupplysning till en beställare som företaget inte tidigare haft kontakt med.

Utredningen *föreslår* därför att kreditupplysning inte skall få lämnas ut, om det finns anledning anta att den kommer att användas för obehörigt ändamål (se närmast föregående avsnitt).

10.2.3 Kreditupplysningens användning

I samband med legitimitetskontrollen bör behandlas en närliggande fråga som också är av betydelse från integritetssynpunkt. En kreditupplysning som erhållits i behörig ordning bör inte få användas eller handhas så att den enskilde lider skada eller olägenhet. Denne har ett naturligt anspråk på att kreditgivaren behandlar den erhållna kreditupplysningen med omsorg och varsamhet. I detta hänseende kan anmärkas att kreditupplysningsformulären ofta har en klausul med huvudsakligt innehåll att lämnade uppgifter är konfidentiella och endast avsedda för abonnentens interna bruk, att kreditupplysningsföretaget helt fritar sig från ansvar vid indiskretion eller eventuellt missbruk av uppgifterna, samt att upplysningen ej får överlåtas.

Det problem som här berörts accentueras i fråga om sådana kreditgivare som i särskilt stor omfattning beställer kreditupplysning. De inhämtade kreditupplysningarna lagras ofta och kan leda till ganska omfattande interna registerbildningar.

Kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan har begränsade möjligheter att påverka och kontrollera kreditgivarens användning och handhavande av kreditupplysningen. Man bör dock kunna kräva att serviceorganen i sin mån medverkar till skyddet för den enskilde genom att regelmässigt i sina avtal med beställarna inta en klausul av ungefärligen det innehåll som nyss nämnts. I övrigt får den enskilde beredas skydd genom en särskild reglering av kreditgivarnas befattning med kreditinformation, en fråga som närmare kommer att behandlas i kap. 15.

10.2.4 Förbud mot kreditupplysning m.m.

Ett fullständigt skydd mot obehöriga beställningar och obehörig användning av lämnade kreditupplysningar — i och för sig önskvärt med hänsyn till frågornas betydelse från integritetssynpunkt — förutsätter att den enskilde får ett avgörande inflytande över vem som skall få kreditupplysning om honom. Utredningen har därför övervägt att låta utlämnandet av kreditupplysning bli beroende av att den enskilde lämnat särskilt medgivande härtill, i varje fall då kreditupplysningen har ett mera kvalificerat innehåll. Ett krav på medgivande går emellertid inte att praktiskt förena med verksamhetens effektivitet. Särskilt inom avbetalningshandeln är det vanligt att beställarna måste ha omedelbar telefonupplysning om den enskilde. Härtill kommer att den ökande användningen av formuläravtal vid personkrediter lätt leder till att ett krav på medgivande till kreditupplysning skulle komma att framstå som en formalitet utan reell valmöjlighet för den enskilde. Utredningen har därför inte ansett sig kunna föreslå krav på sådant medgivande.

Man kan emellertid inte bortse från att det finns enskilda som av olika skäl önskar stå helt utanför kreditupplysningsverksamheten. Anledningen härtill kan vara att den enskilde uppfattar registreringen i verksamheten som särskilt besvärande från integritetssynpunkt, att han vill ha garanti för att kreditupplysning inte lämnas ut till obehörig person eller användes på olämpligt sätt osv. Enligt utredningens mening är det otillfredsställande att den enskilde i sådana fall skall behöva förekomma i kreditupplysningsverksamheten. Utredningen *föreslår* därför att den enskilde skall få rätt att förbjuda all kreditupplysning om honom. Ett sådant förbud får den verkan att kreditupplysning inte får lämnas om den enskilde, att lagrad information om honom utgallras samt att ny information inte får insamlas så länge förbudet gäller. Anmälan om förbud skall göras till ett tillsynsorgan som vidarebefordrar förbudet till dem som driver personupplysningsverksamhet.

Ett förbud mot kreditupplysning kan under vissa omständigheter leda till skada eller olägenhet för kreditgivaren, t.ex. i fall då den enskilde — efter att ha fått kredit — utnyttjar förbudsmöjligheten i syfte att undandra sig kreditbevakning. Det bör därför finnas vissa möjligheter att utan hinder av förbudet lämna kreditupplysning om den enskilde. Av registertekniska skäl bör anmält förbud inte kunna hävas när som helst utan bör gälla under en minsta tid av förslagsvis två år.

Utredningen föreslår i detta sammanhang också en regel om tystnadsplikt av innebörd att den som är eller varit verksam inom kreditupplysningsverksamhet inte får obehörigen yppa vad han i verksamheten erfarit om annans förhållanden.

10.3 *Insyn i kreditupplysningsverksamheten*

I nuläget har den enskilde begränsade möjligheter att få insyn i kreditupplysningsverksamheten i de angelägenheter som rör honom. Han kontaktas i allmänhet inte av kreditupplysningsföretaget för att lämna uppgifter i anledning av en beställning på kreditupplysning. Han saknar i regel praktisk möjlighet att få besked om de uppgifter som finns i kreditupplysningsregistren, och han får mera sällan kännedom om att kreditupplysning lämnats. Det förekommer dock kreditupplysningsföretag som har en öppnare attityd i dessa hänseenden.

Orsaken till att den enskilde i så begränsad omfattning får möjlighet till insyn torde ytterst vara att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan vill förhindra irritationer i förhållandet mellan kreditgivaren och kreditsökanden. Begäran om kreditupplysning grundar sig på det naturliga förhållandet att kreditgivaren måste ha underlag för sitt ställningstagande men uppfattas ibland som ett misstroende, vilket kan irritera kundförhållandet.

10.3.1 Behov av insyn

Behovet av insyn har belysts i avsnitt 9.1 såvitt angår insynens betydelse för den enskildes möjligheter att få kredit. Där har framhållits att en rätt till insyn från denna utgångspunkt framstår som i hög grad önskvärd.

Enligt utredningens mening föreligger det även från integritetssynpunkt ett behov av insyn i kreditupplysningsverksamheten. En rätt härtill skapar allmänt sett en trygghetskänsla som ytterst gagnar även kreditgivarna och verksamhetens utövare. Insynsrätt ger möjlighet att kontrollera att de principer som gäller för verksamheten iakttas, t.ex. i fråga om begränsningar i informationen. Särskilt viktig är insynsrätten med hänsyn till att legitimitetskontrollen inte utesluter risk för obehöriga beställningar.

10.3.2 Insynens utformning

En insynsrätt bör i första hand ge den enskilde möjlighet att ta del av de uppgifter om honom som finns lagrade hos kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan (*registerbesked*). För att registerbesked skall kunna fylla en funktion även för legitimitetskontrollen måste beskedet också utvisa vem som erhållit kreditupplysning om den enskilde under den senaste tiden, förslagsvis det senaste året. En skälig avgift bör utgå för registerbeskedet.

Frågan om den enskilde dessutom skall ha rätt att erhålla *kopia* av kreditupplysning som lämnats om honom kräver närmare överväganden.

Kopia av kreditupplysningen har den fördelen framför registerbesked att den visar vilket underlag som kreditgivaren fått i det aktuella ärendet. Ett registerbesked däremot visar registrets innehåll vid en viss tidpunkt, och under tiden fram till en kreditupplysning kan registerinnehållet ha förändrats genom gallring, aktualiseringar och kompletteringar. Förfrågningar hos den enskildes arbetsgivare görs sålunda i regel först då beställning på kreditupplysning inkommer. Även andra skillnader kan föreligga. Framförallt är att märka att råd bara ges i kreditupplysningen. Sammanfattningsvis har alltså kopia av kreditupplysningen vissa företräden framför registerbesked.

Att den enskilde skall ha rätt att få kopia av lämnad kreditupplysning ser utredningen som en naturlig uppföljning av rätten till registerbesked. En annan fråga är om han skall få kopian *utan avgift*. En skyldighet för kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan att i alla lägen ge den enskilde kopia utan avgift skulle ekonomiskt betunga verksamheten i en utsträckning som inte är rimlig, bl.a. med hänsyn till att en stor mängd kreditupplysningar är av tämligen enkel natur. Enligt utredningens mening bör skyldighet att lämna kopia utan avgift endast gälla fall där mera väsentliga kredit- eller integritetsintressen sätts på spel för den enskilde. En rimlig avvägning är att skyldigheten avser endast sådan kreditupplysning som innehåller uppgift om betalningsförsummelse eller sådant råd eller omdöme som inte är klart tillstyrkande. En så begränsad skyldighet kan inte — efter de beräkningar utredningen gjort — antas leda till någon mera betydande ekonomisk belastning på verksamheten. I andra fall bör en *skälig avgift* få uttas för kopian.

Utredningens förslag innefattar att kopia som måste lämnas utan avgift skall expedieras automatiskt. I övrigt måste den enskilde göra särskild begäran om att få kopia. Begäran kan göras för särskilt fall eller förhandsvis. Kopia av kreditupplysning skall innehålla uppgift om vem som beställt denna. Härigenom får den enskilde möjlighet att kontrollera beställarens behörighet. Rätten att få kopia på särskild begäran måste begränsas till att avse kreditupplysning som lämnats under den senaste tiden, förslagsvis under de senaste tre månaderna. En mer omfattande skyldighet att bevara kopior skulle onödigt betunga kreditupplysningsverksamheten.

10.4 *Dispensmöjligheter*

De regler som utredningen hittills föresla-

git är avsedda att gälla i princip all yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet om privatpersoner (kreditupplysningspublikationerna behandlas först i kapitel 12). Förhållandena i verksamheten växlar emellertid i så hög grad att en strikt tillämpning av de föreslagna reglerna i vissa situationer kan leda till icke önskvärda konsekvenser. Det bör därför finnas möjlighet att i undantagsfall avvika från regleringen. I ett särskilt fall har denna möjlighet uttryckligen berörts i det föregående, nämligen såvitt angår rätten att undantagsvis lämna kreditupplysning utan hinder av att den enskilde meddelat förbud häremot (sid. 87). Det kan emellertid uppkomma behov av undantag även i andra hänseenden. Som exempel kan nämnas de särskilda svårigheter som kan uppstå då en bank lämnar kreditupplysningar. Bankens ställning som kreditgivare kan ge kännedom om kreditsökandens förhållanden till banken (hans sätt att sköta sina kreditförbindelser med banken m.m.) som denna inte kan bortse från vid utfärdandet av kreditupplysning om honom. I vissa fall kan aktualiseras en konflikt med de regler som utredningen föreslagit, bl.a. förbudet mot användning av uppgift om betalningsförsummelse som inte fastslagits i rättslig ordning (sid. 82 ff.). Även hos kreditupplysningsföretagen kan det undantagsvis inträffa att det uppkommer behov av sådan information som inte får användas enligt utredningens tidigare ställningstaganden, t.ex. uppgift om sjukdomar och intima familjeförhållanden.

Ansvaret för undantag från regleringen bör med hänsyn till frågornas betydelse bäras av ett särskilt tillsynsorgan med rätt att meddela dispens från de föreslagna reglerna. Tillsynsorganets ställning och uppgifter behandlas senare i betänkandet. Utredningen vill starkt poängtera att dispensprövningen måste ske efter restriktiva normer. Dispensgivningen kan vara generell eller individuell och bör kunna förenas med särskilda villkor.

10.5 *Rättsligt skydd för personlig integritet*

Den enskildes möjligheter att i rättslig ordning reagera mot integritetsintrång i kreditupplysningsverksamheten är i nuläget principiellt beroende av om förfarandet faller under de allmänna bestämmelserna om *förtal* i 5 kap. 1 § brottsbalken: »Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter». Straffet för grovt förtal är böter eller fängelse i högst två år (5 kap. 2 §). Förutom straff kan komma i fråga skadestånd för förtal.

Förtalsregeln har en högst begränsad betydelse som skydd för den personliga integriteten i kreditupplysningssammanhang. Regeln torde i princip inte kunna tillämpas på sådana situationer som avses i avsnitten om gallring, utförlig information, metoder för insamling och legitimitetskontroll. I dessa situationer torde alltså den enskilde för närvarande sakna rättsligt skydd.

Förtalsregeln kan däremot i och för sig bli tillämplig vid användning av ömtåliga informationstyper samt ansökningsuppgifter o.d. (avsnitten 10.1.2 och 10.1.4). Det är emellertid att märka att förtalsregeln inte bereder skydd mot sådant förtal som visserligen medför ekonomiska skadeverkningar för den enskilde men som inte innefattar angrepp mot hans personliga heder, s.k. ekonomiskt förtal (jfr användningen av ansökningsuppgifter o.d.).

Förtal är i och för sig straffbart oavsett om beskyllningen var sann eller inte. För straffbarhet förutsätts bl.a. att fråga är om uttalanden med en viss bestämdhet, ej blott om värdeomdömen.

Förtalsregelns tillämpning på kreditupplysningsverksamheten begränsas ytterligare av en bestämmelse om intressekollision i 5 kap. 1 § andra stycket brottsbalken: »Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej

dömas till ansvar». Denna regel om ansvarsfrihet torde principiellt åsyfta bl.a. kreditupplysningsverksamheten, där alltså verksamhetens betydelse för kreditgivningen i samhället i vissa fall anses väga över hänsynen till den enskilde. Intressekollisionen mellan kreditupplysningsverksamhetens effektivitet och hänsynen till den enskildes integritetsskydd har behandlats bl.a. i rättsfallet NJA 1962: s. 31.

Förtalsregelns praktiska betydelse i kreditupplysningssammanhang minskas också i viss mån genom att brottet i princip inte får åtalas av annan än målsäganden själv. Endast i undantagsfall får åklagare väcka åtal för sådant brott (5 kap. 5 § brottsbalken).

Redogörelsen ovan visar att det rättsliga skyddet för den personliga integriteten i kreditupplysningsverksamheten är mycket ofullständigt i nuläget. Det behövs enligt utredningens mening en *speciell* reglering av kreditupplysningsföretagens och de andra serviceorganens skadeståndsansvar gentemot den enskilde i stället för den allmänna reglering som för närvarande finns.

Vid utformningen av de speciella skadeståndsreglerna för kreditupplysningsverksamheten måste skillnad göras mellan å ena sidan skada som vållas den enskilde genom *otillbörligt intrång* i den personliga integriteten och å andra sidan skada som vållas genom att *oriktig uppgift* om honom lämnas ut. I fråga om integritetsintrång måste eftersträvas ett strängt ansvar med hänsyn till frågornas betydelse för den enskilde. Ansvaret för skada på grund av oriktig uppgift måste däremot utformas med speciellt hänsynstagande till svårigheterna att ha en absolut kontroll över varje uppgift vid hanteringen av så betydande informationsmängder som i kreditupplysningsverksamheten.

Utredningen *föreslår* att den som driver yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet skall vara skyldig att ersätta skada som tillfogats enskild person genom otillbörligt intrång i dennes personliga integritet. Ersättningsskyldighet föreligger även om skadan ej uppkommit genom oaktsamhet.

Utredningen föreslår vidare att utövare av kreditupplysningsverksamhet skall vara skyldiga att ersätta skada som tillfogats enskild person genom att oriktig uppgift lämnats om denne. Skadeståndsskyldighet skall dock inte föreligga om utövaren kan visa att tillbörlig omsorg och varsamhet iakttagits.

Vid bestämmande av ersättning för skada genom otillbörligt intrång eller lämnande av oriktig uppgift skall hänsyn tagas även till lidande som åsamkats den enskilde och andra sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

11 Kreditupplysning om företag — utredningens ställningstaganden

Kreditgivningen till företag i form av varukredit, lån för investeringar m.m. är av grundläggande betydelse för det ekonomiska framåtskridandet. Samhället har därför starkt intresse av att den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten ger kreditgivarna det stöd som krävs för en sund utveckling av kreditgivningen.

Kreditgivning till företag är väsensskild från kreditgivning till privatpersoner. Det rör sig här ofta om stora och långvariga krediter. Vidare har man att ta hänsyn till svåröverskådliga konjunkturförlopp i olika branscher och marknadens förändringar på längre sikt. Svårigheterna accentueras genom de begränsade möjligheterna att få betryggande realsäkerhet.

Bedömningen av ett företags kreditvärdighet kan vara komplicerad och vansklig med hänsyn till de många faktorer som inverkar på bedömningen av företagets likviditet, soliditet och lönsamhet. Här bör särskilt framhållas svårigheterna att bedöma företagsledarens kvalifikationer. En rimligt säker bedömning kräver tillgång till ganska omfattande information. Beroende av kreditgivarens egna resurser kan information i viss utsträckning inhämtas genom hans egen försorg men i övrigt är kreditgivaren hänvisad till att anlita kreditupplysningsverksamheten. Regelmässigt blir detta nödvändigt i fråga om betalningsanmärkningar o.d.

Från samhällets och kreditgivarens sida måste alltså ställas höga krav på kreditupplysningsverksamhetens sakkunskap, erfarenhet och branschkännedom. För att verksamheten skall kunna fylla dessa krav på effektivitet måste den få ett brett utrymme för sitt handlande i förhållande till kreditsökanden.

11.1 *Kreditupplysning och företagets kreditintresse*

Det kreditsökande företaget är för sina möjligheter att få kredit och därmed ofta för fortsättandet av näringsverksamheten beroende av en korrekt och rättvis behandling i kreditupplysningsverksamheten. En rätt till *insyn* i verksamheten ger möjlighet att kontrollera att så sker, men insynens främsta värde ligger i kreditsökandens möjligheter att korrigera felaktigheter och komplettera informationen antingen hos kreditupplysningsföretaget eller i varje fall direkt hos kreditgivaren. Möjligheten till komplettering av informationen är särskilt värdefull med hänsyn till att informationsbehovet är stort och endast i begränsad utsträckning kan tillgodoses genom offentliga redovisningshandlingar enligt aktiebolagslagen och liknande lagstiftning (balansräkningar o.d.). För enskilda firmor föreligger över huvud ingen skyldighet att offentliggöra redovisningen.

En rätt till insyn för kreditsökanden kan alltså ge fördelar från kvalitetssynpunkt och

ligger därför i linje med kreditgivarens intressen i kreditupplysningsverksamheten. Insynsrättens närmare utformning behandlas senare i detta kapitel.

Det bör i detta sammanhang framhållas att det under senare tid från vissa håll väckts krav på ett allmänt skydd för företagens ekonomiska intressen i samband med användning av information om företagen. Utredningen har emellertid inte funnit anledning att här särskilt behandla andra frågor än sådana som sammanhänger med företagets intresse av att få kredit och det krav på insyn i kreditupplysningsverksamheten som detta leder till. De andra ekonomiskt betonade intressen som företagen kan ha i kreditupplysningsverksamheten — t.ex. intresset av skydd för yrkeshemlighet och andra förhållanden av konfidentiell natur — har inte föranlett utredningen att föreslå några speciella regler. Utredningen förutsätter att kreditupplysningsverksamheten i dessa hänseenden handlar efter god kreditupplysningssed. Utredningen återkommer också i ett senare sammanhang till frågor som rör tillämpningen av en kreditupplysningslagstiftning och behandlar därvid bl.a. möjligheten att låta ett tillsynsorgan styra tillämpningen i vissa hänseenden.

11.2 *Skydd för personlig integritet*

Frågan om skydd för personlig integritet vid kreditupplysning om företag aktualiseras till en början beträffande enskilda personer som driver näring (*företagare*). Kreditupplysningar om enskilda firmor innehåller regelmässigt uppgifter om företagarens ekonomiska och andra personliga förhållanden.

Förutsättningarna för att bereda företagaren ett skydd för personlig integritet är mycket begränsade med hänsyn till de höga krav på effektivitet som från samhällets och kreditgivarens sida måste ställas på företagsupplysningsverksamheten. Kreditgivning och riskbedömning beror i så hög grad på företagarens skicklighet att det är nödvändigt att vid kreditgivningen ta hänsyn till företagarens person. Därför kan han inte få samma skydd för den personliga integriteten som när det gäller privatpersoner. Utgångspunkten för utredningens värderingar skiljer sig alltså väsentligt från motsvarande frågeställningar vid kreditupplysning om enskilda personer som inte driver näringsverksamhet.

Om man som jämförelse tar de *begränsningar i kreditinformationen* om privatpersoner som utredningen tidigare föreslagit, måste man fastslå att endast begränsningarna i fråga om ömtåliga informationstyper (avsnitt 10.1.2) kan komma under diskussion såvitt angår företagare. Beträffande information om ansökningar i betalningsföreläggandemål m.m. bör framhållas att det erfarenhetsmässigt förekommer att en företagare i ett trängt ekonomiskt läge bestrider sådana krav enbart i syfte att förhala betalningen. Detta förfarande är långtifrån vanligt men synes dock förekomma i en sådan utsträckning att utredningen inte ansett sig kunna föreslå några särskilda begränsningar i användningen av sådan information om företagare. Hithörande frågor har närmare belysts på sid. 82. Förfrågningar hos tidigare leverantörer och andra kreditgivare (jämför avsnitt 10.1.6) är enligt utredningens mening nödvändiga när det gäller att belysa företagarens betalningsvanor.

Beträffande uppgifter om brottslighet m.m. enligt avsnitt 10.1.2 är det utredningens uppfattning att sådan information inte heller bör få användas beträffande företagare. Dispens från denna regel bör dock kunna ges, t.ex. vid gäldenärsbrott enligt 11 kap. brottsbalken eller i fråga om utbildningsuppgifter.

Utredningen har inte funnit att det vid företagsupplysning föreligger ett så utpräglat behov av *legitimitetskontroll* att speciella regler härom erfordras. Utredningen förutsätter emellertid att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan såsom för närvarande från fall till fall prövar om utlämnandet av en kreditupplysning är förenligt med god kreditupplysningssed.

Frågan om skydd för personlig integritet

i företagsupplysningssammanhang berör inte bara företagare utan även en grupp enskilda personer som har intim anknytning till en näringsverksamhet och som därför med ett gemensamt begrepp kan betecknas som företag *närstående* personer.

Det gäller här personer med väsentligt ekonomiskt intresse i företagets verksamhet (aktieägare i en- och fåmansbolag, delägare i handelsbolag m.fl.) eller med ledande ställning inom företaget (styrelseledamöter, verkställande direktör m.fl.). Företagsupplysningar innehåller ofta uppgifter om företagets intressenter och ledning (ekonomisk ställning och duglighet). Man märker i kreditgivarkretsar ett stigande intresse för uppgifter i dessa hänseenden.

Enligt utredningens mening bör dessa närstående personer i kreditupplysningshänseende likställas med företagare, om deras delägarskap eller ställning är så markant att uppgifter om deras egna förhållanden behövs för att företagets kreditvärdighet (likviditet, soliditet och lönsamhet) skall kunna belysas. Med hänsyn till de verkningar detta får för delägaren eller företagsledaren finns det anledning att i den praktiska tillämpningen dra en snäv gräns i detta hänseende.

Vad som tidigare sagts i detta avsnitt om företagare gäller alltså i motsvarande mån de företag närstående personerna.

11.3 *Rätt till insyn*

En rätt till insyn i företagsupplysningsverksamheten är enligt utredningens mening betingad redan av det kreditintresse som företaget har i verksamheten (avsnitt 11.1). Såvitt angår företagare och företag närstående personer tillkommer som ytterligare argument för en insynsrätt det skydd mot otillbörligt intrång i personlig integritet som följer av utredningens ställningstagande i avsnitt 11.2.

Utredningen *föreslår* därför att företag och företagare får rätt till insyn, i första hand genom rätt att mot skälig avgift få besked om innehållet i de uppgifter om företaget eller företagaren som finns lagrade hos kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan (registerbesked). Det saknas emellertid anledning att begränsa insynsrätten till att endast avse registerbesked. Under förutsättning att skälig avgift erläggs bör företaget och företagaren också ha rätt att på begäran få kopia av lämnad kreditupplysning. Enligt utredningens mening bör det inte föreligga något hinder mot att beställningen av kopia görs i den formen att man på förhand anmäler önskan att få kopia i händelse av kommande beställning från kreditgivarhåll. Vad här sagts gäller i motsvarande mån delägare och andra företag närstående personer. Beträffande registerbeskedets och kopians närmare innehåll samt tidsbegränsningar hänvisas till sid. 88—89.

11.4 *Rättsligt skydd*

Beträffande det rättsliga skyddet i nuläget såvitt angår företagsupplysningsverksamhet kan hänvisas till den redogörelse för förtalsreglerna som lämnats i avsnitt 10.5. Det bör tilläggas att reglerna inte är avsedda att skydda juridiska personer.

Utredningen *föreslår* att den som driver yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet skall vara skyldig att ersätta skada som tillfogats företagare eller delägare och annan företag närstående person genom otillbörligt intrång i dennes personliga integritet. Ersättningsskyldighet föreligger även om skadan ej uppkommit genom oaktsamhet.

Utredningen föreslår vidare att utövare av kreditupplysningsverksamhet skall vara skyldig att ersätta skada som tillfogats juridisk person, företagare eller företag närstående person genom att oriktig uppgift lämnats om denne. Skadeståndsskyldighet skall dock inte föreligga om utövaren kan visa att tillbörlig omsorg och varsamhet iakttagits.

Vid bestämmande av ersättning för skada genom otillbörligt intrång eller lämnande av oriktig uppgift skall hänsyn tagas även till lidande som åsamkats företagaren eller den närstående och andra sådana om-

ständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

11.5 *Gränsdragningsfrågor*

Utredningens ställningstaganden i frågan om skydd för personlig integritet innebär betydande skillnader i skyddets utformning mellan å ena sidan företagare och å andra sidan privatpersoner.

Det är därför av vikt att gränsdragningen mellan dessa båda kategorier av enskilda sker med beaktande av de grundsatser som ligger bakom skyddets utformning och enligt principer som möjliggör en så klar gränsdragning som möjligt. Gränsdragningen aktualiseras så ofta i kreditupplysningsverksamheten — inte bara vid utlämnandet av kreditupplysning utan även vid uppläggandet av informationsberedskapen — att upplysningsföretag och andra serviceorgan måste få arbeta efter så enkla och klara principer som möjligt.

Utformningen av integritetsskyddet för företagaren har skett med utgångspunkt från de särskilda krav som måste ställas på den som *yrkesmässigt* driver rörelse. Under rörelsebegreppet faller även sådan verksamhet som drivs för jordbruk, skogsbruk och fiske. Undantag bör dock göras för vissa mindre sådana verksamheter där speciella förhållanden råder. Som företagare i kreditupplysningssammanhang bör sålunda inte anses den som driver jordbruk, skogsbruk eller fiske utan hjälp av fast anställd arbetskraft.

I övrigt bör gränsdragningen kunna ske med utgångspunkt från de handelsregister som förs hos länsstyrelserna eller särskilda registerförare. Handelsregistren har enligt vad utredningen erfarit vissa brister för närvarande i fråga om aktualisering av uppgifterna m.m., men betydelsefulla ändringar i lagen angående handelsregister, firma och prokura har gjorts på senare tid (SFS 1972: 223).

Andra registreringsformer kan tjäna till ledning vid gränsdragningen. Här kan nämnas registreringen för skyldighet att erlägga mervärdeskatt och registreringen för inkomst av rörelse. Väsentligt är att framhålla att verksamheten — för att falla under företagarebegreppet — måste drivas yrkesmässigt.

Gränsdragningen mellan företagare och andra enskilda personer kan vålla vissa problem i den praktiska tillämpningen, och detta gäller i viss mån även begreppet företag närstående personer (sid. 93). Utredningen behandlar i senare sammanhang behovet av tillämpningsföreskrifter. Allmänt kan erinras om att beställarens uppgifter om ändamålet med den sökta kreditupplysningen (för varukredit osv.) kan ge god ledning för gränsdragningen i det enskilda fallet. I tveksamma fall har verksamhetens utövare möjlighet att kontakta den omfrågade för kontroll i detta hänseende.

Om en enskild person felaktigt hänförs till kretsen företagare eller företag närstående personer, kan detta leda till otillbörligt integritetsintrång.

12 Särskilda frågor rörande kreditupplysningspublikationer

En redogörelse för kreditupplysningspublikationerna har lämnats i kap. 3. Redogörelsen visar att det förekommer ett flertal publikationer med typisk inriktning på kreditupplysningsverksamhet: Svensk Handelstidning Justitia, Svensk Köpmannatidning, Spärrkatalogen, »listor» osv. Flera av publikationerna har karaktären av tryckt skrift och därigenom aktualiseras frågan om tryckfrihetsförordningen utgör hinder för reglering av sådana publikationer. Är så fallet, måste en reglering av dessa publikationer föregås av en ändring i tryckfrihetsförordningen, vilken är av grundlags natur.

12.1 *Förhållandet till tryckfrihetsförordningen*

Inledningsvis bör framhållas att tryckfrihetsförordningen (TF) endast avser tryckt skrift, varmed förstås skrift som framställts i tryckpress. En reglering av kreditupplysningspublikationer som framställts på annat sätt — t.ex. genom maskinskrift, stencilering, hektografering, duplicering, ljuskopiering eller fotografering — kommer alltså inte i konflikt med TF. Med de moderna tryckningsmetoder som utvecklats på senare tid blir dock denna begränsning i TF:s tillämpning av mindre betydelse. Till tryck hänföres bl.a. tryck som framställts genom offsetpress, även genom mindre sådana som endast är avsedda för kontorsbruk (rotaprint, multigraf o.d.).

Frågan om reglering av tryckta kreditupplysningspublikationer är ytterst beroende av om de omfattas av tryckfrihetsbegreppet. I 86 § regeringsformen anges tryckfrihetens innebörd sålunda: »Med tryckfrihet förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. Alla allmänna handlingar må ovillkorligen genom trycket kunna utgivas, där ej i tryckfrihetsförordningen annorlunda stadgas». I anslutning härtill stadgas i 1 kap. 1 § TF: »I överensstämmelse med de i regeringsformen fastställda grunderna för en allmän tryckfrihet och till säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall det stå varje svensk medborgare fritt att, med iakttagande av de bestämmelser som äro i denna förordning meddelade till skydd för enskild rätt och allmän säkerhet, i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst. — Det skall ock stå envar fritt att, i alla de fall då ej annat är i denna förordning föreskrivet, meddela upp-

gifter och underrättelser i vad ämne som helst för offentliggörande i tryckt skrift till dess författare eller utgivare eller, om för skriften finnes särskild redaktion, till denna eller till företag för yrkesmässig förmedling av nyheter till periodiska skrifter.»

För att belysa lagstiftarens syn på tryckfriheten och begränsningar i denna redovisas här några uttalanden som gjorts i tidigare lagstiftningssammanhang rörande reklam i tryckt skrift. Denna fråga har uppmärksammats under förarbetena till 1931 års lag om illojal konkurrens (prop. 1931: 175, s. 45 och 57) och till nu gällande tryckfrihetsförordning (SOU 1947: 60 s. 119 och prop. 1948: 230 s. 172). Av de uttalanden som då gjordes framgår att sådana meddelanden (illojal reklam) som avsågs i den numera upphävda 1 § lagen om illojal konkurrens inte hör till tryckfrihetsområdet. Grunden härtill är att den grundlagfästa tryckfriheten har till uppgift att säkerställa ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning (jfr 1 kap. 1 § TF), medan det i bestämmelsen om illojal reklam avsedda förfarandet var brottsligt i annat avseende än som ett överskridande av yttrandefrihetens gränser.

Frågan om tryckfrihetens räckvidd behandlades även vid tillkomsten av lagen om otillbörlig marknadsföring (SOU 1966: 71). I samband med behandlingen av marknadsrådets generella rätt att meddela förbud mot otillbörlig marknadsföring yttrade departementschefen bl.a. följande (prop. 1970: 57, s. 65—67):

Det är uppenbarligen av utomordentligt stor vikt att lagen inte tillämpas på ett sådant sätt att den kommer i konflikt med tryckfrihetsrättens principer. Enligt 1 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, vilken har grundlags karaktär, får missbruk av tryckfriheten inte föranleda straff eller skadeståndsskyldighet i andra fall än dem som anges i förordningen. Denna regel måste anses innebära att stöd i förordningen krävs även för att man skall kunna meddela vitesförbud mot handlingar som ligger inom det i förordningen behandlade området.

Av 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen framgår att tryckfriheten såsom den garanteras av förordningen har till syfte att säkerställa ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning. Om meddelande som lämnas i tryckt skrift är lagstridigt i annat hänseende än såsom ett överskridande av gränserna för yttrandefriheten, finns däremot enligt gängse uppfattning inte något hinder mot att ingripa däremot med stöd av bestämmelser i allmän lag. Sålunda anses en gärning kunna bestraffas som bedrägeri eller svindleri även om den har begåtts genom meddelande i tryckt skrift. I rättspraxis har meddelande i tryckt skrift om vinstnummer i utländskt lotteri ansetts kunna föranleda ansvar för brott mot lotteriförordningen (NJA 1961 s. 715).

Det är förenat med uppenbara svårigheter att dra en klar gräns mellan gärningar som skall exklusivt bedömas enligt tryckfrihetsförordningens regler och gärningar vilka visserligen har begåtts genom tryckt skrift men ändå faller utanför det av tryckfrihetsförordningen reglerade området. Detta manar till försiktighet när det blir fråga om att vidga möjligheterna att med stöd av allmän lag ingripa mot gärningar som har begåtts genom meddelande i tryckt skrift.

Vid tidigare överväganden rörande lagstiftningen mot illojal konkurrens har de tryckfrihetsrättsliga aspekterna ägnats stor uppmärksamhet. Under förarbetena till 1919 års lag i ämnet synes man ha utgått från en mycket vidsträckt tolkning av tryckfrihetsförordningen, vilket ledde till att lagen inte kom att innehålla någon bestämmelse alls rörande reklam och liknande framställningar. I 1931 års lag infördes emellertid regler härom, vilka utan inskränkning har ansetts tillämpliga även på meddelanden i tryckt skrift. Jag anser mig kunna utgå från att 1931 års lag inte i något avseende strider mot tryckfriheten. För denna ståndpunkt har jag stöd i bl.a. uttalanden i samband med tillkomsten av den nu gällande tryckfrihetsförordningen. Härav följer att regler som möjliggör ingripande mot sådana förfaranden som straffbeläggs i gällande lag mot illojal konkurrens inte möter några betänkligheter från tryckfrihetsrättslig synpunkt, medan man bör vara försiktig med att sträcka ut möjligheterna att ingripa till andra slag av handlingar.

Grunden för att ingripande mot reklam i tryckt skrift har ansetts kunna ske utan stöd i tryckfrihetsförordningen får ses däri att det här är fråga om åtgärder av utpräglat kommersiell natur, som inte avser nyhetsförmedlingen eller åsiktsbildningen i samhället. Bestämmelsen om reklam i 1931 års lag innehåller en rad rekvisit som markerar att vad som regleras där är rent kommersiella förfaranden. Sålunda krävs för att en uppgift skall vara straffbar att den avser uppgiftslämnarens affärsverksamhet eller däri utbjudna varor eller prestationer, att den är ägnad att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt anbud samt

att handlingssättet står i uppenbar strid med god affärssed.

Mot utredningens förslag att vidga möjligheterna till ingripande att omfatta inte bara oriktiga utan också vilseledande framställningar synes mig några invändningar inte kunna riktas från tryckfrihetsrättslig synpunkt. Även en utvidgning till framställningar som avser annan näringsidkares verksamhet eller där tillhandahållna varor och tjänster synes mig kunna godtas. Uppgifter av detta slag torde få anses vara av sådan rent kommersiell natur att de inte åtnjuter skydd enligt tryckfrihetsförordningen. Annorlunda förhåller det sig med sådana uppgifter om annan näringsidkare som saknar direkt samband med dennes näringsverksamhet, exempelvis upplysningar om hans ras, religion, politiska åskådning eller personliga förhållanden. Det är särskilt mot utredningens förslag att upplysningar om sådana för näringsverksamheten i princip ovidkommande förhållanden skall kunna bli föremål för ingripande, som remisskritiken har riktat sig.

Enligt min mening har kritiken mot utredningens förslag i detta hänseende åtskilligt fog för sig. Meddelanden av detta slag är typiskt sett av sådan art som tryckfriheten avser att värna och vilkas straffbarhet alltså skall bedömas enligt tryckfrihetsförordningens regler. Utredningen hävdar för sin del att det väsentliga för om en viss framställning skall bedömas enligt dessa regler eller inte är framställningens ändamål. När en framställning används som konkurrenshandling skulle den därför enligt utredningens mening falla utanför tryckfrihetsområdet. Jag kan inte helt dela detta betraktelsesätt. För att en framställning skall kunna anses vara av sådan rent kommersiell art att den faller utanför tryckfrihetsområdet torde det inte vara tillräckligt att den faktiskt har lämnats i rent kommersiellt syfte. En sådan princip skulle kunna leda till avsevärda inskränkningar i den yttrandefrihet som tryckfrihetsförordningen avser att garantera. Utredningen torde f.ö. inte heller själv vilja driva denna linje till sin spets, eftersom dess förslag också ställer upp det rekvisitet att framställningen skall vara ägnad att påverka efterfrågan på eller utbudet av vara eller annan nyttighet.

För egen del vill jag, med hänsyn till vad jag tidigare sagt om vikten av att undvika en rättstillämpning som kan te sig tvivelaktig från tryckfrihetsrättslig synpunkt, förorda att ingripande mot reklam i tryckt skrift begränsas till sådana framställningar som har rent kommersiella förhållanden till föremål, dvs. avser en näringsidkares affärsverksamhet eller där tillhandahållna varor och tjänster. Generalklausulen bör inte kunna användas för att ingripa mot reklam i tryckt skrift vilken är inriktad på att bibringa allmänheten vissa allmänna värderingar eller påverka dess allmänna beteende i viss riktning. Det har diskuterats om det är möjligt att utan direkt stöd i tryckfrihetsförordningen meddela förbud mot att reklam över huvud taget bedrivs för vissa slag av varor, vars bruk av sociala eller liknande skäl inte bör uppmuntras, såsom tobaksvaror och alkoholhaltiga drycker. Jag anser mig inte ha anledning att gå in på denna fråga här. Den nu aktuella lagstiftningen skall nämligen över huvud taget inte medge ingripanden som grundas på att de marknadsförda varorna anses skadliga eller på annat sätt olämpliga och att deras spridning därför bör motverkas.

Här kan erinras om att en offentlig utredning (massmedieutredningen) tillsatts 1970 med uppdrag att utreda frågan om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m.m. Denna utredning har bl.a. att överväga förbud mot reklam för alkoholhaltiga drycker, tobak m.m. Utredningen har framlagt delbetänkande om tryckfriheten och reklamen (SOU 1972: 49).

De uttalanden som redovisats ovan visar att lagstiftaren iakttar stor restriktivitet i fråga om begränsning av tryckfrihetsområdet. Den syn på reklam i tryckt skrift som kommit till uttryck i lagen om otillbörlig marknadsföring kan enligt utredningens mening inte överföras på tryckta kreditupplysningspublikationer. Dessa måste anses falla inom det av tryckfrihetsförordningen skyddade området.

En reglering av tryckta kreditupplysningspublikationer förutsätter alltså ändring i tryckfrihetsförordningen. Behovet av en sådan ändring får ses mot bakgrund av den reglering som utredningen tidigare funnit erforderlig i fråga om de andra kreditupplysningsformerna (individuell kreditupplysning och kreditbevakningsservice). En reglering som endast omfattar de sistnämnda formerna av kreditupplysning kan befaras leda till att behovet av kreditupplysningsservice i allt större utsträckning tillgodoses genom oreglerad publikationsverksamhet med de ökade risker — framförallt för den personliga integriteten — som följer därav. Utredningen vill därför starkt poängtera att även tryckta publikationer måste omfattas av regleringen för att ut-

redningens förslag skall få eftersträvad effekt.

12.2 *Reglering av tryckta publikationer*

För tillgodoseende av kreditsökandens intressen i kreditupplysningsverksamheten har i tidigare sammanhang utformats vissa allmänna frågeställningar som rör bl.a. begränsningar i kreditinformationen, legitimitetskontroll och insyn i verksamheten. Samma frågeställningar måste anläggas även på den kreditupplysningsverksamhet som sker i form av tryckt skrift. Ställningstagandena måste emellertid präglas av största möjliga hänsynstagande till tryckfriheten.

Av särskild betydelse är vilken information som bör få ingå i en tryckt kreditupplysningspublikation. En naturlig utgångspunkt är här att de *begränsningar i kreditinformationen* som utredningen funnit erforderliga i tidigare sammanhang bör gälla även publikationerna. I en kreditupplysningspublikation rörande privatpersoner bör alltså inte få tas in information som omfattas av de föreslagna reglerna i avsnitten 10.1.2—10.1.7 (brottmålsuppgifter och annan ömtålig information, uppgifter om äldre förhållanden, uppgifter om ansökningar i betalningsföreläggandemål, inkasseringsåtgärder och kreditspärrar m.m.). Motsvarande gäller de begränsningar som funnits erforderliga vid kreditupplysning rörande företagare och företag närstående personer (uppgifter om brottslighet m.m. enligt avsnitt 11.2).

Utredningen har övervägt ytterligare begränsningar i den information som bör få förekomma i kreditupplysningspublikationer, i första hand sådana publikationer som rör privatpersoner. Anledningen härtill är framförallt svårigheterna att få en betryggande kontroll över den publicerade informationens användning. Med den spridning som publikationerna har föreligger risk för att den enskilde onödigtvis kommer att lida skada eller olägenhet. Utredningen har emellertid stannat för att samma reglering som i detta hänseende gäller för individuell kreditupplysning även bör gälla för publikationer.

En *legitimitetskontroll* är svår att genomföra i fråga om tryckta publikationer, och utredningen har därför inte ansett sig kunna föreslå särskilda regler i detta hänseende.

Insynsrätten har i tidigare sammanhang utformats som en rätt till registerbesked och rätt till kopia av lämnad kreditupplysning. Det går emellertid inte att utan vidare överföra dessa former av insyn på tryckta publikationer. Det kan rimligen inte komma i fråga att föreskriva skyldighet för den som ansvarar för en tryckt publikation att särskilt underrätta alla dem som upptas i publikationen, t.ex. för betalningsanmärkningar av olika slag. En motsvarighet till rätten att få registerbesked på särskild begäran ligger i så fall närmare till hands. En sådan rätt skulle emellertid leda till att den för publikationen ansvarige måste lägga upp ett register enbart för detta ändamål över alla dem som förekommer i publikationen, vilket kan bli ekonomiskt betungande. Utredningen har därför inte ansett sig kunna föreslå några särskilda former av insyn i publikationsverksamheten. Insynen får i stället utövas av ett särskilt tillsynsorgan som förutsätts få tillgång till publikationen.

Effektiva *rättelserutiner* är av särskilt stor betydelse med hänsyn till publikationernas stora spridning. Ett speciellt problem i detta sammanhang är identifieringen av personer med vanligt förekommande namn och i viss mån också identifieringen av firmor och firmainnehavare, ett problem som torde komma att bestå intill dess person- respektive företagsnummer mera allmänt kommer i bruk. En typ av fel som också förekommer är sådana ansökningar om betalningsföreläggande, växelprotester o.d. som tillkommit av misstag. Rättelse av sådana och andra fel måste i princip ske genom tydlig dementi i publikationen. Påstår någon att en uppgift i publikationen är oriktig eller missvisande, måste det åligga den för publikationen ansvarige att utan dröjsmål utreda förhållandet och

rätta föreliggande fel (se sid. 83).

Beträffande *dispensmöjligheter* hänvisas till utredningens tidigare ställningstaganden, bl.a. i avsnitt 10.4.

Beträffande *rättsskyddet* i nuläget kan hänvisas till vad som sagts i avsnitt 10.5 om förtal. Har förtalsbrott begåtts genom utgivande av tryckt skrift gäller särskilda begränsningar enligt bestämmelserna för tryckfrihetsbrott och rättegången i tryckfrihetsmål (7 och 12 kap. tryckfrihetsförordningen). I fråga om skadestånd föreslår utredningen regler som svarar mot reglerna i avsnitten 10.5 och 11.4.

Utredningens förslag till reglering av tryckta kreditupplysningspublikationer avviker inte i någon mera betydande grad från de principer för urval av information som tillämpas redan i nuläget. Vad som främst åsyftas med regleringen är att förhindra att publikationsverksamheten beträffande privatpersoner utvecklas i integritetsfarlig riktning, ett förhållande som är särskilt betänkligt med hänsyn till publikationernas spridning och de stora svårigheterna att kontrollera den publicerade informationens användning.

För att i största möjliga utsträckning begränsa verkningarna av ingreppet i tryckfriheten finns det anledning att göra en speciell bedömning av de tryckta publikationerna i samband med utredningens senare behandling av frågan om den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamhetens organisation.

12.3 *Ändring i tryckfrihetsförordningen*

Utredningen har övervägt olika tekniska lösningar för en materiell reglering av de tryckta kreditupplysningspublikationerna i enlighet med utredningens förslag i avsnitt 12.2. Utredningen har bl.a. prövat möjligheten att anknyta regleringen till bestämmelserna om tryckfrihetsbrott i 7 kap. tryckfrihetsförordningen. En sådan anknytning är emellertid inte förenlig med innehållet i de materiella regler som föreslås skola gälla för publikationerna, och anknytningen skulle ge reglerna en begränsad effekt. Enligt utredningens mening måste en reglering av de speciella förhållanden som råder vid kreditupplysning i publikationsform ske genom att de tryckta publikationerna undantas för särskild reglering i en kreditupplysningslag.

Utredningen *föreslår* därför att det i 1 kap. tryckfrihetsförordningen införs en ny paragraf (9 §) av följande lydelse: »Utan hinder av denna förordning må i lag meddelas särskilda bestämmelser beträffande yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet, bedriven genom tryckt skrift». De avsedda bestämmelsernas innehåll framgår i allt väsentligt av utredningens ställningstaganden i avsnitt 12.2. Härtill kommer behovet av regler om tillsyn genom ett särskilt tillsynsorgan, ett behov som accentueras genom att utredningen i fråga om tryckta publikationer inte ansett sig kunna föreslå särskilda regler om insynsrätt för den enskilde. Frågor om tillsyn behandlas senare i betänkandet.

Avgörande för regleringens omfattning är den närmare innebörden i begreppet yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet. Denna fråga behandlas i ett senare sammanhang. Utredningen vill dock redan här framhålla att den föreslagna regleringen endast avser sådana publikationer som utges i kreditupplysande syfte. Det är av stor vikt att regleringen inte träffar tryckt skrift som utges i mera allmänt informerande syfte. Utanför regleringen faller sålunda bl.a. sådana tillfälliga meddelanden om inträffade konkurser o.d. som brukar förekomma i dagstidningar. För att garantera den fria spridningen av allmän information för åsiktsbildningen i samhället, finns det skäl att ställa särskilda krav på sammansättningen av det organ som krävs för tillsyn över den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten.

12.4 *Reglering av icke tryckta publikationer*

I nuläget förekommer kreditupplysningspublikationer som inte har karaktären av

tryckt skrift, t.ex. stencilerade »listor» över betalningsanmärkningar. En reglering av sådana publikationer kommer alltså inte i konflikt med tryckfrihetsförordningen. Det finns därför enligt utredningens mening inte anledning att beträffande sådan kreditupplysningsverksamhet föreslå annan reglering än den som föreslagits i kap. 10 och 11. Skillnaderna i förhållande till annan kreditupplysningsverksamhet är inte större än att de kan beaktas inom ramen för ett dispensförfarande.

13 Utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen

Frågan om utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen i Sverige har uppmärksammats i första hand genom de företagsköp som gjorts av Dun & Bradstreet, Inc., New York. Den amerikanska koncernen förvärvade 1967 Kreditinformation AB (inkl. Stockholms Inkassobyrå) samt 1969 Soliditet AB (inkl. AB Kreditkontroll), Förvaltningsaktiebolaget Hermes (inkl. Kreditregister AB och Kreditdata AB) samt Exportföreningens dåvarande upplysningsbyrå. Verksamheten har i huvudsak samordnats under Soliditet i fråga om företagsupplysning och under Kreditregister i fråga om personupplysning. Om man räknar med den sammanlagda kreditupplysningsservicen i Sverige från kreditupplysningsföretag, banker och företagareorganisationer, torde koncernens marknadsandel uppgå till drygt 35 %. Moderbolaget Dun & Bradstreet är representerat i alla världsdelar med ett stort antal företag. I Europa är företaget representerat, förutom i Sverige, i ett tiotal olika länder — bl.a. Danmark, England, Frankrike, Schweiz och Västtyskland. Koncernen är i första hand verksam på företagsupplysningens område men tillhandahåller också personupplysningar.

13.1 *Den allmänna debatten*

Farhågorna beträffande utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen gäller främst de möjligheter till insyn registren kan ge i den enskildes ekonomiska och andra personliga förhållanden. Denna insyn skulle, menar man, kunna leda till integritetskränkningar och otillbörlig påverkan. Konkreta exempel härpå är inte kända av utredningen. Här kan dock sägas att oron för den enskildes möjligheter att överblicka den egna situationen och styra den egna utvecklingen är särskilt uttalad avseende personupplysningsverksamhet. Som exempel på tänkbar otillbörlig påverkan har framförts att man med hjälp av registren skulle kunna sortera fram personer som kan vara av intresse för främmande underrättelsetjänst och som samtidigt befinner sig i en så brydsam ekonomisk situation att de är mottagliga för påtryckningar.

Farhågorna har förstärkts av medvetandet om den senare tidens tekniska utveckling. Det finns goda förutsättningar för omläggning till ADB i större skala i kreditupplysningsföretagens register. Eftersom det är ovisst vad denna effektiva behandling av information kan leda till, finns det en allmän osäkerhetskänsla.

Följderna av ett utländskt inflytande över kreditupplysningsregister med företagsinformation har inte uppmärksammats i lika hög grad. Möjligen kan detta förklaras med att handeln till sin natur är internationellt präglad och att informationsutbytet mellan länderna har fått relativt bestämda former.

13.2 *Skillnader mellan företags- och personupplysning*

Utbytet av *företagsinformation* mellan Sverige och andra länder har stor omfattning. Informationen behövs för att handelsutbytet skall kunna fungera. Leveranser kan inte göras utan kännedom om kundens ekonomiska stabilitet. Kreditupplysningsföretagens information har således betydelse för handeln i sin helhet.

Uppgifter om i vilken utsträckning kreditupplysningsföretagen lämnar företagsupplysningar till utlandet föreligger inte. Svenska Bankföreningen gjorde emellertid 1966 en beräkning över omfattningen av affärsbankernas hela upplysningsverksamhet. Den upptar 59.000 upplysningar till utländska banker och 2.000 upplysningar till utländska företag, institutioner m.m. Tillsammans motsvarar detta cirka 14 % av affärsbankernas totala upplysningsverksamhet utanför den egna banken nämnda år. Siffrorna torde till den helt övervägande delen avse företagsupplysningar och man räknar med en ökande mängd företagsupplysningar till utlandet. Samma utveckling torde gälla för kreditupplysningsföretagen med tanke på den internationella handelns expansion.

Även på andra sätt gör sig den internationella handelns utveckling gällande på kreditupplysningsområdet. Det ökade behovet av information mellan länderna återspeglas i ett intensivare samarbete mellan kreditupplysningsföretagen. För närvarande planeras exempelvis en europeisk kreditskyddsorganisation — Intercredit — i syfte att få till stånd ett centralt upplysningsregister över konkurser, ackord, övriga insolvensfall samt »sken- och svindelfirmor». Initiativ har också tagits till en organisation som bygger på samarbete med kreditupplysningsföretag i olika europeiska länder (FECRO, dvs. Federation of European Credit Reporting Organisations). Här bör även erinras om vad som tidigare sagts om de multinationella företagens tillväxt på kreditupplysningsområdet (sid. 56).

Information om *privatpersoner* förmedlas inte i någon större utsträckning till utlandet. Sådan information aktualiseras främst när det gäller konsumtionskrediter och dessa har nationell karaktär. Något större internationellt behov av personinformation torde därför inte föreligga. Typiskt är bl.a. att den ovan nämnda organisationen Intercredit endast riktar in sig på sådan information som rör företag. Det finns således en markant skillnad mellan kreditupplysningsföretagens förmedling av företagsrespektive personuppgifter på det internationella planet.

13.3 *Utredningens överväganden*

Frågan om utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen har aktualiserats främst genom att Dun & Bradstreet köpt de två största svenska kreditupplysningsföretagen och därmed blivit ägare till en betydlig andel av branschen. Samtidigt har utvecklingen av personregistreringen och användningen av ADB på den offentliga och privata sektorn väckt oro och blivit föremål för debatt. Den frågeställning som aktualiseras mot denna bakgrund är om ett utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen kan medföra risker för den enskildes personliga integritet eller eljest kräva förebyggande åtgärder. Bl.a. kräver säkerhetsfrågorna beaktande. Vid en jämförelse mellan företags- och personupplysningsverksamhet visar det sig att avsevärda skillnader föreligger i de allmänna förutsättningarna.

13.3.1 Företagsupplysning

Uppgifter om företag har under lång tid förmedlats till och från utlandet, vilket är en följd av de behov den internationella handeln för med sig. På detta område har formerna för förmedlingen och frågan om informationens innehåll sedan länge prövats i näringslivet. Frågan om utländskt inflytande över företagsupplysningsverksamheten får ses mot bakgrund av utredningens tidigare ställningstaganden i fråga om skyddet för personlig integritet i denna verk-

samhet (kap. 11). Utredningens ställningstaganden har påverkats av det höga krav på information som måste ställas beträffande företagare och andra enskilda personer som engagerat sig i en näringsverksamhet. Detta leder enligt utredningens mening till att frågor om personlig integritet inte kan tillmätas någon särskild betydelse vid bedömningen av frågan om utländskt inflytande över företagsupplysningsverksamheten.

I frågan om det utländska inflytandets betydelse från säkerhetssynpunkt har utredningen haft tillfälle att höra företrädare för olika säkerhetsfunktioner. Därvid framkom inte några konkreta exempel på att företagsupplysningsverksamhet använts på ett från säkerhetssynpunkt skadligt sätt. Här bör dessutom nämnas att säkerhetsfunktioner finns uppbyggda inom näringslivet, bl.a. Industrins försvarsbyrå under Svenska Arbetsgivareföreningen. Säkerhetsfrågor följs vid denna byrå med stor uppmärksamhet.

Företagsupplysningsverksamheten har genom sin särskilt starka anknytning till handeln fått en viss internationell prägel. Ett utslag härav är att man inom EEC förordat fri etableringsrätt för kreditupplysningsföretag. Här bör även erinras om de samarbetsorgan som tidigare nämnts — Intercredit och FECRO. Det har också pekats på de ekonomiska resurser och den »know how» som kan tillföras företagsupplysningsverksamheten genom utländskt engagemang. Vad här sagts talar för att man inte utan starka skäl bör ingripa i utvecklingen mot en internationalisering av företagsupplysningsverksamheten.

En del av kreditupplysningsverksamheten bedrivs i banksektorn. Detta förhållande har åberopats som skäl till att skydda verksamheten mot utländskt inflytande. Bakom ligger samma synsätt som gäller för bankerna vars verksamhet är förbehållen svenska intressen. Denna reglering har tillkommit i den tidiga banklagstiftningen och motiven grundar sig på förhållanden som starkt förändrats. De kan därför inte anses så starka att de gör sig gällande också för kreditupplysningsföretagens verksamhet. Denna verksamhet har visserligen en anknytning till bankerna men i än högre grad till den kreditgivning som ligger utanför bankområdet.

Mot den bakgrund som ovan tecknats och med anledning av de förslag utredningen framlägger om begränsningar och kontroll av verksamheten har utredningen inte kunnat finna några bärande skäl att föreslå förbud mot utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen vad avser företagsupplysningsverksamhet.

13.3.2 Personupplysning

Personupplysningsverksamheten skiljer sig markant från företagsupplysningsverksamheten. Förmedlingen av personuppgifter har ringa eller ingen betydelse för den internationella handeln. Verksamheten är knuten till konsumtionskrediterna och dessa har utpräglat nationell karaktär.

Frågan om vilka risker som kan föreligga för den enskildes personliga integritet vid ett utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen skall ses mot bakgrund av de ovanligt stora möjligheterna till insamling av personuppgifter. Med den för vårt land unika offentlighetsprincipen torde få om ens något annat land ge motsvarande möjligheter. Därmed är inte sagt att dessa möjligheter utnyttjas på ett otillbörligt sätt i nuläget, men förhållandet är av stor betydelse vid bedömningen av de risker som kan tänkas föreligga med ett utländskt inflytande. Informationen består dessutom till stor del av uppgifter som den enskilde själv lämnat för att bl.a. möjliggöra en rationell förvaltning av samhället. I lämnandet av sådana uppgifter ligger ett förtroende från den enskildes sida, vilket också måste beaktas. Kreditupplysningsföretagen bygger sin uppgiftsinsamling på de möjligheter offentlighetsprincipen ger. Denna princip är emellertid av så grundläggande betydelse för vårt samhällsskick att några genomgripande förändringar sannolikt inte kommer att bli aktuella. Fördelarna med en offentlighetsprincip måste

anses vara så stora att evenetuella nackdelar i stället bör angripas i de särskilda fallen.

Utgångspunkten är alltså att kreditupplysningsföretagen även för framtiden kommer att vara i besittning av stora informationsmängder avseende privatpersoner. Informationen insamlas och aktualiseras fortlöpande av dessa företag. Från integritetssynpunkt kan detta förhållande vara betänkligt på flera sätt. Visserligen förmedlar kreditupplysningsföretagen inte några nämnvärda mängder av personuppgifter till utlandet för närvarande, eftersom det inte finns något större behov härav. Med ett utländskt inflytande över företagen kan emellertid andra intressen göra sig starkt gällande. Den information kreditupplysningsföretagen förvaltar kan användas för fler ändamål än kreditbedömning. Här skall till en början säkerhetsfrågorna beröras.

Med en stor mängd uppgifter om enskilda personer torde det vara möjligt att, särskilt med hjälp av ADB, göra bestämda urval som kan vara av intresse för främmande underrättelsetjänst. Kreditupplysningsföretagens uppgifter berör väsentligen sådana förhållanden som har med den enskildes ekonomiska situation att skaffa. Genom dessa uppgifter och genom viss mer personligt färgad information kan emellertid den enskildes förhållanden återspeglas i relativt hög grad. De hittills föreslagna reglerna syftar till att begränsa denna effekt med tanke på skyddet för den enskildes personliga integritet. Med utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen ökar emellertid risken för att den stora informationsmängd det här är fråga om kan komma utanför landets kontroll. I ett sådant läge finns inga hinder för bearbetningar t.ex. i det bestämda syftet att sortera fram vissa personer som kan vara känsliga för påtryckningar. Från säkerhetssynpunkt torde det därför vara väsentligt att vidta åtgärder som minskar eller om möjligt förhindrar möjligheterna för utländska intressen att systematiskt insamla och lagra personinformation. Fri tillgång för utländska intressen till register över svenska medborgare innehållande kreditinformation underlättar självfallet möjligheterna att genom olika bearbetningar sortera ut personer som är intressanta för en verksamhet som riktar sig mot landets säkerhet. Riskerna består således i första hand däri att register med kreditinformation kan utgöra en öppning för en från säkerhetssynpunkt icke önskad verksamhet. Utredningen har genom sin hearing med företrädare för militära och civila säkerhetsfunktioner visserligen erfarit att användning av kreditupplysningar om privatpersoner i främmande underrättelseverksamhet inte kunnat beläggas hittills. Man kunde emellertid inte bortse från riskerna i en framtida utveckling som medför delvis nya förhållanden. Här har bl.a. kreditupplysningsföretagens goda förutsättningar för omläggning till ADB stor betydelse.

Efter en samlad bedömning av de risker som kan vara förenade med ett utländskt inflytande över personupplysningsverksamheten föreslår utredningen att ett sådant inflytande skall förbjudas. Den främsta anledningen härtill är de risker som är förknippade med att kreditupplysningsföretagen har resurser till en hela landet omfattande personregistrering med fortlöpande aktualisering av registren. Ett kreditupplysningsföretag kan därför vara ett effektivt instrument för den som vill använda större informationsmängder om enskilda även i andra syften än kreditupplysning.

Utredningen *föreslår* att personupplysningsverksamhet skall få drivas endast av svensk medborgare eller svensk juridisk person. Sådan verksamhet bör inte till någon del få ägas av utländska intressen eller på annat sätt — genom företagsledningens sammansättning, beroende av utländsk kredit eller eljest — stå under väsentligt utländskt inflytande.

Utredningens förslag aktualiserar frågan om gränsdragning mellan företagare och privatpersoner. I denna del hänvisas till vad som tidigare sagts i avsnitt 11.5.

14 Kreditupplysningsverksamhetens framtida organisation m.m.

Utredningens tidigare överväganden beträffande den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten har lett till förslag till en materiell reglering som innefattar handlingsregler, regler om insyn och skadestånd samt förbud mot utländskt inflytande över personupplysningsverksamheten (kap. 10—13). Enligt direktiven har utredningen att också ta ställning till kreditupplysningsverksamhetens framtida organisation.

Direktiven anvisar i första hand två alternativ för reglering av organisationen, nämligen ett monopolsystem och ett koncessionssystem. Monopolsystemet innebär att staten eller ett av staten helt eller delvis ägt företag får ensamrätt att driva kreditupplysningsverksamhet. I koncessionssystemet bibehålls däremot rätten för enskilda att utöva verksamheten, men denna rätt blir beroende av offentlig myndighets tillstånd (koncession) och verksamheten ställs under viss tillsyn.

I anslutning till monopol- och koncessionsfrågorna behandlas avslutningsvis i detta kapitel frågor om kreditupplysningslagstiftningens tillämpningsområde och kontroll över kreditupplysningsregister.

14.1 *Utgångspunkter*

Frågan om reglering av den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamhetens organisation bör ses mot bakgrund av den *materiella reglering* som utredningen tidigare föreslagit.

I kap. 10 har utredningen — såvitt angår kreditupplysning om privatpersoner — föreslagit åtskilliga regler som syftar till att i olika hänseenden förbättra den enskildes ställning i kreditupplysningsverksamheten. Utredningen har föreslagit regler som skyddar den enskilde mot användning av information som är ömtålig, oriktig eller missvisande. Utredningens förslag går också ut på begränsningar i möjligheten att göra förfrågningar hos hyresvärdar och andra enskilda i den omfrågades omgivning. Utredningen föreslår vidare förbättringar i legitimitetskontrollen — bl.a. möjlighet för den enskilde att förbjuda kreditupplysning om honom. Genom rätten till registerbesked och kopia av lämnad kreditupplysning får den enskilde en i princip obegränsad rätt till insyn i verksamheten. Det rättsliga skyddet för den enskilde förstärks genom särskilda regler om rätt till skadestånd. Den föreslagna regleringen syftar i första hand till att ge den enskilde ett rimligt skydd för den personliga integriteten men gagnar ytterst även kreditgivaren i viktiga hänseenden. I kap. 11 föreslås motsvarande regler för kreditupplysning om företag, må vara att dessa regler på grund av de särskilda förhållanden som råder i detta sammanhang utformats annorlunda.

De föreslagna reglerna innebär högst betydande förbättringar av kreditsökandens

ställning i förhållande till nuläget, och det kan därför synas som om någon ytterligare reglering inte erfordras. Det är emellertid att märka att utredningen måst utforma sina förslag till handlingsregler så att de kan anpassas efter utvecklingen på kreditgivnings- och informationsområdena. Vissa frågor har därför lämnats åt den praktiska *tillämpningen*, t.ex. frågor om ytterligare begränsningar i informationstyperna, begränsningar i fråga om informationens utförlighet samt bestämningen av begreppen »företagare» och företag »närstående» personer. För att ge de föreslagna reglerna en viss elasticitet har utredningen vidare funnit det nödvändigt att ge möjlighet till *dispens* från dessa i viss omfattning. Härtill kommer allmänt sett ett behov av att *kontrollera* att reglerna för verksamheten iakttas. En effektiv tillsyn över verksamheten ser utredningen som en väsentlig förutsättning för att den föreslagna materiella regleringen skall kunna ge ett gott resultat. Även genomförandet av utredningens förslag till förbud mot utländskt inflytande över personupplysningsverksamheten kräver särskild tillsyn. En viss kontroll över verksamheten kan komma till stånd genom de föreslagna reglerna om rätt till insyn för den enskilde genom registerbesked och kopia av lämnad kreditupplysning. Denna kontrollmöjlighet är i och för sig mycket värdefull men inte tillräcklig med hänsyn till arten och vikten av de frågor som aktualiseras i kreditupplysningsverksamheten.

Det behov av tillämpningsföreskrifter, dispensmöjligheter och kontroll som alltså föreligger tillgodoses på ett naturligt sätt genom att även kreditupplysningsverksamhetens organisation blir föremål för reglering i lämplig form.

I kap. 8 har utredningen redovisat de *intressen* som gör sig gällande i den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten. Intresseförhållandena har påverkat utformningen av den materiella reglering som utredningen föreslagit, och det är naturligt att de måste påverka även valet av organisationsform för verksamheten.

Valet av organisationsform bör alltså göras med utgångspunkt från de värderingar som utredningen gjort i tidigare sammanhang. En reglering av organisationen skall således syfta till att verksamheten på ett effektivt sätt fyller sin kreditskyddande funktion med beaktande av de särskilda intressen — bl.a. skyddet för personlig integritet — som kreditsökanden har i verksamheten. Här — liksom vid utformningen av den materiella regleringen — blir det således ytterst fråga om en avvägning mellan de olika intressena i verksamheten. Frågeställningen blir vilken organisationsform som bäst tillgodoser en sådan intresseavvägning.

Organisationsfrågan kan emellertid inte avgöras enbart med utgångspunkt från de krav som ställs på verksamheten från kreditskydds- och integritetssynpunkt. Ställningstagandet till organisationen måste grunda sig på en *samlad bedömning* av alla de faktorer som är av betydelse i sammanhanget. Hänsyn måste alltså också tas till allmänna lämplighetssynpunkter, och även det föreslagna förbudet mot utländskt inflytande över personupplysningsverksamheten måste komma in i bilden.

14.2 *Frivillig reglering*

En reglering av kreditupplysningsverksamhetens organisation kan ske på olika sätt. I första hand har nämnts monopol- och koncessionsalternativen. Innan dessa behandlas bör dock prövas möjligheten till en frivillig reglering av verksamheten, t.ex. genom ett frivilligt auktorisationsförfarande.

Frivillig auktorisation innebär att kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan får möjlighet att underkasta sig en lämplighetsprövning av något offentligt eller enskilt organ. Till skillnad från koncessionssystemet föreligger det alltså här ingen skyldighet att genomgå sådan lämplighetsprövning.

Frivillig auktorisation förekommer i åtskilliga sammanhang. Länsstyrelserna får sålunda meddela auktorisation åt enskilda bevakningsföretag (SFS 1951: 640), och handelskamrarna ger auktorisation bl.a. för marknadsundersökningsföretag. Auktorisa-

tion genom intagning av medlem i branschförening förekommer t.ex. hos Svenska Resebyråföreningen, och det är i sådana sammanhang ganska vanligt att föreningen har allmänna regler för medlemmarnas verksamhet.

En reglering av kreditupplysningsverksamheten — totalt eller partiellt — genom ett frivilligt auktorisationsförfarande skulle möjligen vara tillräcklig om frågan bedöms enbart från effektivitetssynpunkt. Det finns anledning anta att auktoriserade kreditupplysningsföretag skulle få ett visst företräde framför de oauktoriserade, och kreditgivarna har vissa möjligheter att avtalsvägen påverka kvaliteten på det kreditskydd som verksamheten tillhandahåller. Frivilligalternativet ger däremot inte tillfredsställande säkerhet för att även kreditsökandens intressen blir beaktade. Framförallt är att märka att alternativet inte hindrar olämplig etablering i branschen. Möjligheterna att utöva en fortlöpande kontroll över oauktoriserade kreditupplysningsföretag skulle också bli otillfredsställande. Alternativet har även i övrigt sådana begränsningar med utgångspunkt från kreditsökandens intressen att det inte kan läggas till grund för en reglering av verksamhetens organisation. Här kan också erinras om att det föreslagna förbudet mot utländskt inflytande över personupplysningsverksamheten i praktiken torde kräva offentlig kontroll över etableringen av kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan.

En tillfredsställande reglering av organisationen kan alltså enligt utredningens mening inte komma till stånd genom frivillig auktorisation, och inte heller i övrigt finns det något godtagbart alternativ till koncessions- och monopolsystemen.

14.3 *Koncession*

Koncessionslagstiftning används i sammanhang där viktiga samhällsintressen ansetts motivera en begränsning i den princip om näringsfrihet som vår lagstiftning bygger på. Sett från företagaresynpunkt innebär koncessionslagstiftning begränsning i den fria konkurrensen företagarna emellan genom att endast de som erhållit särskilt tillstånd (koncession) får utöva den verksamhet som avses med lagstiftningen.

Som exempel på koncessionslagstiftning från ett område som — i likhet med kreditupplysningsverksamheten — rör kreditgivningen i samhället kan nämnas lagen om bankrörelse. Enligt denna lag får bankrörelse drivas — förutom av Sveriges riksbank — endast av bankaktiebolag som fått tillstånd därtill av Kungl. Maj:t (oktroj).

I sin typiska form kännetecknas ett koncessionssystem av att verksamhetens utövare måste underkasta sig en lämplighetsprövning av ett offentligt organ, i vissa sammanhang Kungl. Maj:t och i andra fall en myndighet. I prövningen ingår i vissa fall även en bedömning huruvida den tillämnade verksamheten är behövlig och i övrigt samhällsnyttig. Verksamheten ställs vidare under offentlig tillsyn, i regel genom en myndighet. Tillsynsorganet anförtros ofta ytterligare arbetsuppgifter, t.ex. att meddela tillämpningsföreskrifter för verksamheten.

För att kunna bedöma koncessionssystemets värde redovisar utredningen i detta avsnitt en modell där huvuddragen för ett koncessionssystem för kreditupplysningsverksamhet anges.

14.3.1 Lämplighetsprövning

Ett koncessionssystem ger till en början möjlighet att allsidigt pröva utövarens lämplighet att driva kreditupplysningsverksamhet. En grundläggande förutsättning bör här vara att den avsedda verksamheten kan antas bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Även andra faktorer måste beaktas: att sökanden är myndig och ej försatt i konkurs, att han gjort sig känd för laglydnad osv. Värdet av en sådan lämplighetsprövning skall inte överskattas, men den ger dock möjlighet att utestänga olämpliga utövare från att driva kreditupplysningsverksamhet och den har också en preventiv effekt. Prövningen gagnar inte bara effektivitets- och integritetsintressena utan ger också möjlighet att pröva om det

föreligger hinder för koncession med hänsyn till det föreslagna förbudet mot utländskt inflytande över personupplysningsverksamheten. Med hänsyn till prövningens betydelse förutsätts här att den utövas av Kungl. Maj:t. Tillstånd bör få förenas med villkor.

14.3.2 Behovsprövning

Ett koncessionssystem innebär en begränsning av antalet kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan. Hur långt begränsningen skall gå är en fråga om koncessionsreglernas närmare utformning. Genom en regel om att antalet företag skall anpassas efter kreditgivarnas behov — må vara att behovet inte kan mätas med exakthet — kan antalet på sikt starkt begränsas. Genom en sträng behovsprövning minskar skillnaden i förhållande till monopolsystemet.

En begränsning av antalet kreditupplysningsföretag och andra serviceorgan är från olika synpunkter önskvärd i ett koncessionssystem. Det finns anledning anta att en koncentration av verksamheten skulle främja effektiviteten jämfört med nuläget, som ger en splittrad bild av verksamhetens struktur. En koncentration skulle bl.a. möjliggöra ökad användning av ADB-tekniken. En begränsning av antalet företag ligger också i linje med kravet på en effektiv tillsyn över verksamheten. Tillsynen blir effektivare om den begränsas till ett litet antal företag. Denna aspekt är av särskild betydelse för kreditsökanden. Hans direkta insynsmöjligheter förbättras betydligt om antalet företag begränsas. Här bör särskilt nämnas att värdet av hans rätt att få registerbesked ekonomiskt sett — eftersom beskeden är avgiftsbelagda — är beroende av att han inte behöver infordra besked från ett stort antal företag.

En begränsning av antalet företag ger alltså betydelsefulla vinster. En behovsprövning efter restriktiva normer bör därför ingå i koncessionssystemet. Prövningen behöver inte få några menliga verkningar från konkurrensbegränsningssynpunkt. Behovsprövning gör sig särskilt gällande vid kreditupplysning om privatpersoner.

14.3.3 Kontinuerlig tillsyn

Ett koncessionssystem ger goda möjligheter till en fortlöpande kontroll av att de koncessionerade företagen fortfarande svarar mot kraven på sakkunskap m.m. och att de iakttar de regler som gäller för verksamheten. En sådan kontroll är nödvändig bl.a. med hänsyn till att tillståndsprövningen inte kan ge full säkerhet i dessa hänseenden.

Det förutsätts här att den fortlöpande tillsynen utövas av ett offentligt organ. Tillsynsorganet förstärker och kompletterar i viktiga hänseenden den enskildes egen insynsrätt. Genom att tillsynsorganet åläggs att uppta klagomål från allmänheten rörande verksamhetens bedrivande, får denna insynsrätt en särskild tyngd. I sammanhang där den enskildes insyn är av ingen eller ringa betydelse — t.ex. kontrollen av att förbudet mot utländskt inflytande iakttas — fyller tillsynsorganet en mera självständig kontrollfunktion. Det bör emellertid erinras om att kontrollens effekt är beroende av att antalet företag i görligaste mån begränsas.

14.3.4 Tillämpningsföreskrifter och dispensgivning

Tillsynsorganet kan åläggas ytterligare arbetsuppgifter utöver kontrollfunktionen. I tidigare sammanhang har framhållits att vissa frågor måste lämnas åt den praktiska tillämpningen för att möjliggöra en anpassning efter utvecklingen på kreditgivnings- och informationsområdena. I och för sig är det tänkbart att låta de koncessionerade företagen själva lösa dessa tillämpningsfrågor med ledning av de allmänna principer som ligger till grund för lagstiftningen. Det är emellertid här fråga om en kompletterande materiell normbildning av stor betydelse för allmänheten, och även för kreditupplysningsföretagen själva måste det vara av stort värde att inte behöva ta hela ansvaret för de

ställningstaganden som här krävs. Det är därför naturligt att det organ som utövar tillsyn över verksamheten även anförtros uppgiften att ge erforderliga tillämpningsföreskrifter. Härigenom kan reglerna för verksamheten på ett smidigt sätt anpassas efter utvecklingen. På motsvarande sätt förhåller det sig med de dispensmöjligheter som utredningen tidigare föreslagit. Även sådana frågor bör avgöras av tillsynsorganet.

14.3.5 Tillsynsorganets sammansättning

De kontroll-, tillämpnings- och dispensuppgifter som enligt den tidigare redogörelsen bör ankomma på det offentliga tillsynsorganet är av sådan art och vikt att särskilda krav måste ställas på dess sammansättning. Tillsynsorganet bör enligt utredningens mening ha karaktären av en fristående nämnd — kreditupplysningsnämnd — som genom ett starkt parlamentariskt inslag ger garantier för att den företräder en bred medborgaropinion.

En kreditupplysningsnämnd kan anförtros även andra uppgifter än de ovan nämnda. Naturligt är t.ex. att nämndens sakkunskap anlitas i samband med Kungl. Maj:ts prövning av ansökan om koncession så att nämnden får tillfälle att yttra sig. Det bör vidare ankomma på nämnden att bevaka utvecklingen på kreditupplysningsområdet och i förekommande fall göra anmälan om behov av ändring i kreditupplysningslagstiftningen.

14.3.6 Sanktionsmöjligheter

Utredningen har i tidigare sammanhang föreslagit regler om skadeståndsskyldighet i händelse av otillbörligt integritetsintrång eller utlämnande av oriktig information. Skadeståndsskyldigheten kompletteras i ett koncessionssystem med mera speciella sanktioner. Om ett kreditupplysningsföretag allvarligt missköter verksamheten, bör det i sista hand finnas möjlighet för Kungl. Maj:t att återkalla tillståndet. En sådan sanktion är mycket kännbar för utövaren bl.a. med hänsyn till de ofta stora belopp som investeras i en kreditupplysningsverksamhet. Återkallelsemöjligheten är därför ett effektivt påtryckningsmedel. Denna möjlighet får framförallt en preventiv effekt. Redan underhandsåtgärder från kreditupplysningsnämndens sida kommer sannolikt att visa sig tillräckliga. Nämnden bör ha möjlighet att förelägga vite.

Här bör också erinras om vikten av att koncessionen tidsbegränsas, förslagsvis till högst fem år. En förutsättning för förlängning av tillståndet efter koncessionstidens utgång bör givetvis vara att verksamheten skötts väl. Även tidsbegränsningen av tillståndet får alltså en preventiv effekt.

14.3.7 Sammanfattning

Ett koncessionssystem av den modell som i huvuddrag skisserats ovan är väl förenligt med de principiella utgångspunkter som bör vara bestämmande för valet av organisationsform enligt avsnitt 14.1.

Koncessionssystemet förstärker och kompletterar i viktiga hänseenden den materiella reglering som utredningen tidigare föreslagit. Framförallt tillgodoses de kontroll-, tillämpnings- och dispensbehov som föreligger i verksamheten. En koncessionsreglering tar också i en väl avvägd form hänsyn till de intressen — i synnerhet effektivitets- och integritetsintressena — som gör sig gällande i kreditupplysningsverksamheten. Detta gäller i första hand kreditupplysning om företag men är i allt väsentligt tillämpligt även på kreditupplysning om privatpersoner. Ett koncessionssystem kan alltså tillämpas på kreditupplysningsverksamheten i dess helhet.

14.4 *Monopol*

Den ensamrätt till viss verksamhet som utmärker ett monopolsystem innebär ett betydligt kraftigare ingrepp i näringsfriheten än koncession och medför också att möjligheterna till konkurrens helt bortfaller. Monopollagstiftning tillämpas därför med stor försiktighet. För närvarande gäller monopol på handeln med rusdrycker

enligt rusdrycksförsäljningsförordningen, och enligt lagen den 27 maj 1970 om detaljhandel med läkemedel (SFS 1970: 205) får sådan handel drivas endast av staten eller av juridisk person i vilken staten äger ett bestämmande inflytande.

14.4.1 Huvuddragen i ett monopolsystem

Vissa likheter föreligger mellan koncessions- och monopolalternativen. Till grund för ett monopolsystem måste ligga samma materiella reglering som i koncessionsfallet, dvs. de handlings-, insyns- och skadeståndsregler samt förbud mot utländskt inflytande som utredningen tidigare föreslagit. Det måste vidare förutsättas att det även vid monopol finns en kreditupplysningsnämnd med den parlamentariska sammansättning och med de huvudsakliga arbetsuppgifter som skisserats för koncessionsalternativet. Det kan enligt utredningens mening inte komma i fråga att monopolföretaget självt svarar för de viktiga kontroll-, tillämpnings- och dispensfrågorna. Dessa funktioner måste åvila ett organ utanför monopolföretaget.

Skillnaderna i förhållande till koncession ligger i att staten får ett inflytande över verksamheten som sådan och att denna koncentreras till ett enda företag. Av intresse är vilka verkningar detta får i hänseenden som är av betydelse för ställningstagandet till verksamhetens organisation.

Statens *inflytande* yttrar sig till en början genom att Kungl. Maj:t bestämmer vilket företag som får driva kreditupplysningsverksamhet; här bortses tills vidare från möjligheten att låta en statlig myndighet svara för verksamheten. I äganderättshänseende eller på annat betryggande sätt tillförsäkrar staten sig vidare ett bestämmande inflytande över monopolföretagets ledning och därmed över verksamhetens bedrivande. Härigenom kan bl.a. utländskt inflytande över verksamheten helt förebyggas.

Inflytandet ger staten möjligheter att styra verksamheten i olika hänseenden. Det är emellertid att märka att styrningen självfallet måste ligga i linje med verksamhetens allmänna målsättning och de avvägningar mellan kreditskydd och integritetsskydd som ligger till grund för denna. Ett ensidigt betonande av något särintresse i verksamheten kan alltså inte komma i fråga.

Det bör också betonas att ett inflytande för staten för med sig ett ansvar inte bara för verksamhetens principiella uppläggning utan även för detaljerna i verksamheten. Kreditupplysningsverksamheten är till sin natur sådan att den lätt kan leda till konflikter med de enskilda intressenterna (kreditgivare och kreditsökande). Här är särskilt att märka ansvaret för att de uppgifter, råd och omdömen som lämnas i verksamheten är korrekta och rättvisande. Ansvaret i dessa hänseenden accentueras i ett monopolsystem genom att statlig information och rådgivning ofta får en särskild tyngd. Vidare kan tillämpningen av reglerna om integritetsskydd — t.ex. gränsdragningen mellan tillåten och förbjuden information — ge upphov till konfliktsituationer som primärt gäller monopolföretaget men som ytterst kan gå ut över staten med hänsyn till dess inflytande över företagets verksamhet. Överhuvud är kreditupplysningsverksamheten till sin natur sådan att den i ett monopolsystem skapar ett särskilt ansvar för staten.

Vid behandlingen av koncessionssystemet har framhållits att en *koncentration* av kreditupplysningsverksamheten sannolikt skulle främja verksamhetens effektivitet i jämförelse med nuläget och bl.a. möjliggöra ökad användning av ADB-tekniken. Detta torde i och för sig gälla även en monopolsituation, där verksamheten koncentreras till ett enda företag. Det kan emellertid inte utan vidare antas att effektivitetsvinsterna står i direkt proportion till minskningen av antalet kreditupplysningsföretag.

Det ligger i sakens natur att en koncentration av verksamheten till ett enda företag underlättar kontrollen för såväl den enskilde som för kreditupplysningsnämnden. För den enskildes del kan särskilt pekas på att registerbesked behöver inhämtas endast från ett enda företag, vilket är för-

delaktigt bl.a. med hänsyn till den avgift som uttas för registerbesked. Kreditupplysningsnämnden å sin sida kan anslå sina resurser för kontroll av monopolföretaget.

14.4.2 Monopolsystemets närmare utformning

Värdet av ett monopolsystem kan inte bedömas enbart med ledning av de huvuddrag som redovisats ovan. Systemets speciella karaktär gör det nödvändigt att närmare pröva hur monopolsystemet bör utformas. En naturlig utgångspunkt är därvid frågan om monopolsystemet bör avse såväl kreditupplysning om företag som kreditupplysning om privatpersoner.

Utredningen har i kap. 11 gjort speciella bedömningar beträffande kreditupplysning om företag (*företagsupplysningsverksamhet*). Bedömningarna går sammanfattningsvis ut på att effektivitetsintresset här gör sig gällande med särskild styrka och att utrymmet för integritetsskydd i motsvarande mån minskas. Denna avvägning har resulterat i förslag till integritetsskyddsregler som i åtskilliga hänseenden avviker från den föreslagna regleringen av kreditupplysning om privatpersoner.

Den särskilda synen på kreditupplysning om företag måste slå igenom även i organisationshänseende. Att företagsupplysningsverksamheten skall bli föremål för i vart fall en koncessionsreglering följer av utredningens tidigare ställningstaganden i organisationsfrågan. Det finns däremot inte skäl att driva samhällsinflytandet över företagsupplysningsverksamheten så långt att staten själv tar över verksamheten genom monopol. Från de principiella utgångspunkter som bör vara bestämmande för valet av organisationsform (avsnitt 14.1) är en koncessionsreglering enligt utredningens mening fullt tillräcklig och lämplig såvitt angår företagsupplysningsverksamhet.

Frågan om monopol kan alltså begränsas till kreditupplysningsverksamhet om privatpersoner (*personupplysningsverksamhet*). En förutsättning för att ett sådant monopol överhuvud skall kunna komma i fråga är dock att monopolet utövas av ett för ändamålet särskilt bildat statligt företag. Alternativet att låta monopolet utövas av en statlig myndighet (myndighetsmonopol) är enligt utredningens mening inte förenligt med personupplysningsverksamhetens natur och de krav som måste ställas på sådan verksamhet.

Utredningen har prövat olika möjligheter att nyansera utformningen av ett monopolsystem för personupplysningsverksamheten, bl.a. möjligheten av en faktacentral som har monopol på att tillhandahålla information från offentliga, eventuellt även från enskilda källor. Utformningen av systemet måste emellertid ytterst bestämmas av kreditgivarnas servicebehov, givetvis under förutsättning att detta behov inte kommer i konflikt med den materiella regleringen. Kreditgivarna har behov av service inte bara i fråga om information från offentliga och enskilda källor utan även i fråga om rådgivning enligt de bedömningar som utredningen gjort i tidigare sammanhang. Ett monopolalternativ för personupplysning bör alltså utformas så att det kan ge service i dessa hänseenden.

14.5 *Utredningens ställningstaganden*

Utredningens ställningstagande i fråga om *företagsupplysningsverksamhetens* organisation innebär att denna form av kreditupplysning bör regleras genom koncession.

I fråga om *personupplysningsverksamheten* har utredningen att väga två alternativ mot varandra: koncession eller ett statligt monopolföretag.

Koncessionsalternativet ger enligt utredningens mening en mycket god lösning på de problem som kvarstår i personupplysningsverksamheten efter en materiell reglering av denna. Framförallt tillgodoser koncessionssystemet behovet av en effektiv kontroll över verksamheten och behovet av tillämpningsföreskrifter och dispensgivning löses på ett betryggande och smidigt sätt genom den betydelsefulla roll som en kreditupplysningsnämnd kan spela i ett koncessionssystem. Ett sådant system återspeg-

lar också väl de intresseavvägningar som ligger till grund för den föreslagna lagstiftningen.

Ett monopolsystem har vissa fördelar, särskilt från kontrollsynpunkt. Dessa fördelar bör emellertid inte överskattas. Även i ett koncessionssystem är det väl sörjt för en effektiv kontroll av verksamheten. Den enskilde har en i princip oinskränkt rätt att få registerbesked och kopia av lämnad kreditupplysning. Vidare arbetar verksamheten under kontroll av kreditgivarna, en kontroll som kommer även den enskilde till godo. Koncessionssystemet innebär att personupplysningsverksamhet inte får bedrivas av andra än dem som vid koncessionsprövningen befunnits ha grundläggande förutsättningar att driva verksamheten på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Antalet personupplysningsföretag förutsätts bli begränsat genom en restriktiv behovsprövning. Vidare blir verksamheten föremål för en kontinuerlig tillsyn av kreditupplysningsnämnden. Slutligen bör framhållas att sanktionerna i ett koncessionssystem — bl.a. möjligheten att återkalla koncessionen — måste ge en god preventiv effekt.

Ett koncessionssystem uppbyggt efter dessa principer ger enligt utredningens mening en så hög grad av säkerhet för reglernas efterlevnad som rimligen kan eftersträvas. Från denna utgångspunkt är monopolsystemets fördelar i kontrollhänseende inte av någon avgörande betydelse. Fördelarna måste för övrigt vägas mot de betänkligheter som i allmänhet kan resas mot monopol. Härtill kommer att personupplysningsverksamheten till sin natur är sådan att den mindre väl lämpar sig för statlig verksamhet.

Monopolalternativet ger alltså inte några sådana fördelar som kan motivera det mycket kraftiga samhällsingripande som monopol innebär. En koncessionsreglering av personupplysningsverksamheten är enligt utredningens mening fullt tillräcklig och lämplig.

Utredningen *föreslår* alltså att yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet — rörande såväl privatpersoner som företag — skall få drivas endast efter tillstånd av Kungl. Maj:t. Koncessionssystemets närmare innehåll framgår av den beskrivning som gjorts i avsnitt 14.3.

Som tidigare framhållits beträffande kreditupplysningspublikationer bör verkningarna av de i avsnitt 12.2 föreslagna ingreppen i tryckfriheten i största möjliga utsträckning begränsas. I detta syfte föreslår utredningen att koncessionsregleringen inte skall omfatta sådan yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet som sker genom *tryckt skrift*, på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig. Sådan kreditupplysningsverksamhet bör inte vara föremål för den förprövning som karakteriserar koncessionssystemet och som kommer i konflikt med censurförbudet i 1 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen. Undantaget från koncessionsregleringen gäller däremot inte sådana kreditupplysningspublikationer som faller utanför tryckfrihetsförordningen, t.ex. de stencilerade »listor» över betalningsanmärkningar som förekommer i nuläget.

14.6 *Kreditupplysningslagstiftningens tillämpningsområde*

Utredningens förslag om materiell reglering och krav på koncession för yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet kräver närmare behandling i ett par hänseenden. Kreditupplysningsverksamheten måste avgränsas från vissa närliggande verksamhetsområden, och det måste bestämmas under vilka förutsättningar verksamheten skall anses som yrkesmässig. Det finns vidare anledning pröva om vissa former av yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet bör undantas från kreditupplysningslagstiftningens tillämpningsområde.

14.6.1 Begreppet kreditupplysningsverksamhet

Med kreditupplysningsverksamhet avser utredningen lämnande av uppgift, omdöme eller råd till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende. Verksamhet

av denna art omfattas alltså av lagstiftningen under förutsättning att verksamheten drivs yrkesmässigt.

Utanför lagstiftningen faller verksamheter som tillhandahåller information för andra ändamål än det nyss angivna, t.ex. verksamheten hos de speciella företag som utför s.k. personaltester. Sådana tester är i allmänhet inte inriktade på ekonomisk riskbedömning utan avser att pröva en arbetstagares *personliga* lämplighet för viss anställning, må vara att även här ekonomiska faktorer ytterst spelar in.

Utanför tillämpningsområdet faller även sådana verksamheter som visserligen avser kreditinformation men som saknar den för kreditupplysningsverksamhet typiska förmedlingsfaktorn. Hit hör framförallt den omfattande verksamhet som många kreditgivare bedriver i syfte att samla in och lagra kreditinformation för enbart *internt* bruk. Verksamhet av denna art kommer att ägnas särskild uppmärksamhet i nästföljande kapitel.

14.6.2 Begreppet yrkesmässig verksamhet

Utredningens ställningstaganden i fråga om den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten har skett med utgångspunkt från den verksamhet som drivs i *förvärvssyfte*, framförallt av kreditupplysningsföretagen.

Kreditupplysningsverksamhet drivs i viss utsträckning även utan något förvärvssyfte. Framförallt kan nämnas den service som vissa branschföreningar och andra företagareorganisationer lämnar sina medlemmar. Kreditupplysning lämnas här ofta utan avgift eller till självkostnadspris. Behovet av reglering gör sig gällande även beträffande sådan verksamhet, om den drivs i *mera betydande omfattning*. Behovet bör framförallt ses mot bakgrund av de integritetsintressen som kreditsökanden och den registrerade har i verksamheten. Man kan för övrigt inte bortse från att en reglering — begränsad till kreditupplysningsverksamhet i förvärvssyfte — skulle kunna leda till att verksamheten i ökad utsträckning flyttades över till verksamheter utom regleringens räckvidd, t.ex. i företagareorganisationernas regi. En sådan utveckling skulle leda till att den föreslagna kreditupplysningslagstiftningen förlorade mycket av sitt värde. Enligt utredningens mening bör därför lagstiftningen gälla även kreditupplysningsverksamhet som visserligen drivs utan förvärvssyfte men i sådan mera betydande omfattning att den måste anses som yrkesmässig. De skillnader i speciella hänseenden som kan föreligga mellan kreditupplysningsföretag och andra former av kreditupplysningsverksamhet är inte större än att de i regel kan beaktas inom ramen för en kreditupplysningslagstiftning. Här kan särskilt pekas på de möjligheter till dispens från reglerna som utredningen tidigare föreslagit.

Med yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet avser utredningen alltså sådan verksamhet som drivs i förvärvssyfte eller eljest i mera betydande omfattning. Förvärvssyftet förutsätter viss specialisering och omfattning. Kreditupplysningsverksamhet av begränsad omfattning som i ett enskilt ärende kan förekomma t.ex. på advokat- och revisionsbyråer omfattas däremot inte av lagstiftningen.

14.6.3 Undantag från lagens tillämpningsområde

I fråga om *bankernas* kreditupplysningsverksamhet föreligger speciella förhållanden som talar för visst undantag från lagstiftningen.

Bakgrunden är här att bankerna redan är föremål för särskild reglering i lagen om bankrörelse och lagen om sparbanker. Bildandet av en bank kräver prövning av Kungl. Maj:t såvitt angår affärsbanker och av bankinspektionen såvitt angår sparbanker. Bankerna står också under kontinuerlig tillsyn av bankinspektionen. För verksamheten gäller särskilda regler om banksekretess, innebärande att enskildas förhållanden till bank inte får yppas i oträngt mål (192 § lagen om bankrörelse och 98 § lagen om sparbanker).

Med hänsyn till den reglering och till-

syn som redan föreligger finner utredningen att kreditupplysningslagstiftningen inte bör omfatta sådan yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet av bank som helt hänför sig till bankinspektionens tillsynsområde, dvs. fall där även mottagaren av kreditupplysning är föremål för tillsyn. Inom detta område kan bankinspektionen utöva fullt tillräcklig kontroll även från kreditupplysningssynpunkt.

Under bankinspektionens tillsyn faller i första hand bankinstituten, dvs. affärsbanker, sparbanker, postbanken och jordbrukskasserörelsen. Hit hör också kreditaktiebolagen, t.ex. AB Industrikredit, AB Företagskredit och de bostadsfinansierande kreditinstituten AB Bofa och Sparbankernas Intecknings AB (SPINTAB). Bankinspektionens tillsyn omfattar även vissa andra speciella organ (Stadshypoteksinstitutionen m.m.). Tillsynsområdet täcker inte formellt bankernas dotterbolag (t.ex. Säljfinans AB, Factoring Service AB och Sparleasing AB), men bankinspektionen har — enligt vad utredningen erfarit — tillfredsställande reella möjligheter att kontrollera även dotterbolagens verksamhet. Under förutsättning att så sker bör det enligt utredningens mening inte föreligga något hinder mot att i förevarande hänseende jämställa dotterbolagen med sådana företag som direkt faller inom tillsynsområdet. Helt utanför detta område faller däremot vissa banker »närstående» företag som inte har karaktären av dotterbolag, t.ex. Köpkort AB och Kundkredit AB.

Utredningen föreslår alltså att yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet av affärs- eller sparbank till tjänst för andra bankinstitut, kreditaktiebolag och andra verksamheter som står under tillsyn av bankinspektionen inte skall omfattas av den föreslagna kreditupplysningslagstiftningen. Samma undantag bör gälla kreditupplysningsverksamhet av de andra bankinstituten, vilka är föremål för särskild reglering svarande mot den som gäller för bankerna.

Utredningen förutsätter att den materiella reglering som tidigare föreslagits skall ligga till grund för sådan kreditupplysningsverksamhet som nyss nämnts. Bankinspektionen bör självfallet utöva sin tillsyn över denna verksamhet i nära samråd med kreditupplysningsnämnden.

För yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet till tjänst för kreditgivare utanför bankinspektionens tillsynsområde måste banker och andra bankinstitut söka koncession i enlighet med utredningens huvudförslag. Enligt vad utredningen erfarit skall bankernas planerade upplysningscentral (UC) kunna ge yrkesmässig kreditupplysningsservice även åt kreditgivare utanför detta tillsynsområde. Blir så fallet, krävs koncession för verksamheten.

Utredningen vill slutligen i detta sammanhang erinra om att yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet av bankinstitut — oberoende av om verksamheten omfattas av kreditupplysningslagstiftningen eller ej — måste ses mot bakgrund av reglerna om banksekretess. Utredningen vill framhålla att ett överförande av banksekretessbelagd information till banker »närstående» företag skulle vara tvivelaktigt med hänsyn till banksekretessen.

Beträffande lagstiftningens räckvidd i *internationellt* hänseende finns det inte anledning att låta lagen omfatta kreditupplysningsverksamhet som avser personer eller företag med hemvist i utlandet.

14.7 *Kontroll över kreditupplysningsregister*

Ett register som används i yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet är i allmänhet av sådan omfattning och sådant innehåll att det inte utan vidare bör få överlåtas eller på annat sätt överföras till vem som helst. Särskilt från integritetssynpunkt finns det behov av kontroll över sådana åtgärder. Även säkerhetsaspekter av den art som berörts vid behandlingen av frågan om utländskt inflytande över kreditupplysningsföretagen (kap. 13) talar för en kontroll.

Utredningen *föreslår* därför att register som används i kreditupplysningsverksamhet skall få överlåtas eller på annat sätt överföras till annan endast efter medgivande av kreditupplysningsnämnden.

Regeln avser även överlåtelse som inte är frivillig. Här kan erinras om en under senare tid gjord exekutiv försäljning av ett kreditupplysningsregister vars innehavare försatts i konkurs.

Regeln gäller alla former av överförande av register till annan, sålunda även tillfälliga upplåtelser. Den åsyftar hela eller väsentliga delar av register.

Kreditupplysningsnämndens medgivande kan förenas med villkor.

15 Kreditgivarnas register m.m.

En reglering av den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten berör inte all hantering av kreditinformation. Till yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet kan endast hänföras sådan verksamhet som har serviceprägel, dvs. kreditupplysningsföretagens och kreditupplysningspublikationernas verksamhet samt bankernas, branschföreningars och andra företagareorganisationers särskilt inrättade kreditupplysningsservice. Till den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten kan däremot inte föras förmedling av uppgifter mellan kreditgivare, mellan kreditkortsföretag och de företag som anslutit sig till systemet eller mellan de företag som diskonterar kontrakt för avbetalningshandeln och dessa företags återförsäljare. Det gäller i sådana fall förmedling av kreditinformation genom samarbete mellan företag som har affärsförbindelser med varandra eller mellan företag inom en koncern, under samma ägare osv.

15.1 *Förmedling av uppgifter mellan kreditgivare*

I kreditgivarnas egen information ingår uppgifter om trög betalning och inkasseringsåtgärder i den mån kreditgivarna själva ombesörjer indrivning av fordringarna. Vidare förekommer uppgifter t.ex. i samband med ändrade amorteringsplaner för givna krediter. Det kan gälla sjukdom, arbetslöshet eller inkomstbortfall av andra skäl. Uppgifter av detta slag ligger ofta bakom den mer allmänt utformade och standardiserade information som kreditupplysningsbranschen tillhandahåller. De uppgifter om betalningsanmärkningar som ingår i kreditupplysningarna fungerar här i många fall som vägvisare till de kompletterande uppgifter som kan erhållas i den direkta kontakten mellan olika kreditgivare. Sådana kompletterande uppgifter är ofta nödvändiga vid ansökan om större kredit. Uppgifterna kan ibland vara av relativt känslig natur eftersom de närmare omständigheterna kring olika betalningssvårigheter berörs.

I de fall ett företag eller en koncern lämnar större mängder av konto- eller avbetalningskrediter byggs interna kreditfunktioner upp på ett sätt som i många avseenden påminner om kreditupplysningsföretagens.

15.2 *Samarbetet mellan bankerna och Kreditregister AB*

Tidigare har i korthet berörts förmedlingen av kreditinformation mellan bankerna över Kreditregister (sid. 49). Här aktualiseras till en början frågan om hur bestämmelserna om banksekretess skall tolkas vid förmedling av uppgifter mellan bankerna över huvud taget. Professor Nial har behandlat denna fråga i sin undersökning om banksekretessen (se not 1 på sid. 48) och därvid yttrat:

Till annan bank torde vissa uppgifter som berör kunds förhållande till den uppgiftslämnande banken kunna lämnas. Om en kund gjort sig skyldig till kriminellt eller annat otillbörligt förfarande mot banken, måste banken rimligtvis kunna varna andra banker för kunden, och denne kan anses ha genom sitt beteende förverkat sin på avtalsförhållandet grundade rätt till sekretess i detta avseende. Någon allmän rätt att lämna upplysningar till annan bank — såsom i Norge — finns dock ej, även om den omständigheten att alla banker är bundna av tystnadsplikten kan vara en omständighet att beakta även när det gäller att avgöra huruvida en viss uppgift lämnats i oträngt mål eller ej.

Med tanke på det inte helt klara rättsläge som sålunda enligt detta uttalande föreligger redan beträffande förmedlingen av uppgifter direkt mellan bankerna har samarbetet mellan bankerna över Kreditregister speciellt intresse. Utredningen har i denna fråga begärt yttrande från Bankinspektionen. Denna har i skrivelse den 12 januari 1971 anfört:

Kreditupplysningsutredningen har hemställt om bankinspektionens uttalande huruvida det samarbete som förekommer mellan å ena sidan Kreditregister AB och å andra sidan vissa affärs- och sparbanker är förenligt med gällande regler om banksekretess. Med anledning av utredningens förfrågan har inspektionen gått ut med en enkät till samtliga affärs- och sparbanker för att utröna dels vilka bankinstitut som samarbetar med Kreditregister AB, dels omfattningen och den närmare utformningen på vissa avgörande punkter av detta samarbete. Inspektionen får härmed överlämna ett exemplar av sitt frågeformulär beträffande Kreditregister AB, berörda affärs- och sparbankers svar samt en inom inspektionen upprättad förteckning över dessa.

Stadganden om banksekretess har funnits mycket länge inom svenskt bankväsende. Redan innan man fick en särskild banklagstiftning på 1870-talet var bestämmelser av detta slag intagna i vissa bankinstituts bolagsordningar. Nuvarande utformning av reglerna — att enskildas förhållanden till bank ej må i oträngt mål yppas — infördes i banklagstiftningen år 1911 och i sparbankslagstiftningen år 1923. På grund av den knapphändiga och tämligen vaga formuleringen ger själva ordalydelsen i banksekretessreglerna ofta inte någon mera bestämd vägledning i det enskilda fallet. Inte heller lagförarbetena eller den mycket begränsade rättspraxis som finns på ifrågavarande område lämnar många gånger något stöd huruvida ett visst förfarande är förenligt med bestämmelserna om banksekretess. Vid bedömningen av om ett yppande av enskildas förhållanden till bank skall anses lämnat i oträngt mål eller ej får naturligtvis en sammanvägning ske av de synpunkter som talar för respektive emot ett utlämnande. Uppenbart är att en dylik avvägning inte så sällan kan vara vansklig att göra. Det är därför svårt att i mera gränsbetonade fall på ett auktoritativt sätt uttala sig om innebörden av gällande rätt i vad avser banksekretessen.

Även om sålunda vissa svårigheter föreligger att i alla situationer fastslå gränsen mellan tillåtet och otillåtet på förevarande område, har innebörden av banksekretessreglerna i åtskilliga hänseenden under årens lopp preciserats genom att en tämligen fast bankpraxis har utbildats. Sålunda anses bankinstituten oförhindrade att på förfrågan lämna soliditetsupplysningar om sina kunder både till andra banker och till utanför banksektorn stående företag, organisationer och privatpersoner. Som bekant innehåller dylika upplysningar alltid en del information av offentlig natur eller uppgifter som är allmänt kända och därför inte kan falla under banksekretessen. Oftast innehåller emellertid soliditetsupplysningarna också ett mer eller mindre utförligt kreditomdöme om den omfrågade. Ett sådant kreditomdöme grundas inte sällan på hur vederbörande skött sina åtaganden gentemot det uppgiftslämnande bankinstitutet och vad detta eljest erfarit om kunden i sin rörelse. Att lämnande av soliditetsupplysningar trots sistnämnda förhållande inte anses strida mot banksekretessen torde till övervägande del vara motiverat av önskemålet att i samhället skall finnas en effektiv kreditupplysningsverksamhet. En dylik verksamhet underlättar ju fördelningen av tillgängliga kreditresurser och minskar behovet av marginaler för täckande av riskerna vid kreditgivningen. Att banker på detta sätt lämnar soliditetsupplysningar om sina kunder har gammal hävd och är också en internationell företeelse.

Intressant i föreliggande sammanhang är vidare att konstatera att bankinstituten anses kunna, utan att överskrida gällande sekretessregler, varna varandra för kunder som gjort sig skyldiga till eller på goda grunder förväntas begå straffbar handling gentemot bank. I sådana fall torde nog ofta föreligga inte blott en rätt utan även en på sedvana grundad skyldighet att varna andra bankinstitut. Exempel på underrättelseskyldighet av detta slag finns inom checkrörelsen.

Mot ovanstående bakgrund framstår det samarbete vissa affärs- och sparbanker har med Kreditregister AB inte såsom något i och för sig uppseendeväckande. Det aktuella samarbetet innebär ju att bankinstituten beträffande en

viss kundkategori — privatpersoner — via Kreditregister AB lämnar uppgifter av i huvudsak samma slag som dem bankerna själva tager med i sina soliditetsupplysningar. Emellertid kan inte bortses ifrån att de med Kreditregister AB samarbetande bankinstituten här går längre när det gäller att informera utomstående om kunder än vad eljest är brukligt. I motsats till soliditetsupplysningar i allmänhet innehåller nämligen den information som lämnas via Kreditregister AB uppgifter om konkreta bankaffärer. Betydelsen av denna skiljaktighet synes dock inte böra tillmätas alltför stor vikt eftersom — vilket ovan redan påpekats — kreditomdömet i en vanlig soliditetsupplysning från bank inte sällan grundas på den omfrågades mellanhavande med det uppgiftslämnande bankinstitutet. Redan de ordinära kreditupplysningar bankerna lämnar kan därför många gånger sägas åtminstone i viss mån återspegla enskildas förhållanden till bank.

Väsentligt i sammanhanget enligt inspektionens uppfattning är vidare att samarbetet med Kreditregister AB — enligt vad flertalet affärs- och sparbanker uppgivit i sina svar på ämbetsverkets ovannämnda enkät — synes medföra en effektivisering av personkreditgivningen. Särskilt inom storstockholmsområdet, där såsom den statliga affärsbanken påpekat invånarnas personliga och ekonomiska förhållanden ofta är otillräckligt kända av kreditgivarna, har samarbetet med Kreditregister AB framhållits vara av värde. Mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts inom checkrörelsen förefaller det inte osannolikt att utan en effektiv kreditupplysningsverksamhet riskerna vid beviljande av personkrediter skulle öka högst avsevärt. En dylik utveckling kunde naturligtvis leda till dels ökade svårigheter att erhålla krediter av denna typ, dels högre kreditkostnader.

Av skäl som ovan anförts kan vad som framkommit om samarbetet mellan vissa affärs- och sparbanker å ena, samt Kreditregister AB å andra sidan enligt inspektionens mening knappast med fog påstås stå i strid med reglerna om att enskildas förhållanden till bank ej må i *oträngt* mål yppas. I konsekvens härmed har inspektionen icke vidtagit åtgärder för att bringa detta samarbete till upphörande. Under senare år har inspektionen så mycket mindre haft anledning därtill som denna komplicerade fråga varit föremål för prövning av kreditupplysningsutredningen.

Med sagda inställning till frågan om förenligheten med banksekretessen av samarbetet med Kreditregister AB har inspektionen inte funnit erforderligt att penetrera spörsmålet om betydelsen av att vederbörande kund medgivit att bolaget informeras om den aktuella krediten. Så mycket vill inspektionen emellertid uttala som att — om i det enskilda fallet ett uttryckligt medgivande lämnats — rättsenligheten av informationen till Kreditregister AB inte synes kunna ifrågasättas.

Även om alltså inspektionen inte funnit anledning att ingripa mot de affärs- och sparbanker som samarbetar med Kreditregister AB, vill ämbetsverket avslutningsvis betona att myndigheten härmed inte tagit ställning till frågan om eventuella reformbehov på ifrågavarande område. Så t.ex. är det inte en för inspektionen främmande tanke att den verksamhet Kreditregister AB bedriver från integritetsskyddssynpunkt kan ha så stor betydelse att rörelsen borde ställas under någon form av kontroll från det allmännas sida. Ämbetsverket vill emellertid inte i detta sammanhang närmare gå in härpå då det ju i första hand ankommer på kreditupplysningsutredningen att inom ramen för sitt uppdrag att verkställa en allmän utredning om kreditupplysningsverksamhetens former och framtida organisation taga ställning till bl.a. detta spörsmål.

Samarbetet mellan bankerna och Kreditregister bygger på en medgivandeklausul i de kreditansökningar som bankerna använder för konsumtionskrediter. I det exempel på sådan ansökan som intagits på sid. 29 har klausulen följande utformning: »Jag har icke något att erinra mot att upplysning om krediten lämnas till Kreditregister AB». Klausulen är intagen ovanför den plats som lämnats för kreditsökandens underskrift.

Utredningen anser att det är mindre lämpligt att på ovan angivna sätt förbinda ett medgivande med en kreditansökan om personlån. I den situation en kreditsökande befinner sig vid ansökningstillfället får en sådan klausul mer karaktären av ett villkor. Man kan här ifrågasätta om det föreligger någon reell valmöjlighet för kreditsökanden. Enligt utredningens mening bör inte medgivandeklausuler av detta slag tillämpas i dessa fall. Enligt vad utredningen inhämtat kommer bankföreningen att rekommendera bankerna att låta medgivandeklausulen utgå ur formulären för ansökningar om personlån och motsvarande lån och att sedermera lägga över rapporteringen av dessa lån till den planerade upplysningscentralen. Utredningen finner därför ej anledning till vidare uttalande i detta ärende.

15.3 *Konto- och kreditkortsföretagens hantering av kreditinformation*

Flera större företag erbjuder kortfristiga krediter i form av konto till visst belopp som vanligen regleras månadsvis. Systemet förutsätter att kunden har ett kontokort som uppvisas vid inköp av varor i de företag som är anslutna. Inköpen bokförs därefter på en central avdelning som också debiterar kunden och tar emot den vanligen månadsvisa betalningen. Ett av de större bensinbolagen har på detta sätt cirka 200.000 anslutna kontokunder i ett centralt register.

Det är ofrånkomligt att en större mängd kreditinformation kommer att lagras i ett system av ovan nämnda slag. Dels erhålls uppgifter i samband med ansökningen om kontokredit, dels erhålls uppgifter vid bevakningen av krediten. I det senare fallet märks uppgifter om trög betalning men även känsligare information i samband med grövre missbruk av kontokorten.

En del av den information som är knuten till ett kontokortssystem måste nödvändigtvis förmedlas mellan den kreditberedande avdelningen och försäljningsställena. Dessa är ofta filialer till företaget som t.ex. i de större varuhuskedjorna. Vid bensinbolagen går emellertid informationen till återförsäljarna som i princip är fristående företag. De uppgifter som förmedlas mer systematiskt gäller kontokort som spärrats av olika skäl. Över sådana kort upprättas spärrlistor som distribueras till filialer och återförsäljare men också till övriga bensinbolag och till kreditupplysningsbranschen. Vid sidan av denna information är det nödvändigt med kontakt mellan den kreditberedande avdelningen och filialer eller återförsäljare i mer speciella fall.

Beträffande kreditkortsföretagen gäller i princip samma förhållanden som för kontokortsföretagen. Kreditkorten kan emellertid utnyttjas för en viss kredit som amorteras på längre sikt efter vissa regler. Kreditkortsföretagen anknyter inte heller på samma sätt till egna filialer eller återförsäljare inom en viss bransch. Här kan i stället företag av skiftande slag ansluta sig till ett kreditkortssystem. Från den synpunkten sprids således kreditinformationen över ett större område än vid kontokortsföretagen. Flertalet av konto- och kreditkortsföretagen har landsomfattande verksamhet.

15.4 *Hantering av uppgifter vid diskontering av avbetalningskontrakt*

Kreditupplysningsbranschens service har stor betydelse för avbetalningshandeln. De flesta kreditbesluten torde kunna fattas med hjälp av enbart de grundläggande uppgifter som erhålls från kreditupplysningsbranschen. Här tillkommer emellertid den spridning av kreditinformation som följer av att avbetalningskontrakten vanligen diskonteras. Det innebär att ett större företag, ofta tillverkaren av en vara, övertar kontraktet och därmed bevakningen av krediten samt eventuellt inkasseringsarbete. Avbetalningssäljaren kommer här i besittning av den information som krävs för bedömning av krediten medan diskonteringsföretaget erhåller den information som följer av bevakning och eventuell inkassering. I vissa fall anlitar dock diskonteringsföretaget ett kreditupplysningsföretag för bevakningen och ett inkasseringsföretag för inkasseringen. Därigenom handlägger diskonteringsföretaget endast de ärenden som s.a.s. går utanför den mer rutinbetonade hanteringen.

15.5 *Utredningens överväganden*

Av ovan angivna exempel framgår att åtskillig kreditinformation om såväl privatpersoner som företag hanteras vid sidan av verksamheten i kreditupplysningsbranschen. Mot bakgrund härav och av vad som tidigare sagts om integritets- och kreditskyddssynpunkternas betydelse finns det anledning att överväga om och i vilken mån hanteringen av kreditinformation utanför kreditupplysningsbranschen bör regleras. Det är därvid naturligt att ta utredningens förslag avseende den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten till utgångspunkt.

De föreslagna reglerna avseende yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet bygger bl.a. på den grundläggande tanken att känslig information inte skall spridas onödigtvis samt att den information som kommer till användning skall vara rättvisande. Denna grundläggande syn bör enligt utredningens mening vara vägledande för all hantering av kreditinformation. Därmed skulle väsentliga integritets- och kreditskyddsintressen kunna tryggas. Vid en genomgång av de intressen som gör sig gällande vid yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet har det emellertid också ansetts angeläget att den som registrerats får insyn i verksamheten genom registerbesked och kopia av upplysningar. Vidare har utredningen föreslagit att tillstånd skall krävas för den som vill bedriva yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet. Reglerna i dessa speciella hänseenden kan dock inte överföras på kreditgivarnas egen hantering av kreditinformation. Informationsflödet mellan olika verksamheter eller internt bygger på så skiftande förutsättningar, organisationer och former att enhetliga regler inte låter sig utformas. Detta förhållande påverkar dock inte det generella kravet på omsorgsfull hantering av kreditinformationen. Bakom detta krav ligger, som tidigare nämnts, såväl integritets- som kreditskyddsintressen. Utredningen anser därför att kreditupplysningsnämndens befogenheter under vissa förutsättningar skall gälla hantering av kreditinformation även i annan verksamhet än i kreditupplysningsverksamheten. Förutsättningarna är främst att verksamheten har sådan omfattning och är utformad på sådant sätt att vissa likheter föreligger med den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten. I andra fall kan tänkas att en anmälan till kreditupplysningsnämnden påkallar dess ingripande.

Med en generell tillsynsrätt för kreditupplysningsnämnden tillgodoses det väsentliga intresset av insyn i informationshanteringen. Med tanke på den föreslagna nämndens starka parlamentariska inslag torde tillsynsrätten kunna utövas på ett sätt som tillgodoser alla berörda intressen. Kreditupplysningsnämnden bör därför även få rätt att meddela föreskrifter och förbud vid sådan hantering av kreditinformation som ligger utanför kreditupplysningsbranschen. Vidare bör nämnden få rätt att vid behov förelägga vite.

16 Organisationsfrågor m.m.

16.1 *Kreditupplysningsnämndens uppgifter*

I kapitel 14 har föreslagits att en tillsynsmyndighet — kreditupplysningsnämnden — skall inrättas. Nämnden skall utöva tillsyn över den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten. I kapitel 15 har nämnden vidare föreslagits få vissa arbetsuppgifter rörande den allmänna hanteringen av kreditinformationen.

Enligt förslaget skall kreditupplysningsnämnden yttra sig över ansökningar om tillstånd att få bedriva kreditupplysningsverksamhet samt tillse att verksamheten bedrivs i enlighet med den föreslagna kreditupplysningslagstiftningen och andra föreskrifter som kan komma att utfärdas. Nämnden skall också ta upp klagomål från allmänheten rörande lagstiftningens tillämpning.

Viktiga uppgifter för nämnden är vidare att utfärda tillämpningsföreskrifter, meddela dispenser samt bevaka utvecklingen på kreditupplysningsområdet och vid behov föreslå ändringar i lagstiftningen. Nämnden bör också bli remissinstans i kreditupplysningsfrågor. Enligt avsnitt 14.7 har nämnden att pröva frågor om överlåtelse av kreditupplysningsregister.

Kreditupplysningsnämndens uppgifter kan sammanfattas i fyra punkter:

1. beredning av tillståndsärenden
2. tillsynsuppgifter
3. utredningar med anledning av klagomål från allmänheten
4. övriga myndighetsuppgifter.

Den närmare innebörden härav behandlas nedan vid beskrivningen av arbetsuppgifterna för kreditupplysningsnämndens kansli.

16.2 *Nämndens organisation*

Utredningens förslag om inrättande av en kreditupplysningsnämnd markerar ett behov av att ha ett särskilt organ för de uppgifter som följer av den nya lagen. Dessa uppgifter följer i sin tur av önskemålet att få ett långtgående samhällsinflytande över kreditupplysningsverksamheten.

Utredningen har inte funnit att tillsyn och andra uppgifter bör uppdras åt annan myndighet. Det är bl.a. av vikt att ärenden om tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet handläggs av en myndighet som uppfattas som självständig och opartisk. Nämnden skall enligt förslaget bl.a. företräda det allmänna gentemot de företag som erhåller koncession att bedriva kreditupplysningsverksamhet. I denna uppgift ingår att tillse att verksamheten inte inkräktar på enskildas personliga integritet mer än som oundgängligen är motiverat. Det sätt på vilket kreditupplysningsverksamheten griper in i enskildas ekonomi gör att stora krav kommer att ställas på denna

del av nämndens uppgifter. Härtill kommer verksamhetens anknytning till offentlighetsprincipen och i viss mån också till tryckfriheten genom den reglering som föreslagits beträffande tryckta kreditupplysningspublikationer. Betydelsen av de frågor som den föreslagna nämnden skall handlägga motiverar enligt utredningens mening ett särskilt organ.

Samtidigt är det uppenbart att nämndens verksamhet räknad i antal tjänster eller totala kostnader kommer att bli relativt liten. Utredningen har därför övervägt olika organisationsformer där ett särskilt organ — kreditupplysningsnämnden — administrativt knyts till befintliga eller föreslagna organisationer med vilka stark anknytning finns.

Med hänsyn till de uppgifter som föreslagits för den nya nämnden har det varit naturligt att i första hand undersöka en närmare anknytning till bankinspektionen eller den av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) föreslagna datainspektionen. Utredningen har även övervägt lösningar bl.a. med anknytning till kommerskollegiet och det nya konsumentverket.

Bankinspektionen skall enligt sin instruktion främst utöva tillsyn över affärsbanker, sparbanker, jordbrukskassor m.fl. organ. Inspektionen är organiserad i tre avdelningar samt två byråer utifrån de funktioner som åvilar bankinspektionen. Tillsynen över kreditgivningen åvilar således en kreditavdelning för hela tillsynsområdet, utöver bankväsendet även kreditaktiebolag, hypoteksföreningarna m.fl. Huvudparten av de regler rörande bankverksamhet m.m. som bankinspektionen övervakar har ursprungligen givits i insättarnas intressen främst för att trygga dem mot förluster och därigenom skapa och bevara ett starkt förtroende för bankinstituten från allmänhetens sida.

Datainspektionen, som av OSK föreslås inrättad från den 1 juli 1973, föreslås få uppgifter likartade de som angivits ovan för kreditupplysningsnämnden. Huvuduppgifterna är att pröva om ADB-register innehållande personinformation får föras. Detta kommer att fullgöras genom prövning av ansökningar, registrering av anmälningar och tillsyn över ADB-register med personuppgifter. Datainspektionen skall dessutom fungera som en klagomur dit allmänheten kan vända sig med klagomål och förfrågningar rörande användningen av automatisk databehandling för personregister.

Utredningen har som nämnts föreslagit att kreditupplysningsnämnden ges en självständig ställning med egen styrelse.

Nämndens kansli föreslås knutet till datainspektionens kansli varigenom dubbelarbete kan undvikas ifråga om administrativa funktioner av olika slag. En anknytning till datainspektionen i detta hänseende är naturlig med hänsyn till de stora likheterna mellan kreditupplysningsnämndens och datainspektionens arbetsuppgifter. Liksom OSK:s förslag till datalag bl.a. vill förhindra otillbörligt intrång i den personliga integriteten genom förande av personregister med hjälp av ADB är det en grundläggande regel i den här föreslagna kreditupplysningslagen att kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den inte otillbörligen inkräktar på den enskildes privatliv. Utredningen betonar också liksom OSK vikten av att tillsynsorganet kan utreda klagomål från allmänheten. I detta sammanhang bör anmärkas att de erfarenheter som verksamheten hos kreditupplysningsnämnden ger, i framtiden kan föranleda en omprövning av nämndens organisation.

Vare sig kreditupplysningsnämnden knyts närmare till datainspektionen eller bankinspektionen kommer ett flertal ärenden att kräva samråd med båda organisationerna. För att ett bankinstitut skall få bedriva kreditupplysningsverksamhet för annat än bankinternt bruk (se avsnitt 14.6.3) krävs tillstånd enligt kreditupplysningslagen men frågan rör naturligtvis samtidigt bankinspektionen. Om denna verksamhet avses bli driven med hjälp av ADB är därmed också datainspektionen intressent. Det anförda exemplet visar att sambanden är starka mellan såväl kreditupplysningsnämnden och bankinspektionen som kreditupplysnings-

nämnden och datainspektionen. Utredningen har emellertid stannat för att föreslå en gemensam administration för kreditupplysningsnämnden och datainspektionen. När därför nedan talas om kreditupplysningsnämndens kansli avses de kanslifunktioner som krävs för uppgifter som tillkommer till följd av förslaget om tillsyn av kreditupplysningsverksamheten. Administrativt förutsätts detta kansli samordnat med datainspektionens kansli. Detta innebär att i det gemensamma kansliet skall finnas en ansvarig handläggare av kreditupplysningsärenden och tillika föredragande i kreditupplysningsnämnden.

16.3 *Styrelse m.m.*

Kreditupplysningsnämnden bör bestå av nio ledamöter med fem ersättare. Sammansättningen skall ge garantier för att nämnden företräder en bred medborgaropinion genom att flertalet ledamöter har nära kontakt med den allmänna opinionen genom arbete i riksdagen, folkrörelserna etc. Utredningen föreslår att ordförande, fem ledamöter och de fem ersättarna utses med beaktande av detta. För att uppnå den samordning som erfordras till följd av de samband som belysts ovan bör i styrelsen också ingå chefen för bankinspektionen samt ordföranden i datainspektionen. I styrelsen föreslås slutligen ingå den tjänsteman som förordnas att i nämnden föredra de ärenden som skall avgöras där.

Utredningen föreslår att samtliga ledamöter utses av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år.

För mera rutinbetonade ärenden bör ett arbetsutskott kunna inrättas bestående av ordföranden och två andra ledamöter. Även delegering till ordföranden eller tjänsteman inom nämnden bör kunna förekomma enligt närmare bestämmelser i instruktionen för kreditupplysningsnämnden.

16.4 *Kansliets arbetsuppgifter*

Arbetsuppgifterna för kreditupplysningsnämndens kansli kommer enligt föreliggande förslag att omfatta i huvudsak följande områden.

16.4.1 Beredning av tillståndsärenden

Tillstånd att driva kreditupplysningsverksamhet skall ställas till Kungl. Maj:t och inges till kreditupplysningsnämnden. Efter beredning skall nämnden med eget yttrande överlämna ärendet till Kungl. Maj:t för beslut.

Nulägesbeskrivningen av kreditupplysningsverksamheten visar att verksamheten till antalet företag är relativt begränsad. Den lagstiftning som nu föreslås utgår från att antalet företag som kommer att söka och erhålla tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet blir ringa utanför banksektorn.

Omfattningen av arbetet med tillståndsärenden bör efter en första omgång kraftigt minska. Under den första tiden av nämndens verksamhet bör man räkna med att behandlingen av ansökningar prioriteras. Samtidigt är det väsentligt att så snart som möjligt få en väl fungerande arbetsrutin som kan användas även efter det första initialskedet av nämndens verksamhet.

16.4.2 Tillsynsuppgifter

Ansvaret för den tillsyn som följer av den föreslagna lagstiftningen bör läggas på nämnden i enlighet med vad som anförts tidigare. Tills vidare bör det betraktas som en öppen fråga hur dessa uppgifter närmare skall utföras. Man kan förutse ett starkt behov av samordning med de tillsynsuppgifter som redan finns för bankinspektionen och de som föreslås för datainspektionen. En förutsättning för en fungerande tillsynsverksamhet är självfallet att kreditupplysningsnämnden får rätt att inspektera sådan verksamhet som faller under kreditupplysningslagen och därvid ta del av samtliga handlingar som rör verksamheten. Tillsynen gäller även sådan hantering av kreditinformation som inte kräver tillstånd enligt den föreslagna lagen.

16.4.3 Utredningar med anledning av klagomål från allmänheten

Det syns befogat att redan från början avsätta resurser för en verksamhet som direkt riktas till allmänheten. Omfattningen av denna är självfallet svår att beräkna.

En stor del av arbetsuppgifterna inom detta område kan förutses bli utredningar med anledning av påståenden om felaktiga registeruppgifter. I lagförslaget finns en särskild regel om rättelserutiner. En annan typ av ärenden kommer att gälla anmälningar från enskilda att få stå utanför varje form av kreditupplysningsverksamhet. Om innehållet i en sådan anmälan skall kreditupplysningsnämnden informera de företag som erhållit tillstånd att bedriva personupplysningsverksamhet.

Till uppgiften hör dock inte enbart utredningar så att säga på förekommen anledning. Kreditupplysningsnämnden bör också aktivt informera allmänheten på lämpligt sätt om den verksamhet som förekommer inom branschen, om regler för allmänhetens insyn i och inflytande över verksamheten samt om nämndens uppgifter.

16.4.4 Övriga myndighetsuppgifter

Bland dessa uppgifter märks framförallt att utfärda anvisningar, föreskrifter och förbud som är nödvändiga för tillämpningen av kreditupplysningslagen. Nämnden skall löpande bevaka utvecklingen och vid behov föreslå ändring i lagen i den mån nämnden inte själv äger utfärda föreskrifter. Vid meddelande av föreskrift eller förbud äger nämnden rätt att förelägga vite. Nämnden kan vidare medge undantag från vissa bestämmelser i lagen. Till övriga myndighetsuppgifter hör också att avge remissyttranden i frågor som rör verksamheten.

Det är synnerligen vanskligt att förutse nämndens behov av personal. Beträffande de huvudgrupper av ärenden som beskrivits ovan kan sägas att behandlingen av tillståndsärenden efter en första omgång bör bli mycket liten och endast kräva en mindre del av en tjänst. För inspektioner, resor och rapportskrivning kan beräknas en hel tjänst. För informationsuppgifter och behandling av klagomål från allmänheten har OSK för sin del räknat med en halv till en tjänst. Kreditupplysningsnämnden bör räkna med ca en kvarts tjänst. För övriga myndighetsuppgifter är bedömningen av personalbehovet inte mindre svår. För dessa — inklusive planering och samordning av verksamheten inom nämnden — bör avsättas ca en halv tjänst. Sammantaget innebär detta att de arbetsuppgifter som kan förutses för kreditupplysningsnämnden bör kunna klaras av två handläggande tjänstemän och ett biträde under förutsättning att administrativa funktioner av typen telefonist, expeditionsvakt m.m. kan tillhandahållas av datainspektionen.

16.5 *Genomförande*

Den av utredningen föreslagna lagstiftningen bör om möjligt träda i kraft samtidigt med vissa delar av den av OSK föreslagna datalagen (den 1 juli 1973). Detta gäller dock inte beträffande tryckta kreditupplysningspublikationer. Utredningens förslag i denna del kräver nämligen ändring av tryckfrihetsförordningen.

Kreditupplysningsnämnden bör av praktiska skäl inrättas i god tid före den tidpunkt då lagen om kreditupplysning skall träda i kraft.

16.6 *Tillämpningskungörelse och instruktion*

Den föreslagna kreditupplysningslagen kräver närmare föreskrifter i vissa hänseenden. Sådana bör meddelas i en tillämpningskungörelse av Kungl. Maj:t på förslag av eller efter hörande av kreditupplysningsnämnden. Det bör här erinras om att nämnden enligt utredningens tidigare förslag förutsätts få meddela vissa föreskrifter för kreditupplysningsverksamhetens bedrivande. Motsvarande gäller dispensgivning. Kungl. Maj:t bör vidare meddela instruktion för nämnden.

16.7 *Kostnader*

Som framgått ovan föreligger många anknytningar med andra organ. Intill dess att dessa samband närmare klarlagts genom praktiska erfarenheter bör tills vidare anvisas medel för kreditupplysningsnämnden, som förutsätts täcka såväl arvoden till nämndens ledamöter och personal som expenser, lokal- och andra kostnader. En del av dessa medel bör kunna användas för tillfälligt anställd personal.

Svårigheten att bedöma nämndens personalbehov är betydande. I de kostnadsuppskattningar som görs nedan har i enlighet med föregående avsnitt räknats med två handläggande tjänstemän (motsvarande en avdelningschef och en byrådirektör) samt ett biträde förutom delar av tjänster som blir gemensamma med datainspektionen.

Utredningen beräknar kostnaderna för kreditupplysningsnämnden till 500.000 kronor för ett budgetår enligt följande (1972 års kostnadsläge):

— löner och sammanträdesarvoden	300.000
— tillfälligt anställd personal	50.000
— expenser, resor, lokalkostnader m.m.	150.000
Summa kronor	500.000

Kostnaderna för tillfälligt anställd personal bör bortfalla efter ca ett års verksamhet då tillräckliga erfarenheter bör ha vunnits för att ge nämnden mer permanent karaktär samtidigt som initialarbetet med tillståndsärenden bör vara klart.

16.8 *Intäkter*

Utredningen föreslår att kostnaderna för kreditupplysningsnämnden bestrids av de företag som erhåller koncession. Dessa företag bör årligen lämna bidrag till nämndens verksamhet efter regler som bestäms senare. Den modell som således förordas är den som gäller för bankinspektionen, där t.ex. bankaktiebolagen lämnar bidrag efter visst för samtliga bankbolag lika förhållande till sammanlagda beloppet av bankbolagets eget kapital och skulder.

Reservation

Utredningen har enligt givna direktiv att granska den kommersiella kreditupplysningsverksamheten utifrån tre aspekter: skyddet för den personliga integriteten, verksamhetens rationella bedrivande samt den utländska dominansen inom branschen.

I likhet med majoriteten inom utredningen har vi i valet mellan monopol och koncession förordat det senare alternativet, trots att ett samhällsägt monopol i vissa avseenden har klara fördelar. Det är således vår uppfattning att skyddet för den personliga integriteten lättast kan garanteras inom ett samhällsmonopols ram. Kontrollen av verksamheten både från myndigheter, allmän opinion och enskilda personer behöver inriktas mot endast ett företag. Genom att konkurrensen inom branschen elimineras blir frestelsen till övertramp och kringgående av givna föreskrifter också väsentligt mindre. Slutligen kan man också anta att känsligheten för integritetsskyddskrav som förs fram i den allmänna debatten blir större inom ett samhällsföretag än inom privata kreditupplysningsföretag.

När det gäller effektivitetsaspekten så har vi den uppfattningen att icke obetydliga kostnadssänkningar kan göras genom att sammanföra insamling, lagring, bearbetning och försäljning av kreditupplysningsuppgifter till ett enda företag. Nu existerande dubbelarbete, främst när det gäller insamling och lagring av information, skulle på så sätt kunna undvikas. Detta i kombination med det faktum att ett enda företag ger större möjligheter till ett samordnat utvecklingsarbete skulle göra samhällsmonopolet mera slagkraftigt ur effektivitetssynpunkt. Detta trots att konkurrensens stora styrka ofta anses ligga i dess förmåga att driva fram kostnadssänkningar och nya metoder.

Vad slutligen gäller de farhågor som utländsk dominans väcker inom en så känslig bransch som kreditupplysningsbranschen så hade dessa på ett smidigt sätt kunnat elimineras genom införandet av ett samhällsägt monopol.

När vi trots de ovan angivna skälen för ett samhällsmonopol har stannat för koncessionsalternativet, så har detta sin grund i både praktiska och psykologiska faktorer. För det första kan man konstatera att utredningen har lyckats bli enig om att föreslå en skyddslagstiftning på kreditupplysningsområdet som innebär långtgående krav på kreditupplysningsföretagen och ger goda möjligheter för den enskilde medborgaren att hävda sin rätt till ett fredat privatliv. Ett annat förhållande som talar till fördel för koncessionsalternativet framför ett monopol är av mera psykologisk natur. Kreditupplysningar och kreditomdömen om företag och enskilda från ett samhällsägt monopolföretag skulle kanske lätt kunna uppfattas som »statsgaranterade» och i alla avseenden »sanna och riktiga». Risken för att ett sådant betraktelsesätt skulle

kunna vinna insteg måste betraktas som en klar nackdel ur såväl integritetsskydds- som kreditvärderingssynpunkt. För dem som värnar om den personliga integriteten måste det vara särskilt viktigt att ett okritiskt accepterande av vad som står i kreditupplysningar inte blir en dominerande attityd hos den enskilde medborgaren och den som använder sig av kreditinformation.

Vi vill slutligen också peka på de praktiska problem att avgränsa kreditupplysningsverksamheten som i hög grad skulle accentueras om ett rättsligt avgränsat samhällsmonopol infördes. Det är inte bara avgränsningen gentemot bankernas interna kreditinformationsverksamhet som innebär problem. Också den upplysningsverksamhet som i större eller mindre omfattning bedrivs av köpmanna- och branschorganisationer till sina medlemmar liksom den information som lämnas av advokatkontor och revisionsbyråer är mycket svår att entydigt hänföra till ett samhällsmonopol. Det är otvivelaktigt så att dessa besvärliga avgränsningsproblem lättast löses inom ramen för ett koncessionssystem, där den kontrollerande kreditupplysningsnämnden kan ta ställning allteftersom frågeställningarna uppkommer.

Enligt vår uppfattning ger alltså koncessionsalternativet med den utformning det här fått ett gott skydd för den enskildes personliga integritet i kreditupplysningssammanhang. Vi utgår också ifrån att utvecklingen kommer att innebära en fortgående koncentration inom branschen och att koncession kommer att ges till ett ytterst begränsat antal företag. Detta är till fördel ur integritetsskyddssynpunkt eftersom kontrollen av verksamheten underlättas om endast ett fåtal företag existerar inom branschen. På en väsentlig punkt vill vi dock anmäla reservation mot den utformning som koncessionsalternativet har fått. Det gäller den *utländska verksamheten* inom kreditupplysningsbranschen. Utredningens majoritet föreslår här att utländska intressen inte skall få äga eller driva företag som ägnar sig åt personupplysningsverksamhet. Motiven för detta ställningstagande har bl.a. varit de farhågor som har uttalats i den allmänna debatten samt de risker från säkerhetssynpunkt som i ett långsiktigt perspektiv inte kan uteslutas. Vi delar utredningsmajoritetens uppfattning att utländsk verksamhet inte bör få bedrivas på ett så känsligt område som personupplysningar. Men dessutom anser vi *att förbudet mot utländsk verksamhet bör utsträckas till att omfatta kreditupplysningsverksamheten i dess helhet.*

Utredningsmajoriteten föreslår alltså att utländska kreditupplysningsföretag skall ha rätt att bedriva kreditupplysningsverksamhet när det gäller svensk juridisk person, svenska företagare samt också beträffande personer som har ett nära samband med företagsverksamhet. Huvudmotiven för utredningsmajoritetens ställningstagande på denna punkt tycks ha varit dels den tilltagande internationaliseringen av affärsförbindelserna och dels uppfattningen att säkerhetsriskerna inte skulle kunna vara något problem vid den avgränsning som har gjorts. Till detta är för det första att säga att internationaliseringen av affärsförbindelserna knappast är något argument som är relevant. Det ökade antal företags- och personupplysningar som behövs för den allt större utrikeshandeln kan lika väl furneras av *svenska* kreditupplysningsföretag och banker. Det är alltså inte nödvändigt att för detta ändamål ha utländska kreditupplysningsföretag som opererar i Sverige.

Att dra en gräns mellan personupplysningar och företagsupplysningar med hänsyn till rätten för utländska intressen att etablera sig i Sverige innebär på fler sätt en otillfredsställande lösning. Utskottsmajoriteten tvingas till att inom ramen för kategorin »företagsupplysningar» också hänföra inträngande information om enskilda företagare och företagen närstående personer. Detta innebär att det i företagsupplysningsregistren kommer att finnas uppgifter om en mängd enskilda personer, som enligt majoritetens principiella resonemang inte borde finnas där på grund av bl.a. säkerhetsrisker som man inte kan bortse från. Dessutom finns det anledning att på-

minna om att utredningen beträffande dessa personer inte föreslagit de restriktioner angående insamling av uppgifter som gäller för den verksamhet som klassificerats som personupplysningsverksamhet. Rent praktiskt kommer därtill det faktum att det torde bli svårt att i företagsupplysningsregistren skilja på »tillåtna» och »otillåtna» personer.

Det finns ett nära samband mellan kreditupplysningsverksamhet och bankverksamhet på så sätt att båda dessa branscher insamlar, lagrar och bearbetar ingående uppgifter om företag och enskilda personer. Det är alltså ingen tillfällighet att bankerna är såväl en stor köpare som en betydande säljare av kreditupplysningar. Enligt svensk lagstiftning är det förbjudet för utländsk medborgare eller utländsk juridisk person att äga aktier i svenska banker. Det framgår av utredningsmajoritetens skrivning på sidan 103 att man anser banklagstiftningen föråldrad på denna punkt och detta har uppenbarligen influerat på majoritetens uppfattning att endast förbjuda utländskt inflytande när det gäller s.k. personupplysningar. Vi anser för vår del att några skäl inte föreligger att liberalisera banklagstiftningen i detta avseende och i konsekvens med detta menar vi att kreditupplysningsverksamheten i sin helhet bör hållas fri från utländska intressen.

Vi vill också peka på det faktum att en betydande del av de upplysningar kreditupplysningsföretagen insamlar om enskilda personer och företag härrör från offentliga myndigheter. Detta förhållande bör också beaktas när man diskuterar förfoganderätten över dessa uppgifter. Det är här frågan om information som enskilda personer och företag lämnar för helt andra uppgifter än kreditupplysningsändamål, men som genom den för vårt land unika och mycket omfattande offentlighetsprincipen också i betydande utsträckning blir tillgänglig för bl.a. kommersiella kreditupplysningsföretag. Rent principiellt talar detta förhållande för att någon privat kommersiell verksamhet inte borde få bedrivas med dessa uppgifter utan att kreditupplysningsverksamhet borde vara förbehållet ett samhällsägt monopol. Vi har inledningsvis redovisat varför ett monopol på detta område kan innebära vissa praktiska och andra problem. Ett minimikrav bör dock vara att en verksamhet som i så betydande utsträckning härrör från svenska offentliga källor, som kreditupplysningsverksamheten gör i sin helhet, skall förbehållas svenska företag.

Sammanfattningsvis vill vi slå fast att vi icke kan biträda majoritetens förslag som innebär att för ett stort antal svenska medborgare som driver företag eller innehar ledande funktioner inom svenskt näringsliv ytterligt känslig och inträngande information kommer att lagras i de på den svenska marknaden etablerade utländska kreditupplysningsföretagens register. Förbudet mot utländsk verksamhet bör därför utsträckas till att omfatta kreditupplysningsverksamheten i dess helhet.

Kurt Hugosson *Lennart Pettersson*

Särskilt yttrande

Jag ser mig föranlåten att anmäla en avvikande mening vad gäller utredningens förslag om att förbjuda företag med utländskt inflytande att ägna sig åt kreditupplysningsverksamhet rörande privatpersoner. En sådan föga tidsenlig diskriminering borde förutsätta mycket välgrundade farhågor för att det utländska inflytandet kan leda till missbruk till skada för den enskilde. Utredningen har icke företett någon saklig grund för sådana farhågor. Inte heller har utredningen kunnat påvisa något exempel utomlands, där ingripanden av den här arten ansetts påkallade. Behovet av kontroll till skydd för den enskilde anser jag fullt ut tillgodosett redan genom utredningens förslag att inrätta en nämnd med rätt till fullständig insyn och med vidsträckt befogenhet att stävja missbruk.

Sven Åvall

Bilaga

1969 års ansökningar om betalningsföreläggande och lagsökning

Sammanfattning och kommentar

Användningen av ansökningsuppgifter om betalningsföreläggande (bf) och lagsökning (ls) har föranlett diskussion på olika håll eftersom uppgifterna av många anses vara osäkra. Frågan har betydelse för utredningens ställningstaganden varför en enkät riktats till landets tingsrätter avseende 1969 års ansökningar. Enkäten avser att ge en uppfattning om i vilken mån ansökningarna leder till bevis respektive utslag.

Svar har erhållits från samtliga tingsrätter som vid halvårsskiftet 1970 uppgick till 137 st. Svar från två tingsrätter har emellertid bortfallit då fullständiga uppgifter inte kunde lämnas i samband med sammanslagning.

1969 års bf- och ls-ansökningar uppgår till 188.256 st. och fördelar sig så att 74,4 % utgör bf-ansökningar. Denna fördelning är representativ för utvecklingen under ett tiotal år. Det totala antalet ansökningar under denna tid har varit cirka 200.000 per år.

Beträffande bf-ansökningarna bör nämnas att 70 % ledde till bevis, 22 % avskrevs och 8 % föranledde bestridande. Motsvarande siffror för ls-ansökningarna är att 73 % ledde till utslag, 25 % avskrevs och 0,6 % hänsköts till rättegång. Återstående del utgör bortfall. I princip var resultatet således det samma för båda ansökningstyperna. Det större bevisvärde ett skriftligt fordringsbevis har slår dock igenom i lagsökningsfallen.

Uppgifter om utslag och bevis måste betraktas som värdefull kreditinformation. Uppgifter om ansökningar som inte leder till sådana avgöranden utgör däremot information som kan tolkas på i huvudsak två sätt. Antingen döljer sig bakom dessa uppgifter sådana gäldenärer som förlänger sin kredittid men undviker betalningsanmärkning genom att göra upp i godo, eller så döljer uppgifterna obefogade eller tvistiga fordringar. Därmed kan ett visst »riskmått» sägas föreligga beträffande ansökningarna.

Domstolsenkäten ger emellertid ingen uppfattning om hur ansökningarna fördelar sig på företag respektive privatpersoner och om dessa två grupper skiljer sig från varandra i något avseende. Här har utredningen på andra sätt inhämtat information och synpunkter som ger stöd åt uppfattningen att ett mindre antal företag ådrar sig ett flertal ansökningar som inte leder till bevis eller utslag. Dessa företag kan vid användning av ansökningsuppgifter avslöjas som kreditrisker. Under förutsättning att en kreditbedömning bygger på uppgifter om frekvensen av ansökningar kan man på detta speciella område således motivera användningen av sådana uppgifter. Bedömningen blir emellertid den motsatta när det gäller ansökningsuppgifter som rör privatpersoner, eftersom dessa — såvitt utredningen kunnat finna — inte ådrar sig flera ansökningar utan att bevis eller utslag meddelas.

1 *Den rättsliga handläggningen av bf- och ls-ansökningar*

1.1 Bf-ansökningar

En ansökan om bf kan göras när skriftligt fordringsbevis ej föreligger, t.ex. när fordringen grundar sig på faktura eller räkning. Förfarandet bygger på tanken att den påstådda gäldenären efter delgivning kan skydda sig genom att *bestrida* ansökan om han anser den felaktig. Om så inte sker utfärdas *bevis om betalningsföreläggande* och borgenären kan därmed anmäla ärendet till kronofogdemyndighet för att på exekutiv väg få ut sin fordran. Bevis kan utfärdas partiellt i fall där ansökan bestrids till en del.

Om gäldenären bestrider ansökan har borgenären att ta ställning till om målet skall *hänskjutas* till rättegång. Ett sådant hänskjutande innebär att ett vanligt tvistemålsförfarande inleds vid domstolen. Hemställer inte borgenären om hänskjutande av målet till rättegång inom viss tid, *förfaller* ansökan.

Ansökan kan *avskrivas* av olika skäl och i olika skeden av handläggningen. Om gäldenären medger sin skuld och vill betala till borgenären innan bevis utfärdas, kan ansökan avskrivas genom att borgenären återkallar denna. Återkallelse kan också ske efter bestridande — t.ex. om borgenären inte är övertygad om riktigheten i sin fordran och finner för gott att uppge sina krav. Avskrivning kan avse hela målet eller del därav.

Handläggningen av bf-mål bygger på ett förenklat rättegångsförfarande. Om gäldenären inte åtnöjs med utfärdat bevis utan tror sig kunna tillföra saken sådana fakta som ändrar domstolens beslut vid en mer ingående behandling, kan han begära *återvinning* mot beviset. Det innebär att ett tvistemålsförfarande inleds.

1.2 Ls-ansökningar

En ansökan om ls förutsätter i första hand att den grundas på ett skriftligt fordringsbevis i form av underskriven beställningssedel, växel, kontrakt e.dyl. Även här delges gäldenären som får möjlighet att yttra sig inom viss tid. Om gäldenären kan anföra godtagbara skäl, *hänskjuter* domstolen målet till rättegång. I annat fall meddelas *utslag*, vilket ger borgenären möjlighet att exekutivt få ut sin fordran. Även i ls-mål har gäldenären möjlighet att ansöka om *återvinning*. Beträffande *avskrivning* gäller i huvudsak samma regler som vid handläggning av bf-mål.

2 *Domstolsenkätens syfte*

Värdet av att använda ansökningsuppgifter för kreditupplysningsändamål är omdiskuterat av såväl kreditgivare som i kreditupplysningsbranschen. För närvarande publiceras sådana uppgifter av Svensk Köpmannatidning och ingår som en del av informationen i ett par av de större kreditupplysningsföretagens service. Motståndarna till sådan användning anser att uppgifterna är alltför osäkra eftersom de i många fall kan dölja tvistiga ärenden. Det anses principiellt också mindre tilltalande att så att säga döma någon ohörd. Mot detta anförs att uppgifter om ett flertal ansökningar mot samma kredittagare kan avslöja en utveckling mot insolvens. Här nämns särskilt sådana fall där kredittagaren söker förlänga sin kredittid genom att betala först när hot om domstolens avgörande föreligger.

Utredningens domstolsenkät ingår som ett led i insamlingen av bedömningsunderlag i frågan om ansökningsuppgifter bör få användas i kreditupplysningsverksamheten. Enkätens syfte är att ge en uppfattning om i vilken mån ansökningarna inte leder till bevis och utslag. Den andelen kan i princip sägas vara ett mått på ansökningsuppgifternas tillförlitlighet. Vidare berörs i samband med resultaten hur ansökningsuppgifterna i olika fall kan betraktas från de prognossynpunkter som gör sig gällande i samband med kreditbedömning.

3 *Genomförandet*

Domstolsenkäten berör 1969 års bf- och ls-ansökningar. Frågorna gäller antalet inkomna ansökningar nämnda år, hur många som

lett till bevis och utslag, hur många som avskrivits osv. Ett frågeformulär utsändes till samtliga tingsrätter den 10.6.70 (137 st.). Frågorna i formuläret kunde i princip besvaras med ledning av tingsrätternas dagböcker för bf- respektive ls-mål. Svarsfristen utgick den 2.7.70.

Svar har inkommit från samtliga tingsrätter. I två fall har dock i samband med omorganisation inte tillräckligt utförliga uppgifter kunnat lämnas. Svaren avser därmed åtgärder som vidtagits av 135 domstolar före halvårsskiftet 1970. Andelen vid denna tidpunkt ännu ej handlagda mål från 1969 var av så ringa omfattning att den inte i nämnvärd grad påverkar undersökningsresultaten.

4 *Undersökningsresultat och utvecklingstendenser*

Tre fjärdedelar av ansökningarna år 1969 avser bf. En sådan fördelning har i princip varit rådande under senare år. Följande siffror gäller för den senaste tioårsperioden. (Källa: Statistiska Centralbyrån):

År	Hela antalet bf- och ls-ansökningar	Bf %	Ls %
1962	175.376	72,8	27,1
1963	179.433	74,9	25,1
1964	200.964	75,4	24,6
1965	179.127	74,9	25,1
1966	186.985	76,1	23,8
1967	202.194	76,6	23,4
1968	196.629	76,3	23,7
1969	188.210[1]	74,7	25,3
1970	202.835	74,5	25,5
1971	208.084[2]	74,5	25,5

[1] Utredningen har i sin enkät erhållit siffran 188.256. Avvikelsen är alltså utan betydelse för resultaten.

[2] Enligt preliminär uppgift från Statistiska Centralbyrån.

Av 1969 års ansökningar är bf-andelen mer än 70 % vid 120 av landets tingsrätter. Endast en tiondel av tingsrätterna redovisar således en mindre andel. Dessa domstolar handlägger i flertalet fall hyresmål sedan januari månad 1969 enligt särskild författning, vilket ger hög andel ls-ansökningar. Mest uttalat är detta förhållande vid tingsrätten i Eskilstuna där bf-andelen 1969 utgör endast 48,6 %.

5 *1969 års ansökningar om bf*

5.1 Förhållandet mellan utfärdade bevis, avskrivning och bestridanden

70 % av bf-ansökningarna ledde till bevis, 22 % avskrevs och 8 % föranledde bestridande. Två femtedelar av de ansökningar som bestreds blev hänskjutna till rättegång. Resterande tre femtedelar i denna grupp förföll.

I absoluta tal innebär detta att av cirka 140.000 bf-ansökningar "bevisades" 98.000, drygt 31.000 avskrevs och drygt 11.000 bestreds. Av dessa 11.000 bestridda ansökningar hänsköts 4.500 till rättegång under det att 6.500 förföll.

5.2 Utfärdade bevis

Undersökningen visar att andelen bevis i princip sjunker vid stigande antal ansökningar per domstol. Vid de tre domstolar som hade mindre än 250 bf-ansökningar är bevisandelen 77,0 %. Motsvarande siffra vid den största domstolen — Stockholms tingsrätt (13.445 bf-ansökningar) — är 54,3 %.

Följande fördelning har erhållits (se även fig. A på följande sida):

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Andel bevis n	Andel bevis %
— 249	3	684	527	77,0
250— 499	20	8.060	6.076	75,4
500— 749	37	22.945	17.016	74,2
750— 999	31	27.044	20.009	74,0
1000—1249	22	25.031	18.137	72,5
1250—1499	12	17.037	12.308	72,2
1500—1749	2	3.421	2.419	70,7
1750—1999	2	3.901	2.951	75,6
2000—2249	2	4.291	3.053	71,1
Södertörn	1	2.698	1.840	68,2
Malmö	1	5.019	3.155	62,9
Göteborg	1	6.530	3.894	59,6
Stockholm	1	13.445	7.301	54,3
S:a	135	140.106	98.686	70,4

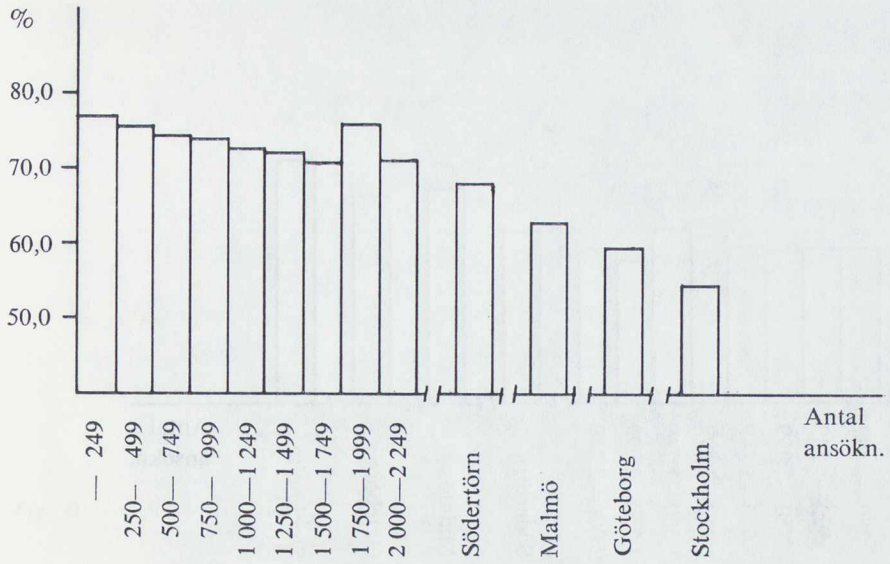

Fig. A. Andel bf-bevis — 1969 års ansökningar.

Normalt torde utfärdade bevis omfatta de i ansökan framställda kraven. För kreditbedömning kan uppgifter om bevis alltså anses tillfredsställande.

Ett exempel på att utfärdade bevis i vissa fall är mindre prognosvärda utgörs emellertid av återvinningsfallen. 61 domstolar har angivit förekomst av återvinningsfall till i genomsnitt 0,4 %. I återvinningsfallen omprövas bevisen, vilket gör att just sådana bevis måste betraktas som osäkra från prognossynpunkt.

Några bevis kan förmodas ha kommit till stånd därför att gäldenären funnit ett tvistemålsförfarande medföra större nackdelar än de fördelar en eventuellt vinnande dom kan ge. Slutligen finns det fall där gäldenären inte rätt förstått förfarandet i bf-mål och därför underlåtit att bestrida. Sådana fall aktualiserar behovet av information om betalningsföreläggandeprocessen.

5.3 Avskrivna mål (inkl. avvisade)

22,6 % (=31.712) bf-ansökningar avskrevs i genomsnitt för landet. Avskrivningsandelen varierar enligt följande (se även fig. B på följande sida):

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Avskrivna (inkl. avvisade) n	%
— 249	3	684	126	18,4
250— 499	20	8.060	1.656	20,5
500— 749	37	22.945	4.760	20,7
750— 999	31	27.044	5.577	20,6
1000—1249	22	25.031	5.226	20,9
1250—1499	12	17.037	3.788	22,2
1500—1749	2	3.421	803	23,5
1750—1999	2	3.901	739	18,9
2000—2249	2	4.291	891	20,8
Södertörn	1	2.698	615	22,8
Malmö	1	5.019	1.417	28,3
Göteborg	1	6.530	1.761	27,8
Stockholm	1	13.445	4.353	32,3
S:a	135	140.106	31.712	22,6

Avskrivning utan att gäldenären bestritt ansökan torde normalt komma till stånd därför att uppgörelse sker i godo. I den mån uppgörelserna ansluter till de i ansökningarna framställda kraven kan man anse att denna del av avskrivningsfallen har samma prognosvärde som bevisfallen. Det är emellertid mycket svårt att konstatera hur stor andel av avskrivningsmålen som bygger på godouppgörelse och framförallt är det svårt

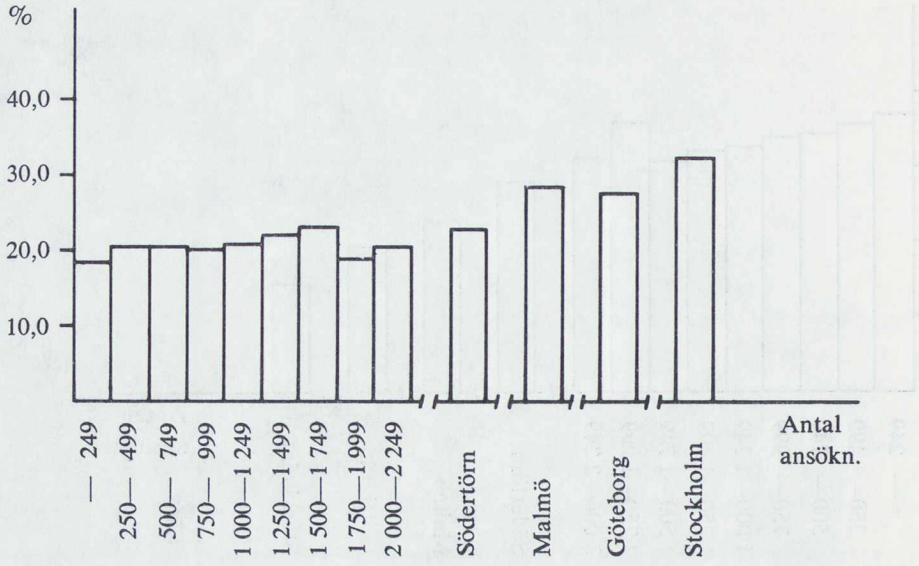

Fig. B. Avskrivna bf-mål — 1969 års ansökningar.

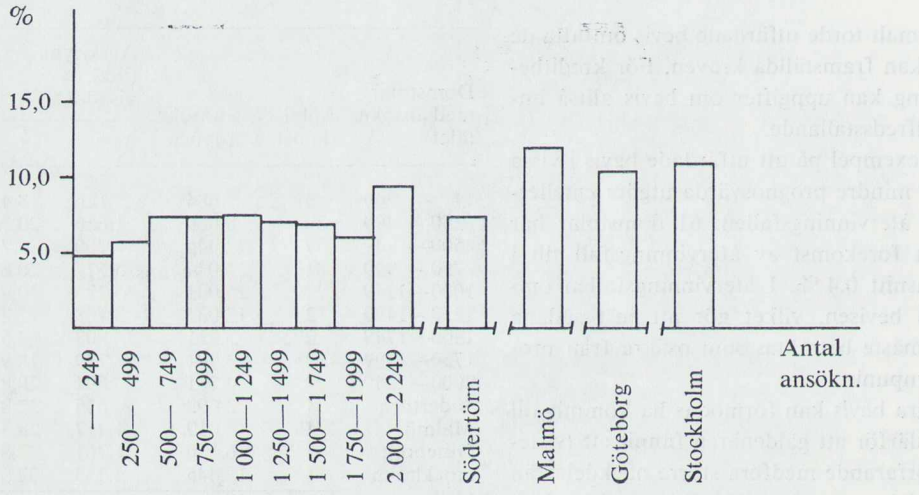

Fig. C. Bestridda bf-mål — 1969 års ansökningar.

att fastställa i vad mån dessa uppgörelser ansluter till kraven i ansökan. Det finns skäl anta att parterna i många fall kompromissar.

Resultaten för avskrivning inkluderar även avvisningsfallen. Om ansökan är formellt felaktig eller ställd till fel domstol kan den avvisas. De 63 domstolar som uppgivit förekomst av avvisning anger den till i genomsnitt 0,8 %.

5.4 Bestridda bf-ansökningar

7,9 % av bf-ansökningarna bestreds (= 11.064 ansökn.). Malmö tingsrätt har handlagt den största procentuella andelen bestridda bf-ansökningar, nämligen 11,9 %. Motsvarande siffra för de tre minsta domstolarna är i genomsnitt 4,8 %. Följande fördelning har erhållits avseende bestridda bf-ansökningar (se även fig. C ovan):

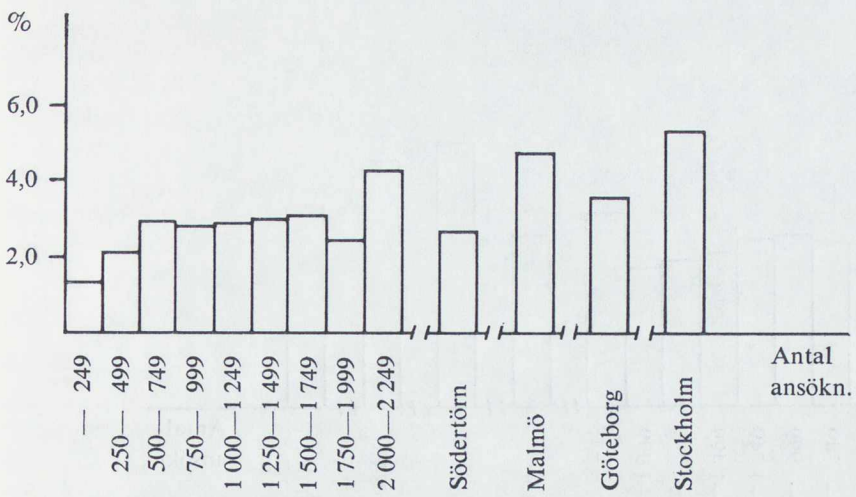

Fig. D. Hänskjutna bf-mål — 1969 års ansökningar.

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Bestridda ansökn. n	Bestridda ansökn. %
— 249	3	684	33	4,8
250— 499	20	8.060	465	5,8
500— 749	37	22.945	1.675	7,3
750— 999	31	27.044	2.007	7,4
1000—1249	22	25.031	1.870	7,5
1250—1499	12	17.037	1.210	7,1
1500—1749	2	3.421	241	7,0
1750—1999	2	3.901	239	6,1
2000—2249	2	4.291	410	9,5
Södertörn	1	2.698	197	7,3
Malmö	1	5.019	597	11,9
Göteborg	1	6.530	670	10,3
Stockholm	1	13.445	1.450	10,8
S:a	135	140.106	11.064	7,9

Gäldenär i bf-mål är inte skyldig att motivera sitt bestridande. Detta förhållande underlättar s.k. »okynnesbestridande», där gäldenären är medveten om sin skuld men fördröjer proceduren på grund av bristande likviditet eller andra skäl. Normalt torde skälet för bestridande dock vara att gäldenären inte delar borgenärens uppfattning om skuldens existens eller storlek. I praktiken föreligger ofta betydande svårigheter att på ansökningsstadiet bedöma huruvida det förstnämnda eller sistnämnda typfallet föreligger, vilket ju är avgörande från prognossynpunkt.

Bestridda ansökningar delar sig på sådana som hänskjuts till rättegång och sådana som förfaller efter bestridande.

5.5 Bf-ansökningar som hänskjutits till rättegång

3,2 % av bf-ansökningarna hänsköts till rättegång, vilket utgör två femtedelar av de bestridda fallen. Andelen hänskjutna stiger i princip med antalet bf-ansökningar per domstol enligt följande (se även fig. D ovan):

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Hänskjutna mål n	Hänskjutna mål %
— 249	3	684	9	1,3
250— 499	20	8.060	173	2,1
500— 749	37	22.945	655	2,9
750— 999	31	27.044	768	2,8
1000—1249	22	25.031	733	2,9
1250—1499	12	17.037	509	3,0
1500—1749	2	3.421	106	3,1
1750—1999	2	3.901	94	2,4
2000—2249	2	4.291	186	4,3
Södertörn	1	2.698	73	2,7
Malmö	1	5.019	243	4,8
Göteborg	1	6.530	236	3,6
Stockholm	1	13.445	729	5,4
S:a	135	140.106	4.514	3,2

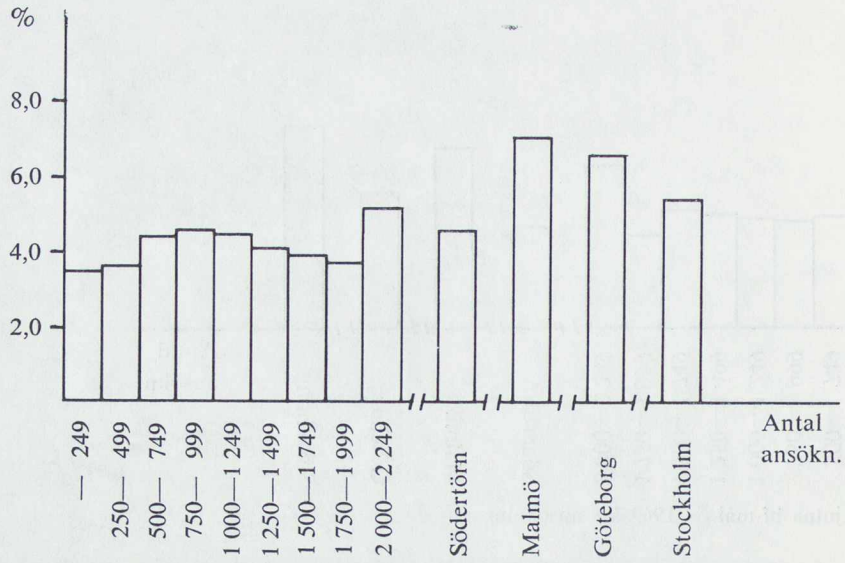

Fig. E. Förfallna bf-mål — 1969 års ansökningar.

Från prognossynpunkt är de hänskjutna bf-ansökningarna högst diskutabla. Mot gäldenärens bestridande står här borgenärens hemställan om tvistemålsförfarande. Det är först med tvistemålsdomen man i efterhand kan få veta vilket prognosvärde ansökan hade.

5.6 Förfallna bf-ansökningar

4,7 % av bf-ansökningarna förföll eller återkallades efter bestridande. Andelen utgör tre femtedelar av de bestridda ansökningarna. Följande fördelning har erhållits (se även fig. E ovan):

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Förfallna mål n	Förfallna mål %
— 249	3	684	24	3,5
250— 499	20	8.060	292	3,6
500— 749	37	22.945	1.020	4,4
750— 999	31	27.044	1.239	4,6
1000—1249	22	25.031	1.137	4,5
1250—1499	12	17.037	701	4,1
1500—1749	2	3.421	135	3,9
1750—1999	2	3.901	145	3,7
2000—2249	2	4.291	224	5,2
Södertörn	1	2.698	124	4,6
Malmö	1	5.019	354	7,1
Göteborg	1	6.530	434	6,6
Stockholm	1	13.445	721	5,4
S:a	135	140.106	6.550	4,7

En orsak till att ett bestritt bf-mål förfaller kan givetvis vara att gäldenären beräknas inte kunna svara ens för borgenärens rättegångskostnader efter hänskjutande. Det torde dock vara vanligt att borgenären låter målet förfalla av det skälet att han har otillräcklig grund eller bevisning för sin påstådda fordran.

Resultaten avseende förfallna ansökningar omfattar också sådana som återkallats av borgenären först efter bestridande. Dessa fall bedöms erfarenhetsmässigt som mycket få.

5.7 Återvinningsfallen

61 domstolar har uppgivit förekomst av återvinningsfall med i genomsnitt 0,4 %. Frågan härom i enkäten har besvarats endast om uppgiften kunnat åtkommas utan större olägenhet. Siffran 0,4 % kan emellertid antagas vara representativ för samtliga tingsrätter.

6 *1969 års ansökningar om ls*

6.1 Förhållandet mellan utslag och avskrivning

73,2 % av ls-ansökningarna resulterade i utslag. 24,8 % avskrevs (inkl. avvisade) och

av resterande två procent hänsköts 0,6 % till rättegång. Fördelning av resterande fall (1,4 %) kunde inte bestämmas vid undersökningstillfället.

I absoluta tal innebär detta att av 48.150 ls-ansökningar resulterade 35.253 i utslag, 11.944 avskrevs (inkl. avvisade) och 296 hänsköts till rättegång.

6.2 Meddelade utslag

Undersökningen visar att andelen utslag i princip sjunker vid stigande antal ansökningar per domstol. Förhållandet är emellertid inte så uttalat som i bf-undersökningen. De nio domstolar som hade mindre än 100 ls-ansökningar fick utslagsprocenten 73,9. Motsvarande siffra för den största domstolen — rådhusrätten i Stockholm (5.185 ls-ansökningar) — är 59,8. Följande fördelning har erhållits (se även fig. F på följande sida):

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Antal utslag n	%
— 99	9	618	457	73,9
100—199	50	7.552	5.845	77,4
200—299	35	8.670	6.602	76,1
300—399	15	5.185	3.903	75,3
400—499	8	3.507	2.759	78,7
500—599	4	2.143	1.603	74,8
600—699	3	1.933	1.305	67,5
700—799	1	742	566	76,3
800—899	3	2.500	1.748	69,9
Örebro	1	1.045	830	79,4
Linköping	1	1.051	801	76,2
Västerås	1	1.197	1.012	84,5
Eskilstuna	1	1.218	812	66,7
Malmö	1	2.163	1.610	74,4
Göteborg	1	3.441	2.301	66,9
Stockholm	1	5.185	3.099	59,8
S:a	135	48.150	35.253	73,2

Normalt har utslagen gott prognosvärde. Det finns dock anledning erinra om att det skriftliga fordringsbeviset tillmäts stor vikt vid rättens ställningstagande. Gäldenären måste visa godtagbara skäl för att kunna åstadkomma hänskjutande till rättegång. Dessa stränga krav för hänskjutande kan i vissa fall innebära att utslag meddelas till exempel i fall då gäldenären upptäckt fel i köpt gods men har svårt att i ls-målet visa sannolika skäl för sin ståndpunkt.

I samband härmed bör återvinningsmöjligheten beröras. 77 domstolar har besvarat frågan om återvinning och genomsnittsprocenten för dessa är 0,8 %. Siffran kan antagas vara representativ för samtliga tingsrätter. Återvinningsprocenten i ls-mål är således högre än i bf-mål. Orsaken härtill måste rimligen vara att gäldenär i ls-mål har svårt att få målet hänskjutet.

6.3 Avskrivna ls-mål (inkl. avvisade)

24,8 % av ls-målen (=11.944) avskrevs. Häri ingår de ls-mål som avvisats. De utgör mindre än 1 %. Följande fördelning har erhållits (se även fig. G på följande sida):

Domstolar med ansökn.-talet	Antal domst.	S:a ansökn. i gruppen	Antal avskrivna (inkl. avvisade) n	%
— 99	9	618	156	25,2
100—199	50	7.552	1.588	21,0
200—299	35	8.670	1.960	22,6
300—399	15	5.185	1.239	23,9
400—499	8	3.507	724	20,6
500—599	4	2.143	480	22,4
600—699	3	1.933	525	27,2
700—799	1	742	176	23,7
800—899	3	2.500	722	28,9
Örebro	1	1.045	211	20,2
Linköping	1	1.051	248	23,6
Västerås	1	1.197	174	14,6
Eskilstuna	1	1.218	275	22,6
Malmö	1	2.163	539	24,9
Göteborg	1	3.441	1.087	31,6
Stockholm	1	5.185	1.840	33,5
S:a	135	48.150	11.944	24,8

Normalt avskrivs ls-mål på grund av att uppgörelse träffats. Här finns det skäl anta att kompromisslösningar inte är ovanliga. Därför måste ls-ansökningar som avskrivs anses vara osäkra från prognossynpunkt.

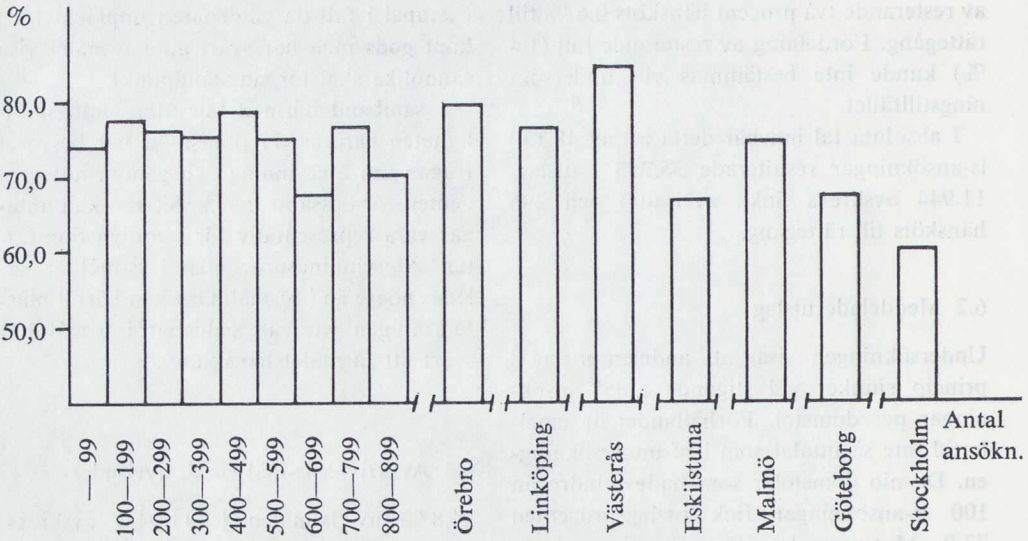

Fig. F. Utslag i ls-mål — 1969 års ansökningar.

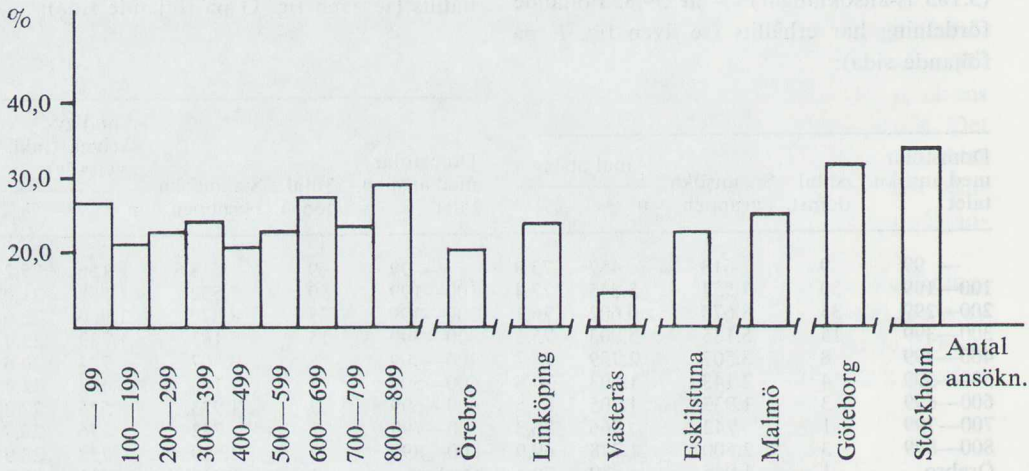

Fig. G. Avskrivna ls-mål — 1969 års ansökningar.

6.4 Hänskjutna ls-mål

I genomsnitt för landet hänsköts 0,6 % av ls-ansökningarna till rättegång. Siffran återspeglar den vikt som tillmäts det skriftliga fordringsbeviset. I bf-mål fordras inte något sådant och där är hänskjutandeandelen mer än fem gånger så stor.

Från prognossynpunkt måste de ls-ansökningar som resulterar i hänskjutande till rättegång bedömas som osäkra.

6.5 Återvinningsfallen

Beträffande återvinningsfallen erinras om vad som anförts under 6.2.

Statens offentliga utredningar 1972

Kronologisk förteckning

1. Ämbetsansvaret II. Ju.
2. Svensk möbelindustri. I.
3. Personal för tyg- och intendenturförvaltning. Fö.
4. Säkerhets- och försvarspolitiken. Fö.
5. CKR. (Centrala körkortsregistret) K.
6. Reklam I. Beskattning av reklamen. U.
7. Reklam II. Beskrivning och analys. U.
8. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. U. (Utkommer senare.)
9. Reklam IV. Reklamens bestämningsfaktorer. U. (Utkommer senare.)
10. Godsbefordran till sjöss. Ju.
11. Förenklad löntagarbeskattning. Fi.
12. Skadestånd IV. Ju.
13. Kommersiell service i glesbygder. In.
14. Revision av vattenlagen. Del 2. Ju.
15. Ny regeringsform · Ny riksdagsordning. Ju.
16. Ny regeringsform · Ny riksdagsordning. (Följdförfattningar) Ju.
17. Nomineringsförfarande vid riksdagsval · Riksdagen i pressen. Ju.
18. Norge och den norska exilregeringen under andra världskriget. Ju.
19. Uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. U.
20. Läs- och bokvanor i fem svenska samhällen. Litteraturutredningens läsvanestudier. U.
21. Svävarfartslag. K.
22. Domstolsväsendet IV. Skiljedomstol. Ju.
23. Högre utbildning — regional rekrytering och samhällsekonomiska kalkyler. U.
24. Vägfraktavtalet II. Ju.
25. Naturgas i Sverige. I.
26. Förskolan 1. S.
27. Förskolan 2. S.
28. Konsumentköplag. Ju.
29. Konsumentupplysning om försäkringar. H.
30. Bostadsanpassningsbidrag. In.
31. Lag om hälso- och miljöfarliga varor. Jo.
32. Kommunalt samlingsstyre eller majoritetsstyre? C.
33. Förhandlingsrätt för pensionärer. In.
34. Familjestöd. S.
35. Skogsbrukets frö- och plantförsörjning. Jo.
36. Samhälle och trossamfund. Slutbetänkande. U.
37. Samhälle och trossamfund. Bilaga 1—19. U.
38. Samhälle och trossamfund. Bilaga 20. Andra trossamfunds ekonomi. U.
39. Abortfrågan. Remissyttranden. Ju.
40. Konkurrens i bostadsbyggandet. In.
41. Familj och äktenskap I. Ju.
42. Vägtrafikbeskattningen. Fi.
43. Utnyttjande och skydd av havet. I.
44. Reformerad skatteutjämning. Fi.
45. Kulturminnesvård. U.
46. Landskapsvård genom täktsamverkan. Ju.
47. Data och integritet. Ju.
48. Riksdagen och försvarsplaneringen. Fö.
49. Tryckfriheten och reklamen. Ju.
50. Skyddsrum. Fö.
51. Sjölagens befraktningskapitel. Ju.
52. Rapport angående kommunal information m.m. C.
53. Handräckningstjänst i försvaret. Fö.
54. Skyddat arbete. In.
55. Decentralisering av statlig verksamhet — ett led i regionalpolitiken. Del 2. Slutrapport. Fi.
56. Glesbygder och glesbygdspolitik. In.
57. Ledningsrättslag. Ju.
58. Koncession för pipelines. K.
59. Att välja framtid. Ju.
60. Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m.m. S.
61. Försök med bibliotek. Litteraturutredningens biblioteksstudier. U.
62. Offentligt stöd till de politiska partierna. Ju.
63. Näringslivets försörjning med riskkapital från allmänna pensionsfonden. Fi.
64. Kriminalvård. Ju.
65. Barnavårdsmannafrågan. Ju.
66. Ny kulturpolitik. Del 1. Nuläge och förslag. U.
67. Ny kulturpolitik. Del 2. Sammanfattning. U.
68. Värnpliktsförmåner. Fö.
69. Värnpliktigas ekonomiska och sociala situation. Bilaga 5 till UFV betänkande Värnpliktsförmåner. Fö.
70. Rätten till ratten. Förslag till körkortsreform Del 1. Allmän motivering. Ju.
71. Rätten till ratten. Förslag till körkortsreform. Del 2. Lagtext och specialmotivering. Ju.
72. Rätten till ratten. Förslag till körkortsreform. Del 3. Expertutredningen. Ju.
73. Ersättning för vissa obefogade frihetsinskränkningar. Ju.
74. Arbetskraften inom byggnadsverksamheten. In.
75. Skyddat arbete. Bilagor. In.
76. Unga lagöverträdare. Ju.
77. Låginkomstproblemet. In.
78. Företagsservice för utveckling av mindre och medelstora företag. I.
79. Kreditupplysning och integritet. Ju.

Statens offentliga utredningar 1972

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Ämbetsansvaret II. [1]
Godsbefordran till sjöss. [10]
Skadestånd IV. [12]
Revision av vattenlagen. Del 2. [14]
Grundlagberedningen. 1. Ny regeringsform · Ny riksdagsordning. [15] 2. Ny regeringsform · Ny riksdagsordning (Följdförfattningar) [16] 3. Nomineringsförfarande vid riksdagsval · Riksdagen i pressen. [17] 4. Norge och den norska exilregeringen under andra världskriget. [18]
Domstolsväsendet IV. Skiljedomstol. [22]
Vägfraktavtalet II. [24]
Konsumentköplag. [28]
Abortfrågan. Remissyttranden. [39]
Familj och äktenskap I. [41]
Landskapsvård genom täktsamverkan. [46]
Data och integritet. [47]
Tryckfriheten och reklamen. [49]
Sjölagens befraktningskapitel. [51]
Ledningsrättslag. [57]
Att välja framtid. [59]
Offentligt stöd till de politiska partierna. [62]
Kriminalvård. [64]
Barnavårdsmannafrågan. [65]
Trafikmålskommittén. 1. Rätten till ratten. Förslag till körkortsreform. Del 1. Allmän motivering. [70] 2. Rätten till ratten. Förslag till körkortsreform. Del 2. Lagtext och specialmotivering. [71] 3. Rätten till ratten. Förslag till körkortsreform. Del 3. Expertutredningen. [72]
Ersättning för vissa obefogade frihetsinskränkningar. [73]
Unga lagöverträdare II. [76]
Kreditupplysning och integritet. [79]

Försvarsdepartementet

Personal för tyg- och intendenturförvaltning. [3]
1970 års försvarsutredning. 1. Säkerhets- och försvarspolitiken. [4] 2. Riksdagen och försvarsplaneringen. [48]
Skyddsrum. [50]
Handräckningstjänst i försvaret. [53]
Utredningen rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m.fl. (UFV) 1. Värnpliktsförmåner. [68] 2. Värnpliktigas ekonomiska och sociala situation. Bilaga 5 till UFV betänkande Värnpliktsförmåner. [69]

Socialdepartementet

1968 års barnstugeutredning. 1. Förskolan 1. [26] 2. Förskolan 2. [27]
Familjestöd. [34]
Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m.m. [60]

Kommunikationsdepartementet

CKR. (Centrala körkortsregistret) [5]
Svävarfartslag. [21]
Koncession för pipelines. [58]

Finansdepartementet

Förenklad löntagarbeskattning. [11]
Vägtrafikbeskattningen. [42]
Reformerad skatteutjämning. [44]
Decentralisering i statlig verksamhet — ett led i regionalpolitiken. Del 2. Slutrapport. [55]
Näringslivets försörjning med riskkapital från allmänna pensionsfonden. [63]

Utbildningsdepartementet

Reklamutredningen. 1. Reklam I. Beskattning av reklamen. [6] 2. Reklam II. Beskrivning och analys. [7] 3. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. [8] (Utkommer senare.) 4. Reklam IV. Reklamens bestämningsfaktorer. [9] (Utkommer senare.)
Uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. [19]
1968 års litteraturutredning. 1. Läs- och bokvanor i fem svenska samhällen. Litteraturutredningens läsvanestudier. [20] 2. Försök med bibliotek. Litteraturutredningens bibliotheksstudier. [61]
Högre utbildning — regional rekrytering och samhällsekonomiska kalkyler. [23]
1968 års beredning om stat och kyrka. 1. Samhälle och trossamfund. Slutbetänkande. [36] 2. Samhälle och trossamfund. Bilaga 1—19. [37] 3. Samhälle och trossamfund. Bilaga 20. Andra trossamfunds ekonomi. [38]
Kulturminnesvård. [45]
Kulturrådet. 1. Ny kulturpolitik. Del 1. Nuläge och förslag. [66] 2. Ny kulturpolitik. Del 2. Sammanfattning. [67]

Jordbruksdepartementet

Lag om hälso- och miljöfarliga varor. [31]
Skogsbrukets frö- och plantförsörjning. [35]

Handelsdepartementet

Konsumentupplysning om försäkringar. [29]

Inrikesdepartementet

Kommersiell service i glesbygder. [13]
Bostadsanpassningsbidrag. [30]
Förhandlingsrätt för pensionärer. [33]
Konkurrens i bostadsbyggandet. [40]
Utredningen rörande den skyddade sysselsättningen. 1. Skyddat arbete. [54] 2. Skyddat arbete. Bilagor. [75]
Glesbygder och glesbygdspolitik. [56]
Arbetskraften inom byggnadsverksamheten. [74]
Låginkomstproblemet. [77]

Civildepartementet

Kommunalt samlingsstyre eller majoritetsstyre? [32]
Rapport angående kommunal information m.m. [52]

Industridepartementet

Svensk möbelindustri. [2]
Naturgas i Sverige. [25]
Utnyttjande och skydd av havet. [43]
Företagsservice för utveckling av mindre och medelstora företag. [78]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

KUNGL. BIBL.
15 NOV 1972
STOCKHOLM

Allmänna Förlaget

18 NOV

ISBN 91-38-01390-8